

Херсонський державний університет
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КОТИЛО АЛЬОНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК [37.016:811.111'243]:37.014.3(477)

ДИСЕРТАЦІЯ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ШКОЛИ

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело



Альона Котило

Науковий керівник (консультант) Пермінова Людмила Аркадіївна,
професорка, докторка філософії з педагогічних наук

Івано-Франківськ, 2025

АНОТАЦІЯ

Котило Альона Олександрівна. Психолого-педагогічні умови організації і проведення уроків англійської мови за Концепцією Нової української школи. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Херсонський державний університет МОН України, Херсон, 2025.

Складність перехідного періоду, вимоги Нової української школи до вчителя, до організації освітнього процесу дозволили аргументувати потребу в цілеспрямованому знаходженні шляхів вирішення проблеми організації уроків англійської мови, акцентуючи увагу на перехідному періоді до середньої освіти. Проведений в ході дослідження аналіз наукової, психолого-педагогічної, методичної літератури, вітчизняних та зарубіжних джерел свідчить про актуальність окресленого питання. В умовах пріоритетності компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів та реалізації завдань сучасного реформування освіти «Нова українська школа», актуалізація нового бачення організації освітнього процесу визиває особливий інтерес науковців та педагогів-практиків.

Таким чином, дисертаційне дослідження присвячено визначенню й обґрунтуванню психолого-педагогічних умов організації уроків англійської мови в 5-х класах за Концепцією Нової української школи, а тему сформульовано в такий спосіб: «Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за Концепцією Нової української школи». У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи і сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт та предмет дослідження. Зокрема, об'єктом обрано організацію освітнього процесу на уроках англійської мови за Концепцією Нової української школи, а предметом – психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови в 5-му класі Нової української школи. Сформульовано наукову новизну і практичну значущість виконаного дослідження, зазначено особистий внесок

здобувача, відомості про апробацію та подано публікації з визначеної проблематики.

Пошукову діяльність було спрямовано на аналіз основних аспектів досліджуваної проблеми в теорії та практиці викладання англійської мови в 5-х класах Нової української школи; уточнено сутність базових понять дослідження; визначено критерії, показники та рівні англійської підготовки здобувачів першого року навчання в середній школі, як показника раціональної організації уроків англійської мови; обґрунтовані психолого-педагогічні умови організації сучасного уроку англійської мови, які змодельовано в цілісний комплекс організаційних впливів на формування англійської компетентності в оновленій нестандартній формі проведення занять, обґрунтовано педагогічно-доцільні форми і методи організації та дидактичного забезпечення якісного проведення уроку англійської мови в 5-му класі.

Проведений в ході дослідження аналіз наукової, психолого-педагогічної, методичної літератури, вітчизняних та зарубіжних джерел свідчить про актуальність реформування освітнього процесу на концептуальних засадах. У дослідженні визначено основні наукові підходи до організації освітнього процесу на уроках англійської мови, зокрема особистісно-орієнтований, інтегрований, компетентнісний, діяльнісний, комунікативно-орієнтований, культурологічний. Особливий інтерес у дослідженні становить пріоритетність компетентнісного підходу у реалізації завдань сучасного реформування освіти.

У дисертаційній роботі докладно розглянуто основну форму організації освітньої діяльності – урок. Визначено і обґрунтовано педагогічно-доцільні характеристики організації сучасного уроку англійської мови в 5 класі. Наприклад, у дослідженні окреслено такі: підвищення рівня мотивації до вивчення англійської мови; використання суб'єктного досвіду здобувачів освіти напрацьованого у початковій школі; здійснення чіткої організації та опір на індивідуалізацію освітнього процесу на уроках англійської мови; створення умов для збагачення уроку інноваційними методами та прийомами навчання, зокрема застосування штучного інтелекту, як ефективного засобу розкриття творчого

потенціалу учнів 5-х класів; логічної зміни форм проведення уроків, як нестандартних за структурою, змістом і методами та прийомами навчання, що теж є вимогою Нової української школи; наявність контролю за процесом навчання; формування англомовної компетентності здобувачів освіти; створення атмосфери партнерства та реалізації емоційної складової в спілкуванні.

Досліджено, що середовищний фактор передбачає створення комфортних, безпечних і стимулюючих умов для навчання, які підтримують фізичний, психологічний і емоційний розвиток учнів. З'ясовано, що середовище має бути не лише місцем здобуття знань, але й простором, де діти можуть вільно розвивати свої таланти, формувати соціальні зв'язки та отримувати підтримку з боку вчителів.

У площині нашого дослідження поняття «організація уроку англійської мови» в контексті Нової української школи трактується як *гнучка, динамічна та інтерактивна форма організації освітнього процесу, яка спрямована на формування англомовних (трансверсальних) компетентностей здобувачів освіти через активну діяльність, домінування особистісно орієнтованого, компетентнісного підходів, інтеграцію з іншими галузями знань та використання сучасних технологій, що забезпечує розвиток іншомовної комунікативної компетентності та сприяє всебічному розвитку особистості в атмосфері співпраці та позитивного емоційного клімату.*

Теоретичне вивчення проблематики нового бачення сучасного уроку, його структурування, інноваційних підходів до проведення дозволяє стверджувати, що він не знаходиться в статичному стані, він постійно удосконалюється в залежності від змін в освіті, в суспільстві. Організація ефективності сучасного уроку залежить від учителя та його індивідуальності, самосвідомості, професіоналізму, що розглядаються у реформі НУШ через призму використання різних методів і тактик навчання здобувачів освіти. Визначено, що готовність до інноваційної діяльності вчителя англійської мови, є важливим фактором результативності освітнього процесу. Виокремлення педагогічно-доцільних методів навчання дозволяє педагогу організувати сучасний урок орієнтовний на

формування англомовної, зокрема трансверсальної, компетентності, розкриття творчого потенціалу, нестандартного, критичного мислення, високого рівня самоорганізації здобувачів освіти, партнерства між суб'єктами освітньої діяльності.

У дослідженні було створено і доведено припущення, що результативність уроку англійської мови в 5-му класі середньої школи залежить від раціональної нестандартної організації уроків та готовності до інноваційної діяльності вчителя, зокрема в умовах дистанційного навчання.

Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту засвідчив, раціональність підібраних методів і прийомів організації сучасного уроку англійської мови, зокрема, найбільш ефективними є LearningApps, Wordwall, Kahoot), інтерактивні вправи, відео- та аудіоматеріали автентичного характеру, онлайн-ігри, мініпроекти, колаборативні форми роботи в групах і парах, а також засоби рефлексії (опитування, чек-листи). Серед форм організації уроків в 5-му класі є інтерактивні, нестандартні, перевернутий клас.

У процесі проведення дослідно-експериментальної роботи було організовано систему моніторингу навчальних досягнень учнів, що передбачала регулярний контроль та аналіз динаміки їхніх результатів. Зокрема, належно організовані уроки англійської мови, побудовані на засадах Концепції Нової української школи, забезпечили позитивну тенденцію розвитку навчальних компетентностей учнів.

На початковому етапі експерименту здійснено діагностику рівня навчальних досягнень, мотиваційної сфери, емоційного стану та адаптивних можливостей учнів. Протягом реалізації дослідної частини відбувалося проведення проміжних зрізів результативності уроків, що дозволило простежити сталість позитивної динаміки.

Результати формувального етапу експерименту засвідчили позитивну динаміку у рівні навчальної мотивації учнів 5-х класів порівняно з констатувальним етапом. Частка школярів із високим рівнем мотивації зросла з 36% до 41%, що вказує на підвищення їхньої зацікавленості у навчанні. Водночас

кількість учнів із достатнім рівнем мотивації практично не змінилася (33% - 32%). Відзначається скорочення частки учнів із середнім (з 21% до 17%) рівнем та низьким рівнями мотивації, якій залишився на рівні 10%. Показники свідчать про зменшення труднощів у процесі адаптації до нових умов навчання.

Зросла успішність оволодіння англomовною компетентністю учнів 5-х класів. Високий рівень показали 30% учнів (на початку експерименту було 11%), достатній рівень склав 41%, відповідно з 27%. Середній і низький зменшено на половину.

Значно підвищився рівень готовності вчителів до застосування форм активного навчання. Зокрема, кількість педагогів, які самостійно застосовують ІІІ, зросла з 21 % до 49 %, а частка тих, хто не готовий або не має відповідного досвіду, зменшилася з 32 % до 12 %. Водночас спостерігається незначне зниження частки вчителів, які потребують методичної підтримки (з 47 % до 39 %), що свідчить про поступове підвищення їхньої цифрової компетентності.

Таким чином, упровадження комплексної системи організації уроків сприяло не лише підвищенню рівня навчальних досягнень, а й забезпечило емоційно-особистісне зростання здобувачів освіти на етапі їхньої адаптації до умов основної школи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

- *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено психолого-педагогічні умови організації сучасного уроку англійської мови в 5-х класах середньої освіти: роль учителя в організації освітнього процесу як фасилітатора, організатора партнерської взаємодії тощо; забезпечення наступності між початковим та середнім ступенями освіти шляхом узгодження форм, методів та засобів навчання: різні форми організації і проведення уроків англійської мови з урахуванням індивідуальних можливостей здобувачів освіти, зокрема поєднання загально прийнятої форми та нестандартної форми проведення уроків; застосування інтерактивних, проектних методів навчання; упровадження практико-орієнтованих завдань, які сприяють розвитку комунікативних навичок; використання ІКТ, зокрема ІІІ на уроках англійської

мови; дидактико-методичний потенціал уроку; створення сприятливого освітнього, емоційного середовища на уроках англійської мови, яке мотивує до вивчення іноземної мови). З'ясовано, що якість організації уроку покращиться за умов авторського трактування: урахування індивідуальних темпів навчання; розвиток внутрішньої мотивації; триєдина взаємодія: педагог-здобувач-ШІ; застосування технологій для персоналізації освітнього контенту; акцент на практичну діяльність; психологічний комфорт і безпека; гнучкість форматів навчання-адаптація до дистанційної освіти.

- *розроблено* конструкт компетентності сучасного вчителя англійської мови, де домінує готовність до інноваційної діяльності; модель ефективного освітнього середовища уроку англійської мови та структурно-функціональну модель сучасного уроку англійської мови;

- *уточнено сутність* понять «урок англійської мови у 5-му класі», «організація сучасного уроку англійської мови за НУШ», «освітнє середовище уроку англійської мови»;

- *визначені* психологічні особливості характеристики здобувачів освіти 4х – 5х класів, що враховано в педагогічній доцільності сучасного уроку англійської мови;

- *удосконалено* процес організації уроків англійської мови в 5-х класах (дидактична та технологічна складники) за вимогами Нової української школи;

- *подальшого розвитку* набули ідеї особистісно зорієнтованого, діяльнісного, компетентнісного та інтегрованого підходів у практику організації уроків англійської мови в 5-х класах; форми організації (інтегрований, нестандартний, перевернутий клас) та засоби організації уроку (LearningApps, Wordwall, Kahoot), інтерактивні вправи, відео- та аудіоматеріали автентичного характеру, онлайн-ігри, мініпроекти, колаборативні форми роботи в групах і парах, а також засоби рефлексії (опитування, чек-листи)), зокрема штучний інтелект.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їхнього застосування в практику викладання англійської мови в 5-х класах,

зокрема дидактико-методичного забезпечення уроків до підручника «Англійська мова в 5-му класі» автор О.Карпюк; у підготовці і систематизації діагностичного інструментарію, що створює можливості для моніторингу (організованого спостереження) ефективності організації уроків англійської мови; може бути впроваджено у зміст методичної роботи ЗОШ на кафедрах з англійської мови. Основні положення змісту дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти та педагогами-практиками закладів післядипломної освіти. Практичне значення полягає у розробленні авторського блогу вчителя англійської мови, який слугує майданчиком для обміну досвідом, впровадження цифрових практик і професійної підтримки педагогів.

Дисертаційна робота має важливе значення для подальшого розвитку теорії та практики організації сучасного уроку англійської мови в середній освіті.

Ключові слова: *Концепція Нової української школи, Нова українська школа (мета), психолого-педагогічні умови, англомовна компетентність, англомовне середовище, характеристика вчителя англійської мови, організація уроків англійської мови, структурно-функціональна модель уроку англійської мови; урок англійської мови (інтегрований, нестандартний урок, перевернутий клас), засоби проведення уроку (штучний інтелект).*

ABSTRACT

Kotylo Alona Oleksandrivna. Psychological and Pedagogical Conditions for Organizing and Conducting English Language Lessons According to the Concept of the New Ukrainian School. – A qualification research work presented as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 011 – Educational and Pedagogical Sciences. – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kherson, 2025.

The complexity of the transitional period and the requirements of the New Ukrainian School regarding the role of the teacher and the organization of the educational process justify the need for a targeted search for solutions to the problem of organizing English language lessons, with particular emphasis on the transition to secondary education. The analysis of scientific, psychological-pedagogical, and

methodological literature, as well as national and international sources conducted during the research, confirms the relevance of this issue. Under the conditions of prioritizing competence-based, learner-centered, and activity-based approaches, and in the context of implementing the tasks of modern educational reform represented by the New Ukrainian School, the need for a new vision of the organization of the educational process is of particular interest to both scholars and practicing educators.

Thus, the dissertation research is devoted to identifying and substantiating the psychological and pedagogical conditions for organizing English language lessons in the 5th grade in accordance with the Concept of the New Ukrainian School. The topic is formulated as follows: «Psychological and Pedagogical Conditions for Organizing English Language Lessons Based on the Concept of the New Ukrainian School». The introduction substantiates the relevance of the dissertation topic, formulates the aim and objectives of the study, and defines the object and subject of the research. Specifically, the object is the organization of the educational process in English language lessons based on the Concept of the New Ukrainian School, while the subject is the psychological and pedagogical conditions for organizing English language lessons in the 5th grade of the New Ukrainian School. The dissertation outlines the scientific novelty and practical significance of the conducted research, indicates the author's personal contribution, provides information on the research's approbation, and lists the publications related to the stated problem.

The research activity was focused on analyzing the key aspects of the studied issue within the theory and practice of teaching English in the 5th grade of the New Ukrainian School. The essence of the fundamental concepts of the study was clarified; the criteria, indicators, and levels of English language proficiency among learners in their first year of secondary education were defined as indicators of the rational organization of English lessons. The psychological and pedagogical conditions for organizing a modern English lesson were substantiated and modeled as a holistic system of organizational influences aimed at developing English language competence through updated, non-standard lesson formats. Pedagogically appropriate forms and

methods of lesson organization, as well as didactic support for ensuring high-quality English language instruction in the 5th grade, were also justified.

The analysis of scientific, psychological-pedagogical, and methodological literature, as well as national and international sources conducted during the research, confirms the relevance of reforming the educational process on conceptual foundations. The study identifies the main scientific approaches to organizing the educational process in English language lessons, in particular: the learner-centered, integrated, competence-based, activity-based, communicative, and cultural approaches. Special attention in the research is given to the prioritization of the competence-based approach in the implementation of the tasks of modern educational reform.

The dissertation thoroughly examines the lesson as the primary form of organizing educational activity. Pedagogically appropriate characteristics for organizing modern English lessons in the 5th grade are defined and substantiated. Specifically, the research outlines the following: increasing motivation to learn English; utilizing learners' subjective experience acquired in primary school; ensuring clear organization and focusing on the individualization of the educational process during English lessons; creating conditions for enriching lessons with innovative teaching methods and techniques, including the use of artificial intelligence as an effective tool for unlocking the creative potential of 5th-grade students; logically modifying lesson formats that are non-standard in structure, content, and teaching methods, as required by the New Ukrainian School; ensuring control over the learning process; developing students' English language competence; and fostering a partnership-based atmosphere with the integration of emotional communication components.

The study revealed that the environmental factor involves the creation of comfortable, safe, and stimulating conditions for learning that support students' physical, psychological, and emotional development. It was found that the educational environment should serve not only as a space for acquiring knowledge but also as a

setting where children can freely develop their talents, build social connections, and receive support from teachers.

Within the scope of this research, the concept of «English lesson organization» in the context of the New Ukrainian School is interpreted as a flexible, dynamic, and interactive form of organizing the educational process. It is aimed at developing learners' English language (transversal) competences through active engagement, the predominance of learner-centered and competence-based approaches, integration with other fields of knowledge, and the use of modern technologies. This approach ensures the development of foreign language communicative competence and contributes to the holistic development of the learner in an atmosphere of collaboration and a positive emotional climate.

The theoretical examination of the problem concerning a new vision of the modern lesson—its structuring and innovative approaches to its delivery—makes it possible to assert that the lesson is not in a static state; rather, it is constantly evolving in response to changes in education and society. The effectiveness of a modern lesson largely depends on the teacher—their individuality, self-awareness, and professionalism—which are viewed within the New Ukrainian School reform through the lens of employing various teaching methods and strategies. It has been established that the English teacher's readiness for innovative activity is a crucial factor in the effectiveness of the educational process. The identification of pedagogically appropriate teaching methods enables the teacher to organize a modern lesson focused on developing English language competence, including transversal skills, as well as fostering students' creative potential, non-standard and critical thinking, a high level of self-organization, and partnership between the participants in the educational process. The study identified, characterized, and experimentally confirmed the psychological and pedagogical conditions for implementing a model of a modern English lesson. These include: organizing subject-subject interaction among educational participants; teacher orientation toward the implementation of interactive learning technologies; and the development of self-assessment and reflective positions among 5th-grade students.

The research formulated and confirmed the hypothesis that the effectiveness of English lessons in the 5th grade of secondary school depends on the rational, non-standard organization of lessons and the teacher's readiness for innovative activity, especially under conditions of distance learning.

An analysis of the formative stage of the pedagogical experiment confirmed the appropriateness of the selected methods and techniques for organizing modern English lessons. The most effective were: LearningApps, Wordwall, Kahoot, interactive exercises, authentic video and audio materials, online games, mini-projects, collaborative group and pair work formats, as well as reflection tools such as surveys and checklists. Among the most successful lesson formats for the 5th grade were interactive, non-standard, and flipped classroom approaches.

During the implementation of the experimental research, a system for monitoring students' academic achievements was organized, which included regular assessment and analysis of the dynamics of their learning outcomes. In particular, well-structured English lessons based on the principles of the Concept of the New Ukrainian School contributed to a positive trend in the development of students' learning competences.

At the initial stage of the experiment, diagnostics were conducted to assess students' academic achievement levels, motivational sphere, emotional state, and adaptive capacities. Throughout the experimental phase, interim assessments of lesson effectiveness were carried out, allowing for the observation of sustained positive dynamics in the learning process.

The results of the formative stage of the experiment showed positive dynamics in the level of educational motivation of 5th grade students compared to the ascertaining stage. The share of students with a high level of motivation increased from 36% to 41%, which indicates an increase in their interest in learning. At the same time, the number of students with a sufficient level of motivation practically did not change (33% - 32%). There is a decrease in the share of students with an average level (from 21% to 17%) and low levels of motivation, which remained at 10%. The indicators indicate a decrease in difficulties in the process of adaptation to new learning

conditions. The success rate of mastering English language competence of 5th grade students has increased. 30% of students showed a high level (at the beginning of the experiment it was 11%), the sufficient level was 41%, respectively, from 27%. The average and low levels were reduced by half.

The level of readiness of teachers to use forms of active learning has increased significantly. In particular, the number of teachers who independently use AI has increased from 21% to 49%, and the share of those who are not ready or do not have the appropriate experience has decreased from 32% to 12%. At the same time, there is a slight decrease in the share of teachers who need methodological support (from 47% to 39%), which indicates a gradual increase in their digital competence.

Thus, the implementation of a comprehensive system for organizing lessons contributed not only to the improvement of students' academic performance but also supported their emotional and personal growth during the adaptation stage to the conditions of lower secondary school.

The scientific novelty of the obtained results lies in the following:

- For the first time, the psychological and pedagogical conditions for organizing a modern English lesson in the 5th grade of general secondary education have been theoretically substantiated, developed, and experimentally tested. These include: the teacher's role in the educational process as a facilitator and organizer of partnership-based interaction; ensuring continuity between primary and lower secondary education through the alignment of teaching forms, methods, and tools; various forms of organizing and conducting English lessons that take into account students' individual capabilities, particularly the combination of traditional and non-standard lesson formats; the use of interactive and project-based learning methods; the introduction of practice-oriented tasks that foster communicative skills development; the use of ICT, including artificial intelligence, in English language lessons; the didactic and methodological potential of the lesson; and the creation of a supportive educational and emotional environment that motivates learners to study foreign languages. It has been established that the quality of lesson organization improves under the conditions of an authorial approach, which includes: consideration of individual learning paces;

development of intrinsic motivation; a triadic interaction model involving educator, learner, and artificial intelligence; the use of technologies to personalize educational content; an emphasis on practical activities; psychological comfort and safety; and flexible learning formats that support adaptation to distance education;

- A construct of the professional competence of the modern English language teacher has been developed, emphasizing their readiness for innovative activity, along with a model of an effective educational environment for English language lessons and a structural-functional model of the modern English language lesson.

- The essence of the concepts «English lesson in the 5th grade», «organization of a modern English lesson according to the New Ukrainian School», and “educational environment of the English lesson” has been clarified;

- The psychological characteristics of 4th–5th grade students have been identified and taken into account in the pedagogical appropriateness of a modern English lesson;

- The process of organizing English lessons in the 5th grade (didactic and technological components) has been improved in accordance with the requirements of the New Ukrainian School;

- The ideas of learner-centered, activity-based, competence-oriented, and integrated approaches in the practice of organizing English lessons in the 5th grade have been further developed; the forms of organization (integrated, non-standard, flipped classroom) and the tools for lesson delivery (LearningApps, Wordwall, Kahoot), including interactive exercises, authentic video and audio materials, online games, mini-projects, collaborative group and pair work formats, as well as tools for reflection (surveys, checklists), particularly the use of artificial intelligence, have also evolved.

The practical significance of the obtained results lies in their applicability to the teaching of English in the 5th grade, particularly in the didactic and methodological support of lessons based on the textbook *English for the 5th Grade* by O. Karpuk. It also includes the development and systematization of diagnostic tools that facilitate monitoring (structured observation) of the effectiveness of English lesson organization. These findings can be implemented in the methodological work of general secondary

schools within English language departments. The main provisions of the study may also be used by lecturers at higher education institutions and practitioners in the field of postgraduate education. The practical significance lies in the development of the author's blog for the English language teacher, which serves as a platform for sharing experiences, implementing digital practices, and providing professional support to educators.

This dissertation holds significant value for the further development of both the theory and practice of organizing modern English lessons in secondary education.

Keywords: *New Ukrainian School Concept, New Ukrainian School (goal), psychological-pedagogical conditions, English language competence, English-language environment, characteristics of an English language teacher, organization of English language lessons, structural-functional model of an English lesson; English language lesson (integrated, non-standard lesson, flipped classroom), tools for conducting lessons (artificial intelligence).*

Список публікацій здобувачки:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Жукова Ю.В, Котило А.О. Медіакомпетентність сучасного педагога як умова ефективної англомовної взаємодії. Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 97. С. 5-11. DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-97-1>
2. Котило А. Метод асоціативних символів як інноваційний метод ефективного засвоєння англомовного лексичного матеріалу. Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 101. С. 90-97. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-101-14>.
3. Котило А. О. Методичні аспекти роботи з інтерактивними дошками на уроках англійської мови. Збірник наукових праць «Педагогічні науки»

Херсонського державного університету. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2024. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-108-3>.

4. Котило А. О. Особливості викладання англійської мови у 5 класі НУШ: перехід на наступний рівень. *Наука і техніка сьогодні*. Київ, 2024. №13(41). С.518– 525. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-13\(41\)-518-525](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-13(41)-518-525)

5. Котило А. Психологічні та вікові аспекти засвоєння англійської мови учнями молодших класів у контексті НУШ. *Наука і техніка сьогодні*. Київ, 2024. №12(40). С.678 – 684. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12\(40\)-678-684](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12(40)-678-684).

6. Котило А. О. Мультимедійні ресурси у викладанні англійської мови: досвід Великобританії та шляхи впровадження в Україні. *Актуальні питання в сучасній науці*. Київ: Наукові перспективи, 2025. Вип. 1(31). С. 817–823. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)).

7. Котило А. О. Визначення умов організації уроків англійської мови в 5-х класах за концепцією Нової української школи. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 109. С. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-109-5>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Котило А. Засоби підвищення мотивації учнів початкової школи до вивчення англійської мови. The collection of materials of the international scientific-theoretical online conference on the topic “Issue of the application of digital technologies and their commercialization in improving the quality of education. Nokis: 15.04.2022. Р. 42-44.

9. Котило А. Діяльнісний підхід до розвитку англійської комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти. *Діяльнісний підхід у початковій освіті в реаліях сьогодення: виклики та перспективи освітньої реформи*: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції. Черкаси:

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 7 травня 2024. С.72-74.

10. Котило А., Пермінова Л.А. Інноваційні аспекти укладання дидактичного матеріалу посібника з англійської мови. *Формування готовності до інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців: теорія і практика: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Запоріжжя, 17.05.2024) / за ред. І. А. Барбашової, Л. Г. Ярошук. Запоріжжя: БДПУ, 2024. С. 103-106. URL: https://drive.google.com/file/d/1W5iXv2jB-otgKmju1U_oMb0uSmGB6Yvf/view*

11. Kotylo A. Artificial Intelligence as a digital interlocutor for improving students' communication skills. *International scientific-practical conference «Science, technology and society: challenges and prospects for development in the modern world»: conference proceedings (Tampere, Finland, December 6, 2024). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH, 2024. P. 14-15. URL: <https://minilink.pro/WOez>*

12. Котило А. Формування міжкультурної компетентності молодших школярів у процесі навчання англійської мови. XVIII international scientific conference. "Development of science in the XXI century". Dortmund, Germany. December 26-27. 2024. P. 1134-1136. URL: <https://zenodo.org/records/14582364>

13. Котило А. О. Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності вчителя англійської мови в контексті освітніх трансформацій. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій. Глухів, 2025. С.139-142. URL: https://tpgnpu.ho.ua/images/kafedra_SG/2024-2025/konf%204-04-2025/MATERIAL%20V-Vseukr_nauk_prakt_konf_4-04-2025.pdf

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	19
ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	29
1.1. Сутність, зміст та структура Концепції Нової української школи.....	29
1.2. Концептуальні підходи реалізації Новій українській школі....	43
1.3. Змістова наповненість поняття «урок» та сутність зміни в умовах турбулентних викликів	59
1.4. Особливості вивчення англійської мови: вітчизняний та зарубіжний досвід.....	65
Висновки до розділу 1.....	78
РОЗДІЛ 2. РЕСУРСНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	81
2.1. Психологічні особливості засвоєння англійської мови здобувачами освіти в перехідний період з 4-го до 5-го класу.....	81
2.2. Обґрунтування педагогічних умов організації уроків англійської мови у Новій українській школі.....	93
2.2.1. Особливості організації сучасного уроку англійської мови.....	93
2.2.2. Дидактико-методичний потенціал уроків англійської мови..	101
2.2.3. Середовищний фактор організації уроків англійської мови у 5 класі відповідно до концепції Нової української школи.....	110
2.2.4. Характеристика вчителя як суб'єкта організації сучасного уроку.....	116
2.3. Структурно-функціональна модель уроку англійської мови та психолого-педагогічні умови її реалізації за Новою українською школою.....	127
Висновки до розділу 2.....	146
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	150
3.1. Загальна методика організації експериментального дослідження.....	150
3.2. Аналіз та узагальнення результатів дослідницької діяльності	173
Висновки до розділу 3.....	222
ВИСНОВКИ.....	225
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	232
ДОДАТКИ.....	263

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НУШ – Нова українська школа

ЗНО – зовнішнє незалежне оцінювання

ЗППО – заклад післядипломної педагогічної освіти

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ПНС – полісуб'єктне навчальне середовище

ООП – особливі освітні потреби

НМК – навчально-методичний комплект

DeSeCo – Definition and Selection of Competencies

IBSTPI – International Board of Standards for Training, Performance and Instruction

CEFR – The Common European Framework of Reference for Languages

TESOL – Teaching English to Speakers of Other Languages

CELTA – Certificate in Teaching English to Speakers of Other Languages

STEAM – science, technology, engineering, arts and mathematics

SMART – Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-bound

CLIL – Content and Language Integrated Learning

CLT – Communicative Language Teaching

ІІІ – штучний інтелект

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

BYOD – bring your own device

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку освітньої галузі України характеризується активним впровадженням реформ, спрямованих на забезпечення якісної, доступної та компетентнісно зорієнтованої освіти. У цьому контексті особливої значущості набуває реалізація Концепції НУШ, яка передбачає системне оновлення змісту освіти, форм і методів навчання, спрямованих на розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти, їхнього критичного мислення, креативності, здатності до міжособистісної взаємодії та самореалізації в суспільстві. Одним із пріоритетних напрямів реформування є вивчення іноземних мов, зокрема англійської, яка посідає важливе місце у формуванні іншомовної комунікативної компетентності, розвитку полікультурної свідомості й активної громадянської позиції здобувачів освіти.

Організація уроків англійської мови в 5 класі, що є перехідним етапом між початковою та базовою середньою освітою, потребує особливої уваги з огляду на психофізіологічні особливості учнів молодшого та підліткового віку. Успішне впровадження компетентнісного підходу в навчанні англійської мови на цьому етапі можливе лише за умови створення сприятливого психолого-педагогічного середовища, яке забезпечить ефективну організацію навчального процесу відповідно до вікових потреб, індивідуальних особливостей учнів та завдань освітньої реформи.

Концептуальні положення щодо вдосконалення та подальшого розвитку освіти закладено в сучасних нормативних документах, зокрема Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, Державному стандарті базової середньої освіти (2020), Наказ МОН Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024) тощо [139, 140, 141, 142, 143, 177], які є основою для реалізації Концепції Нової української школи (2016), що у свою чергу, засвідчує наявність високих вимог до змісту навчання, рівня сформованості ключових

компетентностей здобувачів освіти, інтерактивності та інноваційності освітнього процесу.

За результатами попередньо зібраної та проаналізованої інформації з питань теоретичних засад організації освітнього процесу в умовах Нової української школи встановлено, що Концепція НУШ є комплексною реформою, спрямованою на створення якісного, інноваційного та орієнтованого на потреби учнів освітнього середовища. Її ключовими характеристиками є особистісно-орієнтований підхід, компетентнісне навчання, педагогіка партнерства та інтеграція сучасних технологій у навчальний процес.

На сторінках наукових видань питання імплементації Нової української школи в освітній процес обговорювалися багатьма науковцями, зокрема Н.Бібік, І.Вікторенко, Н.Вовк, Н.Дем'яненко, Л.Зеленська, О.Ляшенко, С.Саакова, О.Фідкевич та ін. досліджували питання модернізації освіти в контексті реформування. О.Заплотинська, Ю.Ковальчук, О.Ліннік, Т.Лісова, Т.Петренко, І.Старагіна, О.Стрелюк як члени команди підтримки реформ при МОН України, брали участь у моніторингу впровадження НУШ та публікували відповідні звіти. Значний внесок зроблено Р.Шияном і О.Савченко, які є авторами програми Нової української школи для початкової освіти.

Теоретичне осмислення проблеми організації уроків (Л.Ананьєва, І.Гуменюк, Л.Коваль, М.Нестеренко та ін.), зокрема англійської мови у 5 класі НУШ, ґрунтується на аналізі широкого кола наукових досліджень, присвячених питанням методики викладання іноземних мов (Л. Бірюк, А.Дуброва, О.Матвійчук, С.Ніколаєва, Т.Пахомова та ін.); концептуальних підходів до навчання (С.Бондар, Н.Бориско, М.Гончарук, А.Гудманян, В.Кремень, І.Крупач, В.Луговий, Л.Нос та ін.), компетентнісний підхід у контексті реалізації концепції Нової української школи знайшов відображення у наукових працях Н.Бібік, О.Біди, О.Помятун, О.Савченко, В.Федяєвої та ін.; ефективної організації уроків англійської мови та ролі освітнього середовища у забезпеченні результативної комунікації під час навчання іноземних мов (Л.Бутузова, Т.Водолазська, І.Гоштонар, А.Карташов, І.Ковальчуку, О.Кузьміцька, О.Ледньова, О.Лобода,

Л.Попова, В.Редько та ін.); інтеграції цифрових технологій у процес навчання (В.Дроздова, І.Дашко, М.Кудря, Н. Морзе, Ю.Огренич, Л.Петухова, А.Череп та ін.); впровадження інтерактивних технологій (О. Пометун, Л. Пироженко). Питання партнерської взаємодії учасників освітнього процесу висвітлено у дослідженнях М.Вовк, С.Гаряча, М.Єпіхіної, О.Семенов, В.Желанової та ін. Формуванню трансверсальних компетентностей майбутніх фахівців ХХІ століття присвячено праці Л.М. Попової та М.С. Халько та інші.

Аналіз закордонного досвіду дозволив визначити значний внесок у розвиток сучасних підходів до навчання англійської мови науковців Р.Benson, Н.Brown, W.Littlewood, R.Pussel, J.Richards, Т. Rodgers та інші.

Наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних учених присвячені окремим аспектам модернізації змісту та методики викладання англійської мови, розвитку іншомовної комунікативної компетентності, впровадженню інтерактивних технологій у навчальний процес. Проте комплексна наукова розробка проблеми організації уроків англійської мови в 5 класі Нової української школи крізь призму психолого-педагогічних умов залишається недостатньо висвітленою, що знижує ефективність упровадження інновацій у практику загальної середньої освіти.

Аналіз нормативно-правових документів, наукових джерел і педагогічного досвіду в контексті досліджуваної проблеми засвідчив, що нерозв'язаними залишаються суперечності між:

- потребою у формуванні комунікативної іншомовної компетентності молодших підлітків згідно з вимогами Державного стандарту базової середньої освіти та недостатнім методичним забезпеченням організації ефективних уроків англійської мови відповідно до принципів НУШ;
- необхідністю врахування вікових та психологічних особливостей учнів 5 класу та традиційними підходами до викладання іноземної мови, що не завжди відповідають концепції особистісно орієнтованого навчання;

- зростаючими можливостями цифрових технологій для розвитку іншомовних компетентностей та обмеженим рівнем їх інтеграції в практику шкільного навчання через недостатню підготовку вчителів чи нестачу ресурсів;
- важливістю створення сприятливого психолого-педагогічного середовища на уроках англійської мови та низьким рівнем сформованості емоційного інтелекту у вчителів та здобувачів освіти, що ускладнює ефективну взаємодію;
- запитом суспільства на компетентнісного користувача іноземної мови та відсутністю цілісної системи реалізації психолого-педагогічних умов в організації уроку у контексті НУШ.

Отже, науково-практичні потреби в розв'язанні виявлених суперечностей, актуальність порушеної проблеми та недостатня її розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за Концепцією Нової української школи»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до ініціативної теми кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф.Є.Петухова Херсонського державного університету «Теоретико методологічні засади формування конкурентоздатного фахівця освітньої галузі (державний реєстраційний номер 0121U113319)», кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти «Технології підготовки конкурентноспроможного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0123U102952). Тему дослідження затверджено вченою радою Херсонського державного університету (протокол №7 від 29 листопада 2021 року).

Об'єкт дослідження – це організація освітнього процесу на уроках англійської мови за Концепцією Нової української школи.

Предметом дослідження є психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови в 5-х класах за Концепцією Нової української школи.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити структурно-функціональну модель організації

уроків англійської мови та психолого-педагогічні умови її реалізації за Концепцією Нової української школи.

Відповідно до мети сформульовано **завдання дослідження**:

1. За результатами аналізу наукової літератури розкрити сутність проблематики запровадження Концепції НУШ, обґрунтувати концептуальні підходи щодо реформування освіти в Україні, визначити особливості зарубіжного досвіду викладання англійської мови.
2. Визначити і обґрунтувати ресурсні складові організації уроків англійської мови в 5-му класі, в умовах наступності початкового та середнього ступенів освіти за вимогами Нової української школи.
3. Розробити структурно-функціональну модель організації уроків англійської мови та психолого-педагогічних умов її реалізації.
4. Визначити критерії та показники сформованості англійської компетентності здобувачів освіти як якісного результату реалізації комплексної моделі організації уроків англійської мови.
5. Експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі організації уроків англійської мови в умовах Нової української школи та психолого-педагогічних умов її реалізації.

Для виконання поставлених завдань було використано такі **методи** педагогічного дослідження: *теоретичні*: аналіз наукової літератури з метою з'ясування стану та перспектив досліджуваної проблеми; синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування й конкретизація – для усвідомлення сутності особливостей Концепції НУШ; моделювання – для розробки комплексної моделі організації уроків англійської мови; *емпіричні*: діагностичні (анкетування, бесіда) – для визначення рівнів сформованості англійської компетентності здобувачів освіти; педагогічний моніторинг (спостереження) – для перевірки ефективності комплексної моделі організації уроків в умовах Нової української школи; статистичні методи – для кількісного та якісного аналізу та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено психолого-педагогічні умови організації сучасного уроку англійської мови в 5-х класах середньої освіти (роль учителя в організації освітнього процесу як фасилітатора, організатора партнерської взаємодії тощо); забезпечення наступності між початковим та середнім ступенями освіти шляхом узгодження форм, методів та засобів навчання: різні форми організації і проведення уроків англійської мови з урахуванням індивідуальних можливостей здобувачів освіти (поєднання загально прийнятої форми та нестандартної форми проведення уроків; застосування інтерактивних, проектних методів навчання; упровадження практико-орієнтованих завдань, які сприяють розвитку комунікативних навичок; використання ІКТ, зокрема ІІІ на уроках англійської мови); дидактико-методичний потенціал уроку; створення сприятливого освітнього, емоційного середовища на уроках англійської мови, яке мотивує до вивчення іноземної мови). З'ясовано, що якість організації уроку покращиться за умов авторського трактування: урахування індивідуальних темпів навчання; розвиток внутрішньої мотивації; триєдина взаємодія: педагог-здобувач-ІІІ; застосування технологій для персоналізації освітнього контенту; акцент на практичну діяльність; психологічний комфорт і безпека; гнучкість форматів навчання-адаптація до дистанційної освіти;
- *розроблено* конструкт компетентності сучасного вчителя англійської мови, де домінує готовність до інноваційної діяльності; модель ефективного освітнього середовища уроку англійської мови та структурно-функціональну модель сучасного уроку англійської мови;
- *уточнено* сутність понять «урок англійської мови у 5-му класі», «організація сучасного уроку англійської мови за НУШ», «освітнє середовище уроку англійської мови»;
- *визначені* психологічні особливості характеристики здобувачів освіти 4х – 5х класів, що враховано у педагогічній доцільності сучасного уроку англійської мови;

- *удосконалено* процес організації уроків англійської мови в 5-х класах (дидактична та технологічна складники) за вимогами Нової української школи;
- *подальшого розвитку* набули ідеї особистісно зорієнтованого, компетентнісного та інтегрованого підходів у практику організації уроків англійської мови в 5-х класах за Новою українською школою; форми організації (інтегрований, нестандартний, перевернутий клас) та засоби організації уроку (LearningApps, Wordwall, Kahoot), інтерактивні вправи, відео- та аудіоматеріали автентичного характеру, онлайн-ігри, мініпроекти, колаборативні форми роботи в групах і парах, а також засоби рефлексії (опитування, чек-листи)), зокрема штучний інтелект.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їхнього застосування в практику викладання англійської мови в 5-х класах, зокрема дидактико-методичного забезпечення уроків «Збірник вправ до теми «School is cool» за підручником «Англійська мова 5 клас» за О.Карпюк; у підготовці і систематизації діагностичного інструментарію, що створює можливості для моніторингу (організованого спостереження) ефективності організації уроків англійської мови (як форми організації інтегровані уроки та перевернутого класу, так і застосування штучного інтелекту як найбільш потужного засобу активізації освітнього процесу); може бути впроваджено у зміст методичної роботи ЗОШ на кафедрах з англійської мови. Основні положення змісту дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти та педагогами-практиками закладів післядипломної освіти. Практичне значення полягає у розробленні авторського блогу вчителя англійської мови, який слугує майданчиком для обміну досвідом, впровадження цифрових практик і професійної підтримки педагогів.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Херсонського державного університету (довідка № 03-32/534 від 25.04.2025 р.), КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (довідка № 01-16/147 від 16.04.2025 р.), Шевченківського ліцею Скадовської міської ради Херсонської області (довідка № 01-25/21 від 01.04.2025 р.), Комишанської

загальноосвітньої школи I-III ступенів № 26 Херсонської міської ради (довідка № 05-01/29 від 05.02.2025 р.), ліцею «Крижанівський» Фонтанської сільської ради Одеського району Одеської області (довідка № 139 від 01.04.2025 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено й обговорено на науково-практичних конференціях:

міжнародних – «Issue of the application of digital technologies and their commercialization in improving the quality of education» (Nokis, 2022), «Розвиток гнучких умінь (softskills) у процесі освітньої діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід» (Глухів, 2022), «European Scientific Congress» (Spain, 2023), «Scientific research: modern challenges and future prospects» (Germany, 2024), «Science, technology and society: challenges and prospects for development in the modern world» (Finland, 2024), «Development of science in the XXI century» (Germany, 2024), «Інформаційні технології в освіті, науці і виробництві» (Луцьк, 2024), «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (Київ, 2024), «Scientific achievements of contemporary society» (Great Britain, 2025).

всеукраїнських – «Сучасні виклики і актуальні проблеми підготовки майбутніх педагогів до інновацій в професійній діяльності» (Одеса, 2022), «Упровадження сучасних технологій для реалізації завдань освітніх галузей НУШ» (Полтава, 2022), «Особистість на шляху до духовних цінностей: педагогічна практика, набутий досвід» (Хмельницький, 2023), «Діяльнісний підхід у початковій освіті в реаліях сьогодення: виклики та перспективи освітньої реформи» (Черкаси, 2024), «Формування готовності до інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців: теорія і практика» (Бердянськ, 2024), «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2024), «Педагогічна освіта: методологія, теорія, технології» (Умань, 2024), «Сучасні проблеми української освіти» (Івано-Франківськ, 2024), «Науковий простір студента: пошуки і знахідки» (Київ, 2025), «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 2025),

«Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти» (Київ, 2025).

Публікації. Основні результати дисертації відображено в 13 публікаціях автора (11 одноосібні, 2 у співавторстві), з них: 7 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 6 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Особистий внесок автора. У спільній публікації з Л. Перміною [64] обґрунтовуються інноваційні аспекти укладання дидактичного матеріалу посібника з англійської мови, Ю. Жуковою [37] медіакомпетентність сучасного педагога як умову якісної організації уроків англійської мови.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури (246 джерел, з них 49 англomовні), додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 291 сторінку, із них – 212 сторінок основного тексту. Робота містить 19 сторінок таблиць, 18 сторінок рисунків. Додатки розміщено на 20 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1. Сутність, зміст Концепції Нової української школи

Сучасна українська освіта перебуває на етапі інтенсивних трансформацій. Незалежно від військового стану в державі, активно модернізується та самовдосконалюється з метою адаптації до вимог та потреб суспільства. У першу чергу такі зміни орієнтують на створення та впровадження інноваційних педагогічних підходів, використання сучасних педагогічних технологій та формування сприятливого середовища для розвитку всебічно розвиненої особистості. «Виклики часу зумовили розроблення Концептуальних засад реформування середньої освіти – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей» [97].

Трансформаційні процеси, пов'язані з реформуванням освітньої системи України, розпочалися вже в 2017 році і стали важливим кроком на шляху до модернізації та вдосконалення освіти. «Ці зміни вимагали не лише ретельної концептуалізації та детального планування, але й чіткої стратегії виконання та належного впровадження на всіх рівнях освітнього процесу» [177]. Закон України «Про освіту» [142], прийнятий Верховною Радою 5 вересня 2017 року, став важливим етапом у реформуванні освітньої галузі нашої країни. Цей нормативний акт запровадив низку ключових змін, що суттєво вплинули на функціонування освітньої системи, зокрема визначив нові принципи, які відповідають сучасним вимогам та викликам, що постають перед суспільством. Прийняття цього закону стало результатом багаторічної роботи фахівців та законодавців, спрямованої на вдосконалення освітнього процесу, підвищення якості освіти та її доступності для всіх громадян України, незалежно від їхнього

соціального статусу, місця проживання чи національності. Цей документ став відправною точкою для подальших реформ, які мають на меті створення системи освіти, здатної підготувати молоде покоління до життя та роботи у швидкозмінних умовах сучасного світу.

Оновлення нормативно-правового забезпечення охопило широке коло аспектів, включаючи стандарти навчання, методичні рекомендації, фінансові та адміністративні питання, а також механізми контролю та оцінки якості освіти. «Воно спрямоване на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх соціально-економічних умов, а також на створення умов для розвитку сучасного, інноваційного та конкурентоспроможного освітнього середовища» [98].

Крім того, у нормативно-правовій базі враховуються потреби сучасного суспільства і швидкі зміни, що відбуваються в світі, включаючи технологічний прогрес та глобалізацію. Це означає, що «реформа була спрямована на те, щоб підготувати молоде покоління до викликів майбутнього, забезпечивши знання, навички та компетентності, необхідні для успішної самореалізації в різних сферах життя» [5].

У аналітичних матеріалах Міністерства освіти можна знайти значну кількість аргументів для реформування освіти, наприклад, «Спосіб навчання в сучасній українській школі не мотивує дітей до навчання. Матеріал підручників затеоретизований, переобтяжений другорядним фактологічним матеріалом. Учителі використовують переважно застарілі дидактичні засоби. Педагогів деморалізує низький соціальний статус та рівень оплати праці. Учитель не має справжньої мотивації до особистісного та професійного зростання. Збільшується цифровий розрив між учителем і учнем. Багато педагогів ще не вміє досліджувати проблеми за допомогою сучасних засобів, працювати з великими масивами даних, робити і презентувати висновки, спільно працювати онлайн у навчальних, соціальних та наукових проектах тощо» [95].

На сьогодні Нова українська школа – «це одна з найважливіших та масштабних реформ, ініційованих Міністерством освіти і науки, яка має на меті

докорінно змінити підходи до навчання та виховання молодого покоління. Сутність цієї концепції полягає в тому, щоб забезпечити учням якісну, сучасну та доступну освіту, яка відповідатиме їхнім потребам і підготує їх до успішної реалізації в житті. Ця реформа орієнтована на створення освітнього середовища, в якому учні не просто здобувають знання, але й відчують радість від процесу навчання. Головна ідея НУШ полягає в тому, щоб школа стала місцем, куди діти йдуть з бажанням і натхненням, де їм приємно вчитися та розвиватися» [95].

Зміст Концепції НУШ передбачає глибоку трансформацію усіх аспектів освітнього процесу. Це включає зміну навчальних програм, методик викладання, оцінювання знань та підготовки вчителів. Особливістю Нової української школи є те, що «тут приділяється велика увага кожній дитині, її потребам, інтересам і здібностям. Учні мають можливість висловлювати свої думки, ставити запитання і брати активну участь у навчальному процесі. У школі, яка функціонує за принципами НУШ, дітей навчають не просто заучувати матеріал, а критично мислити, аналізувати інформацію і робити власні висновки. Учніма надається підтримка в розвитку самостійності, і їх заохочують до того, щоб вони не боялися висловлювати власні ідеї та думки» [95].

Нова українська школа також спрямована на створення атмосфери, де кожна дитина відчуває себе успішною і впевненою. Школа має стати тим місцем, де учні не відчувають страху перед невдачами, а навпаки, де їх підтримують у подоланні труднощів і допомагають знайти власний шлях до успіху. Як писав видатний педагог В. Сухомлинський, «у наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися» [17, 165].

Базовою, педагогічно значущою для нашого дослідження є формула Нової української школи, що є «комплексною концепцією, яка складається з дев'яти ключових компонентів, що охоплюють всі аспекти сучасної освіти та спрямовані на підготовку учнів до успішного життя у сучасному суспільстві. Кожен з цих

компонентів відіграє важливу роль у створенні освітньої системи, яка відповідає потребам і викликам XXI століття» [95].

Хочемо звернути увагу, на наш погляд, на важливих аспектах для обраного предмету дослідження: «Новий зміст освіти, який розроблений з акцентом на формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві. Цей компонент передбачає інтеграцію сучасних знань і навичок, що дозволяють учням не тільки опанувати базовий матеріал, але й розвивати здатність до критичного мислення, креативності та інноваційного підходу до вирішення проблем. Новий зміст освіти спрямований на підготовку учнів до активного і продуктивного життя в умовах постійних змін та виклики» [95].

Також у Концепції НУШ підкреслюється: «вмотивований учитель є центральною фігурою у навчальному процесі. Учитель, що отримує свободу творчості та можливості для професійного розвитку, стає не лише передавачем знань, але й наставником та партнером у навчанні. Мотивований вчитель постійно вдосконалює свої педагогічні методи, бере участь у професійних тренінгах і самонавчанні, що дозволяє йому бути завжди на крок попереду у розвитку освітніх практик і технологій» [95].

Не залишився поза увагою «наскрізний процес виховання, який формує систему цінностей у дітей. Цей компонент спрямований на виховання у молодого покоління таких якостей, як відповідальність, патріотизм, толерантність, повага до інших та усвідомлення своєї ролі в суспільстві. Виховання цінностей є невід'ємною частиною навчального процесу, що впливає на всі аспекти шкільного життя і сприяє формуванню гармонійної особистості» [95].

Концепцією визначено пріоритетом унікальність кожної особистості. У документі наголошується – «Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, також відома як дитиноцентризм, є важливою складовою НУШ. В цьому підході акцент робиться на індивідуальних потребах кожної дитини, її інтересах та здібностях. Освітній процес будується таким чином, щоб максимально сприяти розвитку особистості учня, забезпечуючи йому підтримку та необхідні ресурси для досягнення власного потенціалу» [95].

Для нашого дослідження важливим є свіжий погляд на оновлення шкільної структури, зокрема «нова структура школи розроблена з урахуванням необхідності засвоєння нового змісту освіти та набуття учнями компетентностей, що є важливими для життя. Така структура дозволяє створити більш гнучку та адаптивну освітню систему, яка відповідає сучасним вимогам і потребам учнів. Вона включає в себе різноманітні форми навчання, які дозволяють кожному учню знайти свій шлях у навчальному процесі та досягти успіху» [95].

У Концепції НУШ провідне місце займає «сучасне освітнє середовище, яке створює необхідні умови, засоби та технології для навчання учнів, освітян та батьків не лише у стінах навчального закладу, але й поза ним. Це включає в себе використання сучасних технологій, таких як інтерактивні дошки, цифрові ресурси, онлайн-платформи та інші інноваційні засоби, які роблять навчання більш цікавим і ефективним. Сучасне освітнє середовище сприяє активному залученню учнів до навчального процесу, підвищенню їхньої мотивації та успішності» [95].

Слід констатувати, що кожен з цих компонентів є невід'ємною частиною формули НУШ, яка спрямована на побудову сучасної, ефективної та інклюзивної освітньої системи, здатної забезпечити високий рівень освіти та підготувати молоде покоління до успішного життя в умовах глобальних змін.

Беззаперечно, план реалізації реформи «Нова українська школа» передбачає впровадження глибоких і системних змін у національній освіті, що здійснюватимуться в декілька етапів, кожен з яких має своє ключове значення і специфічні завдання. Цей амбітний план охоплює період з 2016 по 2029 роки і «спрямований на створення освітнього середовища, яке буде відповідати сучасним викликам та потребам українського суспільства» [153].

Згідно із концепцією НУШ, впровадження реформи передбачає три основні фази, кожна з яких характеризується специфічними завданнями та напрямками діяльності. Водночас, з огляду на складність і багатовимірність процесу реалізації реформи, науковцями (Н.Бібік, І.Гуменюк, О.Локшина, О. Савченко та ін.) запропоновано «деталізований підхід, якій передбачає виділення

п'яти ключових етапів впровадження НУШ» [153], що дозволяє більш ґрунтовно проаналізувати хронологічну послідовність подій, а також виявити основні досягнення та виклики на кожному етапі. У додатку А представлено опис п'яти етапів, що охоплюють різні періоди розвитку реформи, їхні особливості, а також ключові аспекти, які визначають поступовий перехід освітньої системи до нової якості.

Враховуючи важливість забезпечення якісної освіти для майбутніх поколінь, кожен етап реформування передбачає не лише оновлення навчальних програм і методів навчання, але й систематичне підвищення кваліфікації педагогічних працівників. «Підготовка вчителів відіграла центральну роль у впровадженні реформи освіти в Україні, що є ключовою складовою концепції НУШ. У рамках цієї реформи було розроблено й впроваджено численні проєкти, заходи та ініціативи, які спрямовані на підтримку педагогів у процесі адаптації до нових вимог і стандартів» [128].

Спробуємо узагальнити основні позиції реформування освіти.

Організація освітнього процесу в Україні до впровадження НУШ базувалася на традиційних підходах до освіти, які орієнтувалися переважно на передачу знань і формування академічних умінь. Впровадження НУШ суттєво змінило умови організації освітнього процесу. В центрі уваги опинився учень з його індивідуальними потребами та можливостями. «Навчальний процес став більш гнучким і дитиноцентричним, де важливу роль відіграє співпраця, взаємодія і практичне застосування знань. Реформа передбачає перехід від навчання на основі підручників до інтеграції різних видів діяльності, що стимулюють критичне мислення і творчість» [77].

Крім того, значна увага в НУШ приділяється формуванню соціальних та громадянських компетентностей, розвитку емоційного інтелекту, що раніше залишалося поза увагою традиційної системи освіти. Це забезпечує комплексний підхід до виховання гармонійно розвиненої особистості, готової до викликів сучасного світу, а також вимагає від педагогів нових підходів до власної ролі в освітньому процесі, а також від учнів – більш активної участі в навчальному

процесі. Відтепер учитель не лише керівник, але й наставник та партнер учня в освітньому процесі, що забезпечує активну співпрацю і сприяє глибшому засвоєнню матеріалу. Для того, щоб узагальнити ключові аспекти традиційної освіти та НУШ, нижче представлено порівняльну таблицю, яка допоможе побачити різницю між двома підходами та оцінити переваги нової моделі навчання (див. таблицю 1.1).

Таблиця 1.1.

Порівняння ключових аспектів традиційної системи освіти та Нової української школи

Ключові аспекти	Традиційна система освіти	Нова українська школа
Мета навчання	Формування академічних знань, розвиток базових умінь та навичок, засвоєння фактів. Головний акцент робиться на обсязі знань, які учень має запам'ятати.	Формування ключових компетентностей, необхідних для життя в сучасному світі. Навчання спрямоване на гармонійний розвиток особистості та адаптацію до викликів майбутнього.
Підхід до навчання	Авторитарний, орієнтований на вчителя. Монологічність. Закритість.	Дитиноцентричний, орієнтований на учня. Діалогічність. Відкритість. Рефлексивність.
Характер взаємовідносин	Суб'єкт-об'єктивний. Вчитель - джерело знань. Учень - пасивний слухач.	Суб'єкт-суб'єктивний. Вчитель - наставник, фасилітатор, партнер у навчанні. Учень - активний учасник освітнього процесу.
Методи навчання	Пояснювально-ілюстративні, репродуктивні. Лекції, заучування напам'ять	Інтерактивні, проблемно-орієнтовані, навчання через діяльність, проектна робота
Оцінювання	Суворе, спрямоване на перевірку знань. Акцент на оцінках.	Формувальне, спрямоване на розвиток та підтримку учнів; рефлексія. Акцент на прогресі.
Освітнє середовище	Традиційні класи з мінімальною інтерактивністю; фіксовані місця	Гнучкий простір, сприятливий для творчості та інновацій; інтерактивні зони. Інклюзивне середовище
Навчальні матеріали	Підручники. Обмежене використання технологій.	Мультимедійні ресурси. Широке застосування сучасних технологій

Для нашого дослідження ґрунтовними є виділені О. Половенко аспекти, які, необхідно враховувати під час організації освітнього процесу, зокрема «роль педагога повинна трансформуватися від традиційного «вчителя-лектора» до ролі фасилітатора навчального процесу. Учень стає активним учасником і співтворцем уроку, що дозволяє йому краще засвоювати знання і розвивати

критичне мислення; слід надавати перевагу дослідницьким та активним формам роботи, що стимулюють інтерес учнів до навчання та сприяють більш глибокому розумінню матеріалу; необхідно спрямовувати увагу на опанування учнями продуктивних способів діяльності, які допомагають формувати навички, що дозволяє школярам зростати як самостійним і відповідальним громадянам; максимальне використання особистого досвіду учня є важливим чинником, який дозволяє з'єднати теоретичні знання з реальними життєвими ситуаціями, що підвищує мотивацію до навчання, адже учні бачать практичну користь від здобутих знань; розвиток критичного мислення має стати одним з ключових елементів освітнього процесу. Це дозволяє учням не лише засвоювати знання, але й аналізувати, інтерпретувати та використовувати їх у різних життєвих ситуаціях; формування мотивації до навчання є ще одним важливим завданням – досягається через створення такого навчального середовища, яке б стимулювало інтерес до знань, сприяло розвитку самостійності, відповідальності і прагнення до самовдосконалення» [130].

Реалізація ідей Нової української школи також вимагає орієнтації на інтереси та досвід учнів. Це означає, що «навчальний процес має бути побудований таким чином, щоб активність учнів відігравала центральну роль. Важливо створювати навчальне середовище, яке б перетворювало освітній процес на цікавий і захоплюючий елемент життя дитини» [4]. Крім того, відмова від орієнтації на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини є необхідною умовою для ефективного навчання. Кожна дитина унікальна, і це повинно знаходити відображення у навчальному процесі, який має бути адаптований під її індивідуальні потреби та особливості. Практична спрямованість навчальної діяльності має стати невід'ємною складовою навчання. Це передбачає тісний взаємозв'язок між особистісним розвитком дитини та її практичним досвідом. Таким чином, навчання стає більш змістовним та значущим для кожного здобувача освіти.

Центральне місце в освітньому процесі Нової української школи займає особистість учня. «Увага приділяється його потребам, мотивам, попередньому

досвіду, здібностям, активності, інтелектуальним і психологічним особливостям, а також ціннісним орієнтирам. Таким чином, навчання стає антропоцентричним за метою, змістом і формами організації. Усі педагогічні та методичні рішення приймаються з урахуванням індивідуальних особливостей того, хто навчається, що дозволяє забезпечити максимально ефективне і глибоке засвоєння знань» [181].

Ми цілком погоджуємось з В. Сидоренко, що для успішної реалізації ідей дитиноцентризму в НУШ необхідно враховувати кілька ключових аспектів:

- «Відсутність адміністративного контролю, що обмежує свободу педагогічної творчості, є важливою умовою для створення сприятливого освітнього середовища. Педагог має відчувати свободу в реалізації своїх педагогічних задумів, що дозволяє створювати унікальні методики та підходи, орієнтовані на конкретного учня.
- Активність учнів у навчальному процесі виступає важливим компонентом ефективного навчання. Учні повинні бути залучені до процесу, брати активну участь у створенні та реалізації навчальних проєктів, що сприяє розвитку самостійності і відповідальності.
- Орієнтація на інтереси та досвід учнів дозволяє зробити навчання цікавим і змістовним. Важливо враховувати попередній досвід дитини, її інтереси та захоплення, що дозволяє краще мотивувати до навчання і сприяти більш глибокому розумінню матеріалу.
- Створення навчального середовища, яке перетворює процес навчання на яскравий і захоплюючий елемент життя дитини, є ще одним важливим аспектом. Навчальний процес повинен бути цікавим і мотивуючим, щоб учні з радістю йшли до школи, прагнули до знань і вчилися із задоволенням.
- Практична спрямованість навчальної діяльності є ключовою умовою для підготовки учнів до реального життя. Взаємозв'язок особистісного розвитку дитини з її практичним досвідом дозволяє не лише отримувати теоретичні знання, а й навчитися застосовувати їх на практиці, що робить навчання більш значущим і корисним.

- Відмова від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра і врахування інтересів кожної дитини є необхідною умовою для ефективного навчання. Кожна дитина є унікальною, і навчальний процес має бути адаптований до її індивідуальних потреб і особливостей.

- Виховання вільної та незалежної особистості, здатної приймати відповідальні рішення, є важливою метою Нової української школи. Це можливо лише за умови забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, а також створення комфортного морально-психологічного середовища.

- Упровадження шкільного самоврядування є важливим елементом виховного процесу. Шкільне самоврядування сприяє формуванню в учнів почуття відповідальності, розумінню важливості демократичних принципів і допомагає їм усвідомити власну роль у суспільстві. Це також сприяє вихованню гуманістичних і демократичних ідей та світогляду, які є необхідними для сучасного суспільства.

- Формування загальнолюдських цінностей є важливою складовою освітнього процесу. Виховання морально-етичних цінностей, таких як гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, до себе та інших людей, є основою для формування відповідального громадянина.

- Соціально-політичні цінності, такі як свобода, демократія, культурне різноманіття, патріотизм, повага до рідної мови і культури, шанобливе ставлення до довкілля, також є невід'ємною частиною виховного процесу. Ці цінності допомагають учням усвідомити важливість їхньої ролі у розвитку суспільства та держави» [166].

Очевидним є те, що відбулися зміни й у поглядах на виховання. Зроблено орієнтир на важливість виховувати вільну і незалежну особистість, яка буде здатна приймати відповідальні рішення та діяти в умовах сучасного світу. Це можливо лише за умови забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, а також створення комфортного морально-психологічного середовища.

На думку вчених для здійсненні виховного процесу слід враховувати такі організаційні орієнтири:

- «Виховання не повинно зводитися до окремих виховних занять. Воно повинно бути інтегрованим у весь навчальний процес, впливати на всі аспекти шкільного життя і формувати моральні та етичні орієнтири учнів.
- До створення виховного середовища повинні залучатися всі члени шкільного колективу. Спільна робота педагогів, адміністрації, батьків та учнів сприяє створенню єдиного виховного простору, який підтримує розвиток особистості кожної дитини.
- Учитель має бути взірцем вихованої людини. Своїм прикладом він повинен надихати та зацікавлювати учнів, формувати в них бажання до самовдосконалення та пізнання.
- У плануванні виховної діяльності необхідно враховувати індивідуальні нахили і здібності кожної дитини. Це дозволяє створювати умови для їх реалізації та розвитку, що сприяє формуванню гармонійної і всебічно розвиненої особистості.
- Співробітництво з позашкільними закладами освіти є важливим елементом виховного процесу. Це дозволяє розширити освітній простір, залучити дітей до різноманітних форм діяльності, сприяти розвитку їхніх талантів і здібностей.
- Активне залучення до співпраці психологів і соціальних педагогів є необхідною умовою для створення комфортного психологічного середовища в школі. Це дозволяє вчасно виявляти і вирішувати проблеми, що виникають у процесі навчання та виховання, забезпечувати підтримку і допомогу учням.
- Налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою є важливим аспектом у формуванні єдиного виховного простору. Співпраця з батьками дозволяє краще розуміти потреби і проблеми дітей, спільно знаходити шляхи їх вирішення і забезпечувати всебічний розвиток кожної дитини» [178].

Таким чином, на нашу думку, впровадження Концепції НУШ є складним багатогранним процесом, який вимагає значних змін у підходах до навчання,

ролі педагога, організації навчального середовища і взаємодії з учнями. Ці зміни спрямовані на те, щоб підготувати нове покоління українських громадян до життя в умовах швидких змін та нових викликів, роблячи процес навчання не лише ефективним, але й цікавим та змістовним для кожної дитини.

Водночас у науковому дискурсі наявні і критичні оцінки реформи НУШ. Зокрема, Ігор Лікарчук, колишній керівник Українського центру оцінювання якості освіти, звертає увагу на недостатню увагу до оцінювання результатів навчання в межах НУШ. Він також критикує відсутність підтримки додаткових освітніх послуг, таких як репетиторство, що може негативно вплинути на підготовку учнів до міжнародних оцінювань (зокрема PISA) [154].

Критику з боку освітніх управлінців озвучує Олена Фіданян, директорка Департаменту освіти і науки м. Києва. Вона наголошує на недостатній аналітичній підтримці впровадження НУШ, а також на відсутності публічного звітування щодо результатів реалізації початкової ланки реформи [176].

Державний секретар МОН у 2021–2023 роках, Сергій Захарін, у своїх публікаціях на порталі «Освіта.ua» підкреслює відсутність єдиного системного підходу до впровадження НУШ та вважає неприйнятним покладати відповідальність за її проблеми виключно на вчителів, які не отримали належної підготовки та методичної підтримки [144].

Вже є більше інформації про результативність реалізації Концепції НУШ в початковій освіті. Однак ми поділяємо думку О. Ярової, яка вважає «реформування початкової освіти є прогресивним і своєчасним, але воно неспроможне водночас розв'язати всі суперечності системи, серед яких: дефіцит відповідального батьківства, непослідовність державної політики у галузі освіти, відсутність моніторингу якості проведених реформ, суперечливий вплив ЗМІ та Інтернету на дітей, тривала економічна й демографічна кризи, часта невідповідність педагогічних і управлінських кадрів до вчасного й адекватного реагування на інновації, малий відсоток молодих кадрів» [196].

Однак, хочемо звернути увагу на причини гальмування запровадження Концепції НУШ. «Першим викликом на шляху повноцінної реалізації реформи

стала пандемія COVID19 (2020–2021 роки), яка зумовила необхідність переходу до дистанційного навчання. Пандемія значно сповільнила впровадження реформи через нерівний доступ до дистанційного навчання, різний рівень цифрових компетентностей учасників освітнього процесу, труднощі в організації співпраці та залучення учнів до навчального процесу. Дослідження, проведене Державною службою якості освіти в січні 2022 року, підтвердило освітні втрати українських учнів, зумовлені пандемією» [36, 39, 89]. «На цьому етапі відбулася «імітація» реформи через скасування цільових освітніх субвенцій, відсутність централізованого підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зокрема вчителів-предметників; зміст нових підручників, більшість яких повторюють стару концепцію навчання, тому імовірно не відповідають Державному стандарту базової середньої освіти. У вересні 2023 року Уряд поновив фінансування і розпочав «перезавантаження» реформи «Нова українська школа»» [126].

Також, на думку багатьох вчених, педагогів практиків «режим дистанційного навчання обмежує можливості соціалізації, комунікації та командної роботи учнів. Крім того, масове застосування технологій дистанційного навчання в освітньому процесі демонструє нерівномірне опанування вчителями цих технологій: багато освітян не мають достатніх знань щодо наявного програмного забезпечення та систем управління освітою, які можна використати для оптимізації освітнього процесу» [126]. «Шкода, завдана ментальному здоров'ю учасників освітнього процесу, соціально емоційним навичкам здобувачів освіти під час пандемії, війни та повоєнної відбудови, практично не піддається оцінці. Перше дослідження соціально-економічних навичок учнівства розпочато в Україні у 2023 році» [83].

Означені негативні позиції реформування освіти стали для нас аргументами для проведення дослідження спрямованого на покращення процесу організації освітньої діяльності здобувачів освіти. Оптимістичним є те, що «перезавантаження реформи «Нова українська школа»: впровадження нового змісту базової середньої освіти» (2024), «пандемія і війна не зупинили

впровадження реформи, і у 2021/2022 навчальному році пілотування Державного стандарту розпочалося у п'ятих, а через рік — у шостих класах пілотних шкіл. Сьомі класи пілотних шкіл (зараз це 149 закладів) увійшли в пілотування у 2023 році. Через один рік після пілоту (для п'ятих класів — у 2022 році тощо) Державний стандарт запроваджується у всіх школах України. «Державний стандарт визначає сукупність можливостей освітнього процесу для формування компетентностей особистості за дев'ятьма освітніми галузями (мовнолітературною; математичною; природничою; технологічною; інформативною; соціальною і здоров'язбережувальною; громадянською та історичною; мистецькою; фізична культура) та вимоги до результатів навчання учнів за кожною з них. Визначені Державним стандартом результати навчання є орієнтирами для оцінювання навчальних досягнень учнів. Крім цього, він містить базовий навчальний план з розподілом навчального часу, його мінімальний, максимальний та рекомендований обсяги. Реалізація Державного стандарту здійснюється через власні освітні програми шкіл, що складаються ними з урахуванням «авторських» та типових освітніх програм» [25].

Звертаючись до вище сказаного, ми розуміємо «Концепцію Нової української школи як стратегічний документ, затверджений Міністерством освіти і науки України у 2016 році, який визначає основні напрями реформування загальної середньої освіти. Головна мета Концепції — створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. У той же час, «Нова українська школа — це ключова реформа Міністерства освіти і науки України, спрямована на створення школи, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті» [96].

Спираючись на сформульовані мету і завдання дослідження нами створено спробу представити своє бачення сутності головних понять наукової роботи. Зокрема, **Концепція НУШ** — це сучасна освітня платформа, що визначає психолого-педагогічні умови, необхідні для формування ключових компетентностей, зокрема англомовної компетентності, через створення

сприятливого, мотивуючого освітнього середовища. У ній передбачено трансформацію ролі вчителя англійської мови з транслятора знань на фасилітатора, наставника, організатора комунікативно орієнтованого навчального процесу. Вона заохочує впровадження інноваційних підходів до організації уроків англійської мови — інтегрованих, нестандартних, уроків у форматі «перевернутого класу» з використанням сучасних засобів навчання, зокрема штучного інтелекту, цифрових платформ і SMART-дошок.

НУШ — це нова філософія шкільної освіти, де учень стає активним учасником навчального процесу, а не пасивним споживачем знань. У контексті вивчення англійської мови це означає створення англомовного середовища не лише на уроці, а й у позаурочний час. Це також вимагає нової характеристики вчителя англійської мови — як висококваліфікованого педагога, здатного створювати атмосферу підтримки, довіри та інтересу до мови. Викладання англійської мови в НУШ базується на сучасному досвіді, що передбачає використання нестандартних форм уроків, таких як перевернутий клас, проектне навчання, а також залучення технологій: інтерактивних платформ, ШІ-рішень (наприклад, ChatGPT), та SMART-дошок для візуалізації та моделювання мовних ситуацій.

Узагальнюючи, можна сказати, реформа крокує впевненими кроками, не зважаючи на негаразди, окреслюючи перспективи, спрямовуючи на якісний освітній процес, входження до Європейського союзу, формуючи конкурентоздатних особистостей.

1.2. Концептуальні підходи реалізації Новій українській школі

Результати багатьох досліджень [30, 31, 41, 94, 145, 148, 164, 186, 189] дали підстави аргументувати, що «вже у перше десятиліття незалежності України, точніше у перші 5 його років, було накреслено стратегічні напрями розвитку шкільної галузі освіти, які залишаються актуальними донині. До них віднесено: «переорієнтацію навчання і виховання в школі на особистість дитини — проголошення особистісно орієнтованої парадигми освіти на заміну знаннєвій

парадигмі освіти; утвердження національно орієнтованого розвитку освіти; проголошення широкої гуманізації і демократизації шкільної освіти, у руслі чого розпочалася психологізація освітнього процесу, урізноманітнення мережі середніх закладів освіти і форм навчання, поступова децентралізація її управління» [114].

Нове у реалізації Концепції НУШ, що ми спостерігаємо зараз, вимагає перегляду організації освітніх систем, переосмислення принципів, закономірностей і теоретичних положень якості освіти. Організація освітнього процесу в сучасній школі передбачає конструювання комплексу методів і прийомів, що відображають стратегію і логіку навчального процесу, спрямованого на науковий пошук.

Для нашого наукового дослідження важливим є врахування як загально-педагогічних, так і специфічних вихідних положень. За Л.Перміною «у першому випадку мова йдеться про особистісно-діяльнісний підхід до розвитку задатків і здібностей, орієнтація на активний характер навчання і мислення, цілеспрямований і організований вплив на тих, хто навчається, їхня самостійна діяльність як суб'єктів освітньої діяльності, актуалізація знань з опорою на зону найближчого розвитку. До специфічних вихідних положень відносяться: неперервність розвитку професійної майстерності педагога, забезпечення інтегративності та міжпредметних зв'язків у процесі навчання, прогностичне моделювання мети, організаційних форм та методів, створення відповідного розвивального середовища» [146, с.11].

Повертаючись до сьогодення, слід зазначити, що особистісно-орієнтована парадигма, за визначенням І. Беха, є «новою освітньою філософією» [7], що стало підґрунтям концепції Нової української школи.

Таким чином, «однією з ключових засад НУШ є *особистісно орієнтоване навчання і виховання*, яке визнає унікальності кожної дитини, урахування її індивідуальних здібностей, інтересів та темпу розвитку, передбачає створення комфортної психологічної атмосфери, яка сприяє формуванню почуття безпеки, підтримки та довіри між учителем і учнем. Учень розглядається як активний

суб'єкт освітнього процесу, що передбачає створення умов для реалізації його потенціалу, формування самостійності, відповідальності та здатності до навчання протягом життя» [175].

Як стверджують педагоги-практики, особистісно-орієнтований підхід відповідає на питання, «що розвивати?». Варіант відповіді на це питання можна сформулювати так: слід розвивати і формуватимуть не єдиний, орієнтований на державні інтереси набір якостей, що становить абстрактну «модель випускника», а виявляти і розвивати індивідуальні здібності і схильності учня. Це ідеал, але необхідно пам'ятати, що освіта повинна враховувати як індивідуальні здібності і схильності, так і соціальне замовлення на фахівців і громадян. Тому завдання школи доцільніше сформулювати так: розвиток індивідуальності з урахуванням соціальних вимог і запитів до розвитку її якостей, що передбачає по суті соціально-особистісну, а точніше, культурно-особистісну модель орієнтації освіти» [110].

У психолого-педагогічних дослідженнях можна виокремити принципи особистісно орієнтованого підходу [33, 73, 197], на які реалізуються в НУШ (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Принципи особистісно-орієнтованого підходу

Принцип	Зміст
Принцип самоактуалізації	У кожної дитини існує потреба в актуалізації своїх інтелектуальних, мистецьких та фізичних здібностей. Важливо спонукати і підтримати прагнення вихованців до прояву і розвитку своїх природних і соціально-придбаних можливостей.
Принцип індивідуальності	Створення умов для формування особистості вихованця - це головна задача будь-якого закладу освіти. Слід намагатися не тільки враховувати індивідуальні особливості дитини, але і всіляко сприяти її подальшому розвитку.
Принцип суб'єктивності	Слід допомогти дитині стати справжнім суб'єктом життєдіяльності групи і школи, сприяти формуванню і збагаченню її суб'єктивного досвіду.
Принцип вибору	Педагогічно доцільно, щоб дитина жила, навчалася і виховувалася в умовах постійного вибору, мала об'єктивні повноваження у виборі мети, змісту, форм і способів організації навчально-виховного процесу та життєдіяльності в групі.

Принцип творчості і успіху	Індивідуальна і колективна творча діяльність дозволяє визначати і розвивати індивідуальні особливості дитини. Завдяки творчості, дитина виявляє свій творчий хист, дізнається про сильні сторони своєї особистості.
Принцип довіри і підтримки.	Віра в дитину, довіра, підтримка її прагнень до саморегуляції і самоствердження повинні прийти на зміну надмірній вимогливості і надмірному контролю. Не зовнішні впливи, а внутрішня мотивація детермінує успіх навчання та виховання дитини.

Не можна не звернути увагу на тому, що особистісно-орієнтована модель навчання базується на ідеології дитиноцентризму. «*Дитиноцентризм* – це максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів. Актуальними для НУШ є такі ідеї дитиноцентризму: немає адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості; активність учнів у навчальному процесі, орієнтування на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини; практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом; відмова від спрямування навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини; виховання вільної незалежної особистості; забезпечення свободи і прав дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини; впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини розуміє виховання гуманістичних і демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству» [67]. Таке визначення дитиноцентризму В.Кременем покладено нами в сонову моделі англomовного середовища здобувачів початкової освіти випускового класу.

Компетентнісний підхід є основою Нової української школи, що орієнтується на формування в учнів ключових компетентностей, необхідних для успішного життя у сучасному світі [52]. У наукових дослідженнях дане поняття трактується по-різному. Наприклад, на думку Л.Нос, І.Крупач «компетентнісний підхід в освіті розуміється як спрямованість освітнього процесу на формування і

розвиток основних компетентностей особистості» [102]; компетентнісний підхід, на думку М. Гончарук, це «лише один із чинників, що сприяють модернізації змісту освіти, він лише доповнює низку освітніх інновацій, не применшуючи значення класичних підходів» [22].

Слушною для нашого дослідження є думка О.Акімової та ін., що «компетентнісний підхід ґрунтується на визначеному законом понятті «компетентність» [2]. Саме поняття «компетентність» є багатограним і широко застосовується в сучасній педагогіці для позначення «здатності особистості ефективно діяти у різних життєвих та професійних ситуаціях» [134]. Для його глибшого розуміння доцільно звернутися до різних визначень, запропонованих провідними науковцями та міжнародними організаціями.

Проаналізувавши предметно-наукові, психолого-педагогічні та навчально-методичні джерела щодо змісту дефініції «компетентність», ми створили спробу систематизувати основні підходи до її трактування. Найбільш відомі визначення даного поняття узагальнено та представлено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Трактування поняття «компетентність» у науковій літературі

1.	Н. Бібік	Компетентність - це освітній результат, що формується не лише засобами змісту освіти, але й через соціальну взаємодію, яка реалізується як у міжособистісному спілкуванні, так і в інституційному культурному контексті [9 с. 46].
2.	О. Пометун	Компетентність – це спеціально структуровані (організовані) комплекси знань, умінь, навичок і ставлень, які формуються у процесі навчання», а також як «результативно-діяльнісну характеристику освіти [133].
3.	П. Коляса	Компетентність - це сукупність знань, що необхідні для успішного виконання професійної діяльності, здатності аналізувати та використовувати інформацію, прогнозувати результати професійної діяльності, а також практичних навичок, сформованих у процесі професійної підготовки [50].
4.	С.Безбородих	Компетентність - це наявність у фахівця не лише знань та умінь, але й здатність формулювати професійні судження, оцінки та думки, що є ключовими аспектами професійної діяльності [5].
5.	С. Вітвицька	Компетентність - це певна властивість особистості, яка включає здатність до адекватного й глибокого розуміння реальності [19].
6.	І. Зязюн	Компетентність – це здатність особистості самостійно і відповідально вирішувати професійні або соціальні завдання [40].
7.	С. Бондар	Компетентність – це здатність особистості діяти [11].
8.	К. Леві-Лубойєр	Компетентність - це принципи поведінки, які забезпечують ефективність дій людини незалежно від умов [214].

9.	Д. Дюбуа	Компетентність – цетипова модель поведінки, що включає в себе знання, навички, образ мислення, які можуть використовуватися по одинці, або в різних комбінаціях для успішного досягнення найвищої ефективності в роботі [216, с. 245]
10.	Р. Бояцис, Дж. Вінтертон та С. Вудраф	Компетентність – це особові характеристики індивіда, що зумовлюють максимально високий рівень виконання роботи [204, с.56]

Для нас важливою є думка О. Савченко, яка вважала ключовою компетентністю «уміння вчитися». Заслуговує на увагу визначені науковицею чотири базові характеристики поняття «компетентність», зокрема «використання компетентності завжди відбувається у певному контексті; компетентність завжди є результатом, вона характеризує те, що може зробити індивід, а не описує процес, під час якого він набув цю компетентність; для вимірювання здатності індивіда користуватися компетентністю потрібні чітко визначені та затверджені стандарти; компетентність є мірою того, що індивід може зробити у конкретно визначений час» [162, с. 5].

У рамках міжнародної програми «DeSeCo» (Definition and Selection of Competencies – Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади), що діє з 1997 року, компетентності визначені як здатності, що дозволяють успішно задовольняти як індивідуальні, так і соціальні потреби, а також виконувати певні завдання. Кожна компетентність, згідно з цією програмою, базується на поєднанні пізнавальних установок, практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, які можна мобілізувати для активної діяльності. Це визначення підкреслює багатокомпонентну природу компетентностей, які об'єднують у собі різноманітні аспекти особистості та дозволяють діяти ефективно у різних контекстах, відповідно до вимог часу та ситуації [238].

Компетентність також розглядається в нормативних документах Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction, IBSTPI). Відповідно до цих документів, «компетентність визначається як здатність кваліфіковано здійснювати певну діяльність, виконувати завдання або роботу на

високому рівні. Це визначення підкреслює необхідність наявності набору знань, навичок і ставлень, які дозволяють особистості ефективно діяти чи виконувати певні функції, спрямовані на досягнення встановлених стандартів у професійній галузі. У такому контексті компетентність включає в себе не тільки теоретичні знання та практичні навички, але й особистісні якості, які дозволяють фахівцю адаптуватися до нових умов, приймати обґрунтовані рішення та досягати поставлених цілей» [222].

Слід констатувати: компетентнісний підхід має низку переваг. Він орієнтований на практичність і мотивацію учнів до навчання, формує в них здатність до самостійного навчання та підвищує якість освіти. Проте його реалізація вимагає вирішення певних викликів, зокрема забезпечення доступу до сучасних навчальних матеріалів, цифрових технологій та підготовки вчителів до впровадження нових методик [152, 183].

У дослідженні ми спираємось на те, що *«навчання через діяльність є одним із ключових принципів Нової української школи і активно інтегрується у сучасні методи викладання англійської мови. Цей підхід передбачає залучення учнів до активної участі у навчальному процесі через виконання практичних завдань, що моделюють реальні життєві ситуації. Такий формат навчання сприяє не лише засвоєнню знань, а й формуванню практичних навичок, розвитку комунікативної компетентності та вмінню використовувати англійську мову для досягнення конкретних цілей у реальних умовах»* [198].

Методи, які базуються на *діяльнісному підході*, відповідають потребам учнів XXI століття, оскільки допомагають формувати навички, що мають практичну цінність. «Залучення до діяльності сприяє підвищенню мотивації учнів, оскільки вони бачать безпосередню користь від вивчення мови, наприклад, у можливості спілкуватися англійською під час подорожей чи використанні її у професійній сфері» [84]. Крім того, такий підхід забезпечує розвиток креативності, оскільки завдання часто вимагають нестандартного мислення та індивідуального підходу.

Цікавими для нашого дослідження були результати досліджень прописаних в Білій книзі «цей підхід став основою впорядкування та аналізу доказів про педагогічні методики та їхній вплив на очікувані результати. «LEGO Foundation» разом із провідними експертами з Університету штату Пенсильванія, Університету Темпла, Кембриджського університету і Гарвардського університету визначили п'ять основних характеристик діяльнісного підходу — значуща, соціальна, активна, мотивуюча та радісна (Zosh та інші, 2017). Крім цього, «LEGO Foundation» (2017) відносить до необхідних для всебічного розвитку дитини навиків емоційні, соціальні, когнітивні, фізичні і креативні вміння» [115].

Дослідники засвідчують, зокрема «... інтегровані методики викладання реалізуються через діяльнісний підхід, як-то активне навчання, кооперативне навчання, емпіричне навчання, навчання через відкриття, навчання на основі запитів дітей, проблемне навчання, проєктне навчання та педагогіка Монтесорі, здатні позитивно впливати на навчання учнів у соціальному, емоційному, фізичному, креативному і когнітивному вимірах. Ми з'ясували, що такі методики викладання можуть в сукупності забезпечити діяльнісний підхід, що відповідає його п'ятьом характеристикам» («LEGO Foundation», 2017)» [115].

Слід зауважити, що *формування цінностей* є одним із ключових пріоритетів реформування освіти в межах Нової української школи. Виховання здобувачів освіти на основі фундаментальних цінностей спрямоване на створення гармонійного суспільства, орієнтованого на демократичні принципи. Зокрема, акцент робиться на таких цінностях, як патріотизм, повага до прав людини, толерантність, інклюзивність та культурна обізнаність. Виховання цих якостей сприяє формуванню активної громадянської позиції, відповідального ставлення до суспільства та підвищенню рівня соціальної згуртованості [180].

Поважаючи права та свободи кожної людини, учні вчаться усвідомлювати важливість справедливості та рівності. Такий підхід формує базу для толерантності та інклюзивності, які є критично важливими для багатокультурного суспільства. Інклюзивний підхід забезпечує рівні можливості

для всіх учнів незалежно від їхнього походження, фізичних або ментальних особливостей, створюючи умови для гармонійного співіснування в спільноті [246].

Виховання поваги до культури та традицій українського народу, а також інших народів світу, є важливим аспектом освітнього процесу. Такий підхід сприяє розширенню світогляду учнів, розвитку їхньої культурної обізнаності та формуванню готовності до міжкультурної взаємодії.

У рамках Нової української школи виховання цінностей інтегрується у всі складові навчального процесу через використання як традиційних, так і сучасних педагогічних методів. Зокрема, застосування проєктного навчання дозволяє учням практично реалізовувати засвоєні цінності. Наприклад, «участь у волонтерських ініціативах сприяє формуванню соціальної відповідальності, а дискусії на уроках громадянської освіти розвивають критичне мислення та емпатію» [173].

Ціннісне виховання в НУШ має комплексний і системний характер, зосереджений на формуванні морально зрілої, соціально активної та культурно обізнаної особистості. Такий підхід забезпечує підготовку учнів до відповідального громадянського вибору і відповідає завданням сучасної української освіти у контексті європейських стандартів.

Освітній процес у Новій українській школі базується *на засадах педагогіки партнерства*, що передбачає активну взаємодію між учнями, педагогами та батьками. Такий підхід ґрунтується на принципах довіри, взаємоповаги та спільної відповідальності всіх учасників за якість навчання та досягнення його результатів. Ключовим елементом педагогіки партнерства «є налагодження рівноправного діалогу, що забезпечує відкриту комунікацію між усіма сторонами освітнього процесу. Це сприяє створенню комфортного навчального середовища, яке стимулює ефективне засвоєння знань і формування високих освітніх досягнень» [116].

Педагогіка партнерства, що лежить в основі концепції НУШ, орієнтована на формування активної участі всіх сторін освітнього процесу. Учні стають

активними суб'єктами навчання, а не пасивними споживачами знань. Учителі виступають у ролі наставників і фасилітаторів, допомагаючи дітям розвивати компетентності, необхідні для життя у сучасному суспільстві. Батьки, у свою чергу, є рівноправними партнерами у формуванні освітнього середовища, надаючи підтримку в навчанні та вихованні.

У рамках концепції НУШ педагогіка партнерства ґрунтується на довірі, взаємоповазі та спільній відповідальності. Довіра є ключовим елементом такої співпраці. Вона базується на відкритій комунікації між учителями та батьками, що включає регулярний обмін інформацією щодо навчальних досягнень учнів, а також спільне вирішення проблем, які можуть виникати в освітньому процесі. Взаємоповага між усіма учасниками процесу сприяє створенню комфортної атмосфери, де кожна думка враховується, а конфлікти вирішуються шляхом конструктивного діалогу. Це дозволяє не лише підвищити мотивацію до навчання, але й сприяє соціальному та емоційному розвитку здобувачів освіти.

Спільна відповідальність полягає у тому, що учні, учителі та батьки разом працюють над досягненням освітніх цілей, які є ключовими для їхнього майбутнього успіху.

Значний внесок в створення Концепції НУШ зроблено Н. Бібік, зокрема вчена підкреслює «Великого значення у Концепції набуває аспект педагогіки партнерства між усіма учасниками освітнього процесу. Педагогіка партнерства (співробітництва) ґрунтується на принципах гуманізму і творчого підходу до розвитку особистості. Її метою є створення нового гуманного суспільства, вільного від тоталітаризму й офіціозу. Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Це завдання реалізовується у спільній діяльності учителя і учнів, учителя і батьків, що передбачає взаєморозуміння, спільність інтересів і прагнень із метою особистісного розвитку школярів» [97].

Педагогіка партнерства у НУШ є важливим інструментом для реалізації освітніх реформ, орієнтованих на підготовку учнів до викликів сучасного світу.

Завдяки довірі, взаємоповазі та спільній відповідальності, співпраця між усіма учасниками освітнього процесу стає запорукою гармонійного розвитку та ефективного навчання.

З кожним роком з'являються нові вимоги до навчання іноземним мовам, зокрема, акцент робиться на створенні інтерактивної взаємодії на уроці. *Принцип інтерактивності*, хоча і не є абсолютно новим, стає все більш значущим в методиці викладання мов. За визначенням вітчизняного дослідника Мильруда Р., інтерактивність полягає в «об'єднанні, координації та взаємодоповненні зусиль комунікативної мети та результату мовними засобами» [68]. Це означає, що інтерактивний підхід стає потужним інструментом для досягнення комунікативних цілей під час занять, особливо у віртуальному просторі.

Інтерактивний підхід відрізняється від традиційного комунікативного підходу наявністю справжнього співробітництва, коли основний акцент робиться на розвиток умінь спілкування та групової роботи. Це дозволяє здобувачам не лише отримувати знання, але й розвивати навички, які необхідні для успішної взаємодії у колективі та ефективного використання мови у реальних умовах. Інтерактивні методи навчання сприяють створенню атмосфери співпраці, де здобувачі освіти вчаться не тільки виражати власні думки, але й слухати інших, працювати разом для досягнення спільних цілей [44].

Інтерактивна педагогічна взаємодія має ряд ключових ознак та інструментів, які суттєво впливають на ефективність навчального процесу. Однією з таких основних ознак є полілог, тобто багатостороння комунікація, що включає не лише двосторонній діалог між викладачем і школярами, а й активну участь усіх учасників навчального процесу. Полілог забезпечує багатогранність обговорень, створюючи сприятливі умови для всебічного розвитку комунікативних навичок унів. Діалог, у свою чергу, виступає як основний засіб обміну думками та інформацією, дозволяючи кожному учаснику внести свій вклад у спільну розмову.

Міжсуб'єктні відносини, що формуються у процесі інтерактивної взаємодії, передбачають активне взаєморозуміння і співпрацю між викладачем

та учнями. Це сприяє створенню атмосфери довіри і відкритості, що є критично важливим для ефективного навчання. Свобода вибору, яка надається здобувачам освіти, дозволяє їм активно включатися в процес навчання, приймати рішення і брати відповідальність за свої дії. Створення ситуації успіху, позитивна та оптимістична оцінка досягнень учнів допомагає підтримувати їхню мотивацію та інтерес до навчання [45].

Рефлексія є ще однією важливою складовою інтерактивної педагогічної взаємодії. Вона дозволяє учням осмислювати власний досвід, аналізувати свої досягнення і помилки, що, в свою чергу, сприяє глибшому розумінню матеріалу та покращенню навчальних результатів. Використання інтерактивних методів у педагогічному процесі стимулює викладача до постійного самовдосконалення і професійного зростання [71]. Кожен новий метод чи техніка, з якими викладач знайомиться, надає йому можливість адаптувати ці інструменти до специфічних потреб своїх учнів, враховувати їх індивідуальні особливості та інтегрувати їх у власний педагогічний стиль.

Звертаємо увагу на забезпечення рівного доступу до якісної освіти, що є одним із ключових завдань НУШ, де значна увага приділяється дітям із особливими освітніми потребами (ООП). Інклюзивна освіта, яка є невід'ємною складовою концепції НУШ, орієнтована на адаптацію навчальних програм, методів і середовища відповідно до потреб дітей із різними освітніми можливостями [66]. Зокрема, це включає використання диференційованих методів навчання, розробку індивідуальних освітніх траєкторій, залучення асистентів учителів та використання спеціального обладнання для дітей із фізичними, сенсорними чи когнітивними потребами. Як зазначає Грабовська [24], «інклюзія сприяє не лише розвитку дитини з особливими освітніми потребами, але й формуванню толерантності, взаємоповаги та емпатії».

Реалізація *принципу рівності* в освіті також передбачає створення безбар'єрного освітнього простору. Це включає фізичну доступність шкільних приміщень, організацію спеціальних програм підтримки для учнів із ООП, а також професійна підготовка педагогів до роботи в інклюзивному середовищі.

Крім того, «у школах активно впроваджуються програми психологічної підтримки та співпраця з батьками для ефективного залучення учнів до навчального процесу. Інклюзивний підхід сприяє кращій соціалізації дітей із ООП» [137].

Особливої уваги в дослідженні обраної нами проблеми потребує *принцип наступності*.

Багато досліджень зроблено з проблем наступності вивчення іноземної мови між дошкільною та початковою освітою. Аналізуючи питання наступності слід констатувати: «Наступність розгадається як багаторівневе педагогічне явище, яке має цільовий, змістовий та технологічний аспекти. Реалізація принципу наступності вимагає впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти і початкової школи цілей, змісту, видів, методів і засобів навчання іноземної мови, які б мали наскрізний характер і відповідали завданням реформування дошкільної й початкової освіти» [111].

Насправді, сучасні науковці розуміють наступність як систему цілеспрямованих та різноманітних психолого-педагогічних дій, як інструмент, що дозволяє проникнути до суті дидактико-методичних проблем, досліджувати та керувати багатостороннім процесом навчання. Учені вважають, що «наступність може бути досягнута завдяки відповідності способу навчання віковим особливостям дітей» [155].

Тому, відповідно до предмету дослідження, ми орієнтувалися на практично аксіому «організація освітнього процесу, заснована на принципах наступності, перспективності та врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, є ключовим чинником для забезпечення всебічного та гармонійного розвитку особистості. Ці принципи є основою, на якій будується ефективне навчання та виховання, що допомагає створити оптимальні умови для розкриття потенціалу кожного учня» [43].

Звичайно, за результатами теоретичного аналізу наукових доробок, принцип наступності передбачає безперервний перехід від одного етапу освіти до іншого, забезпечуючи логічну послідовність у навчанні. Це означає, що

знання, отримані на попередньому рівні освіти, служать основою для подальшого навчання. Наприклад, знання, набуті в дошкільному віці, мають бути враховані та розвинені в початковій школі, а знання, отримані в початкових класах, — у старших класах. Це сприяє плавному переходу між етапами навчання та допомагає уникнути прогалин у знаннях і навичках учнів.

У свою чергу, *принцип перспективності* акцентує увагу на тому, що освітній процес має орієнтуватися не лише на теперішні потреби учнів, але й на їхні майбутні потреби та можливості. Це означає, що планування навчального процесу повинно включати як короткострокові, так і довгострокові цілі, що дозволяє створити основу для подальшого навчання та розвитку. Оцінка і коригування освітніх програм з урахуванням змін у суспільстві та технологіях забезпечує підготовку здобувачів освіти до сучасних викликів та можливостей.

Слід підкреслити, що перехід з початкової до середньої школи є однією з найбільш складних педагогічних проблем, що розглядається як період, сповнений серйозних труднощів і викликів для здобувачів освіти. Враховуючи специфіку цього періоду, який відзначається зниженням організованості, проблемами з дисципліною, зниженим інтересом до навчання, а також підвищеним рівнем тривожності, необхідно забезпечити правильну організацію адаптації здобувачів освіти до нових умов. Також слід зауважити на змінах у соціальному оточенні, підвищенні вимог та збільшенні навантаження на п'ятикласників з боку педагогів. Це утруднює адаптацію здобувачів як на психологічному рівні, так і на рівні організації комунікації та процесі учіння.

На наш погляд, доцільно звернути увагу до основних питань, що стосуються забезпечення наступності в навчанні, зокрема:

1. «Урахування вікових характеристик учнів та їх попереднього досвіду навчання на початковому етапі освіти, зокрема в контексті оновленого освітнього середовища початкової школи в рамках НУШ» [140];
2. «Підготовка педагогів середньої ланки до забезпечення наступності в навчанні учнів п'ятих класів, що включає створення відповідного та знайомого для учнів освітнього середовища» [20];

3. «Розробка дослідницької платформи для ефективної комунікації між вчителями початкової та середньої школи (включаючи класних керівників і педагогів, що викладають різні предмети) у контексті розробки освітніх програм та вирішення педагогічних завдань» [172].

Слушним для нашого дослідження є визначення напрямів адаптації учнів п'ятих класів, яка повинна розпочинатися заздалегідь, ще під час їх навчання в 4-му класі. Адже, для наочності інформацію нами узагальнено у таблицю (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4.

Напрями наступності освіти на рівні початкова-середня освіта

Підготовка учнів 4-х класів до навчання в 5-му класі	Здійснення діагностичних, розвиваючих, корекційних і профілактичних заходів з боку вчителів, шкільного психолога, соціального педагога та адміністрації. Основною метою цих заходів є визначення рівня готовності учнів до переходу в середню школу та надання допомоги в подоланні можливих труднощів.
Співпраця між вчителями щодо забезпечення наступності в навчанні	Організація взаємовідвідування уроків і виховних заходів, під час яких педагоги початкової та середньої школи можуть обговорити методики викладання, навчальні програми і плани навчально-виховної роботи.
Проведення зборів для батьків учнів 4-х класів	Вибір тематики обумовлюється успішністю навчання здобувачів початкової освіти. Це дозволяє батькам отримати необхідні поради щодо підтримки дітей під час переходу до середньої освіти.
Засідання малої педагогічної ради або круглих столів	Проведення різнопланових заходів з проблем наступності з вчителями 4х-5х класів
Підготовка до змін в освітньому середовищі	Поступове знайомство з освітнім середовищем на рівні середньої освіти, внесення відповідних корективів задля адекватної адаптації здобувачів освіти.
Формування психологічної готовності	Організація заходів, спрямованих на розвиток самостійності, відповідальності, навичок рефлексії та саморегуляції. Ці аспекти є важливими для успішної адаптації до нових умов навчання.
Підготовка педагогів середньої освіти	Підвищення кваліфікації вчителів, що надає можливість опанувати методикам, які враховують вікові й психологічні особливості учнів. Це включає використання знайомих для здобувачів початкової освіти форм і методів навчання.
Моніторинг та дослідницька діяльність	Регулярний моніторинг емоційного стану, рівня навчальної мотивації та успішності здобувачів освіти дозволяє своєчасно виявляти і коригувати можливі проблеми адаптації, забезпечуючи поступальний розвиток кожного і кожній.

На наш погляд, у процесі забезпечення наступності навчання англійської мови врахування цих ознак дозволяє створити умови для гармонійного переходу

учнів від початкової освіти на рівень середньої. Цей перехід є важливим етапом у формуванні іншомовної комунікативної компетентності, яка базується на систематичному розвитку лінгвістичних, комунікативних, соціолінгвістичних, культурних та навчальних компетенцій.

Педагогічно доцільним вважаємо висновок О. Савченко, що «початкова школа раніше, ніж інші ланки освіти, стає суб'єктом оновленого освітнього процесу, що ґрунтується на дитиноцентризмі, партнерстві, урахуванні критичних потреб дітей, розробці нових національних стандартів, освітніх програм та оцінюванні результатів навчання» [161]. Однак, перехід до середньої освіти вимагає відповідних досліджень, конкретних зрушень в освітньому процесі.

Для того щоб продемонструвати взаємозв'язок між основними принципами НУШ представлено схему, яка візуалізує, як кожен принцип інтегрується з відповідними підходами до навчання, формуючи комплексну педагогічну модель, що відповідає сучасним викликам освітнього процесу (Рис. 1.1).

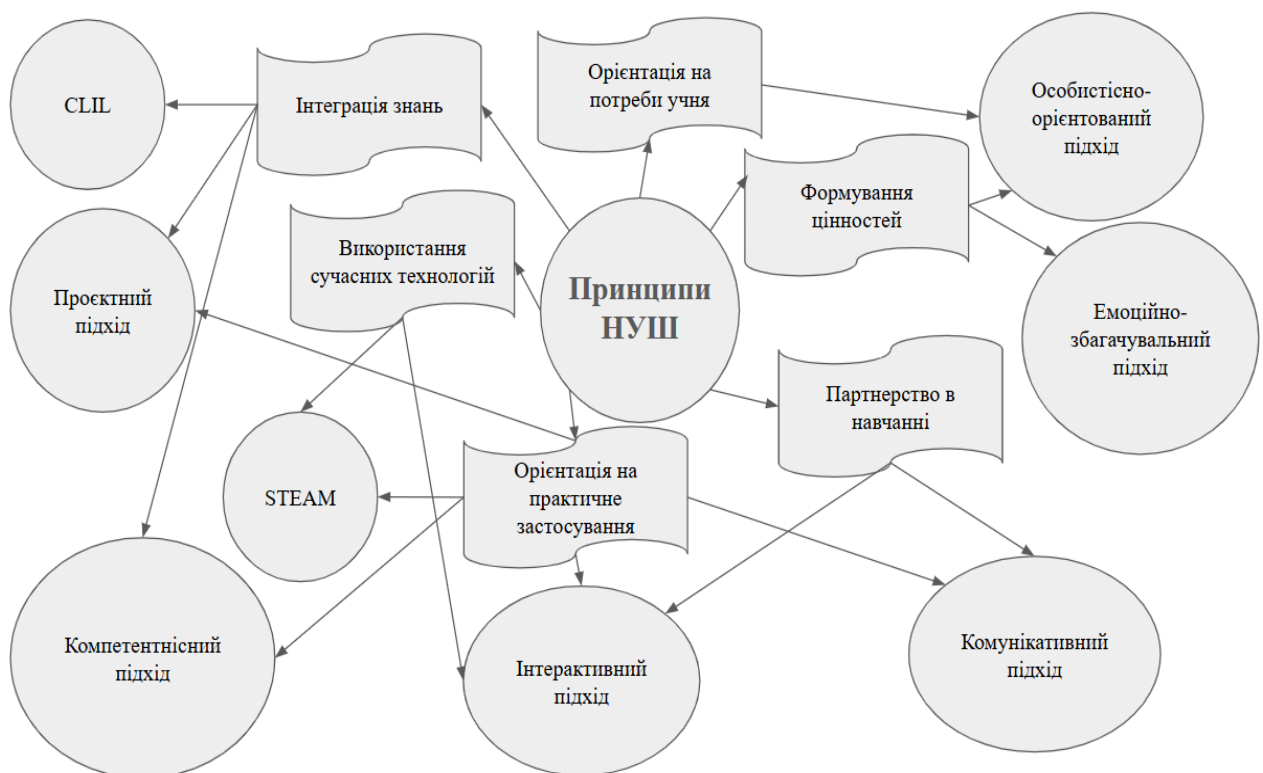


Рисунок 1.1. Взаємодія між принципами і специфічними підходами Нової української школи

Таким чином, нами виділено загальні педагогічні концепції та специфічні принципи, які будуть основоположними для дослідження.

1.3. Змістова наповненість поняття «урок» та сутнісні зміни в умовах турбулентних викликів

Поняття «урок» в історико-педагогічному дискурсі має сталу методологічну основу, яка формувалась упродовж тривалого періоду становлення та розвитку класичної дидактики. Незважаючи на суттєві зміни освітньої парадигми, базові ознаки уроку, сформульовані ще в попередніх педагогічних системах, зберегли свою актуальність у трансформованому вигляді й сьогодні. У межах нашого дослідження було виявлено, що, попри трансформацію змісту навчання, структура уроку зберігає низку ключових характеристик.

Так, у педагогіці за редакцією М. Ярмаченка урок визначається як основна форма організації навчального процесу в загальноосвітньому закладі. Основними ознаками такої форми є: робота вчителя з постійним складом учнів (класом), чітка регламентація змісту та часу, проведення занять за розкладом із обов'язковим відвідуванням усіма учнями, одночасне засвоєння однакового програмового матеріалу та домінуюча роль учителя в організації навчальної діяльності [195].

Схожий підхід спостерігається і в інших авторів. Зокрема, М. Фіцула, узагальнюючи підходи до визначення поняття «урок», зазначає, що це форма організації навчального процесу, яка має чітко окреслені часові, змістові та організаційні межі. Він виділяє такі ознаки уроку, як систематичність, завершеність, регламентованість, гнучкість форм, соціалізуюча функція, сприяння особистісному розвитку учнів [184]. На основі проведеного аналізу встановлено, що в більшості дефініцій ключовими залишаються ознаки організаційної цілісності та педагогічної завершеності.

Водночас інші дослідники — І. Підласий, М. Вашуленко, В. Ягупов — акцентують увагу на смисловій та структурній цілісності уроку як елемента

навчального процесу, що виступає завершеним у часовому, змістовому та організаційному аспектах. Така багатогранність підходів свідчить про складність і водночас гнучкість поняття «урок» як педагогічного явища, яке постійно адаптується до нових суспільно-освітніх викликів.

Науково цінним для нас є дослідження уроку як особливої моделі М.Нестеренко, Лавренова М., Лалак Н., Молнар Т., Фенчак Л. та ін [3, 70, 93]. Науковці проаналізували поняття «моделювання уроку». Наприклад, З.Слепкань розглядає урок як сценарій, який відбиває основні етапи діяльності педагога та сплановані, очікувані види роботи учнів, де важливим є правильно сформульована дидактична мета, визначено тип уроку та його структуру, відібрано зміст навчального матеріалу та доцільні методи та прийоми, організаційні форми, засоби навчання [170]. У той же час науковці, розмежовуючи моделі-схеми та моделі-образи уроку, зазначають, що такі способи бачення уроків, не просто компактно концентрують необхідну інформацію, а дають змогу, по-перше, виокремити цілісну ідею уроку; по-друге, зафіксувати складну єдність суттєвих властивостей і зв'язків; по-третє, окреслити контури педагогічної взаємодії, характерної для педагогіки співробітництва [79].

Як зазначає Л.Коваль, урок є завжди змодельованим результатом ще нездійсненого плану, що спочатку знаходиться у свідомості педагога, а потім обов'язково має бути реалізованим під час навчально-пізнавальної взаємодії з учнями [47]. Ми погоджуємось з класичним визначенням Т. Чернецької, яка вважає модель уроку підсумком творчих дій учителя за схемою «мета – процес – результат», що включає планування власної педагогічної й учнівської діяльності з урахуванням вимог та потреб часу, здатність добирати навчально-методичний супровід, інноваційні технології тощо [190].

У контексті Концепції НУШ спостерігається істотна трансформація традиційного уявлення про урок. Сьогодні в освітньому просторі поняття «урок» набуває нових смислових контурів. Він розглядається не лише як форма організації навчання, а як багатовимірне освітнє середовище, що забезпечує

інтеграцію знань, умінь, цінностей і досвіду. Сучасний урок - є не лише канал передавання знань від учителя до учнів, а постає як простір для формування ключових компетентностей, розвитку критичного мислення, творчості, самостійності та соціальної взаємодії.

Відповідно до підходів НУШ, урок перетворюється на платформу для особистісного зростання дитини, де головна мета — не засвоєння обсягу інформації, а її осмислення, застосування та рефлексія. В результаті критичного осмислення педагогічних концепцій було визначено, що роль учня та вчителя зазнає суттєвого переосмислення в бік партнерської взаємодії.

У цьому контексті зміщується акцент з трансляції знань на їхнє осмислення, інтерпретацію та практичне застосування. Учитель стає фасилітатором навчального процесу, що створює умови для активного пізнання, рефлексії та самореалізації кожного учня. Це підсилює особистісно-орієнтований характер сучасного уроку, де важливу роль відіграє індивідуальна освітня траєкторія учня.

За спостереженням О. Татаренка, сучасний урок має забезпечувати умови для самореалізації учня через використання власного потенціалу, формування індивідуального освітнього продукту, розвитку компетентностей, що є запорукою успішної життєдіяльності [179]. О.Савченко наголошує, що сучасний урок у парадигмі НУШ є середовищем суб'єкт-суб'єктної взаємодії, у центрі якого — співпраця, співтворчість та набуття не лише пізнавального, а й соціального досвіду [163]. Під час зіставлення наукових підходів ми дійшли висновку, що соціалізаційна функція уроку набула домінантного значення у сучасних освітніх моделях.

У дослідженні ми дотримуємось практично класичного визначення поняття «сучасний урок» — «це форма організації освітнього процесу, яка відповідає актуальним вимогам суспільства та спрямована на всебічний розвиток учнів. Він забезпечує не лише передачу знань, але й сприяє формуванню компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості» [132]. У

результаті теоретичного аналізу дійшли висновку, що саме компетентнісна спрямованість визначає сутність сучасного уроку.

Водночас, з огляду на специфіку теми дослідження, сучасний урок англійської мови розглядається нами в межах чотирьох взаємодоповнюючих аспектів, що конкретизують його психолого-педагогічну сутність у контексті реалізації Концепції Нової української школи.

По-перше, сучасний урок англійської мови в умовах Нової української школи визначається як педагогічно спроектований процес навчальної взаємодії, спрямований на формування ключових і предметних компетентностей учнів засобами іноземної мови. Такий урок ґрунтується на принципах компетентнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого підходів, враховує вікові та психологічні особливості учнів і забезпечує створення емоційно безпечного й розвивального мовного середовища.

По-друге, у комунікативному аспекті сучасний урок англійської мови розглядається як динамічна система, що інтегрує навчальні, розвивальні та виховні цілі, реалізовані через мовну практику у ситуаціях, наближених до реального спілкування. Основною метою виступає створення умов для активного використання англійської мови як засобу міжособистісної взаємодії, пізнання світу та особистісного зростання учнів.

По-третє, з погляду психолого-педагогічних умов, сучасний урок є структурно організованою формою навчання, яка забезпечує реалізацію принципів гуманізації освіти, індивідуалізації підходів та створення сприятливого мовного середовища, що сприяє розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів.

І, нарешті, у технологічному вимірі сучасний урок англійської мови постає як інтерактивний освітній простір, що органічно поєднує класичні та інноваційні методи, використання цифрових технологій, мультимедійних ресурсів, онлайн-платформ. Такий формат уроку сприяє формуванню практичних мовних навичок, критичного мислення, медіаграмотності та інших навичок XXI століття.

Узагальнення зазначених аспектів дозволяє сформувати цілісне уявлення про сучасний урок англійської мови як багатогранне явище, що функціонує на перетині педагогіки, психології, лінгводидактики та цифрових технологій. У такому підході особливого значення набуває змістове й методичне наповнення навчального процесу, що реалізується через дидактичні матеріали, які виступають інструментом втілення концептуальних засад Нової української школи в реальну педагогічну практику.

У зв'язку з цим аналіз дидактичних матеріалів є важливим етапом дослідження, адже він дозволяє виокремити та систематизувати ключові характеристики сучасного уроку англійської мови відповідно до визначених теоретико-методологічних орієнтирів. Узагальнені результати цього аналізу представлено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Ключові характеристики сучасного уроку

Характеристика	Зміст	Результат
Самореалізація учнів	Створення умов для виявлення та розвитку індивідуальних здібностей учнів	Учні стають більш впевненими, здатними брати відповідальність за власне навчання, демонструючи самостійність
Відкриття нового	Організація процесу так, щоб учні самостійно доходили до висновків і відкривали нові знання	Розвиток критичного мислення, аналітичних і творчих здібностей
Інтерактивність	Використання методів, які забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі, таких як дискусії, рольові ігри, групові проекти	Активне залучення учнів, розвиток комунікативних і соціальних навичок
Створення навчальної продукції	Залучення учнів до виконання практичних завдань: проєктів, моделей, планів, презентацій	Учні оволодівають практичними навичками, підвищується їхня мотивація до навчання
Комплексність і системність	Кожен урок є частиною навчального процесу, логічно пов'язаний із попередніми і спрямований на досягнення загальної мети	Знання учнів формуються системно, а процес навчання стає більш структурованим
Інноваційність	Використання сучасних освітніх технологій, інтерактивних засобів навчання, онлайн-платформ	Збільшення ефективності уроку, розвиток цифрових компетентностей учнів
Особистісна орієнтація	Урахування індивідуальних особливостей, потреб і інтересів учнів	Забезпечення комфортного навчального середовища, формування позитивної мотивації до навчання

Таким чином, динаміка поглядів на зміст поняття «урок» у сучасних умовах має комплексний характер і відображає глибокі зміни в педагогічній парадигмі. Відбувається перехід від інструктивно-контрольної моделі до інтерактивно-діяльній, де цінність набуває не лише знання, а й здатність особистості діяти у змінному світі. У результаті теоретичного аналізу зроблено висновок, що сучасний урок в умовах НУШ виступає не просто оновленою формою організації навчання, а новим педагогічним явищем, що забезпечує розвиток індивідуального потенціалу кожного учня, формування його життєвих стратегій та життєвих компетентностей.

Хочемо звернути увагу на те, що однією з ключових ознак сучасного уроку, особливо в умовах сучасного часу, є його турбулентність, якій характерні нестабільність, непередбачуваність та змінність освітньої взаємодії, що проявляється у вигляді раптових змін ходу уроку, необхідності корекції плану в режимі реального часу, непередбачуваних педагогічних ситуацій, реакцій учнів або зовнішніх обставин. Це поняття охоплює не лише організаційні й поведінкові аспекти, але й глибокі когнітивні та емоційні процеси, що супроводжують навчальну діяльність.

Слід зазначити – урок в умовах турбулентності перестає бути заздалегідь структурованим і жорстко регламентованим актом передавання знань. Натомість він постає як гнучка, динамічна та відкрита система, що вимагає від учителя постійного моніторингу освітньої ситуації, імпровізації, здатності до педагогічної рефлексії та готовності адаптувати зміст, методи і форми навчання відповідно до актуального стану класу. Турбулентність стає індикатором живого педагогічного процесу, який не лише допускає, а й потребує варіативності та нестандартних рішень.

Водночас турбулентність, як характеристика уроку, має і конструктивну функцію. Вона створює умови для розвитку таких важливих для XXI століття навичок, як критичне мислення, гнучкість, уміння адаптуватися, креативність, навички міжособистісної комунікації та саморегуляції. Турбулентність спонукає вчителя переосмислювати урок не як завершену форму педагогічного акту, а як

середовище співтворчості, де кожен учень має можливість впливати на процес навчання.

Отже, в умовах реалізації Концепції НУШ поняття «урок» зазнає глибокої концептуальної трансформації: від жорстко структурованої та регламентованої форми навчання до відкритого, динамічного і контекстуально гнучкого освітнього середовища. Турбулентність сучасного уроку постає не як деструктивний чинник, а як нова парадигма педагогічної взаємодії, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтованого підходу, розвиток суб'єктності учнів та адаптацію до змінних освітніх умов.

Сучасний урок, стикаючись з викликами турбулентності освіти, що охоплює непередбачувані зміни, швидкі технологічні трансформації, соціальні та геополітичні кризи (як, наприклад, війна в Україні), має кардинально зміщувати фокус на адаптивність, гнучкість та розвиток наскрізних компетентностей.

Таким чином, основним базовим поняттям уроку для нашого дослідження є те, що ми бачимо *сучасний урок як педагогічне явище, покликане формувати життєві компетентності, підтримувати індивідуальну освітню траєкторію кожного учня і сприяти його цілісному особистісному розвитку.*

1.4. Особливості вивчення англійської мови: вітчизняний та зарубіжний досвід

У XXI столітті Україна швидко інтегрується в міжнародне співтовариство, що зумовлює необхідність значних змін у багатьох сферах життя, включно з освітою. «Культурна та соціально-економічна ситуація в країні створює великий попит на знання іноземних мов, які стають однією з ключових компетенцій у сучасній системі освіти. У цьому контексті реформування початкової освіти в межах Нової української школи стає пріоритетним завданням, спрямованим на забезпечення якісної мовної підготовки школярів. Іноземна мова перестала бути просто додатковим предметом і перетворилася на один із основних напрямів

освітнього процесу, що сприяє підготовці учнів до життя у глобалізованому світі» [123].

Як стверджують вчителі-практики [28, 42, 127], «Іноземна мова є важливим засобом міжкультурного спілкування, вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. У зв'язку з цим стає актуальною позиція, за якої здатність зрозуміти представника іншої культури залежить не тільки від правильного використання мовних одиниць, але й від особливих умінь розуміти норми його культури, у тому числі мовленнєвої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування. Це зобов'язує розглядати іноземну мову не лише як засіб міжкультурного спілкування, але і як своєрідний інструмент пізнання іншої культури та пропаганди власної, що сприяє духовному взаємозбагаченню, підвищує роль гуманітарної освіти».

Таким чином, особливе місце в НУШ відводиться формуванню іншомовної комунікативної компетенції. «Відповідно до типового навчального плану, затвердженого Національними стандартами початкової освіти 2018 року, основною метою іншомовної освіти є забезпечення здатності учнів до міжкультурного спілкування, як прямого, так і опосередкованого» [140]. Це завдання передбачає не лише розвиток мовних навичок, а й формування інших ключових компетенцій, таких як критичне мислення, уміння співпрацювати, адаптивність та інноваційність. Володіння іншомовною компетенцією розглядається не лише як важлива особистісно-професійна якість будь-якого фахівця, а й як засіб соціалізації. У сучасному суспільстві знання іноземних мов стає необхідною умовою успішної інтеграції в різні соціальні та професійні середовища. Це відкриває перед молоддю нові можливості для саморозвитку, розширення світогляду та побудови кар'єри як в Україні, так і за її межами.

Слід зауважити, що «при вивченні іноземної мови в проєкті стандарту подано мету досягнення учнями такого рівня комунікативної компетенції (ця галузь оперує терміном компетенції, а не компетентності, що є на сьогодні

предметом дискусій), що дозволяє спілкуватись (розуміння (аудіювання, читання), говоріння, письмо). При цьому надано пояснення, що таке комунікативна компетенція, яка складається з трьох головних видів – мовленнєвої, мовної та соціокультурної. Комунікативна, в свою чергу, складається з 4-х видів компетенцій – аудіювання, говоріння, читання та письма; мовна містить лексичну, граматичну, фонологічну та орфографічну, а соціокультурна компетенція охоплює два види – країнознавчу та лінгвокраїнознавчу компетенції. При цьому компетенції розглядаються як результати навчання та детально характеризуються, що дає змогу укладачам програм зрозуміти зміст цього поняття. Наприклад, компетенція в читанні в основній школі полягає в умінні розуміти адаптовані тексти, пов'язані з приватною, освітньою та ін. сферами, що побудовані на мовному матеріалі і які відповідають комунікативним потребам та інтересам учнів, з метою здобуття повної інформації, її оцінювання та коментування. Саме при визначенні компоненту іноземної мови автори при описі результатів навчання виходять з позицій, що може робити учень, а саме – спілкуватись, використовувати компенсаторні засоби тощо. Це дає підстави стверджувати, що ця галузь найбільш суттєво та систематизовано узагальнює й трактує поняття компетенції» [177].

Сучасна методика викладання іноземних мов пройшла значну еволюцію, особливо в умовах сьогодення, де акцент робиться на комунікативно спрямованих підходах. Враховуючи досвід провідних вітчизняних лінгвістичних шкіл за останні роки, можна відзначити, що навчання мовам все більше орієнтується на живе спілкування, яке забезпечується активною участю учнів у діалогах, рольових іграх, читанні текстів і засвоєнні основних граматичних конструкцій. Сучасні методи не обмежуються вивченням стандартних письмових правил граматики та лексики; навпаки, вони передбачають багатогранне опанування мовою через різноманітні форми навчання, кінцевою метою яких є глибоке розуміння та впевнене володіння мовою.

Наприклад, навчання іноземної мови в початковій школі базується на чітко визначених змістових лініях, які охоплюють усі аспекти комунікації: «слухове сприйняття», «зорове сприйняття», «усна взаємодія», «усне висловлювання», «писемна взаємодія», «письмове висловлювання» та «онлайн-взаємодія». Кожна з цих ліній спрямована на розвиток конкретних навичок, необхідних для ефективного використання іноземної мови в різних життєвих ситуаціях.

Зокрема, «слухове сприйняття» передбачає розвиток здатності учнів розуміти усне мовлення на слух, що є фундаментальним умінням для подальшого вивчення мови. «Зорове сприйняття» зосереджене на вмінні учнів розпізнавати та розуміти писемні тексти, що сприяє розширенню їхнього словникового запасу та розумінню граматичних структур. «Усна взаємодія» і «усне висловлювання» акцентують увагу на формуванні навичок говоріння, важливих для участі в діалогах, обговореннях, дискусіях. «Писемна взаємодія» і «письмове висловлювання» розвивають вміння учнів створювати писемні тексти різних жанрів, що є важливим для комунікації у письмовій формі.

Особливої уваги заслуговує «онлайн-взаємодія», що є новим, але надзвичайно важливим компонентом сучасної іншомовної освіти. В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій уміння ефективно комунікувати в онлайн-середовищі стає незамінним у повсякденному житті та професійній діяльності. У практиці сьогодення це питання стає вкрай актуальним. Спочатку пандемія, а потім військовий час, для організації освітнього процесу висунули жорсткі виклики, як для здобувачів освіти, так і для педагогів.

У свою чергу, перехід до дистанційної освіти приніс в практику викладання позитивні зрушення спрямовані на впровадження інноваційних методів і прийомів. Цілеспрямовані зміни, які вводять у систему нові елементи, перетворюють її та забезпечують перехід з одного стану в інший, засновані на реалізації прогресивних ідей, моделей, технологій, методів і засобів [194]. Такі інновації замінюють старі, непродуктивні та застарілі підходи, які більше не відповідають потребам сучасного суспільства та його освітнім викликам.

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає інновації як новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукцію чи послуги, а також організаційно-технічні рішення, які значно поліпшують структуру та якість виробництва або соціальної сфери. Це визначення охоплює широкий спектр інноваційних процесів, що «впливають на різні аспекти життя суспільства, включаючи освіту» [141].

Практика роботи в школі дозволяє стверджувати: інноваційне навчання має низку специфічних характеристик, що відрізняють його від традиційних методів. Воно відкриває перспективи для майбутнього, націлене на передбачення й прогнозування змін, базується на постійній переоцінці цінностей та орієнтується на активні, конструктивні дії в умовах швидкоплинних змін. Як зазначав науковець В. Химинець, інноваційне навчання – «це орієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі освітня діяльність, що спрямована на розвиток різноманітних форм мислення, творчих здібностей та високих соціально-адаптаційних можливостей особистості» [187]. Таким чином, інновації в освіті не лише відповідають викликам часу, але й формують нову освітню реальність, яка сприяє комплексному розвитку учнів. Вони представляють собою не просто нововведення, а цілеспрямовані зміни, які мають на меті покращення існуючих методів навчання та виховання. Інновації в педагогіці можуть бути різноманітними: від впровадження нових технологій і методів навчання до створення нових форм організації освітнього процесу. Важливо зазначити, що інновація не обов'язково повинна бути чимось абсолютно новим, але вона обов'язково повинна бути кращою за попередні методи, сприяючи підвищенню якості освіти та розвитку учнів [225].

Аналіз наукових доробок свідчить, що педагогічні інновації розглядаються як особлива форма освітньої діяльності, спрямована на впровадження нововведень у навчальний процес. «Це процес створення, впровадження та поширення нових ідей в освіті, який спрямований на адаптацію освітнього процесу до нових суспільно-історичних умов. Інноваційний процес в освіті включає в себе сукупність послідовних і цілеспрямованих дій, які ведуть до

оновлення мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання» [192]. Таким чином, інновації у навчанні можна трактувати як комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу шляхом застосування нових прийомів, способів та засобів організації освітньої діяльності.

На практиці впровадження інновацій в освіті найуспішніше відбувається в тих країнах, де фінансування науки й освіти знаходиться на високому рівні. Це дозволяє забезпечити належну підтримку наукових досліджень, розробку та впровадження нових освітніх технологій, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню якості освіти. Таким чином, інновації в освіті є не просто трендом, а необхідністю, яка диктується сучасними умовами розвитку суспільства і його потребою в компетентних та адаптивних фахівцях.

Ознайомлення з зарубіжним досвідом вивчення іноземної мови дозволяє виділити важливу тенденцію: роль викладача змінюється з традиційної позиції «розповсюджувача інформації» на роль консультанта, наставника та іноді навіть колеги. Це нововведення має ряд переваг, адже здобувачі освіти активно залучаються до навчального процесу, привчаються мислити самостійно, формулювати власні точки зору, і навіть моделювати реальні життєві ситуації. Завдання педагога полягає в тому, щоб створити умови для практичного оволодіння мовою, вибираючи такі методи, які сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей і активної участі кожного.

Останнім часом в навчальному процесі все частіше використовуються змагальні методи, які, як зазначає Р. Мойсеєнко, мають безперечні переваги [86]. Вони не тільки активізують пізнавальну діяльність учнів, а й мотивують їх до вивчення нового матеріалу на всіх етапах його освоєння. Такі методи сприяють розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та здатності до аналізу інформації. Завдяки цьому, учні не тільки вивчають новий матеріал, а й вчаться застосовувати свої знання в практичних ситуаціях, що значно підвищує ефективність навчання. Новітні методи дозволяють організовувати освітній процес у режимі діалогу, враховуючи індивідуальні можливості кожного учня, а

також забезпечують можливість дистанційного навчання з використанням передових технологій. Це створює нові можливості для інтерактивного навчання і дозволяє більш ефективно реалізовувати завдання, пов'язані з вивченням іноземної мови.

У системі освіти сьогодення інформаційні технології та комп'ютерні телекомунікації набирають все більшу популярність. Особливо динамічно розвивається система дистанційної освіти, яка стала можливою завдяки ряду факторів, зокрема – значному оснащенню освітніх установ потужною комп'ютерною технікою, а також активному розвитку онлайн-спільнот і ресурсів. «Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на заняттях з іноземної мови стали надзвичайно різноманітними і охоплюють численні аспекти навчального процесу» [13]. Можливості використання Інтернет-ресурсів є надзвичайно широкими. Глобальна мережа Інтернет забезпечує доступ до будь-якої необхідної інформації в будь-якій точці світу.

Зарубіжний досвід у цій галузі пропонує багато успішних прикладів інтеграції новітніх технологій у викладання англійської мови. «Серед таких прикладів можна виділити використання віртуальної реальності для занурення учнів у мовне середовище, онлайн-ресурси для спільної роботи над проектами, а також адаптивні навчальні системи, які підлаштовуються під індивідуальні потреби кожного учня» [208, 227, 234, 239].

Вітчизняний досвід, хоч і розвивається у тісному зв'язку із загальносвітовими тенденціями, зберігає свої особливості. Зокрема, українські вчителі активно використовують інтегровані уроки, де англійська мова поєднується з іншими дисциплінами, що дозволяє учням розширювати свій кругозір і розвивати міжпредметні зв'язки. Важливу роль також відіграє методика проектного навчання, яка спрямована на розвиток комунікативних навичок учнів через виконання практичних завдань і створення реальних проектів.

У вітчизняній практиці викладання англійської мови акцент робиться на інтеграцію різноманітних цифрових інструментів, що сприяють розвитку мовних

навичок. Використання інтерактивних платформ, мобільних додатків та онлайн-ресурсів дозволяє зробити процес навчання більш цікавим і ефективним, стимулюючи учнів до активної участі у навчальному процесі. Зокрема, впровадження змішаного навчання, де поєднуються традиційні методи з онлайн-заняттями, дозволяє адаптуватися до різних рівнів підготовки учнів і забезпечити індивідуальний підхід [32].

Зарубіжний досвід викладання англійської мови відрізняється широким використанням методів, орієнтованих на комунікативну компетентність. У багатьох країнах, таких як Фінляндія, Канада та Великобританія, акцент робиться на використанні реальних життєвих ситуацій для навчання мови. «Це досягається через рольові ігри, проєктну діяльність, інтеграцію культурних аспектів та міждисциплінарний підхід. Учні навчаються мови не лише для досягнення академічних цілей, але й для спілкування та інтеграції у світову спільноту» [223].

У порівнянні з українським досвідом, зарубіжні підходи більшою мірою орієнтовані на розвиток у дітей уміння самостійно вчитися і критично мислити. Наприклад, «у Фінляндії широко використовується методика CLIL (Content and Language Integrated Learning), яка поєднує вивчення предмета та іноземної мови, що дозволяє учням одночасно здобувати знання з різних галузей та розвивати мовні навички» [232].

У Великобританії впроваджується підхід Communicative Language Teaching (CLT), що акцентує увагу на використанні аутентичних матеріалів та комунікативних завдань, адаптованих під різні рівні мовної підготовки учнів. «Цей підхід дозволяє учням не лише засвоювати граматичні правила, але й активно використовувати мову в реальному житті» [235].

Також у Великобританії та Фінляндії широко використовуються проєктні методи навчання, коли учні не лише вивчають теоретичний матеріал, а й застосовують знання на практиці через розробку власних проєктів. Такі проєкти можуть охоплювати різноманітні теми, від екологічних проблем до культурних

досліджень, що дозволяє учням розширити свій словниковий запас та покращити навички критичного мислення.

В Україні цей підхід також набуває популярності. У НУШ проєктні методи використовуються як частина інтегрованого навчання, де англійська мова вивчається в контексті інших предметів. Наприклад, під час вивчення теми про навколишнє середовище на уроках природознавства, учні можуть одночасно вивчати англійську лексику, пов'язану з екологією, і створювати проєкти англійською мовою, такі як постери, презентації або відеоролики.

Іншим важливим аспектом є використання цифрових технологій у процесі викладання англійської мови. «У багатьох зарубіжних школах, зокрема у США та Канаді, широко застосовуються онлайн-платформи для вивчення мов, такі як Duolingo, Quizlet або Kahoot. Ці інструменти дозволяють учням вивчати мову в інтерактивний та цікавий спосіб, що стимулює їх до активної участі в навчальному процесі» [209].

В українських школах також активно використовуються цифрові ресурси. Наприклад, вчителі НУШ можуть використовувати інтерактивні дошки, планшети та комп'ютери для проведення уроків англійської мови, що дозволяє залучати учнів до різноманітних форм роботи: від інтерактивних вправ до спільного виконання завдань у групах онлайн.

Як вже наголошувалось, не менш важливим є особистісно орієнтований підхід, який передбачає врахування індивідуальних особливостей кожного учня. У НУШ це реалізується через постійний моніторинг навчальних досягнень учнів та адаптацію навчальних програм відповідно до їхніх потреб. Наприклад, якщо учень має труднощі з опануванням певних мовних структур, вчитель може підібрати для нього індивідуальні завдання або запропонувати додаткові матеріали для самостійної роботи.

Зарубіжний досвід також показує ефективність такого підходу. У Німеччині, наприклад, вчителі активно використовують диференційовані завдання, які враховують рівень підготовки та інтереси кожного учня. Це

дозволяє учням працювати у своєму темпі, що підвищує їхню мотивацію та впевненість у власних силах.

У школах Канади учні беруть участь у міжнародних проєктах, де спілкуються з однолітками з інших країн через відеоконференції, обговорюючи різноманітні теми, такі як культурні традиції, екологічні виклики або наукові відкриття. Така практика не лише покращує мовні навички, але й сприяє розвитку міжкультурної компетентності, що є важливим аспектом сучасної освіти.

В українських школах ці підходи також знаходять своє застосування. Наприклад, під час вивчення теми «Подорожі» вчитель може запропонувати учням створити відеоролики про міста України англійською мовою. Учні самостійно досліджують інформацію про обрані міста, складають тексти, записують відео, а потім презентують свої роботи перед класом. Такий підхід не лише розвиває мовні навички, але й сприяє формуванню в учнів креативного мислення та вміння працювати в команді.

Інший приклад інтеграції інноваційних технологій у викладання англійської мови можна знайти у Фінляндії. Тут широко використовуються інтерактивні навчальні програми, які дозволяють учням вивчати лексику та граматику в ігровій формі. Наприклад, «додаток Lingokids пропонує учням завдання, де вони мають допомогти персонажам вирішити різні проблеми, використовуючи нові слова та фрази» [218]. Це сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу, оскільки навчання відбувається у контексті реальних ситуацій.

В Україні, в рамках НУШ, також активно впроваджуються цифрові інструменти. Наприклад, вчителі можуть використовувати платформу Google Classroom для організації спільної роботи учнів над завданнями, обговорення текстів або проведення онлайн-тестів. Це дозволяє учням активно взаємодіяти між собою та з учителем, а також надає можливість отримувати миттєвий зворотний зв'язок, що є важливим для корекції та подальшого вдосконалення знань.

Окрім того, у НУШ велика увага приділяється особистісно орієнтованому підходу, який враховує індивідуальні потреби та можливості кожного учня. Наприклад, вчитель може розробляти диференційовані завдання, що відповідають рівню знань учнів. Для більш успішних учнів це можуть бути складніші завдання, такі як написання есе на задану тему або підготовка презентації, тоді як для учнів, які потребують більше підтримки, завдання можуть включати роботу з базовою лексикою чи граматиною. Цей підхід активно використовується і в таких країнах, як Велика Британія, де вчителі адаптують матеріал під індивідуальні потреби учнів, що дозволяє їм досягати кращих результатів.

Прикладом такого підходу в Україні може бути робота над проектом «Мій ідеальний день», де кожен учень описує свій день англійською мовою, включаючи улюблені заняття, страви та місця. Вчитель може адаптувати завдання для учнів різних рівнів: одні учні можуть писати короткі речення, інші – складати розгорнуті описи. Це дозволяє кожному учневі працювати у своєму темпі та відчувати себе успішним.

Теорія і практика вивчення англійської мови в рамках НУШ ґрунтується на досвіді як вітчизняних, так і зарубіжних освітніх систем. Розглянемо приклади з інших країн, що демонструють ефективні підходи до вивчення англійської мови, які можуть бути адаптовані в Україні (Табл.1.6).

Таблиця 1. 6

Моделі вивчення англійської мови

Держава	Модель вивчення	Зміст
Сінгапур	Модель інтерактивного навчання	Сінгапур відомий своїм підходом до навчання, який поєднує традиційні методи з сучасними технологіями. Наприклад, у Сінгапурі широко використовують інтерактивні дошки та цифрові платформи для навчання мов. «Учні виконують завдання за допомогою спеціальних додатків, що дозволяє вчителям відслідковувати прогрес кожного учня в реальному часі. Вони можуть використовувати такі платформи, як ClassDojo, для інтерактивного навчання, де діти отримують миттєвий зворотний зв'язок і мотивацію у вигляді балів чи нагород» [241].

Японія	Інтеграція культурних елементів	У Японії викладання англійської мови часто включає в себе інтеграцію культурних аспектів. Це допомагає учням не тільки вивчати мову, але й розуміти культурні контексти, у яких вона використовується. Наприклад, під час вивчення англійської учні можуть досліджувати традиції англословних країн, порівнювати їх із японськими та проводити паралелі, що сприяє розвитку міжкультурної компетентності. Цей підхід дозволяє учням краще розуміти англійську мову не лише як засіб комунікації, а як частину світової культури [240].
Фінляндія	Природне занурення в мовне середовище	Фінляндія застосовує підхід природного занурення, де учні з раннього віку знайомляться з англійською мовою через ігри, пісні, мультфільми та інтерактивні заходи. Наприклад, в дитячих садочках та початкових школах проводяться тематичні дні англійської мови, коли всі заняття протягом дня проводяться англійською мовою. Це дозволяє дітям без стресу звикати до іншомовного середовища. Такий підхід розвиває вміння природно сприймати англійську мову і спонукає до вивчення мови як засобу спілкування, а не просто шкільного предмета [214].
Канада	Проектна методика навчання	У Канаді широко використовується проектний підхід до викладання англійської мови, який передбачає виконання учнями тривалих дослідницьких завдань, що інтегрують кілька предметів. Наприклад, вивчаючи тему "Екологія", учні можуть досліджувати екологічні проблеми свого регіону, збирати інформацію, проводити інтерв'ю, а потім презентувати результати англійською мовою. Такий підхід дозволяє учням не тільки покращувати мовні навички, але й застосовувати їх на практиці в реальних ситуаціях [220].
Німеччина	Кластерний підхід до навчання	У Німеччині застосовують кластерний підхід до викладання англійської мови, коли навчальні теми об'єднуються в кластери або модулі, які охоплюють певну сферу знань чи діяльності. Наприклад, кластер «Подорожі» може включати в себе вивчення лексики, пов'язаної з транспортом, бронюванням квитків, готелями, а також практичні завдання, такі як написання листів-запитів до готелів чи складання плану подорожі. Такий підхід дозволяє учням систематизувати знання та застосовувати їх у контексті реальних ситуацій [219].
Ізраїль	Використання методики «перевернутого класу»	В Ізраїлі широко використовується методика «перевернутого класу», де основний матеріал для вивчення подається учням у вигляді відеоуроків чи онлайн-лекцій для самостійного опрацювання вдома. У класі ж учні займаються практикою: обговорюють, виконують завдання, ставлять запитання вчителю. Наприклад, учні можуть переглянути відеоурок про граматичну структуру Present Perfect вдома, а на уроці застосовувати знання на практиці через рольові ігри чи написання творів. Це дозволяє

		учням більш ефективно використовувати час у класі для закріплення знань та розвитку комунікативних навичок [199].
Польща	Включення методики CLIL (Content and Language Integrated Learning)	У Польщі популярна методика CLIL, яка передбачає одночасне викладання предмета і мови. Наприклад, уроки з біології або історії можуть проводитися англійською мовою, що дозволяє учням не лише вивчати мову, але й засвоювати нові знання у фахових дисциплінах. Такий підхід допомагає учням використовувати англійську мову в різних контекстах, що сприяє більш глибокому засвоєнню як предметного, так і мовного матеріалу [211].
Індія	Викладання через драму та театр	В Індії викладання англійської мови часто включає драматичні техніки, такі як театр, рольові ігри, міні-вистави. Наприклад, учні можуть інсценувати улюблені історії або казки англійською мовою, що сприяє розвитку мовних навичок через емоційну залученість. Викладання через драму допомагає учням вільніше висловлювати свої думки англійською мовою і підвищує рівень впевненості в спілкуванні [233].

Для більш детального аналізу порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду викладання англійської мови, у таблиці, що подається нижче, представлено основні критерії, які визначають специфіку освітніх підходів у різних країнах (табл. 1.7). Це порівняння дозволить отримати більш чітке уявлення про те, як різні системи освіти реалізують викладання англійської мови і які підходи є найбільш ефективними.

Таблиця 1.7

**Порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду організації
вивчення англійської мови**

Аспект порівняння	Вітчизняний досвід	Досвід інших країн
Цілі навчання	Формування базових мовних знань і навичок, відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти.	Розвиток компетентностей для міжкультурної комунікації, підготовка до професійного використання.
Методики викладання	Переважають традиційні методи. Змішане навчання. Активне впровадження інтерактивних методів, таких як групові проєкти та робота в парах, рольові ігри та ін.	Комунікативний підхід, CLIL (Content and Language Integrated Learning), Task-Based Learning
Моделі організації уроку	Тривалість - 45 хвилин. Структура уроку залишається традиційною: поділ на етапи (мотивація, викладення нового матеріалу, закріплення).	Можливість варіативності (від 30 до 90 хвилин). Гнучкі підходи: фокус на інтерактивності, адаптація структури уроку до потреб учнів.

Формування комунікативних навичок	Основна увага зосереджена на граматично правильному мовленні. Мало уваги приділяється аудіюванню та говорінню.	Акцент на природному, автентичному мовленні. Всі види мовленнєвої діяльності однаково важливі.
Інтеграція сучасних технологій	Використання інтерактивних платформ для організації уроків (Moodle, Kahoot); відео та аудіоматеріалів (YouTube, аудіокниги). В деяких школах обмежене використання інтерактивних платформ через технічні та фінансові труднощі.	Активна інтеграція цифрових технологій (платформи Edmodo, Zoom, інтерактивні дошки). Широке застосування адаптивних платформ на основі ШІ (Duolingo, Memrise).
Формати оцінювання	Традиційне оцінювання через письмові роботи та тести. Формувальне оцінювання набуває поступового впровадження та все більшого значення в освітньому процесі.	Використання портфоліо учнів, самооцінювання, проєктна діяльність.
Мовне середовище	Обмежена практика живого спілкування англійською мовою через нестачу носіїв мови	Повноцінна мовна практика, мовні табори, інтеграція носіїв мови у навчальний процес
Матеріально-технічна база	Обмежений доступ до інтерактивного обладнання у деяких школах; поширеність звичайних підручників, робочих зошитів.	Систематичне оснащення класів інтерактивними дошками, планшетами та іншими засобами
Підготовка вчителів	Курси підвищення кваліфікації через освітні проєкти МОН та НУШ; вебінари для вчителів; науково-практичні конференції.	Постійний професійний розвиток, участь у міжнародних програмах, сертифікація (TESOL, CELTA)

Однак, застосування міжнародних методик і підходів у рамках НУШ вивчено недостатньо, але можна зробити припущення, що європейський досвід дозволяє підвищити якість викладання англійської мови, враховуючи індивідуальні потреби учнів і забезпечуючи їм можливість практичного застосування знань. Усі ці приклади демонструють, як важливо поєднувати традиційні та інноваційні підходи для створення ефективного та мотивуючого навчального середовища.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дисертаційного дослідження здійснено комплексний теоретичний аналіз основних засад реформування сучасної української освіти в контексті реалізації Концепції Нової української школи. Здійснено аналіз змісту Концепції НУШ, її філософських засад, включаючи акцент на дитиноцентризмі,

компетентнісному, особистісно-орієнтованому та діяльнісному підходах, що забезпечують психологічний комфорт і мотивацію до навчання.

Аналіз наукових джерел дає можливість визначити Концепцію НУШ як стратегічний документ Міністерства освіти і науки України, що передбачає оновлення змісту навчання, методів викладання, системи оцінювання, форм організації освітнього середовища, а також принципово нову роль учителя як фасилітатора навчання. Концепція має чітку структуру, що базується на філософських засадах гуманізму, дитиноцентризму, компетентнісного підходу, інтеграції знань та міждисциплінарності.

Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про те, що концепція НУШ передбачає докорінне оновлення освітньої системи шляхом зміни підходів до навчання, ролі вчителя та організації освітнього середовища. Основною метою реформи є забезпечення учнів ключовими компетентностями, зокрема англomовною компетентністю, що стають необхідними для життя в сучасному суспільстві. Особлива увага приділяється створенню комфортних умов навчання, які сприяють самореалізації та розвитку кожного здобувача освіти.

У роботі представлено бачення Нової української школи як системної реформи початкової та загальної середньої освіти, що спрямована на докорінну зміну підходів до навчання та виховання здобувачів освіти. У власному баченні, НУШ — це цілісна інноваційна модель освітнього процесу, зорієнтована на дитину як головного суб'єкта освіти, що забезпечує її інтелектуальний, соціальний і емоційний розвиток відповідно до потреб суспільства ХХІ століття.

Проаналізовано концептуальні підходи до викладання англійської мови в контексті реалізації Концепції НУШ. Наголошено на необхідності формування англomовної комунікативної компетентності, міжкультурної обізнаності, критичного мислення та цифрової грамотності, що є невід'ємними складовими трансверсальних компетентностей.

У результаті теоретико-методологічного аналізу з'ясовано, що поняття «урок» у сучасних умовах трансформується від класично структурованої форми

до відкритого, гнучкого освітнього простору, зорієнтованого на формування ключових та наскрізних компетентностей. У межах дослідження проаналізовано еволюцію цього поняття в педагогічному дискурсі та виокремлено його основні характеристики відповідно до вимог Концепції НУШ. Визначено чотири аспекти сучасного уроку англійської мови: педагогічний, психолого-педагогічний, комунікативний і технологічний.

Особливу увагу приділено феномену турбулентності освітнього процесу як чиннику, що зумовлює варіативність, адаптивність та інноваційність уроку. Турбулентність, зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми факторами (зокрема війною, соціальними змінами, цифровізацією), відіграє конструктивну роль у формуванні навичок XXI століття.

Окремо обґрунтовано необхідність адаптації уроку англійської мови до умов дистанційного й змішаного навчання, що передбачає активне використання цифрових ресурсів, персоналізованих технологій та засобів штучного інтелекту.

Здійснено аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду викладання англійської мови. Встановлено, що провідні країни (зокрема Велика Британія, Фінляндія, Канада) орієнтуються на компетентнісний підхід, проєктну та інтегровану діяльність, розвиток критичного мислення, активну цифровізацію освітнього процесу. Вітчизняна практика в контексті НУШ прагне до синтезу цього досвіду із національними традиціями, пріоритетами й викликами воєнного часу. Проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження підтверджує, що впровадження концепції НУШ є важливим кроком у модернізації української освіти.

Результати дослідження з окресленої проблематики опубліковано у таких працях авторки: [37, 56, 60, 61, 65].

РОЗДІЛ 2

РЕСУРСНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

2.1. Психологічні особливості засвоєння англійської мови здобувачами освіти в перехідний період з 4-го до 5-го класу

Організація уроків англійської мови у 4–5 класах є важливим аспектом сучасної освіти. Цей період характеризується переходом дітей від молодшого шкільного до підліткового віку, що вимагає особливого підходу до навчання. Діти цього віку демонструють вищу мотивацію до навчання, але все ще потребують стимулюючих методів викладання, що базуються на ігровій та діяльнісній формах [85].

Вчені зазначають: «весь процес оволодіння іноземною мовою в умовах шкільного навчання може бути поділяється на два основних етапи. Перший етап є етапом опосередкованого володіння, тобто такого, котрий здійснюється за посередництвом рідної мови; можна назвати його також етапом перекладного володіння мовою, оскільки учні завжди вдаються до перекладу з іноземної мови на рідну і з рідної на іноземну. Другий же етап є етапом безпосереднього чи безперекладного володіння, тому що для нього характерне встановлення безпосереднього зв'язку між іноземною мовою і мисленням, унаслідок чого відпадає потреба в перекладі» [73].

На думку Л.Нос та І.Сідей, «найкращий час для швидкого та легкого вивчення іноземної мови – від народження до 8–9 років. У міру того, як дитина росте, її мозку стає все важче сприймати дві або три мови як рідні. Раннє вивчення іноземних мов є дуже важливим. Діти в цьому віці мають неабияку здатність до імітації та точного відтворення звуків мови інших людей» [103, с.191-198].

У той же час, доцільно зазначити, що «наприкінці молодшого шкільного віку спостерігається так звана мотиваційна криза, яка виникає внаслідок

завершення періоду, пов'язаного з прагненням дитини до нової соціальної ролі учня, у той час як стійкі предметні мотиви навчання ще не сформувалися. Дослідження науковців свідчать, що у віковий період від 8 до 10 років кількість дітей, які виявляють інтерес до навчання як основний мотив, зменшується у п'ять разів» [149]. Ця криза має низку характерних проявів, серед яких негативне ставлення до навчального процесу, небажання відвідувати школу, втрата інтересу до виконання навчальних завдань та часті конфлікти з учителями й вихователями. Важливо зазначити, що така мотиваційна втрата може призводити до зниження загальної успішності учнів та їх емоційного благополуччя. Для подолання кризи необхідно посилювати внутрішню мотивацію через використання інтересів дитини, інтеграцію ігрових методик та створення позитивного навчального середовища, що сприятиме підтримці активності та зацікавленості учнів.

У молодшому шкільному віці навчальна діяльність набуває провідного значення, визначаючи розвиток основних психічних функцій дитини, таких як пам'ять, увага, мислення, сприйняття та уява. Водночас діти цього віку зберігають природний інтерес до ігрової діяльності. «Ефективність навчання значно підвищується за умови поєднання навчальної, ігрової та пізнавальної діяльності. Включення вивчення іноземної мови у контекст ігрових і навчально-пізнавальних завдань дозволяє створити умови для формування внутрішніх мотивів, які є ключовими для молодших школярів. Ці мотиви, у поєднанні з широкими соціальними мотивами (наприклад, прагненням до спілкування), сприяють як позитивному ставленню до предмета, так і досягненню цілей початкової мовної освіти» [82].

Учні віком 9-11 років демонструють поступовий розвиток когнітивних, емоційно-мотиваційних та комунікативних здібностей, що потребує інтеграції різних підходів у навчальний процес.

«Учні 4-5 класів, які перебувають у віковому діапазоні 9-11 років, характеризуються високим рівнем допитливості, бажанням досліджувати навколишній світ та готовністю до навчання. Водночас на цьому етапі розвитку

спостерігається певна обмеженість концентрації уваги, що часто супроводжується швидкою втомлюваністю» [85]. Тривалість активної уваги учнів цього віку зазвичай не перевищує 10-15 хвилин, що потребує чіткого структурування уроку та чергування видів діяльності для підтримки мотивації до навчання.

Ефективною є методика, що «передбачає:

- короткі інтерактивні завдання;
- використання ігор, пісень, римовок і віршів як інструментів активізації уваги;
- чергування аудіювання, говоріння, читання та письма, що відповідає особливостям когнітивного розвитку учнів» [8].

Для зручності аналізу та порівняння основних характеристик учнів 4 та 5 класів підготовлено узагальнену таблицю. (Табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Освітні характеристики здобувачів освіти 4-5 класів

Аспект розвитку	Особливості учнів 4 класу (9-10 років)	Особливості учнів 5 класу (10-11 років)
Фізичний розвиток	Активний ріст і розвиток. Висока потреба в русі. Рухи ще не завжди координовані, тому потребують розвитку моторики.	Активний ріст і розвиток, початок статевого дозрівання у деяких учнів. Активність залишається високою, але фізична витривалість зростає. Краща координація рухів
Пізнавальна активність	Формується пам'ять, логічне мислення знаходиться на початковій стадії розвитку. Домінує механічна пам'ять, запам'ятовування базується на повторенні. Увага нестійка, тривалість концентрації обмежена (10–15 хв.); потреба в частій зміні видів діяльності.	Більш розвинене логічне мислення. Учні демонструють здатність до аналізу, порівняння та самостійної роботи. Пам'ять стає більш тренованою, зростає свідоме запам'ятовування. Увага стає більш стійкою (20–25 хв.), але для підтримання концентрації необхідна мотивація та зацікавлення.
Емоційний розвиток	Емоції яскраві, мінливі, швидко змінюються залежно від ситуації. Учні орієнтуються на гру та потребують емоційного заохочення. Низький рівень самоконтролю, часто потребують допомоги дорослих для регуляції емоцій	Емоційна стабільність зростає, хоча реакції ще можуть бути імпульсивними. Більш розвинена здатність до емпатії, з'являється усвідомлення впливу власних дій на емоції інших людей. Зростає здатність до самоконтролю, але іноді ще потрібна підтримка з боку дорослих.

Соціальні особливості	Залежні від думки дорослих, орієнтуються на авторитет учителя. Взаємини з однолітками носять емоційний характер. Лідерство частіше ситуативне, схильність до залежності від групової думки. Розвиваються базові навички співпраці, потрібна допомога дорослих у розв'язанні конфліктів.	Значно зростає вплив однолітків, поступово формується самостійність у встановленні соціальних контактів. Починають формуватися стійкі риси лідерства, зменшується залежність від чужої думки. Більш сформовані навички співпраці, здатність працювати в команді з меншим втручанням з боку дорослих.
Мотиваційна сфера	Мотивація здебільшого зовнішня: залежність від похвали, заохочення, гри. Інтерес підтримується за рахунок ігрових завдань, пісень, візуальних матеріалів. Низький рівень ініціативності: потребують чіткого керівництва та інструкцій.	Починає формуватися внутрішня мотивація, зростає розуміння практичного значення навчання. Більш глибокий інтерес до предметів, пов'язаний із можливістю використання знань на практиці. Більш активна ініціативність: здатність самостійно пропонувати ідеї та брати участь у навчальному процесі.
Індивідуальні особливості	Велика різниця між учнями: деякі швидко засвоюють матеріал, інші потребують повторень і додаткових пояснень. Інтереси ще не сформовані повністю, але часто проявляється захоплення іграми, творчістю. Особистісні риси ще розвиваються, але екстраверти легше взаємодіють у групах, інтроверти більше орієнтовані на індивідуальну роботу.	Помітніша стабілізація темпів навчання, але залишаються значні індивідуальні відмінності. Чіткіше виявляються унікальні здібності, наприклад, у мовах, математиці, спорті чи мистецтві. Особистісні риси стають більш помітними: інтроверти часто виявляють глибокі інтереси, екстраверти проявляють лідерські якості.
Навчальна діяльність	Учні часто потребують допомоги для ефективної роботи в групах або парах, схильні до індивідуальної роботи. Можуть виконувати завдання середнього рівня складності, потребують підтримки для вирішення більш складних задач. Активно збагачують словниковий запас через практичні завдання та ігри, використовують прості фрази та вислови. Здатність виражати прості думки, але мовлення часто обмежене, необхідна допомога в структуризації.	Здатність працювати в парі або групі розвивається: учні починають проявляти лідерські якості та відповідальність за колективний результат. Учні 5 класу починають працювати з більш складними завданнями, можуть виконувати завдання, що потребують логічного мислення та аналізу. Словниковий запас стає більш складним, учні можуть використовувати спеціалізовані терміни та вирази. Здатність до формулювання складних думок і аргументацій, зростає рівень самостійності в мовленні.

Після аналізу вікових та індивідуальних особливостей учнів 4-5 класів, можна відзначити, що ці фактори суттєво впливають на ефективність навчання і визначають вибір методів викладання.

Як відомо, «запровадження навчання іноземної мови з першого класу – це один із напрямів удосконалення й розвитку системи шкільної освіти. Успішний початок шкільного навчання англійської мови неодмінно буде сприяти створенню високої мотивації до подальшого вивчення іноземних мов. Адже, у віці 6-11 років у дитини особливо активно закладаються психолінгвістичні основи володіння іноземними мовами, які є підвалинами подальшого формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також розвитку вмінь аудіювання, говоріння, читання й письма у межах програмових вимог» [89, с. 5].

Іншомовна комунікативна компетентність «передбачає вироблення в учнів здатності до оволодіння різними видами компетенцій – мовної, мовленнєвої, дискурсивної, соціокультурної, полікультурної, лінгвокраїнознавчої та країнознавчої» [89, с. 8]. Ці компетенції складають зміст навчання іноземної мови і становлять інтегровану якість особистості.

Іншомовна діяльність вимагає, як і будь-яка інша діяльність, наявності не однієї якоїсь здатності, а досить великого числа різних іншомовних здібностей. Цих здібностей повинно бути в учнів стільки ж, скільки існує різних сторін як у самій мові, так і в мовленні цією мовою. До фонетичних іншомовних здібностей належать ті, котрі дозволяють успішно володіти фонетикою іноземної мови. До них належать: гарна слухова чутливість, що дозволяє диференціювати звуки (фонеми) іноземної мови (фонематичний слух); хороша рухова (артикуляційна) чутливість, що дозволяє точно відтворювати іншомовні звуки і добре опанувати новою артикуляційною базою; здатність диференційованого сприйняття і відтворення інтонаційних особливостей іноземної мови; наявність слухового і рухового контролю й артикуляційно-рухової координації; наявність автоматичних навичок і міцних слухо-моторних асоціативних зв'язків. До лексичних здібностей відносяться: гарна словесно-образна (слухова, зорова й

рухова) пам'ять, що сприяє міцному запам'ятовуванню чуттєвої основи слів; здатність швидкого і точного розрізнення схожих слів, здатність швидкого уловлювання семантичних розходжень між словами іноземної мови і між словами іноземної і рідної мов; швидке схоплювання конкретних (контекстних) значень слова; здатність самотійно здогадуватися про зміст і значення нового іншомовного слова; здатність запам'ятовування різних іншомовних словосполучень, швидке визнавання і розуміння слів при сприйнятті чужого мовлення. Граматичні іншомовні здібності, такі як: здатність розпізнавання різних частин мови і членів речення; уловлювання етимологічної структури іншомовних слів і їхніх морфологічних особливостей; розрізнення слів за їх морфологічними й етимологічними особливостями; здатність змінювати слова відповідно до правил граматики і поєднувати їх у цілісні речення; швидке і точне розпізнавання і відтворення різних синтаксичних структур; здатність до правильного вживання артикля; здатність до правильного узгодження слів; наявність орфографічних і орфоепічних навичок і т.п. До «стилістичних іншомовних здібностей варто віднести насамперед здатність узагальнення лексичних і граматичних особливостей того чи іншого стилю, а потім і здатність розпізнавання різних стилів і їхнього відтворення в усній чи письмовій формі. Мовлення іноземною мовою (у всіх її основних процесах і формах) припускає наявність в людини ще двох здатностей: здатності мислення іноземною мовою і здатності інтуїтивного безпосереднього оперування самими іншомовними засобами, тобто чуття даної мови» [73, с.35].

Слушною для нас є інформація про «нейропсихологічні концепції, які слід взяти до уваги під час організації процесу навчання іноземної мови, серед них:

1. Кожна людина мислить не рідною, а кодовою мовою уявлень і асоціацій, яка безпосередньо пов'язана з рідною. Це створює ілюзію того, що ми мислимо рідною мовою.

2. Слово – це звуковий образ, що використовується для вираження того, що ми бачимо, думаємо або відчуваємо.

3. Ми говоримо автоматично, тобто на підсвідомому рівні. Наш мозок здійснює розумовий процес, але мовлення (словесне вираження думок) відбувається автоматично, без свідомих зусиль.

4. Для вироблення необхідних навичок автоматизму у говорінні іноземною мовою слід забезпечити багаторазове повторення і «програвання» («проживання») мовленнєвих зразків через різноманітні ситуації, що стають досвідом учня, в ході якого установлюються необхідні для користування мовою асоціативні зв'язки.

5. У людини в корі головного мозку для кожної мови формується незалежний центр управління мовленням.

6. Під час навчання іноземної мови головною перешкодою на шляху набуття автоматичних навичок говоріння є використання рідної мови» [150].

Інтеграція сучасних методів навчання англійської мови у рамках адаптаційного циклу Нової української школи є важливим аспектом реформування освітнього процесу, що визначає актуальність цієї теми. «Перехід учнів із початкової школи до основної вважається одним із найскладніших етапів їхнього навчання, оскільки учням необхідно пристосуватися до нових умов, правил і стилів навчання, що нерідко супроводжується зниженням рівня академічної успішності» [29].

У період раннього підліткового віку (10–12 років) відбуваються суттєві зміни у когнітивних процесах, зокрема в механізмах запам'ятовування. Запам'ятовування поступово переходить від механічного до логічного, що вимагає адаптації методів навчання. Для забезпечення ефективного засвоєння знань у цей період недостатньо лише пропонувати учням мовний і мовленнєвий матеріал; важливо також формувати стратегії навчальної діяльності.

Серед таких стратегій особливе місце займають «прийоми, що полегшують запам'ятовування через створення асоціацій (мнемонічні техніки). Наприклад, застосування інтелектуальних карт, правила «5 Ws» (When? Where? What? Who? Why?) або хронологічних шкал сприяє структурованому запам'ятовуванню інформації. Ці інструменти дозволяють учням систематизувати та аналізувати

матеріал, роблячи процес навчання більш усвідомленим і продуктивним» [119, с. 329-341.].

«Формування вмінь аналізувати та структурувати прості дані в учнів цього віку полегшує їхній подальший навчальний процес. Водночас це створює основу для розвитку самостійності у здобуванні знань. Використання візуальних опор, таких як інтелектуальні карти, сприяє організації ситуативного спілкування та інтеграції отриманих знань у практичну діяльність. Такий підхід є особливо ефективним у навчанні іноземних мов, адже він допомагає учням вибудовувати зв'язки між поняттями, що формує цілісне сприйняття навчального матеріалу» [117, с. 148-150.].

Також слід зауважити на проблемах адаптації здобувачів початкової освіти до навчання в 5-му класі середньої освіти. Згідно з пунктом 2 статті 10 Закону України «Про повну загальну середню освіту», «освітній процес організовується відповідно до навчальних циклів на кожному рівні освіти. Важливим є те, що для 5-6 класів цей період є адаптаційним, охоплюючи учнів вікової категорії 10-12 років, що відповідає ранньому підлітковому віку» [117].

Адаптація, як складне і багатогранне поняття, є предметом дослідження багатьох галузей науки. Вона загалом визначається як «здатність організму чи особистості пристосовуватися до нових умов існування, що завжди має еволюційний характер. У контексті переходу учнів з початкової школи до середньої, адаптаційний період включає необхідний час для того, щоб учень/учениця змогли пристосуватися до нових умов навчання і шкільного середовища. Це передбачає адаптацію до нових режимів, правил, вимог, навчання з більшою кількістю предметів, що викладаються різними педагогами, а також ознайомлення з новими формами навчання та системою оцінювання. Крім того, відбувається зміна соціального статусу: учні початкової школи стають «молодшими» учнями середньої школи, що вимагає від них здатності прийняти ці зміни та вдосконалити свої адаптивні навички. Цей перехід ускладнюється тим, що здобувачі освіти 5-6 класів переживають межу підліткового віку, що позначається на їхньому когнітивному, емоційному, соціальному та

психологічному розвитку. У цей період формується складна когнітивна поведінка, зокрема розвиток раціонального та абстрактного мислення, реструктуризація власного образу, а також змінюються стосунки з однолітками на фоні зниження авторитету батьків» [1].

Як відомо, перехід від початкової до середньої школи є традиційним стресовим етапом у житті дитини. «Учень потрапляє в нове освітнє середовище, стикається з новими вчителями, кожен з яких має власний стиль викладання і комунікації, що не завжди є комфортними чи зрозумілими для дитини» [1, с.82].

Як було зазначено в п. 1.2., відповідно до завдань у дослідженні ми орієнтувалися на концептуальні засади реформи НУШ, що має такі основні цілі [1, с.149]: зниження стресу, пов'язаного з переходом від початкової до середньої школи; розвиток ключових компетентностей, необхідних для успішного навчання та подальшої самореалізації; забезпечення індивідуального розвитку, враховуючи здібності, нахили та інтереси кожного учня; підтримка ефективної адаптації до нового освітнього середовища і оновлених методів навчання.

На нашу думку, особливої уваги потребує саме адаптаційний цикл базової середньої освіти, оскільки цей етап супроводжується низкою викликів, як для учнів, так і для вчителів. «Учні переживають зміну соціального статусу, збільшення кількості навчальних предметів, нові форми оцінювання та вимоги. Для педагогів цей етап потребує ретельної підготовки та уміння враховувати індивідуальні та вікові особливості учнів» [95].

У той же час, одним із ключових аспектів успішної адаптації є забезпечення правонаступності методик освітнього процесу [160]. «Наступність у навчанні передбачає [169]: систематичність і послідовність у викладі навчального матеріалу з поступовим зростанням його складності; узгодженість обсягів навчального матеріалу між початковою та основною школами; використання методів і засобів, що відповідають віковим та когнітивним особливостям учнів». Відсутність належної правонаступності між початковою та середньою школою призводить до дезорієнтації учнів, зниження їхньої мотивації до навчання та ускладнює процес адаптації. «Тому важливо забезпечити не лише

узгодженість змісту програм, але й застосування педагогами методик, що враховують індивідуальні відмінності учнів і сприяють розвитку їхніх навчальних навичок» [1, с.72].

Адаптація методик формування ключових компетентностей до вікових особливостей учнів 5-6 класів є одним із пріоритетних завдань у контексті сучасної освіти. Ефективність цього процесу забезпечується застосуванням інтерактивних, діяльнісних та особистісно-орієнтованих методів, які сприяють розвитку критичного мислення, творчості, комунікативних навичок та інших ключових компетентностей. Водночас необхідно враховувати специфіку перехідного віку. На цьому етапі важливо забезпечити поступовий перехід від ігрових форм навчання, характерних для початкової школи, до більш формалізованих методик основної школи.

Значущим психологічним аспектом адаптаційного циклу є модернізація підходів до системи оцінювання. Традиційна підсумкова система не відповідає принципам компетентнісного навчання. Натомість формувальне оцінювання є більш доцільним, оскільки «передбачає постійний моніторинг навчальних досягнень учнів; забезпечує конструктивний зворотний зв'язок; сприяє розвитку навичок самооцінювання. Цей підхід дозволяє вчасно коригувати освітній процес, орієнтуючись на індивідуальні потреби учнів, і стимулює розвиток їхньої навчальної автономії та відповідальності» [107].

Для забезпечення ефективності адаптаційного циклу 5–6 класів у межах базової середньої освіти, необхідно врахувати ряд ключових викликів, що виникають у процесі організації освітнього процесу. Перші роки навчання в середній школі відіграють визначальну роль у формуванні в учнів позитивного ставлення до навчання, розвитку їхніх компетентностей та навичок. Проте на практиці виникають проблеми, які потребують системного підходу до їх вирішення. До основних викликів можна віднести перевантаження навчальних програм, недосконалість системи оцінювання, недостатнє забезпечення педагогів сучасними навчально-методичними матеріалами, а також труднощі у

впровадженні новітніх методів викладання. Усі ці аспекти суттєво впливають на успішність адаптації здобувачів освіти до нових умов навчання.

Нижче подано таблицю 2.2, яка узагальнює виявлені проблеми, їхню сутність та рекомендації щодо доцільності їхнього вирішення. Цей аналіз спрямований на полегшення адаптаційного періоду для здобувачів і створення комфортного освітнього середовища.

Таблиця 2.2

Аналіз ключових проблем та доцільних рішень для адаптаційного циклу 5–6 класів НУШ

Проблеми	Аналіз ситуації	Доцільні рішення
Перевантаженість та недосконалість модельних програм	Надлишковий обсяг теоретичного матеріалу ускладнює адаптацію учнів, негативно впливаючи на їхнє здоров'я та мотивацію.	Розвантаження програм, синхронізація змісту між предметами, розробка методичних рекомендацій та електронних ресурсів.
Система оцінювання навчальних досягнень у НУШ	Формувальне оцінювання є незрозумілим для багатьох батьків і педагогів, що створює труднощі у впровадженні нових стандартів.	Створення чітких критеріїв формувального оцінювання, проведення інформаційних сесій для педагогів і батьків, адаптація методів оцінювання.
Недостатнє забезпечення навчально-методичними та електронними ресурсами	Педагогам бракує доступу до сучасних навчальних матеріалів, електронних посібників, програмного забезпечення тощо.	Створення централізованої платформи з методичними матеріалами, посібниками, розробками уроків та електронними ресурсами.
Труднощі у впровадженні нових підходів у викладанні	Педагоги з великим стажем іноді не готові змінювати звичні методи роботи, а молоді вчителі працюють за усталеними схемами.	Проведення тренінгів та семінарів, підтримка інноваційних підходів у викладанні, поступова адаптація традиційних методів до сучасних умов.
Великі класи та особливості дистанційного навчання	Перевантажені класи та специфіка дистанційного навчання ускладнюють реалізацію ефективних методів викладання.	Оптимізація наповнюваності класів, забезпечення технічними засобами, розробка інтерактивних методик навчання.
Адаптація педагогів до НУШ	Творчі вчителі легше адаптуються до змін, але є педагоги, які не належать до творчих, і їм необхідно пройти підготовку.	Організація тренінгів, практичних занять та обміну досвідом між педагогами. Підвищення кваліфікації

	Вчителі – предметники просять тренінги, практичні заняття, живе спілкування з колегами з інших навчальних закладів.	через дистанційні платформи та онлайн-заняття.
Діяльнісний підхід у 5-6 класах	Реалізація діяльнісного підходу складна в онлайн-форматі, що є вимогою реалій пандемії та війни. Педагоги зацікавлені у застосуванні діяльнісного підходу на очних уроках, але виникають проблеми з його реалізацією в онлайн-заняттях.	Розробка та впровадження ефективних інструментів для діяльнісного підходу в онлайн-форматі, проведення тренінгів для педагогів щодо онлайн-інструментів.
Недостатнє врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів	Модельні програми не завжди відповідають можливостям учнів 5-6 класів, що знижує їхню мотивацію та інтерес до навчання.	Розробка адаптованих програм, врахування індивідуальних особливостей учнів, надання психолого-педагогічної підтримки.
Психолого-педагогічна підтримка	Вчителі та учні працюють в стресових умовах (війна, пандемія), потребують підтримки для адаптації.	Впровадження постійної психолого-педагогічної підтримки для учнів і педагогів, організація консультування, психотерапевтичної допомоги в школах.
Мотивація до навчання	Низька мотивація учнів до навчання через перевантаження матеріалом, складні умови (війна, повітряні тривоги), психологічний стан дітей.	Розробка мотиваційних програм, зменшення навантаження на учнів, підтримка батьківської участі в навчанні.
Інтегровані предмети	Викладачі не готові до інтеграції предметів, оскільки не розуміють змісту курсів або бояться нерівномірного навантаження.	Проведення додаткових тренінгів та семінарів для вчителів з інтеграції предметів, розробка чітких інструкцій щодо організації інтегрованих курсів.
Сучасне освітнє середовище	Відсутність сучасного освітнього середовища в 5-6 класах, старі меблі, обмежене технічне забезпечення.	Оновлення освітнього середовища класів, забезпечення сучасними меблями та технічним оснащенням, створення комфортних умов для навчання.

Таким чином можемо констатувати про існування низки проблем в адаптаційний період та системи заходів їх подолання, що обов'язково буде враховано нами під час організації формувального етапу експерименту.

Незважаючи на наявність зазначених викликів, впровадження ідей НУШ на адаптаційному періоді базової середньої освіти вже має низку досягнень. Одним із ключових є поступовий перехід до компетентнісного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів у навчанні.

2.2. Обґрунтування педагогічних умов організації уроків англійської мови у Новій українській школі

2.2.1. Особливості організації сучасного уроку англійської мови

Важливим для нашого дослідження є визначити і обґрунтувати основні характеристики сучасного уроку англійської мови та особливості його організації з огляду на нову українську школу. Слушним є формулювання визначення поняття «сучасний урок НУШ – це урок, на якому створені реальні умови для інтелектуального, соціального, морального становлення особистості учня, що дозволяє досягти високих результатів у навчанні» М. Нестеренко. У той же час вона підкреслює, що для найбільшої результативності уроків «учитель має використовувати весь спектр педагогічних засобів: побудова уроку навколо проблемної ситуації, стимулює здобувачів до пошуку нових знань, а відтак до успішного розвитку компетентностей; виготовлення навчальної продукції (проекти, моделі, плани дій, вироби, інтелект-картки тощо) дозволяє учням усвідомити, що в майбутньому вони можуть бути корисними суспільству, здатні створювати щось нове; застосування стратегій розвитку критичного мислення дозволяє опанувати не тільки знання, а й способи їх здобування» [93].

Питанням організації уроків останнім часом приділяється відповідна увага, це і психологізація освітнього процесу, мотивація здобувачів освіти, нюанси оновлення змісту уроків різних типів і форм проведення, застосування інноваційних технологій у практику проведення уроків тощо. Науковці Л.Коваль, О.Комар С.Логачевська, М.Нестеренко, Н. Поліщук, О.Савченко,

С.Скворцова, І.Шапошнікова та багато інших розглядали різні аспекти підготовки, організації та проведення уроків в початковій школі [23, 99, 129, 135].

Як вважають дослідники Л.Нос, М.Хома «умовами організації уроку англійської мови є опора на суб'єктний досвід учня початкової школи, а також така побудова освітнього процесу, в результаті якого освітня діяльність молодшого школяра набуває ознак співучасті й завершеності» [104].

Не можна стояти осторонь проблеми організації дистанційної освіти в сучасній школі, яка сформувала і успішно розвиває такий досвід. Пандемія та військовий час значно вплинули на удосконалення методів, засобів, конкретних технологій навчання на відстані. «Дистанційне навчання може бути синхронним і асинхронним. *Синхронне*: це «прямий ефір», дитина напряду контактує через засоби зв'язку безпосередньо з учителем; це може бути відео, аудіозв'язок, спілкування в чаті, що дозволяє підтримати дітей, навіть коли вчителька надсилає смайлик, позитивні слова, то це для дітей вияв людяності, спричиняє розуміння учнем, що він долучений до спільного навчального процесу. *Асинхронне*: потребує самостійного планування або планування за допомогою вчителя дедлайнів; може відбуватися через електронне листування, телевізійні уроки, вчителі створюють блоги, презентації, сайти тощо. Асинхронне дистанційне навчання так само потрібне, як і синхронне, тому що є учні, які потребують більше часу на опрацювання тієї чи іншої теми» [138].

Можна навести приклад проведення уроків у синхронному викладанні:

- Учитель пропонує скрінкаст на 5 хв (*трансляція того, що відбувається на екрані вашого пристрою – ред.*) + 25 хв відповідає на запитання в режимі чату або відеоконференції.
- 15 хв відеоконференція із завданням + 15 хвилин самостійної роботи;
- 10 хв самостійного читання уривку тексту (наприклад, параграфу), а потім 20 хв запитань в організованому середовищі.
- 30 хв – аналіз теми, робіт учнів у відеоконференції.

- 8 хв – тематичне відео на YouTube + 22 хв виконання завдання із зворотним зв'язком.

- Дві 10-хвилинні вправи + 10 хв узагальнення.

Важливо пам'ятати про зворотній зв'язок. Вчитель має чітко усвідомлювати, що всі підібрані методи і прийоми для реалізації мети уроку мають бути реально продуктивними для кожного здобувача освіти. Пропонуємо основні ознаки зворотнього зв'язку:

- Має бути конкретним, прозорим і чітким, має спричинити зміни в поведінці, але не через страх, а тому, що учень зрозумів помилку і хоче її виправити.

- Має бути зручним оптимальним для дітей, батьків і вчителів.

- Має бути своєчасним.

- Зворотний зв'язок не може бути час від часу, він має бути постійним і послідовним.

- Контрольні заходи.

- Корисні посилання, рекомендації – що потрібно подивитися, на що звернути увагу. Усі рекомендації мають бути чіткими.

Учителі практики вважають: «Якщо у вас є можливість зробити зворотний зв'язок індивідуалізованим, то зробіть це. Адже зворотний зв'язок у груповому чаті для всіх батьків (як спроба мотивувати батьків і учнів) спричиняє непорозуміння і конфлікти» [138]

Таким чином, як стверджує учитель-практик О. Кузміцька, «для успішного навчання слід посилювати увагу вчителів на ефективність освітнього процесу, яка забезпечується інформаційно-освітнім середовищем. Засоби синхронної комунікації (synchronous communication tools) – це Інтернет засоби, що надають можливість спілкуватись в режимі реального часу: чат, відеочат, аудіочат, прикладами яких можуть бути Skype, Yahoo Messenger, Internet Relay Chat (IRC – Інтернет посиденьки), ICQ і Instant Messenger» [69].

Досвід дистанційної роботи дозволяє педагогічно стверджувати, що «користувачі даних синхронних засобів комунікації мають ряд можливостей:

встановлення миттєвого голосового зв'язку із абонентом (місцезнаходження значення не має); спілкування шляхом письмового чату; створення списку друзів і подальше спілкування із ними в індивідуальному режимі; організація конференцій – аудіо-конференцій, або за наявності вебкамери, відео-конференцій (Skype, Yahoo Messenger, CUSeeMe та MS NetMeeting). У презентаціях здобувачі освіти запроваджують ефекти анімації, слайд-шоу, зняті ролики, гіпер-посилання, музичний супровід. Запровадження World Wide Web сайтів допомагають розвивати міжкультурну компетенцію (чат на вільну тему (free topic chat); основне завдання – це практика говоріння, аудіювання та письма мовою, яка вивчається; чат, спрямований на вирішення певної навчального завдання (collaborative task-oriented chat); чат-семінар або чат-презентація (academic seminar or presentation chat); чат, спрямований на відпрацювання певного матеріалу чи дії (practice chat), наприклад, чат-інтерв'ю; оцінювальний чат (evaluation chat), спрямований на контроль і оцінку ступеня засвоєння того або іншого матеріалу)» [69].

У той же час, «засоби асинхронної комунікації (asynchronous communication tools) – це Інтернет засоби, які дозволяють обмінюватися інформацією із певною часовою затримкою (форуми, електронна та відео пошта, сайти, блоги, вікі тощо). Напрямок запровадження таких мультимедійних засобів комунікації – Chinswing, Gabmail і Vaestro є можливість організовувати форуми на англійській мові для учнів. Інтеграція ресурсів мережі Інтернет у освітній процес дає змогу ефективно вирішувати низку дидактичних завдань: формувати і вдосконалювати навички читання, шляхом безпосереднього використання матеріалів мережі різного рівня складності; навички аудіювання на ґрунті автентичних звукових текстів мережі Інтернет; навички писемного мовлення, навички говоріння; збільшувати словниковий запас, лексику сучасної англійської мови; знайомити учнів із мовними реаліями як мовний етикет, особливості мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни, мова якої вивчається. формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності учнів на уроці на основі систематичного

запровадження автентичних матеріалів і використання принципу зв'язку з життям. Інтернет-технології покликані сприяти розвитку індивідуальних освітніх здібностей здобувачів освіти» [69].

При належній організації урок забезпечує міцне засвоєння навчального матеріалу, формування знань, умінь і навичок, необхідних для опанування англійської мови. «У контексті впровадження Нової української школи сучасна методика проведення уроку з англійської мови акцентує увагу на особистісно орієнтованому підході, створенні комфортних умов для розвитку учнів, реалізації їхнього природного потенціалу та формуванні індивідуальних здібностей і талантів» [34, с. 89-92].

Звертаючись до матеріалів першого розділу зауважимо, перехід на Нову українську школу приніс значні зміни в організацію навчального процесу, зокрема, уроків англійської мови в 4-5 класах. Сучасний урок, зорієнтований на реалізацію компетентнісного підходу в навчанні та має вирішувати ряд завдань. Це, зокрема, підвищення рівня мотивації учнів; використання суб'єктивного досвіду набутого учнями; ефективне та творче застосування набутих знань та досвіду на практиці; формування у учнів навичок отримувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел; здійснення організаційної чіткості та оптимізації кожного уроку; підвищення рівня самоосвітньої та творчої активності учнів; створення умов для інтенсифікації навчально-виховного процесу; наявність контролю, самоконтролю та взаємоконтролю за процесом навчання; формування моральних цінностей особистості; розвиток соціальних та комунікативних здібностей учнів; створення ситуації успіху.

Основні особливості організації уроків англійської мови в умовах компетентнісного підходу передбачають: формування комунікативної компетенції (головна мета – навчити спілкуватися англійською мовою в різних ситуаціях); розвиток мовних навичок (читання, письмо, аудіювання та говоріння розвиваються комплексно, з акцентом на практичне застосування); інтеграція знань (англійська мова пов'язується з іншими предметами, що сприяє глибшому розумінню матеріалу).

Дитиноцентризм реалізується в індивідуальному підході, де враховуються інтереси, темпи розвитку та особливості кожного; в активній ролі здобувачів освіти, де діти не просто слухають, а активно беруть участь в освітньому процесі, висловлюють свої думки тощо; в створенні сприятливій атмосфері тобто комфортного середовища для навчання, де учні не бояться помилятися і готові до експериментів.

«Основою побудови уроку іноземної мови є врахування всіх загально-дидактичних і методичних принципів навчання. Комунікативна спрямованість навчального процесу як найважливіший методичний принцип є головною умовою навчання іноземних мов і полягає в тому, що засвоєний мовний матеріал реалізується в іншомовній комунікації. Учні зобов'язані усвідомлювати значення кожного мовного знака (слова, граматичної структури, інтонаційної моделі) у процесі мовного спілкування. Презентація, пояснення матеріалу і вправляння мають бути підпорядковані комунікативним цілям. Водночас учитель повинен сприяти тому, щоб спілкування іноземною мовою на уроці переважало над повідомленням знань з їх осмисленням» [113]. На особливу увагу заслуговує розвиток критичного мислення: аналіз інформації; вирішення проблемних ситуацій; рішення творчих завдань.

Як уже наголошувалось, застосування сучасних методів та технологій учіння і навчання є пріоритетним в організації уроку англійської мови. До найбільш ефективних підходів належить використання інтерактивних вправ, що забезпечують залучення здобувачів освіти до мовленнєвої діяльності через виконання ігор, ситуативних завдань, парної та групової роботи. Важливе місце посідає застосування цифрових ресурсів, зокрема мультимедійних презентацій, навчальних відео, інтерактивних онлайн-платформ, які сприяють візуалізації навчального матеріалу та індивідуалізації освітнього процесу. Крім того, впровадження проєктної діяльності дозволяє учням застосовувати набутий досвід у практично орієнтованих ситуаціях, розвивати навички співпраці, критичного мислення та самостійності, що повністю узгоджується з компетентнісним підходом сучасної освіти.

Англійська мова пов'язується з іншими предметами (наприклад, природознавством, історією) для більш глибокого розуміння матеріалу. Завдання обираються так, щоб вони були цікавими для учнів і відображали реальні ситуації. Міжпредметні зв'язки передбачають інтеграцію знань.

Кардинально змінено і систему оцінювання. Зокрема, формувальне оцінювання, мета якого організувати відстеження прогресу кожного учня та надання зворотного зв'язку. Використовуються різноманітні форми оцінювання (усні відповіді, письмові роботи, проєкти тощо). Самооцінювання та взаємооцінювання.

Важливим аспектом організації уроків англійської мови в умовах реалізації Концепції НУШ є врахування взаємодії основних суб'єктів освітнього процесу і засобів, що впливають на результативність навчання. Відповідно до проведеного аналізу, основні детермінанти ефективного уроку англійської мови - особистісні характеристики та потреби здобувачів освіти, професійна компетентність учителя, а також використання сучасних освітніх технологій та креативних форм організації навчальної діяльності. Узагальнена модель взаємозв'язку суб'єктів та засобів навчального впливу представлена у Додатку Б.

Ще одна важлива, на наш погляд, характерна особливість уроків англійської мови є наочність. Відомо, що на заняттях мають бути активізовані всі аналізатори сприйняття інформації, серед них наочність є важливою для засвоєння знань здобувачами освіти. «В навчанні іноземної мови наочність є не тільки важливим засобом семантизації, а й засобом оволодіння ситуативною обумовленістю мови. За допомогою наочності створюються навчальні ситуації, в яких відпрацьовується усна комунікація і освоюється таким чином мовна реакція на об'єктивну дійсність і життєві ситуації» [6, с.22].

При належній організації урок забезпечує міцне засвоєння навчального матеріалу, формування знань, умінь і навичок, необхідних для опанування англійської мови. «У контексті впровадження Нової української школи сучасна методика проведення уроку з англійської мови акцентує увагу на особистісно орієнтованому підході, створенні комфортних умов для розвитку учнів,

реалізації їхнього природного потенціалу та формуванні індивідуальних здібностей і талантів» [34, с. 89-92].

Пропонуємо піраміду проблематики сучасного уроку (Рис.2.1). Наочно можна побачити її логічність покроковості організаційних дій. Це узагальнений підхід до організації уроків, зокрема і англійської мови. Погоджуємось з науковцями, які вважають, що «традиційна схема уроку, яка передбачає опитування, пояснення, закріплення нового матеріалу, не відповідає сучасному уявленню про сутність навчання іноземної мови. Однак, урізноманітнюючи побудову уроку, не слід перетворювати його на набір цікавих, але логічно не пов'язаних один з одним видів роботи. Уроки повинні мати логічну структуру, мету і завдання. Структура уроку має бути підпорядкованою основній комунікативній (практичній) меті, мовному та текстовому матеріалу» [113, с.266].



Рисунок 2.1. Піраміда проблематики сучасного уроку

Важливо пам'ятати, на уроках мають бути реалізовані: позитивна атмосфера (створення позитивної атмосфери в класі сприяє ефективному навчанню); індивідуальний підхід (кожен учень має отримати необхідну

підтримку та допомогу; сучасні підручники та дидактичні матеріали (використання сучасних підручників та матеріалів, що відповідають віковим особливостям учнів); професійна підготовка вчителів (постійна професійна підготовка є запорукою успішної реалізації Нової української школи).

Застосування таких підходів дозволяє зробити уроки англійської мови цікавими, ефективними та відповідати сучасним вимогам до освіти.

Урок англійської мови є ключовою формою організації освітнього процесу на рівні базової середньої освіти. Під час уроку вчитель спрямовує зусилля на ефективне використання навчального потенціалу здобувачів освіти, їхніх когнітивних і творчих здібностей, щоб забезпечити усвідомлене опанування лінгвістичних знань, розвиток мислення, формування комунікативної компетентності, а також морально-духовного розвитку. У контексті реалізації Концепції Нової української школи організація уроку англійської мови набуває нових змістових та технологічних орієнтирів, які передбачають поєднання традиційних дидактичних підходів із сучасними інноваційними практиками.

У процесі дослідження нами проаналізовано сучасні наукові підходи до організації уроків англійської мови, що дозволило узагальнити й конкретизувати дане поняття з позицій педагогічної науки. Виходячи з цього, під організацією уроків англійської мови в умовах НУШ ми розуміємо цілісну, педагогічно обґрунтовану систему дій учителя, що забезпечує ефективне досягнення цілей іншомовної освіти через створення розвивального, психологічно комфортного середовища; застосування методів, форм і засобів навчання, орієнтованих на компетентнісний, особистісно-орієнтований і діяльнісний підходи; а також розвиток пізнавальної самостійності, емоційного інтелекту й здатності до рефлексії в учнів.

2.2.2. Дидактико-методичний потенціал уроків англійської мови

Ресурсна складова уроків англійської мови в умовах Нової української школи розглядається нами як сукупність психолого-педагогічних, дидактико-методичних, матеріально-технічних та організаційних засобів, що забезпечують

цілісність і результативність освітнього процесу. Вона охоплює не лише наявність навчальних матеріалів і технічного оснащення, а й методичну грамотність учителя, якість педагогічної взаємодії, відповідність обраних методів та форм навчання віковим особливостям учнів і дидактичним цілям уроку. Ресурсний підхід до організації уроків дозволяє враховувати різноманітні чинники, що впливають на якість навчання, а також вибудовувати навчальний процес як гнучку, адаптивну систему, спрямовану на розвиток ключових компетентностей учнів.

Основною метою використання дидактико-методичних ресурсів у навчальному процесі є забезпечення структурованого, інтерактивного та інноваційного підходу до організації освітньої діяльності. Такі ресурси виконують кілька важливих функцій. По-перше, вони сприяють підвищенню якості навчання, створюючи умови для ефективного засвоєння знань, розвитку навичок та формування компетентностей, що відповідають вимогам сучасної освіти. По-друге, орієнтовані на розвиток мовленнєвих компетенцій, зокрема аудіювання, читання, письма та говоріння, а також зміцнення лексико-граматичної бази.

Дидактико-методичні матеріали також стимулюють мотивацію здобувачів освіти до навчання завдяки інтерактивним, наочним і технологічним інструментам, що підвищують залучення до активної участі в навчальному процесі. Крім того, такі ресурси сприяють індивідуалізації навчання, дозволяючи адаптувати його до рівня підготовки, стилю навчання та інтересів кожного учня. Завдяки їх використанню можливе формування ключових компетентностей ХХІ століття, таких як критичне мислення, навички співпраці, творчий підхід, здатність вирішувати проблеми та цифрова грамотність.

Як відомо, «успішність реформування освіти в Україні сьогодні багато в чому залежить від швидкого напрацювання, апробації та популяризації моделей реального досвіду переходу від школи готових книжкових рішень до школи, в якій закладаються підвалини знань та умінь їх практичного використання, потреби в саморозвитку та інноваційній діяльності, спроможності реалізувати

бажання адміністратора школи, вчителя, учня через партнерство в освіті як на рівні школи, так і через систему міжшкільної комунікації» [80].

Особливу роль дидактико-методичні ресурси відіграють у Новій українській школі, особливо в освітньому процесі з англійської мови для учнів 5 класу. В умовах впровадження НУШ такі матеріали мають відповідати сучасним освітнім стандартам, враховувати вікові та психологічні особливості учнів, а також інтегрувати інноваційні технології. Це сприяє підвищенню ефективності навчання, мотивації учнів та забезпечує їхню активну участь у процесі опанування іноземної мови. При розробці таких ресурсів особливе значення має врахування вікових характеристик п'ятикласників, що забезпечує створення матеріалів, які стимулюють інтерес до вивчення англійської мови та сприяють активній участі учнів у навчальному процесі. Використання сучасних освітніх технологій, таких як цифрові платформи, мобільні додатки та мультимедійні ресурси, відкриває нові можливості для індивідуалізації та диференціації навчання відповідно до потреб кожного учня.

Для нас важливим є дослідження, в яких обґрунтовуються основні вимоги до розробки «дидактичного забезпечення особистісно-орієнтованого процесу:

- навчальний матеріал (характер його подання) повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктного досвіду того, хто навчається, включаючи досвід його попереднього навчання;
- виклад знань у підручнику (викладачем) повинен бути направлений не лише на розширення їх обсягу, структуризацію, інтеграцію, узагальнення предметного змісту, але й на перетворення наявного досвіду кожного;
- під час навчання необхідно постійно узгоджувати досвід здобувача з науковим змістом знань, які пропонуються;
- активне стимулювання до самооцінювальної освітньої діяльності повинне забезпечувати йому можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження під час оволодіння знаннями;
- навчальний матеріал повинен бути організований так, щоб той, хто навчається, мав можливість вибору при виконанні завдань, розв'язанні задач;

- необхідно стимулювати здобувачів до самостійного вибору і використанню найбільш значущих для них способів опрацювання навчального матеріалу;
- при введенні знань про прийоми виконання навчальних дій необхідно виділяти загальнологічні і специфічні предметні прийоми навчальної роботи з урахуванням їх функцій в особистісному розвитку;
- необхідно забезпечувати контроль і оцінку не тільки результату, але головним чином процесу навчання, тобто тих трансформацій, які здійснює здобувач освіти, засвоюючи навчальний матеріал;
- освітній матеріал повинен забезпечувати побудову, реалізацію, рефлексію, оцінку навчання як суб'єктної діяльності» [109].

Серед методичних засобів, які допомагають втілити ідеї Нової української школи на уроці іноземної мови, Л.Нос і М.Хома виділяють комплекс найбільш ефективних з погляду вчених на існуючі проблеми організації викладання англійської мови. Серед них: «використання під час уроку дидактичного матеріалу, який дає змогу учню початкової школи вибрати найбільш значущі види навчального матеріалу» [90, с.13-15.]; «використання різних форм організації навчання з метою розкриття суб'єктного досвіду учнів початкової школи» [18]; «створення атмосфери зацікавленості кожного учня початкової школи в роботі класу чи групи» [3, с.22-26]; «створення на уроці іноземної мови педагогічних ситуацій спілкування, що дають змогу кожному учневі початкової школи виявляти самостійність, ініціативність, вибірковість у способах навчальної роботи, створення умов для самовиявлення особистості» [81, с.11-23]; «стимулювання суб'єктів освітньої діяльності до іншомовного висловлювання, що передбачає використання учнями початкової школи різних способів виконання завдань» [34, с. 89-92]; «оцінювання діяльності учня початкової школи за процесом досягнення освітніх результатів» [112, с. 6]; «заохочення прагнень учня початкової школи знаходити свій спосіб навчальної роботи, аналізувати способи освітньої діяльності інших учнів, вибирати й засвоювати більш раціональні прийоми здобуття знань» [27, с. 15-16]» тощо.

«Усім цим ознакам у початковій школі відповідає нестандартний урок англійської мови» [104].

Аналіз практики викладання англійської мови за концепцією НУШ дозволяє стверджувати, що формування критичного мислення є важливою складовою вивчення англійської мови й є перманентним процесом, який треба враховувати під час переходу здобувачів початкової освіти до 5-го класу.

Практика викладання в школі дозволяє зробити висновок, що урок іноземної мови з використанням технології критичного мислення доцільно будувати за трикомпонентним алгоритмом: виклик (вступ), осмислення (основна частина), рефлексія (заклучна частина). Виклик – це етап актуалізації наявних знань і вмінь, пробудження інтересу до нової теми чи інформації, формулювання проблеми, визначення цілей оволодіння матеріалом. Роль учителя на цьому етапі полягає у спрямуванні роботи учнів, виявленні їхніх думок, умінні їх вислуховувати, які б не були відповіді – правильні чи неправильні. На цьому етапі доцільно використовувати такі методи і прийоми, як: «Кошик ідей», «Знаю – хочу знати – дізнався», «Тонкі та товсті питання», «Асоціація», «Сінквейн», «Мозковий штурм», «Дерево припущень» тощо. Першочерговою метою осмислення є розвиток умінь критично працювати з інформацією, навчати учнів виділяти найголовніше й найсуттєвіше, висувати й обґрунтовувати гіпотези щодо розв'язання поставленої проблеми, зіставляти з аналогічними або альтернативними варіантами, робити узагальнення та аргументовані висновки.

Серед поширених методів етапу осмислення варто виділити: «Обери позицію», «Дискусія», «Ажурна пилка», «Карта розуму», «Лови помилку», «Шість капелюхів», «Карусель» тощо. Рефлексія передбачає осмислення та аналіз інформації, яку учні отримали протягом уроку. Учні повинні мати можливість обговорити тему чи інформацію, оцінити власні погляди й порівняти їх з думками однокласників. Учитель може використовувати такі методи: «Шкала думок», «Сінквейн», «Кластер», «Займи позицію», «Плюс-Мінус-Цікаво», «Підведення підсумків» та інші. Отже, перелік методів формування й

розвитку критичного мислення є достатньо обширним. І вибір того чи іншого методу залежить від мети, завдань і змісту уроку.

Одним із поширених і популярних інноваційних методів є сінквейн (сенкан), який розвиває здатність особистості резюмувати інформацію, дозволяє їй висловлювати думку декількома значущими словами, ємними і короткими висловами. Сінквейн (від фр. *cinq* - п'ять) – це специфічний вірш (без рими) із п'яти рядків, де узагальнено інформацію з теми, що вивчається. Правила написання сінквейна: перший рядок – назва теми одним словом (як правило, іменником, але можна і займенником); другий рядок – опис теми двома словами (прикметниками або дієприкметниками); третій рядок - опис дії в межах теми трьома словами (дієсловами); четвертий рядок - фраза з чотирьох слів, що показує відношення до теми (почуття однією фразою); п'ятий рядок – резюме, висновок (зазвичай, синонім першого слова).

Для прикладу візьмемо сінквейн «Hobby» («Улюблене заняття»). 1. Hobby (хобі, улюблене заняття). 2. Interesting, popular, favourite (цікавий, популярний, улюблений). 3. To collect, to play, to read (колекціонувати, грати, читати). 4. Tastes differ (смаки різні, про смаки не сперечаються). 5. Free time (вільний час, дозвілля). Сінквейн можна використовувати на всіх трьох етапах уроку. Так, використання методу на етапі виклику дозволяє вчителю побачити, що відомо учням до ознайомлення з новою темою (ревізувати їхні знання). На етапі осмислення педагог має можливість оцінити, як учні розуміють нову тему, що вивчається, та урізноманітнити навчальний процес. Етап рефлексії – це оцінювання рівня розуміння учнями вивченого нового матеріалу.

На допомогу вчителям ЗЗСО з опанування методики розвитку критичного мислення учнів створено Освітню платформу «Критичне мислення» <https://www.criticalthinking.expert/> (керівник Олена Пометун, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України). На тренінгах і практикумах педагоги мають можливість ознайомитися з особливостями розвитку критичного мислення, із структурою і методикою уроку з розвитку

критичного мислення, із методами й прийомами навчання критичного мислення з різних предметів початкової школи тощо.

Як наголошено вище, дистанційне навчання сьогодні є викликом для оновлення підходів щодо організації освітнього процесу, зокрема організації уроків англійської мови [91, 108]. Ми розуміємо, що зараз освітній процес зорієнтовано на реалізацію таксономії Блума, який визначив ієрархію розвитку мислення особистості за відповідними рівнями. Узагальнюючи результати свого дослідження О. Пасічник констатує «Попередні інструменти зорієнтовані на так зване мислення нижчого рівня – запам'ятовування матеріалу, розуміння та його застосування для розв'язання задач. Але нашою метою має бути мислення рівня. Це ті навички, на які рідко є час на уроці. Але можна використати резервний час для самостійної роботи, карантину, щоб запропоновувати учням інші типи завдань – які передбачають більш творчий підхід до опрацювання матеріалу (того ж самого підручника)» [120]. Вона пропонує:

- Замість надання типового завдання на кшталт підготувати реферат чи презентацію, ми можемо попросити учня зняти відео про певну тему. Він може це зробити, просто маючи телефон. Сервіс: Screencast-o-matic.
- Замість просити учнів давати відповіді на запитання, можемо попросити створити запитання до певної теми. Так учень вчиться не просто відтворювати інформацію, а опрацювати її. Сервіси: Learningapps, Genially.
- Учні можуть записувати відео і фактично спілкуватися між собою на певну навчальну тему з їх допомогою. Сервіс: Flipgrid (якщо не боїмося асинхронних відеодискусій з інтерфейсом англійською).
- Карта понять. Прочитали параграф – складаємо карту понять за ним. Сервіси: MindMeister, BubbleUs. Може бути і офлайн-варіант – на аркуші паперу. Згодом цю карту понять можна розглянути на уроці, якщо немає іншого способу, як передати результат роботи.
- Інфографіки. Сервіс: Canva (україномовний). Тут є можливість створювати графічні об'єкти і різноміснї публікації. Почати роботу просто: обираємо вид публікацій і наповнюємо робочий простір із певним дизайном

своїми текстом, картинками. Офлайн варіант: якщо немає доступу до комп'ютера, те саме можна зробити на аркуші паперу.

- Щоденник вражень. Сучасні учні переживають цікавий момент в історії. Варто спонукати їх фіксувати, що відбувається з ними і їхніми родинами. Щоденник вражень вимагає рефлексувати над тим, що відбувається. Це може бути цінною навчальною діяльністю. Сервіс: Blogger.

- Комікс. Можна розповісти історію за мотивами того, що прочитав у параграфі. Або «оживити» персонажів, про яких ідеться в літературному творі. Такі творчі завдання можуть допомогти нам із мотивацією учнів навчатися. Сервіси: StayBoardThat, MakeBeliefsComix

- Створення власної програми. Сервіс: Scratch. Інструмент доступний навіть для учнів початкової школі. З його допомогою учень може скласти свою гру [120].

Такого роду активності мотивують здобувачів освіти на конкретну продуктивну діяльність, що у результаті робить учнів успішними.

Учні 5-х класів, попри значну частину навчання в умовах дистанційного формату, демонструють успіхи у розвитку навичок сприйняття на слух. У межах адаптаційного циклу Нової української школи впровадження сучасних методів викладання, зокрема використання технологій, має потенціал значно покращити якість освітнього процесу. Сучасні технологічні засоби забезпечують широкий спектр інструментів та ресурсів, які сприяють підвищенню ефективності та зацікавленості у вивченні англійської мови. Одним із прикладів таких інструментів є подкасти, які надають учням автентичний аудіоматеріал, що сприяє покращенню навичок аудіювання, збагаченню словникового запасу та вдосконаленню вимови.

У цьому віковому періоді спостерігається також перебудова мотиваційного компонента навчальної діяльності. «Учні стають більш прагматичними, і їхнє ставлення до навчання дедалі більше визначається особистими та практичними цілями. Для них важливо розуміти, яку користь приносить вивчення певного предмета, а також як набуті знання можна

застосувати на практиці. Наприклад, учень має усвідомлювати, що вивчення англійської мови допоможе йому розповісти про себе, дізнатися вартість товару в магазині чи зрозуміти особливості функціонування громадського транспорту в іноземній країні» [118].

Зміст дидактико-методичних ресурсів визначається відповідно до модельної навчальної програми «Іноземна мова. 5-9 класи», затвердженої Міністерством освіти і науки України [85]. Тематичне наповнення охоплює актуальні для учнів теми, зокрема «Школа», «Родина», «Їжа», «Свята», «Погода», «Хобі», «Місце, де ти живеш» та «Подорожі». Лексико-граматичний матеріал адаптується до рівня мовної підготовки учнів і сприяє розвитку всіх аспектів мовленнєвої діяльності: читання, письма, аудіювання та говоріння. Крім того, важливим компонентом навчання є соціокультурний аспект, який знайомить учнів із культурними особливостями країн, мова яких вивчається. Це не лише розширює кругозір школярів, але й сприяє формуванню міжкультурної компетентності, що є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу.

Підручники та робочі зошити залишаються незамінною складовою шкільного навчального процесу. Вони не тільки забезпечують засвоєння предметних знань, але й сприяють розвитку критичного мислення, формуванню свідомості учнів та їхніх навичок роботи як у команді, так і самотійно. Підручники, зокрема, виступають інтегрованою дидактичною системою, що об'єднує знання, методи навчання та практичні завдання.

Згідно з дослідженням Я. Кодлюк, «підручник слугує моделлю навчального процесу, яка інтегрує психолого-педагогічні закономірності, дидактичні принципи та специфіку навчальної дисципліни. Ця модель виконує функцію організації та координації навчальної діяльності, формуючи в учнів когнітивні вміння, здатність до самотійного навчання та опанування складних освітніх завдань. У сучасному контексті підручник можна розглядати як своєрідний «компас», що орієнтує учнів у процесі здобуття знань та навичок, відповідаючи науковим і педагогічним вимогам сучасної освіти» [48] .

Сучасна освіта потребує підручників, які формують освітнє середовище, здатне забезпечити учням завдання, що відповідають вимогам XXI століття. Серед таких електронні підручники. Відповідно до визначення, поданого у Положенні про електронний підручник (Наказ № 440 від 02.05.2018), він є навчальним виданням з систематизованим викладом матеріалу, який відповідає освітнім програмам і включає цифрові об'єкти різних форматів для забезпечення інтерактивної взаємодії. Ю. Романенко зазначає, що «електронний підручник є мультимедійним навчальним ресурсом, який поєднує дидактичну доцільність, методичну наповненість і технічну досконалість, що дозволяє організувати освітній процес як під керівництвом учителя, так і самостійно» [157].

Електронний підручник має низку важливих характеристик: «доступність (можливість використання через Інтернет і перенесення на різні пристрої), адаптивність до потреб користувачів, ефективність у витратах часу й ресурсів, гнучкість для внесення змін, сумісність із різними середовищами та багаторазовість використання матеріалів у різних контекстах» [229]. У той же час електронний формат підручників дозволяє використовувати текстову, візуальну, аудіоінформацію, а також інтегрувати сучасні 3D-технології для моделювання об'єктів. «Це сприяє створенню динамічних і наочних навчальних матеріалів, які допомагають учням краще сприймати й запам'ятовувати інформацію» [159].

Військовий стан і складнощі, пов'язані з друком паперових видань, підкреслюють важливість забезпечення учнів електронними ресурсами. Розширена електронна версія паперового підручника, що інтегрує можливості цифрових технологій, стає необхідністю для забезпечення доступу до знань в умовах воєнного часу.

2.2.3. Середовищний фактор організації уроків англійської мови у 5 класі відповідно до концепції Нової української школи

Сьогодні, коли набуває обертів процес реалізації Концепції «НУШ», залишається актуальною проблема створення освітнього простору для сучасній

шкільної освіти. Причини такої уваги практично лежать на поверхні, зокрема небезпека викликана військовим станом у державі, зміною підходів до навчання та змісту освіти, динаміка розвитку дидактичних, технологічних розробок, що на сьогодні ускладнюються в організації і проведення освітнього процесу.

Видання George Lucas Educational Foundation пропонує сучасний підхід до організації навчального простору, орієнтуючись на вимоги 21-го століття. У статті авторства Мері Вейд (Mary Wade) виділяються ключові аспекти, які сприяють ефективності освітнього процесу, зокрема:

- Зонування: забезпечення розподілу простору для різних видів діяльності.
- Доступність навчальних матеріалів: створення умов для легкого доступу до ресурсів.
- Свобода руху: можливість учнів пересуватися у межах класу відповідно до потреб навчання.
- Натхнення: облаштування у класі спеціальної «творчої зони», яка заохочує учнів до розвитку мислення, пізнання світу та розширення кругозору.
- Повага:
 - Перегляд підходів до мотивації учнів, замість зовнішніх стимулів, таких як система винагород, акцент слід робити на формуванні внутрішнього бажання до навчання.
 - Встановлення індивідуального контакту з кожним учнем для розуміння його інтересів і здібностей.
 - Забезпечення можливостей для вираження особистої думки, роздумів і поглядів учнів у навчальному процесі.

Такий підхід «спрямований на створення інноваційного та продуктивного освітнього середовища, яке враховує як індивідуальні потреби учнів, так і загальні принципи сучасної педагогіки» [244].

Ми поділяємо думку С. Фокши [185], яка стверджує «одним з компонентів формули НУШ є освітнє середовище, яке є безпечним, інклюзивним, сприяє вільному розвитку здобувачів освіти. У розбудові нового освітнього простору треба забезпечити комплексність рішення цього питання, бо мова йде не стільки

про оновлення дизайну приміщень закладу освіти, про приведення його у відповідність до вимог безпечності та універсальності, скільки про врахування того, що простір закладу освіти є чинником та інструментом освітньої діяльності» [185].

Таким чином звертаємо увагу, на ключових якостях освітнього середовища, зокрема «цілісність, єдність і структурованість предметно-просторового середовища та візуального сприйняття; багатофункціональність, адаптивність та мобільність; відповідність віковим особливостям учнів; орієнтація на індивідуальні потреби, наявність простору для особистісного самовираження; свобода, відкритість сприйняття, підтримка креативності; практичність та ергономічність; гармонійність та збалансованість; соціалізація та співпраця між учасниками освітнього процесу» [100].

Основним завданням вмотивованого вчителя англійської мови НУШ є створення новітнього навчального середовища, ефективних умов для вивчення англійської мови. «Створення сучасного освітнього середовища, яке сприятиме творчому розвитку й мотивації учнів 5-го класу до навчання англійської мови, де змінюються навчальні програми та засоби навчання, організація та дизайн освітнього простору, є однією з провідних завдань Нової української школи, де навчання відбувається на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, що максимально враховує права учня, його здібності, потреби, інтереси» [69].

Наше загальне бачення структури освітнього англomовного середовища для уроків у 5х класах висвітлено на рисунку 2.2, де визначено основні його складові: оформлення класу, використання педагогічних технологій, засоби застосування педагогічно доцільних технологій вивчення англійської мови та методичні прийоми опанування англomовною компетентністю.

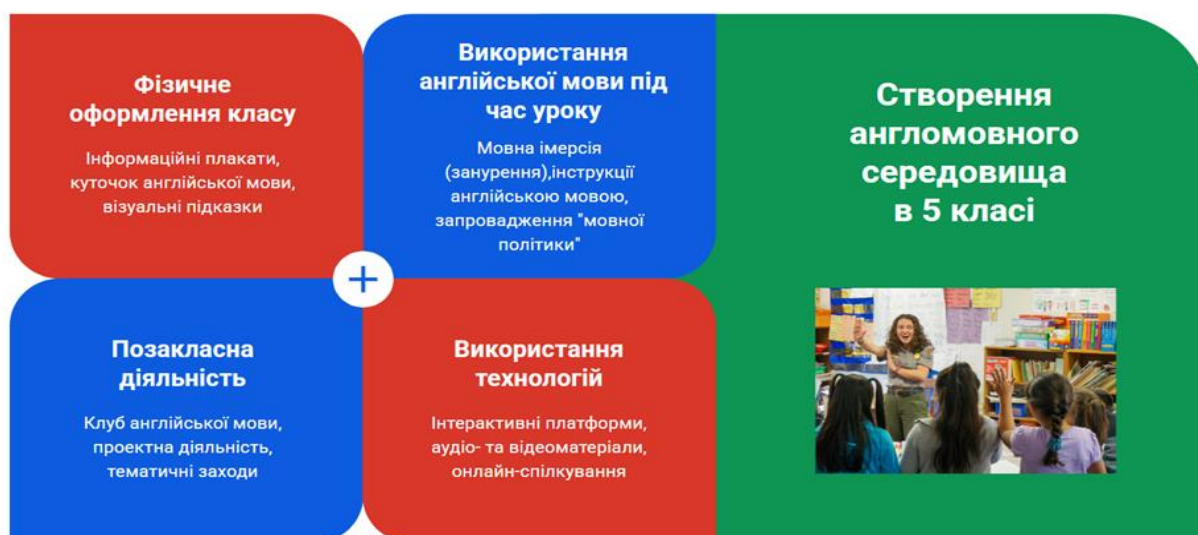


Рисунок 2.2. Структура (загальна) англomовного середовища на уроках

Враховуючи попередню інформацію, відповідно до предмету дослідження, нами розроблено модель ефективного освітнього середовища (рисунок 2.3). У дослідженні було враховано те, що створення ефективного англomовного освітнього середовища – це комплексне завдання, яке вимагає врахування як психологічних, так і педагогічних аспектів.

До психологічних віднесено створення умов мотивації активної пізнавальної діяльності, емоційний комфорт, уміння комунікувати; до педагогічних, які передбачають комплексний підхід до вивчення англійської мови, вимагають врахування індивідуалізації освітнього процесу, вибору педагогічно доцільних методів і прийомів роботи на уроках та врахування умінь працювати з текстами, зокрема аутентичними тощо.

Слід наголосити, що створення англomовного освітнього середовища, процес достатньо тривалий, який вимагає від всіх суб'єктів освітнього процесу постійного пошуку як методів і прийомів організації уроку англійської мови, так і активної діяльності здобувачів освіти на кожному занятті [88]. «Визначальними характеристиками інноваційного освітнього середовища є здатність до самовідтворення й самооновлення у відповідності із потенційними можливостями усіх складових його елементів» [46, с.7]. Для нашого дослідження цікавим є думка вчених про те, що «динамічність чинників середовища, їх інтенсивність і суб'єктивна значущість для людини викликає динаміку психічної

діяльності, змінює її стани, що є передумовою загальних змін інтелектуально-особистісних, отже, передумовою різнобічного розвитку й саморозвитку особистості» [10, с.26].

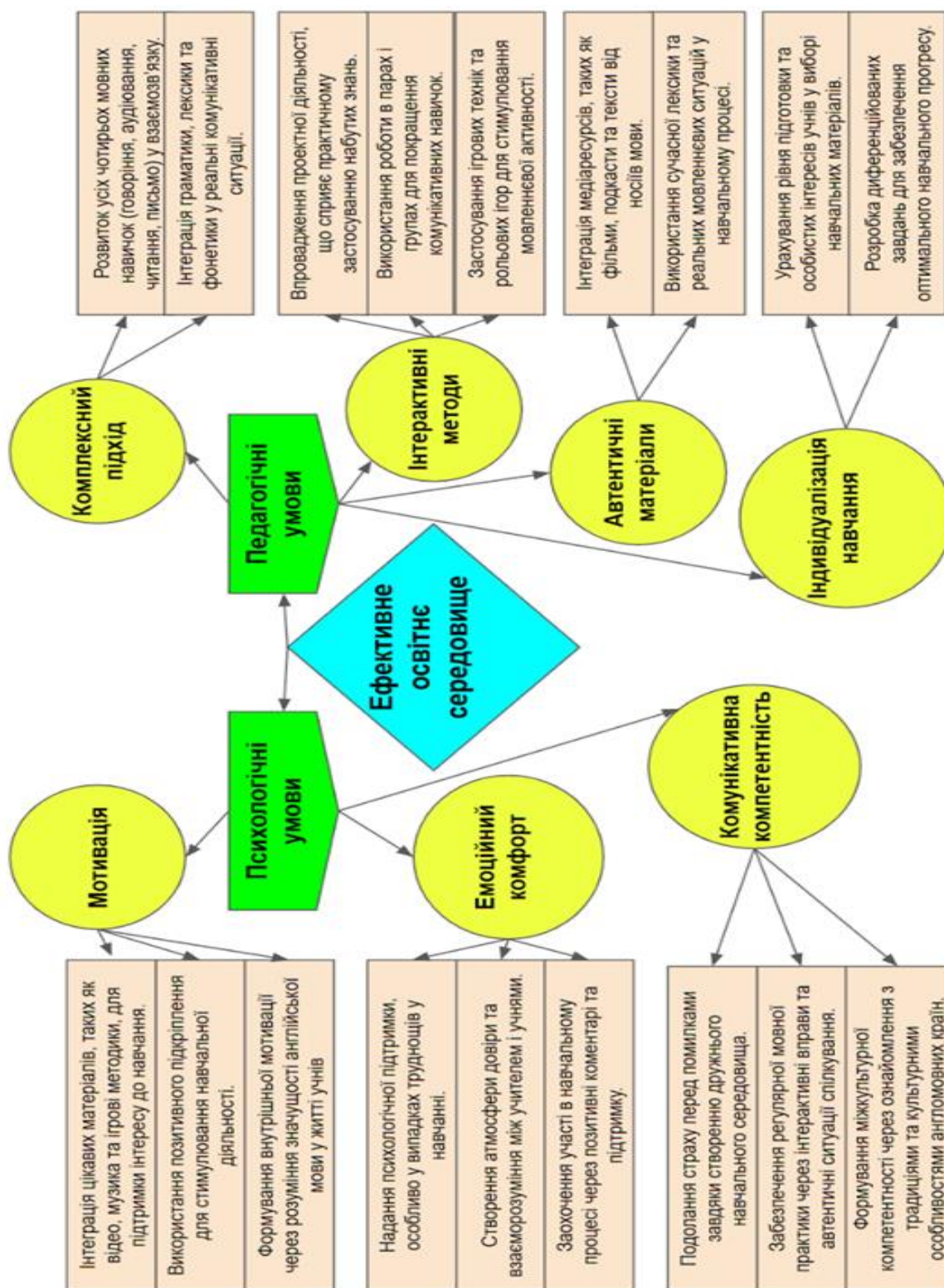


Рисунок 2.3. Модель ефективного освітнього середовища уроку англійської мови

Також, важливою характеристикою розробленої моделі є інноваційність підходу до організації середовища уроків англійської мови в 5х класах. Зокрема, І. Коновальчук [53, с. 62-66] доводить таку думку «у функціональному значенні інноваційне середовище – це не стільки сукупність певних об'єктів, а більше процес взаємодії його суб'єктів, у якій відбувається як розвиток самого середовища, так і професійний та особистісний розвиток педагогів. Тому для запуску процесів функціонування інноваційного середовища й взаємодії його суб'єктів вводяться нелінійні моделі інноваційного процесу: інтеграції, інноваційних мереж, обміну знаннями і швидкого навчання».

Відповідно до Концепції НУШ освітнє середовище передбачає відповідне зонування. «Зонування – один із найважливіших етапів створення зручного простору. Головне завдання зонування – розділити приміщення, будівлю на окремі зони (осередки). Розділяючи приміщення (будівлю), можна створити максимально зручний та функціональний простір, комфортний для кожного учасника освітнього процесу. Зонування допомагає розділити приміщення на ділянки, призначені для певного виду діяльності» [86].

За Концепцією НУШ активно застосовується практика ранкового кола, що допомагає здобувачам початкової освіти відчувати себе частиною згуртованого колективу. Ця методика сприяє формуванню довірливих стосунків, взаєморозуміння та підтримки як між учнями, так і між учнями й учителем. На нашу думку, збереження цієї практики у 5 класі може значно підвищити ефективність навчального процесу. Тому, на уроках англійської мови один урок з 3-х ми починаємо з ранкового кола, де організація розмови передбачає спілкування суто англійською. За результатами спостережень, можна констатувати факт поліпшення процесу спілкування серед учнів, відчуття впевненості (особливо в учнів із заниженою самооцінкою), толерантне ставлення один до одного всіх суб'єктів освітнього процесу.

2.2.4. Характеристика вчителя як суб'єкта організації сучасного уроку

Однією з важливих умов організації освітнього процесу в новій українській школі, є сучасний учитель – учитель нової формації. «Нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін» [95]. Вчитель є тим суб'єктом освітнього процесу, який професійно майстерно вводить учнів у світ пізнання навколишнього середовища.

Як стверджують науковці, «новій школі потрібен новий учитель: творчий, готовий до постійного самовдосконалення, який підвищує свою педагогічну майстерність, шукає нові підходи і технології для навчання і виховання молоді. Його освітня діяльність ґрунтується на педагогіці партнерства, основою якої є: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство; принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)» [75, с. 481]. Задля візуального сприйняття пропонуємо загальну схему-характеристику сучасного вчителя (див рис.2.4).



Рисунок 2.4. Схематична характеристика сучасного вчителя НУШ

Однак, Н.Венцева, О. Карапетрова зазначають, що «більшість сучасних освітніх систем потребує педагога нового типу: не просто вчителя, а викладача-фасилітатора (від англ. *facilitate* – сприяти), що володіє не тільки фундаментальними знаннями і досвідом, а й навичками вести діалог, дискусію, що проявляє індивідуальний підхід і зацікавленість в досягненні результатів освітньої діяльності. Педагог-фасилітатор має бути в курсі останніх теоретичних і практичних розробок: аналізувати реальні ситуації, володіти сучасними інформаційними технологіями та підходами, знати основні інформаційні бази даних і т. п. Це вимагає від педагога творчої ініціативи та інноваційності при проведенні занять» [16].

Проблематику формування особистості вчителя нового покоління досліджували І.Бех, О.Вознюк, І.Дичківська, О.Дубасенюк, Л.Пермінова, Л.Петухова, О.Савченко, О.Сущенко, Л.Хомич, Л.Хоружа та ін. [35, 101, 136, 156, 193, 243]. Потенційно важливим є те, що сучасний вчитель може виконувати багато ролей в освітньої діяльності, таких як фасилітатор, коуч, тьютор, ментор, модератор. «Сучасний учитель має бути здатним до інноваційної діяльності, творчого та самостійного мислення, готовим до впровадження нестандартних рішень, володіти низкою компетентностей. ... сучасний педагог, у тому числі іноземної мови, має бути самостійним у своїх судженнях, тонко відчувати проблеми, що стоять перед ним, гнучко підходити до пошуку їх розв'язання та бути відкритим новому досвіду в світі, який постійно змінюється. Педагогічне мислення має бути рефлексивним за своєю суттю, побудованим на відкритості до проблем і труднощів повсякденної практики, готовності їх приймати і вирішувати на основі своїх особистих переконань і цінностей, а не за нав'язаними шаблонам» [125].

Хочемо підкреслити, що сучасний учитель і здобувач освіти сьогодні є суб'єктами освітнього процесу. У той же час середовище набуває характеристики полісуб'єктності. Утворюється відповідна система полісуб'єктної діяльності в освітньому процесі. Для становлення нової української школи це є новою парадигмою в освіті. Зокрема, у дослідженні Є. Співаковської доведено:

«Оптимальна суб'єкт-суб'єктна взаємодія в полісуб'єктному навчальному середовищі вимагає від учителя насамперед володіння високою компетентністю полісуб'єктної діалогової взаємодії. Отже, потреба заміни освітньої парадигми із суб'єкт-об'єктної на нову парадигму полісуб'єктної відкритої, такої, що саморозвивається і самоорганізовується, зумовлює кардинальну зміну поведінки і стосунків вчителя й учнів. У такій системі відносин всі суб'єкти навчального процесу взаємодіють один з одним як активні взаємовпливові учасники, що, у свою чергу, вступають в активну взаємодію з іншим учасником суспільних процесів, в тому числі й освітніх, – сучасними інформаційними технологіями, соціальними мережами, Інтернет сервісами тощо» [174].

Є.Співаковська розробила і обґрунтувала функції сучасного вчителя. Основними функціями педагога як суб'єкта освітнього процесу в полісуб'єктному навчальному середовищі (ПНС) є:

- делегування частини своїх функцій і повноважень ІКТ-середовищу як ІКТ-полісуб'єкту (причому залучення педагога до роботи в ІКТ- полісуб'єкт здійснюється лише на вимогу самих студентів/ учнів);
- розробка навчально-методичного забезпечення технологій ІКТ-навчання (власні розробки або використання готових ІКТ освітніх ресурсів);
- здійснення психолого-дидактичного та ергономічного оцінювання змісту, пропонованого ІКТ-полісуб'єктом, який використовується в навчальному процесі, і спрямування свого педагогічного впливу на його вдосконалення;
- формування ціннісного ставлення (аксіологічних стратегій) в оцінюванні інформації, пропонованої ІКТ-полісуб'єктом (мережевою спільнотою), а також формування культури поведінки в мережі Інтернет;
- організаційна та навчально-методична діяльність, спрямована на вдосконалення навчальної взаємодії в ПНС;
- забезпечення діалогової полісуб'єктної взаємодії на основі принципу співробітництва і партнерства в ПНС;

- консультування педагогічного колективу та студентів як суб'єктів навчальної полісуб'єктної взаємодії щодо забезпечення ефективного здійснення навчально-виховного процесу в ПНС;
- формування ознак суб'єктності у здобувачів як суб'єктів навчальної взаємодії» [174].

Під час теоретичного аналізу наукової літератури ми ознайомилися з науковою школою Л. Петухової, де досліджується проблематика трисуб'єктної дидактики, що корелюється з проблематикою дослідження Є. Співаковської. Трисуб'єктна дидактика розглядається Л. Петуховою, як «один із напрямів педагогічної науки про найбільш загальні закономірності, принципи та засоби організації навчання, що забезпечує свідоме та міцне засвоєння системи знань, умінь і навичок у межах рівноправних взаємин учня (студента), учителя (викладача) та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища» [124, с. 74-80]. Авторка обґрунтовує важливість для успішного навчання всіх трьох компонентів: учня-суб'єкта, учителя-суб'єкта та ІКТ середовища. «У цьому контексті під навчанням ми розуміємо діяльність із засвоєння системи знань, умінь і навичок, а викладанням – повідомлення учням знань або джерел знань, а також інструктування щодо способів і прийомів роботи, координація процесу навчальної діяльності, особливо організація активних форм (дискусія, круглий стіл, проектна діяльність та ін.) і моніторинг засвоєння учнями знань, умінь і навичок. На відміну від традиційних уявлень, ми вважаємо необхідним включити в навчальний процес діяльності того, хто навчає зміни, що є в інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищі (наприклад, через публікацію навчальних матеріалів у мережі Інтернет). У межах такого визначення природно виникають трисуб'єктні взаємини» [124, с. 74-80].

Тому ми підтримуємо думку, що «пріоритетом професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови є побудова навчального процесу як суб'єкт-суб'єктної взаємодії, орієнтованої на забезпечення комунікативно-діяльнісного характеру процесу засвоєння знань та набуття досвіду, необхідного для продукування нових знань, на створення умов для

розвитку професіоналізму та мобільності суб'єктів навчальної взаємодії, готовності до соціальної взаємодії на засадах діалогу культур та реалізації культурно свідомої ролі у ньому, ґрунтуючись на співпраці, рівноправності, толерантності, взаємодопомозі та повазі» [80, с. 35].

Безумовно, сьогодні неможливо відокремлювати вчителя від інноваційної діяльності. Абсолютно погоджуємось з результатами дослідження Ю.Завалевського. Ним охарактеризовано, що «інноваційна діяльність учителів збагачує педагогічну діяльність новими ідеями, новим змістом, і новими технологіями, вона є специфічною і досить складною, а тому потребує особливих знань, навичок, здібностей. Упровадження інновацій в освіті неможливе без вчителя-дослідника, який володіє системним мисленням, розвиненою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Учителів-новаторів такого типу називають вчителями з інноваційним мисленням. Їм властиві чітка мотивація інноваційної педагогічної діяльності та викристалізована інноваційна позиція, здатність не лише включатися в інноваційні процеси, але й бути їх ініціаторами» [38].

Таким чином, ми погоджуємось з науковцями, які вважають інноваційну компетентність провідною для педагога нової формації.

Наприклад, О. Проценко та С. Юрочко виокремили найбільш характерні ознаки інноваційної компетентності педагога, до яких, на думку авторів, «належать: 1) особистісна спрямованість фахівця на освоєння нового, готовність до змін в способах професійної діяльності; 2) суб'єктність цілепокладання, цілездійснення і самореалізації; 3) чіткість професійної позиції, усвідомлення соціальної значимості інновацій, включення у соціальну творчість; 4) відповідність складу компетентності структурі інноваційної діяльності; 5) ефективність способів реалізації системи знань, умінь, навичок на всіх етапах інноваційного процесу; 6) здатність до творчого підходу у вирішенні професійних задач; 7) цілісність всієї сукупності компетенцій у складі інноваційної компетентності фахівця як системного утворення; 8) високий

рівень професіоналізму фахівця, що ґрунтується на осмисленні та самовдосконаленні його професійного досвіду» [147, с. 51-55].

У той же час Л. Пермінова узагальнює визначення «готовність до інноваційної діяльності у майбутнього педагога» як якісну інтегральну характеристику, що виражається сталими показниками того, як сформована здібність по-новому вирішувати актуальні проблеми і школи, і учнів, тобто майбутній вчитель, готовий до інноваційної педагогічної діяльності, має володіти комплексом професійних і особистісних якостей: сприймає мету освітньої діяльності, вміє знаходити альтернативи, пов'язує їх з потребою по-новому вирішувати актуальні проблеми навчально-виховного процесу; має особисту позицію, незалежність мислення, здібність проектування педагогічного процесу; вміє скласти цілісну освітньо-навчальну програму, враховуючи особистість дитини, предметні стандарти, відповідні педагогічні орієнтири; коректує навчально-виховний процес з позиції інноваційної діяльності; вміє побудувати навчання відповідно до індивідуальних здібностей, можливостей учнів; спирається на особистий досвід і мотиви школярів, формує рефлексію і самооцінку; використовує інноваційні педагогічні технології, володіє формами, методами інноваційного навчання, стимулює подальший їх розвиток; вміє побачити форми культурного самовираження дитини і допомогти їх розвинути; володіє різними формами організації індивідуально творчої роботи; володіє методами діагностики навчальних досягнень та особистих новоутворень учнів; визначення особистісно значущих критеріїв та норм професійної діяльності; проявляє схильність до рефлексивної діяльності, вміє планувати особистісне і професійне зростання, організувати експериментально-дослідницьку, пошукову діяльність, здібний професійно діяти на індивідуально-творчому рівні без стереотипів, шаблонів тощо» [122, с. 96-102].

У той же час вчені сформулювали чинники формування інноваційної компетентності. Наприклад, «обґрунтовуються такі: наявність необхідних ресурсів для реалізації нововведень; атмосфера підтримки змін, яка панує в колективі; усвідомлення членами педагогічного колективу необхідності

подальшого розвитку; вимоги зовнішнього середовища, запити на оновлені освітні послуги з боку учнів та їх батьків; структурна готовність закладу до нововведень; попередньо сформований творчий підхід персоналу до роботи; націлений на реформи керівник освітнього закладу (схильність до ризику, зацікавленість у службовому пересуванні, високий професіоналізм); позитивний приклад інших освітніх закладів» [182].

Свій варіант чинників результативного формування інноваційної компетентності педагогів пропонують Н. Венцева та О. Карапетрова. Дослідниці виокремлюють такі аспекти: «готовність педагога до реалізації професійної компетентності як у типових, так і в нестандартних умовах освітнього процесу; сформоване мотиваційно-ціннісне ставлення до інноваційної діяльності; здатність адаптуватися до змін у соціально-професійному середовищі відповідно до актуальних вимог освітньої галузі; наявність системних теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для здійснення інноваційної діяльності; досвід впровадження інноваційних підходів у реальних педагогічних ситуаціях; уміння творчо розв'язувати професійні завдання, використовуючи сучасні педагогічні технології; усвідомлення педагогом власних знань, навичок і можливостей, що забезпечують ефективне здійснення інноваційної діяльності; рефлексія щодо власної професійної практики та її корекція з метою підвищення якості педагогічної діяльності» [16].

Розвиток інноваційної компетентності педагога – це тривалий і систематичний процес, який вимагає: самоосвіти (постійного навчання та оновлення знань); співпраці (обміну досвідом з колегами, участі в професійних спільнотах); експериментування (застосування нових підходів і методів); підтримки (створення умов для впровадження інновацій в освітній процес) і, безумовно, педагог інноваційного типу, який характеризується як творчо мислячий фахівець, що може змінювати освітній простір і допомагати здобувачам освіти досягати успіхів.

Цікавими у площині нашого дослідження є визначення вагомості феномену «іміджу» сучасного вчителя. Слід підкреслити, що практично дотепер

не існує єдиної наукової позиції визначення сутності змісту поняття «імідж педагога». У дисертаційному дослідженні, присвяченому вивченню проблеми формування іміджу вчителя технологій В. Бондаренко звертає увагу на те що ознаки сучасного педагога «відбивають існування в ньому загальних і власне особливих – професійних – педагогічних характеристик. Загальні характеристики корелюють з усталеними уявленнями передусім психологів про імідж будь-якого фахівця, якому притаманні такі ознаки: здатність до виникнення як символічного образу суб'єкта під час його комунікації з іншими суб'єктами; виконання ролі емоційно забарвленого стереотипу образу фахівця у свідомості інших людей, які його оточують; багатокомпонентність відповідного образу, структура якого містить характеристики зовнішнього вигляду, особистісні якості, соціально значущі характеристики, професійні компетентності тощо; існування між усіма компонентами та елементами іміджу як системи стійких зв'язків» [12, с. 15-26].

Більш ґрунтовне визначення змісту поняття «імідж» надає О. Мармаза, зокрема «це багатогранне поняття, яке означає управління увагою, спосіб особистісної та професійної саморепрезентації, спосіб соціального програмування поведінки людини, соціальний рефлекс, соціальна роль, система соціальної адаптації, узагальнена сутність «Я», спосіб досягнення прагматичних цілей, спосіб самовдосконалення та особистісного розвитку, форма публічного самовираження, універсальний механізм соціальної само ідентифікації» [78, с. 266].

На нашу думку, іміджева характеристика сучасного вчителя англійської мови дуже важлива й аргументується вимогами євроінтеграційних процесів. Тому, особливо на першому етапі реалізації концепції НУШ доволі багато уваги було приділено підготовці кадрів, зокрема «вчителів іноземних мов щодо роботи в новому освітньому середовищі, озброєними новими теоретичними знаннями і готовими ефективно використовувати їх на практиці в команді з іншими педагогами, фахівцями, батьками, учнями» [191].

Учитель іноземної мови – це «особистість, яка за змістом професійної діяльності повинна володіти сукупністю компетентностей: проєктувати навчальний процес, поєднувати різні підходи і методи навчання, уміло використовувати інформаційно-комунікаційні технології, критично мислити, здійснювати педагогічну рефлексію, постійно самовдосконалюватися тощо» [138].

Слушним є те, що «виклад навчального матеріалу у такого вчителя має бути спрямований не лише на розширення обсягу знань, їх структурування й інтегрування, узагальнення предметного змісту, але й на постійне перетворення наявного суб'єктного досвіду кожного учня, забезпечувати можливість самоосвіти, саморозвитку й самовдосконалення, надавати право вибору видів і форм виконання завдань, способів навчальної діяльності, прийомів навчальних дій, допомагати проконтролювати й оцінити не лише результат, а й процес навчання» [167, с. 24-31].

Нами створено спробу змодельовати основні компетентності вчителя англійської мови в початковій школі, враховуючи нюанси перехідного періоду викладання в 5-го класі (Рис. 2.5).

Абсолютно точно сказано, що «вчитель іноземної мови – це особистість, яка за змістом професійної діяльності повинна володіти сукупністю зазначених компетентностей: проєктувати навчальний процес, поєднувати різні підходи і методи навчання, уміло використовувати інформаційно-комунікаційні технології, критично мислити, здійснювати педагогічну рефлексію, постійно самовдосконалюватися тощо» [131].

Учителі все частіше застосовують інтерактивні методи, серед яких дискусії, проєктна робота, навчальні ігри та симуляції. Ці методи сприяють розвитку критичного мислення, творчості, співпраці та комунікації серед учнів, а також стимулюють їхню взаємодію та активну участь у навчальному процесі.

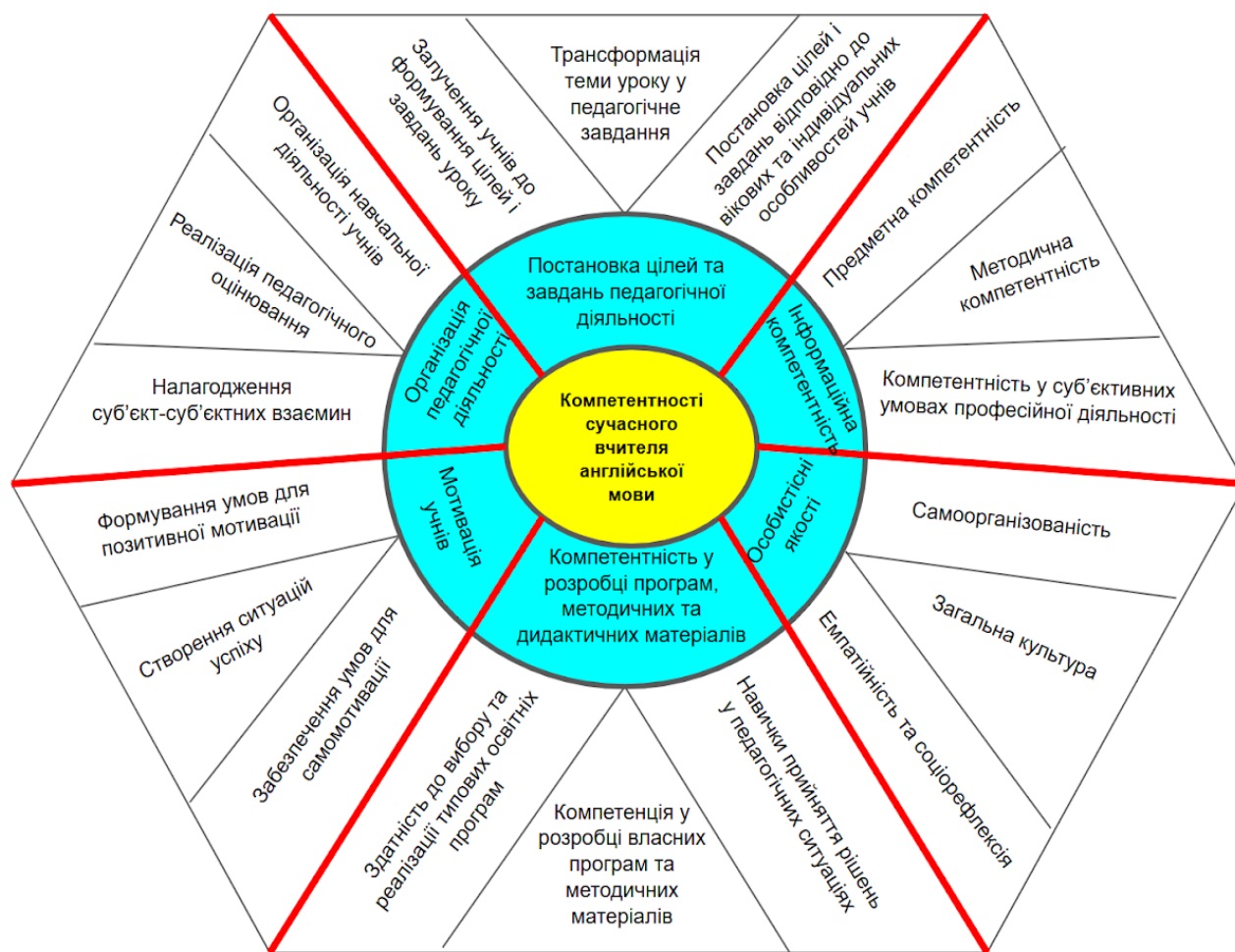


Рисунок 2.5. Компетентності сучасного вчителя англійської мови

Зміст освіти стає більш практично орієнтованим і тісніше пов'язаним із реальним життям, що не лише підвищує мотивацію учнів до навчання, але й допомагає їм усвідомити важливість здобутих знань та навичок для подальшого життя. Важливу роль у цьому відіграє впровадження елементів формувального оцінювання та самооцінювання. Ці підходи дозволяють учням брати на себе більшу відповідальність за власне навчання, а також розвивати навички рефлексії та самоаналізу. Завдяки постійному зворотному зв'язку з учителями учні отримують можливість краще усвідомлювати свій прогрес і коригувати свою навчальну діяльність відповідно до індивідуальних потреб.

Окремим аспектом модернізації є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій, які стають невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. Ефективне використання ІКТ у процесі навчання в 5-6 класах відкриває нові можливості для: візуалізації навчального матеріалу;

інтерактивної взаємодії; доступу до широкого спектру освітніх ресурсів; організації дистанційного навчання. Водночас впровадження таких технологій вимагає від педагогів наявності цифрових компетентностей, а також уміння інтегрувати технології у навчальний процес таким чином, щоб вони доповнювали традиційні методи і сприяли досягненню освітніх цілей.

Використання електронних освітніх ресурсів, інтерактивних дошок, мультимедійних презентацій та елементів дистанційного навчання відкриває нові можливості для візуалізації навчального матеріалу, організації інтерактивної взаємодії та урізноманітнення форм подачі інформації. «Це сприяє активному залученню учнів до пізнавальної діяльності, розвитку їхніх цифрових компетентностей і підвищенню загальної ефективності освітнього процесу» [188].

Заклади післядипломної педагогічної освіти відіграють ключову роль у науково-методичному супроводі впровадження реформи НУШ. «Вони забезпечують організацію різноманітних заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації вчителів. Зокрема, до таких заходів належать курси підвищення кваліфікації, семінари, тренінги, вебінари та консультації, які охоплюють питання компетентнісного навчання, оновлених навчальних програм, сучасних методик викладання, формування оцінювання та інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Ці заходи допомагають педагогам поглиблювати як теоретичні знання, так і практичні вміння, необхідні для ефективної реалізації реформаторських підходів» [167, с. 16-21.].

Заклади післядипломної освіти також активно залучені до створення методичних рекомендацій, навчально-методичних матеріалів та електронних освітніх ресурсів. Ці матеріали забезпечують педагогів необхідними інструментами для реалізації нових підходів до навчання та оцінювання. Особливо важливою є підтримка на початкових етапах впровадження реформи, коли вчителі стикаються з труднощами та потребують додаткових роз'яснень і супроводу.

Ще одним вагомим напрямом діяльності ЗППО є сприяння обміну досвідом між педагогами. «З цією метою організовуються майстер-класи, круглі столи, професійні спільноти та форуми, які створюють умови для взаємонавчання вчителів. У цих форматах учителі діляться своїми напрацюваннями, обговорюють виклики, які виникають у процесі реалізації ідей НУШ, та шукають оптимальні рішення. Такий обмін досвідом сприяє підвищенню мотивації педагогів, вдосконаленню їхніх професійних компетентностей і поширенню найкращих практик» [74].

Заклади післядипломної освіти також здійснюють дослідницько-аналітичну діяльність, спрямовану на моніторинг перебігу та результатів впровадження реформи НУШ. «Аналіз поточного стану, типових проблем та потреб учителів, а також оцінка ефективності впроваджених методик і підходів дозволяють своєчасно виявляти недоліки й визначати напрями вдосконалення. Зокрема, на основі цих даних коригується стратегія науково-методичної підтримки педагогів, що забезпечує її відповідність актуальним запитам освіти» [167, с. 16-21.].

Таким чином, заклади післядипломної педагогічної освіти є важливими партнерами у впровадженні ідей НУШ. Завдяки комплексному підходу до підготовки вчителів, створенню методичних матеріалів, організації професійних спільнот і проведенню аналітичної роботи, вони сприяють підвищенню якості освітнього процесу та забезпечують ефективну реалізацію реформ у базовій середній освіті.

Зібраний і узагальнений матеріал є підґрунтям для виокремлення психолого-педагогічних умов організації уроку англійської мови за Концепцією Нової української школи.

2.3. Структурно-функціональна модель уроку англійської мови та психолого-педагогічні умови її реалізації за Новою українською школою

Освітні реформи в Україні, реалізовані у межах Концепції НУШ, передбачають кардинальну трансформацію підходів до навчання, які

відповідають сучасним соціальним і культурним викликам. Вибір і обґрунтування психолого-педагогічних умов організації і проведення уроку англійської мови «є важливою складовою цієї реформи, оскільки базується на принципах особистісно-орієнтованого підходу, інтегративного навчання та компетентнісного підходу, що ґрунтуються на положеннях Державного стандарту початкової, базової середньої освіти [139, 140] та Концепції «НУШ», які спрямовані на розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти. Зокрема, «акцент робиться на формуванні комунікативної компетентності англійською мовою, розвитку критичного мислення, вміння працювати у групах та ефективно взаємодіяти у соціальному середовищі» [95].

У дослідженні ми врахували педагогічно доцільні чинники організації освітнього процесу на уроках англійської мови. Аналіз науково педагогічної літератури дозволив згрупувати у відповідну таблицю (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Чинники організації освітнього процесу НУШ

Філософські засади	Дитиноцентризм	Головним суб'єктом освітнього процесу є дитина, її інтереси, потреби та особливості розвитку.
	Особистісно орієнтований підхід	Навчання спрямоване на розвиток кожної дитини як унікальної особистості.
	Компетентнісний підхід	Метою навчання є формування в учнів ключових компетентностей, необхідних для життя в сучасному світі.
Зміст освіти	Нові Державні стандарти початкової та базової середньої освіти	Визначають очікувані результати навчання, зміст освіти та підходи до її організації.
	Інтеграція знань	Предмети вивчаються в контексті реального життя, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.
	Міждисциплінарні зв'язки	Різні предмети інтегруються між собою, що дозволяє учням бачити цілісну картину світу.
Методи навчання	Активні методи навчання	Перевага надається методам, які передбачають активну участь учнів у навчальному процесі (проекти, дослідження, дискусії тощо).
	Інтерактивні форми роботи	Застосування різноманітних інтерактивних вправ, ігор та завдань.
	Індивідуалізація навчання	Врахування індивідуальних особливостей кожного учня
Оцінювання	Формувальне оцінювання	Систематичне збирання інформації про навчальні досягнення учнів з метою їх підтримки та розвитку.

	Різноманітність форм оцінювання	Використання не лише традиційних контрольних робіт, а й портфоліо, проектів, презентацій тощо.
	Самооцінювання та взаємооцінювання	Розвиток у учнів навичок самостійної оцінки своїх досягнень та оцінки роботи однолітків.
Освітнє середовище	Створення комфортного та безпечного навчального середовища	Оснащення класів сучасним обладнанням, використання різноманітних дидактичних матеріалів.
	Флексибельний освітній простір:	Можливість організації різних видів діяльності (індивідуальної, парної, групової).
	Залучення батьків до освітнього процесу	Співпраця з батьками для забезпечення підтримки навчання дитини вдома.
Роль учителя	Учитель як фасилітатор	Сприяє активному навчанню здобувачів освіти, створює умови для їх саморозвитку.
	Постійний професійний розвиток	Створення траєкторії професійного зростання педагога в тому числі неформальна та інформальна освіта.

У процесі організації навчання англійської мови в контексті реформ Нової української школи доцільно враховувати низку психолого-педагогічних умов, які є визначальними для ефективної адаптації учнів до нових освітніх реалій. Зокрема, важливими є **адаптовані умови**, що включають:

- забезпечення наступності між початковим та середнім рівнями освіти шляхом гармонізації форм, методів і засобів навчання. Це передбачає використання різноманітних форм організації та проведення уроків англійської мови з урахуванням індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти. Поєднання традиційних та інноваційних підходів (зокрема нестандартних форм проведення занять, інтерактивних і проектних методів), реалізація практико-орієнтованих завдань, що сприяють розвитку комунікативних навичок, а також активне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, включно з технологіями штучного інтелекту на уроках англійської мови;
- урахування дидактико-методичного потенціалу сучасного уроку;
- створення позитивного освітнього та емоційного середовища, яке сприяє внутрішній мотивації учнів до вивчення іноземної мови;
- реалізація принципів педагогіки партнерства як основи побудови взаємодії між учителем і здобувачем освіти.

Окрім того, ефективність навчального процесу зростає за умови впровадження **авторських психолого-педагогічних умов**, серед яких:

- урахування індивідуальних темпів засвоєння навчального матеріалу;
- розвиток внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови;
- організація триєдиної взаємодії: педагог – здобувач освіти – штучний інтелект, що забезпечує нову якість освітньої взаємодії;
- застосування цифрових технологій для персоналізації освітнього контенту;
- акцент на практичну спрямованість навчання;
- створення умов психологічного комфорту та безпеки учнів;
- гнучкість форматів навчання, що забезпечує адаптацію освітнього процесу до умов дистанційної чи змішаної форми навчання.

У рамках нашого дослідження важливо було забезпечити гнучкість та варіативність педагогічного процесу, що дозволяє ефективно адаптувати навчальні стратегії до різноманітних цілей уроку, рівня підготовки здобувачів та їхніх індивідуальних особливостей. Урок англійської мови в умовах НУШ має ґрунтуватися на збалансованому поєднанні методів, які одночасно розвивають комунікативні, когнітивні та соціальні навички тих, хто навчається.

З огляду на багатовекторність завдань сучасного уроку англійської мови, вибір методів навчання набуває особливого значення. Педагог має враховувати не лише навчальні цілі, але й вікові особливості здобувачів, їхню мотивацію, рівень сформованості компетентностей, а також можливості використання інноваційних засобів освітньої діяльності. Доцільно застосовувати інструменти, які надають змогу в структурованій формі аналізувати та планувати педагогічну діяльність. Одним із таких інструментів є дерево рішень, яке демонструє логіку вибору методів навчання, залежно від поставлених цілей та умов проведення уроку (Рис.2.6).

Ефективне викладання англійської мови в умовах НУШ передбачає структурований підхід до організації уроку, що «складається з послідовних етапів, кожен із яких має свою функцію та методичне наповнення. Основними

етапами уроку є мотивація та актуалізація знань, подання нового матеріалу, практика й застосування знань, а також рефлексія та оцінювання. Кожен з цих етапів сприяє не лише формуванню мовленнєвих навичок учнів, але й їхньому особистісному розвитку та активному залученню до процесу навчання» [236].



Рисунок 2.6. Структурована схема вибору методів навчання

Етап мотивації та актуалізації знань:

Перший етап уроку спрямований на залучення уваги учнів до нової теми та пробудження інтересу до навчання. У цей момент важливо створити атмосферу активності, зацікавленості та готовності до сприйняття нового матеріалу. Для досягнення цієї мети використовуються такі методи та засоби:

- Інтерактивні завдання: різні форми завдань, що вимагають активної участі учнів (короткі вікторини, «мозковий штурм» або інтерактивні ігри).
- Відео та аудіоматеріали: фрагменти з фільмів, новин, блогів чи анімацій, які відповідають темі уроку та є автентичними ресурсами, що відображають реальне мовлення [228].
- Запитання-дискусії: використання відкритих запитань для актуалізації попередніх знань учнів та встановлення зв'язку між вивченим матеріалом і новою темою.

Цей етап не лише активізує попередній досвід учнів, а й забезпечує мотиваційну основу для подальшої роботи на уроці.

Етап подання нового матеріалу:

На цьому етапі відбувається системне ознайомлення учнів із новим мовним матеріалом, що включає лексику, граматику, мовленнєві структури чи предметний зміст. Важливе значення має застосування сучасних автентичних ресурсів, які забезпечують контекстуальне подання інформації та сприяють інтегрованому розвитку чотирьох видів мовленнєвої діяльності:

- Аудіювання: прослуховування подкастів, інтерв'ю чи фрагментів відео з реальними мовними зразками.
- Говоріння: моделювання діалогів і висловлювань на основі нового матеріалу.
- Читання: робота з автентичними текстами (новини, блоги, статті), які розширюють словниковий запас та розвивають розуміння прочитаного.
- Письмо: виконання вправ на основі вивченого матеріалу, створення письмових проєктів чи коротких есе.

Інтеграція предметного змісту через методику CLIL (Content and Language Integrated Learning) дозволяє поєднати вивчення англійської мови з елементами інших предметів, таких як географія чи історія, що підвищує мотивацію учнів до навчання [210].

Етап практики та застосування знань:

На цьому етапі відбувається закріплення та відпрацювання нового матеріалу шляхом інтерактивної роботи. Важливе значення має використання комунікативних завдань, які імітують реальні життєві ситуації та дозволяють учням застосовувати мову в практичному контексті:

- Парна та групова робота: виконання завдань, що вимагають співпраці (наприклад, діалоги, обговорення чи спільне розв'язання проблем).
- Рольові ігри: моделювання ситуацій, які можуть траплятися у повсякденному житті (наприклад, відвідування магазину, спілкування в аеропорту чи участь у співбесіді).

- Завдання в реальних життєвих ситуаціях: виконання проєктів, створення презентацій чи написання листів, що відповідають реальним комунікативним потребам учнів [76].

Етап практики забезпечує активне застосування мовних знань та сприяє формуванню комунікативної компетентності учнів.

Етап рефлексії та оцінювання:

Рефлексія є важливим етапом уроку, оскільки вона сприяє усвідомленню учнями власного навчального прогресу та визначенню подальших кроків для вдосконалення. Завершальний етап уроку має на меті підбиття підсумків, самооцінку досягнень учнів та встановлення напрямів подальшого навчання. На цьому етапі використовуються такі методи:

- Саморефлексія: учні аналізують власну роботу, визначають труднощі та досягнення.
- Рефлексивні запитання: обговорення ключових моментів уроку та узагальнення набутих знань («Що я дізнався?», «Що було складним?»).
- Формувальне оцінювання: використання взаємооцінювання, самооцінювання та надання конструктивного зворотного зв'язку вчителем для покращення навчальних результатів [203].

Підсумкові висловлювання або короткі завдання для завершення уроку допомагають закріпити ключові моменти заняття та підбити його результати. Такий підхід дозволяє вчителю надати конструктивний зворотний зв'язок та окреслити перспективи подальшої роботи.

Функціональна структура уроку англійської мови в умовах НУШ забезпечує послідовність, логічність та системність навчального процесу. Кожен етап має конкретну дидактичну мету, забезпечує інтегрований розвиток мовленнєвих навичок та враховує психологічні й педагогічні особливості учнів. Використання інтерактивних завдань, автентичних ресурсів і рефлексивних методів створює ефективне навчальне середовище, що сприяє формуванню комунікативної компетентності та мотивує учнів до успішного оволодіння англійською мовою.

Успішність уроку англійської мови значною мірою залежить від ретельного планування, що враховує ієрархію ключових компонентів навчального процесу. Кожен елемент уроку відіграє свою роль у досягненні освітніх цілей, а їх логічна взаємодія створює цілісну систему, яка сприяє формуванню необхідних мовних компетентностей.

Пропонуємо на рисунку 2.7. наочне бачення організаційної структури уроку англійської мови з послідуною характеристикою кожної складової.

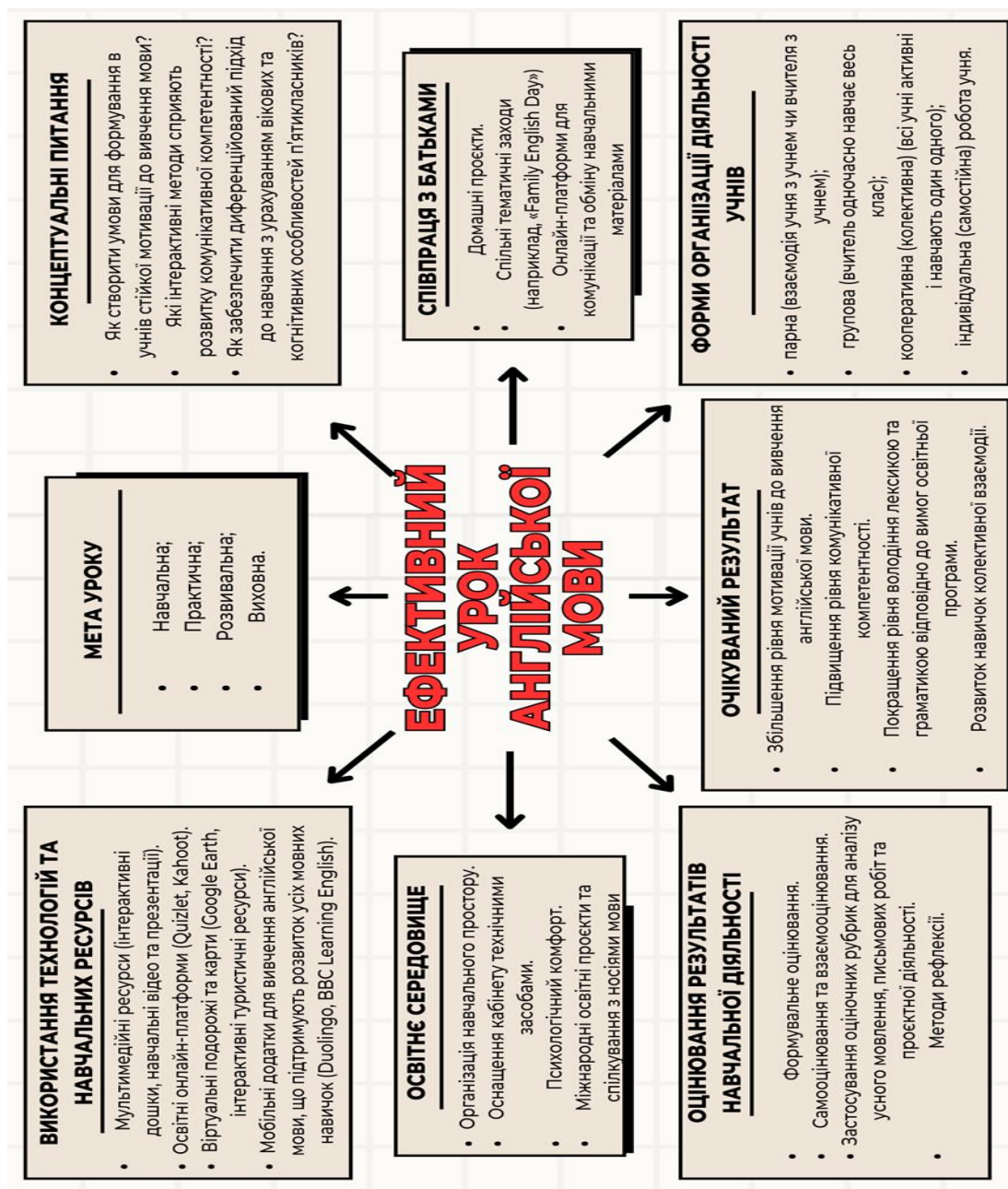


Рисунок 2.7. Організаційної структура ефективного уроку англійської мови

Як вже було наголошено, створення сприятливого емоційного середовища є важливою психолого-педагогічною умовою ефективного уроку англійської мови в умовах НУШ. Позитивний емоційний клімат сприяє зниженню рівня тривожності учнів, підвищенню їхньої мотивації до навчання та формуванню впевненості у власних силах. Ця «умова ґрунтується на засадах дитиноцентризму та особистісно орієнтованого навчання, які передбачають повагу до особистості дитини, створення атмосфери підтримки й довіри» [95].

Згідно з гуманістичним підходом Л. Бутузової та О. Ледньова [14], «ефективне навчання можливе лише тоді, коли учень відчувається психологічно безпечно. Відсутність страху перед помилками та негативною оцінкою дозволяє учням вільно висловлювати свої думки іноземною мовою та експериментувати з мовними структурами. Психологічно комфортне середовище сприяє зниженню стресу, що є особливо важливим у процесі вивчення іноземної мови, оскільки учні можуть відчувати невпевненість у власних мовленнєвих навичках».

Вчитель відіграє центральну роль у формуванні емоційного середовища. «Важливо застосовувати методи ненасильницької комунікації, демонструвати повагу до кожного учня та визнавати цінність їхніх зусиль. Кожен успіх, навіть найменший, має бути помічений і підтриманий. Використання позитивного підкріплення, наприклад, похвали чи заохочення, стимулює учнів до подальших досягнень і формує позитивну самооцінку» [217].

«Емоційно комфортне середовище формується через організацію навчального процесу, що враховує індивідуальні особливості учнів. Використання інтерактивних і кооперативних методів навчання дозволяє створити атмосферу співпраці, яка сприяє встановленню довірливих взаємин і підвищує рівень емоційного залучення» [205].

Формування навичок емоційної регуляції є важливим компонентом створення комфортного середовища. «Уроки англійської мови можуть включати методи рефлексії, які допомагають учням усвідомити власні емоції та реагувати на них конструктивно. Наприклад, впровадження питань рефлексивного

характеру або вправ на саморегуляцію дозволяє учням аналізувати свої досягнення та труднощі, що підвищує їхню емоційну стійкість» [202].

Психолого-педагогічні аспекти створення емоційно комфортного середовища на уроці англійської мови є ключовими для забезпечення ефективного та результативного навчального процесу. Поєднання психологічної безпеки, позитивного клімату, інтерактивних методів і підтримки індивідуальних потреб учнів створює умови для їхнього особистісного розвитку та успішного оволодіння іноземною мовою. Застосування сучасних освітніх технологій та формувального оцінювання сприяє підвищенню мотивації та емоційного благополуччя учнів, що відповідає Концепції НУШ.

Стимулювання мотивації до вивчення іноземної мови є однією з ключових психолого-педагогічних умов ефективного навчання, зокрема при вивченні англійської мови. Мотивація виступає важливим чинником, що визначає рівень зацікавленості учнів у навчальному процесі, сприяє розвитку їхніх здібностей, а також формує стійкість до труднощів, які можуть виникати під час вивчення мови.

Згідно з дослідженнями Д. Дорн'єї [215], «мотивація у вивченні іноземних мов може бути внутрішньою та зовнішньою. Внутрішня мотивація виникає з особистісного інтересу учня до вивчення англійської мови, бажання самовдосконалення та прагнення досягти успіху. Зовнішня мотивація пов'язана з зовнішніми стимулами, такими як оцінки, похвала, соціальне визнання або матеріальна винагорода. Ефективний вплив на мотиваційну сферу вимагає поєднання обох видів, але особливу увагу слід приділити внутрішній мотивації, оскільки вона є більш стійкою та забезпечує довгострокові результати».

Сучасні цифрові технології відкривають широкі можливості для створення мотивуючого навчального середовища. Наприклад, використання мультимедійних ресурсів, таких як відео, аудіо та онлайн-ігри, робить навчальний процес цікавим і різноманітним. «Гейміфікація є особливо ефективним методом: вона дозволяє створювати конкурентні або кооперативні навчальні ситуації, які викликають зацікавленість і змагальний дух учнів» [206].

Результати досліджень свідчать, що «інтерактивні завдання, які поєднують навчання з ігровими елементами, значно підвищують залученість учнів» [203].

Значний вплив на мотивацію до вивчення англійської мови має емоційний компонент. «Створення позитивного психологічного клімату на уроці, де учні відчують підтримку й увагу до своїх потреб, зменшує тривожність і сприяє більш активній участі в процесі навчання. Наприклад, використання підходу «емоційного резонансу», що передбачає акцент на позитивних емоціях через цікаві завдання, гумор та заохочення, сприяє формуванню стійкого інтересу до навчання» [237].

Учитель виступає ключовою фігурою у стимулюванні мотивації учнів. Ефективні педагоги застосовують такі стратегії, як надання зворотного зв'язку, що «підкреслює успіхи, а не лише помилки учнів, і створення умов для роботи в групах, що сприяє соціалізації та взаємній підтримці» [215]. Завдання вчителя – забезпечити, щоб кожен учень бачив практичну цінність знань, які він здобуває, що допомагає формувати як короткострокові, так і довгострокові мотиви навчання.

Індивідуалізація та диференціація навчання є ключовими психолого-педагогічними умовами, які забезпечують адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб, здібностей і темпів розвитку учнів. У контексті викладання англійської мови в умовах НУШ, «ці підходи сприяють формуванню позитивної мотивації до навчання, зниженню рівня тривожності та підвищенню ефективності засвоєння іншомовного матеріалу» [242].

«Індивідуалізація навчання передбачає адаптацію освітнього процесу до особистісних потреб, інтересів та можливостей кожного учня і ґрунтується на дитиноцентричному підході, що є основою Концепції НУШ» [95]. Згідно з В.Сухомлинським, «індивідуальний підхід дозволяє розкрити потенціал кожної дитини та підтримати її в навчанні» [17]. У контексті уроку англійської мови індивідуалізація проявляється у виборі завдань, які відповідають рівню знань, інтересам та стилю навчання учнів. Наприклад, учням із різним рівнем володіння мовою можна пропонувати варіативні завдання: для одних – роботу з базовим

лексичним матеріалом, для інших – виконання творчих завдань, таких як написання есе або створення презентацій.

Важливою умовою є надання індивідуальної підтримки учням, які відчувають труднощі у навчанні. Вчитель може проводити додаткові консультації, пояснення або надавати завдання для самостійної роботи. Використання зворотного зв'язку дозволяє учням усвідомлювати свої помилки та працювати над їх виправленням.

Диференціація навчання, як психолого-педагогічна умова, орієнтована на об'єднання за певними критеріями: рівнем знань, навчальними стилями, інтересами або швидкістю сприйняття матеріалу. Вона «передбачає розробку різнорівневих завдань, варіативних форм оцінювання, а також використання групових і парних форм роботи для створення умов взаємодопомоги» [224]. На уроках англійської мови диференціація реалізується через:

1. Рівневі завдання: Наприклад, під час вивчення лексики одні учні можуть виконувати вправи на запам'ятовування, тоді як інші – використовувати нові слова у контексті або діалогах.

2. Застосування різних стилів навчання: для візуалів створюються інтерактивні презентації та картки, для аудіалів – прослуховування подкастів, а для кінестетиків – рольові ігри та маніпулятивні завдання.

Застосування індивідуалізації та диференціації на уроці англійської мови вимагає від учителя глибокого знання своїх учнів, їхніх сильних і слабких сторін, а також уміння будувати навчальний процес з урахуванням цих особливостей. Використання технологій, таких як адаптивні платформи (наприклад, LearningApps, Quizlet або Duolingo), дозволяє ефективно індивідуалізувати навчання, надаючи учням завдання відповідно до їхнього рівня знань.

Психолого-педагогічна ефективність індивідуалізації та диференціації навчання полягає у підвищенні навчальної мотивації та активності учнів. Завдяки такому підходу «кожен учень отримує можливість досягти особистих успіхів, що позитивно впливає на його самооцінку та рівень зацікавленості у вивченні англійської мови» [213]. Крім того, індивідуалізація допомагає усунути

відчуття невпевненості в учнів, які мають труднощі у засвоєнні матеріалу, а диференціація сприяє розвитку інтересу до навчання шляхом залучення різноманітних форм і методів роботи.

Інтеграція міждисциплінарних зв'язків є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, що відповідає Концепції НУШ і сприяє формуванню ключових компетентностей учнів. Ця «психолого-педагогічна умова забезпечує не лише розвиток мовних навичок, а й інтеграцію знань з різних предметних галузей, що робить навчання англійської мови практично орієнтованим та життєво значущим для учнів» [210].

Інтеграція міждисциплінарних зв'язків передбачає залучення знань, умінь і навичок з різних навчальних дисциплін під час вивчення англійської мови. У сучасному освітньому середовищі це досягається через методологію CLIL (Content and Language Integrated Learning), яка поєднує вивчення предметного змісту й іноземної мови одночасно [230]. У процесі інтегрованого навчання учні засвоюють як мовний матеріал, так і предметні знання, що сприяє розвитку критичного мислення та комунікативної компетентності.

З психолого-педагогічної точки зору, інтеграція міждисциплінарних зв'язків відповідає принципу когнітивної взаємодії, що базується на збагаченні знань за допомогою різних каналів сприйняття інформації. «Учні краще засвоюють новий матеріал, якщо він подається в контексті знайомих концепцій з інших предметів, що сприяє актуалізації фонових знань та забезпечує їхню інтеграцію у нову мовленнєву ситуацію» [212]. Наприклад, під час уроку англійської мови, присвяченого темі «Environment», можна залучити знання з географії про кліматичні зміни, що допоможе розширити словниковий запас учнів та розвинути їхні навички обговорення глобальних проблем.

Також міждисциплінарний підхід має значний вплив на мотивацію учнів. Психологи підкреслюють, що «інтеграція сприяє розвитку інтересу до навчання завдяки створенню ситуацій успіху, де учні можуть застосувати свої знання у реальному контексті» [18, 21]. Таким чином, вивчення англійської мови стає не самоціллю, а інструментом для вирішення різноманітних навчальних завдань.

Ефективна організація міжпредметних зв'язків потребує ретельного планування з боку вчителя. «Використання інтерактивних методів навчання, таких як проєктна діяльність, рольові ігри чи робота з мультимедійними ресурсами, дозволяє забезпечити інтеграцію різних видів діяльності учнів та підвищити їхню активність на уроці» [201].

Розвиток комунікативних навичок через автентичні ситуації є ще однією з найважливіших психолого-педагогічних умов успішного навчання англійської мови. «Такий підхід відповідає основним засадам комунікативного методу навчання, який спрямований на формування здатності учнів ефективно використовувати іноземну мову у реальному спілкуванні» [228]. Використання автентичних ситуацій сприяє створенню середовища, максимально наближеного до природного мовленнєвого контексту, що допомагає подолати психологічні бар'єри та формує у учнів відчуття реальної потреби у застосуванні мови.

Автентичні ситуації – це завдання та вправи, що імітують реальні умови спілкування, які можуть виникати в житті учнів. Важливим аспектом є використання автентичних матеріалів, таких як:

- відео та аудіозаписи з реальними мовленнєвими моделями;
- тексти з новинних ресурсів, блогів, журналів;
- діалоги та ситуації з повсякденного життя.

З психологічної точки зору, «автентичні ситуації дозволяють учням реалізувати власний комунікативний потенціал, підвищують мотивацію до навчання та сприяють зниженню страху помилки, оскільки увага зосереджується на процесі комунікації, а не на формальному контролі знань» [231]. Педагогічний процес у цьому випадку орієнтований на створення умов, у яких учні активно залучаються до вирішення комунікативних завдань шляхом імітації реального мовленнєвого середовища.

Автентичні ситуації включають рольові ігри, моделювання діалогів на основі реальних ситуацій, роботу з автентичними матеріалами (відео, статті, оголошення) та проєктну діяльність. Наприклад, урок, де учні грають ролі пасажирів та працівників аеропорту, дозволяє не лише розвинути їхні

комунікативні навички, а й навчити застосовувати мовні структури у контексті реальної життєвої ситуації [206].

Важливою складовою використання автентичних ситуацій є інтеграція соціокультурного компоненту, що «дозволяє учням оволодіти не лише мовною компетентністю, а й соціокультурними нормами спілкування, притаманними носіям мови» [26, 171]. Це особливо важливо у глобалізованому світі, де ефективна міжкультурна комунікація є невід'ємною складовою успіху.

Крім того, залучення автентичних ситуацій відповідає принципам діяльнісного підходу, який передбачає активне залучення учнів до процесу навчання через виконання завдань, що мають практичну значущість. Дослідження підтверджують, що «така форма роботи стимулює когнітивну активність учнів та формує навички самостійної комунікативної діяльності» [237].

Неординарним баченням є те, що у межах реалізації Концепції НУШ, пріоритетом сучасної освіти стає формування в учнів не лише предметних знань і навичок, а й цілісного комплексу універсальних умінь, які забезпечують успішну соціалізацію, здатність до навчання впродовж життя та ефективну комунікацію в різноманітних життєвих ситуаціях. У цьому контексті особливої актуальності набуває формування трансверсальних компетентностей.

Трансверсальні компетентності (від лат. *transversus* — поперечний, перехресний) — це універсальні навички, що охоплюють здатність до критичного мислення, креативності, співпраці, самоорганізації, емоційного інтелекту, комунікації, міжкультурного діалогу та інші м'які навички (*soft skills*), які не обмежуються певним навчальним предметом, а мають міждисциплінарний, міжгалузевий характер. Згідно з дослідженнями ЮНЕСКО, трансверсальні компетентності визначаються як «компетентності, що є критично важливими для XXI століття і сприяють адаптації особистості до змінних умов соціального, економічного та культурного середовища» [245].

Трансверсальні компетентності (або навички) — це навички, які зазвичай розглядаються як навички, які конкретно не пов'язані з певною роботою,

завданням, академічною дисципліною чи галуззю знань, але як навички, їх можна використовувати в різноманітних ситуаціях і робочих умовах. Трансверсальні компетентності складаються з певних навичок, знань, цінностей і ставлень, які важливі для особистісного розвитку й навчання та для ефективного управління життям. Ці навички користуються все більшим попитом в учнів, щоб успішно адаптуватися до змін і вести змістовне та продуктивне життя. У термінології різних країн поняття «трансверсальні компетентності» визначається по-різному і включає набір різних якостей і характеристик [217].

У навчанні англійської мови в 5 класі в межах НУШ створюються широкі можливості для інтеграції трансверсальних компетентностей завдяки природі самого предмета: мова як засіб комунікації є водночас інструментом пізнання, співпраці та соціалізації. Організація уроку англійської мови має передбачати такі психолого-педагогічні умови, які дозволяють не лише засвоювати мовний матеріал, а й розвивати гнучкість мислення, вміння працювати в команді, слухати й висловлюватися, аргументувати думку, критично осмислювати інформацію тощо.

Ефективними підходами в цьому напрямі є проєктна діяльність, ситуаційно-рольові ігри, інтерактивні методи, дебати, інтеркультурні діалоги, завдання на вирішення проблем. Такий підхід відповідає положенням Державного стандарту базової середньої освіти, в якому визначено, що освітній процес має сприяти «формуванню ключових компетентностей, зокрема таких, як спілкування державною та іноземними мовами, навчання впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна та громадянська компетентності» [139].

Згідно з поглядами О. Овчарук, трансверсальні компетентності є основою компетентнісного підходу в освіті та мають реалізовуватись через інтеграцію змісту освіти, методів навчання і форм оцінювання [105].

Таким чином, ефективна організація уроків англійської мови у 5 класі НУШ передбачає створення навчального середовища, яке сприяє не лише розвитку іншомовної комунікативної компетентності, а й цілеспрямованому

формуванню трансверсальних компетентностей, необхідних для всебічного розвитку особистості в умовах сучасного світу. У контексті сучасних підходів до викладання англійської мови важливим аспектом є не лише врахування окремих компонентів уроку, але й розуміння їхньої інтегрованості та взаємозв'язку. Ефективний урок у Новій українській школі передбачає створення такої системи навчальної діяльності, яка дозволяє учням, учителю та навчальному середовищу діяти як єдиний організм.

Узагальнюючи вищезазначене, нами представлена структурно-функціональна модель організації уроків англійської мови (рис.2.8.), що розроблена відповідно до концепції Нової української школи (НУШ). Вона ґрунтується на цілісному підході до навчання, який враховує вікові, психолого-педагогічні особливості учнів, забезпечує наступність змісту та методики навчання між початковою та базовою школою (4 і 5 класи), а також сприяє формуванню стійкої англомовної компетентності. Запропонована модель охоплює ключові компоненти освітнього процесу: чітко окреслену мету, визначені фактори та умови ефективного навчання, систему видів діяльності, сучасні методи, технології та форми проведення уроків, що відповідають принципам особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Окрему увагу приділено системі оцінювання та механізмам діагностики результатів навчання, що дозволяє здійснювати регулярний моніторинг освітніх досягнень учнів та своєчасно коригувати освітню траєкторію.

Слід відзначити, що ефективність сучасного уроку як педагогічного явища значною мірою зумовлена наявністю цілісного управлінського підходу до його організації. У цьому контексті доцільним є розгляд уроку як циклу управління освітнім процесом, що охоплює шість взаємопов'язаних етапів: прогнозування, планування, організація, проведення, контроль і оцінювання, підсумок (рефлексія). Кожен із цих етапів є невід'ємною складовою структури ефективного уроку та відіграє важливу роль у досягненні поставлених дидактичних і виховних цілей.

Прогнозування виступає початковою фазою, на якій педагог формує уявлення про бажаний результат уроку, можливі труднощі та шляхи їх подолання. Це інтелектуальна підготовка, що передбачає моделювання й осмислення сценаріїв освітньої взаємодії. Наступний етап — планування — передбачає створення детального алгоритму дій, у якому визначаються мета, завдання, зміст навчального матеріалу, методи, засоби, форми організації навчальної діяльності учнів, що забезпечують досягнення прогнозованих результатів.

Етап організації спрямований на створення необхідного освітнього середовища та умов, за яких реалізація запланованого стає можливою. Це включає як матеріально-технічне забезпечення, так і психологічну підготовку до взаємодії. Проведення уроку — це практична реалізація розробленого сценарію, у ході якого здійснюється керування освітнім процесом, забезпечується активна участь учнів та реалізуються завдання з урахуванням непередбачуваних обставин і ситуацій.

Контроль і оцінювання забезпечують зворотний зв'язок у навчальному процесі: вони дозволяють встановити рівень досягнення поставлених цілей, виявити труднощі та здійснити корекцію педагогічного впливу. Контроль має діагностичну функцію, тоді як оцінювання — аналітико-оцінну, що передбачає як кількісну, так і якісну характеристику результатів навчання.

Завершальним етапом виступає підсумок або рефлексія, що передбачає аналіз як результатів навчання, так і самого процесу уроку. Рефлексія включає усвідомлення учнями власної навчальної діяльності, а вчителем — ефективності педагогічних рішень, що дає змогу здійснити коригування майбутніх дій.

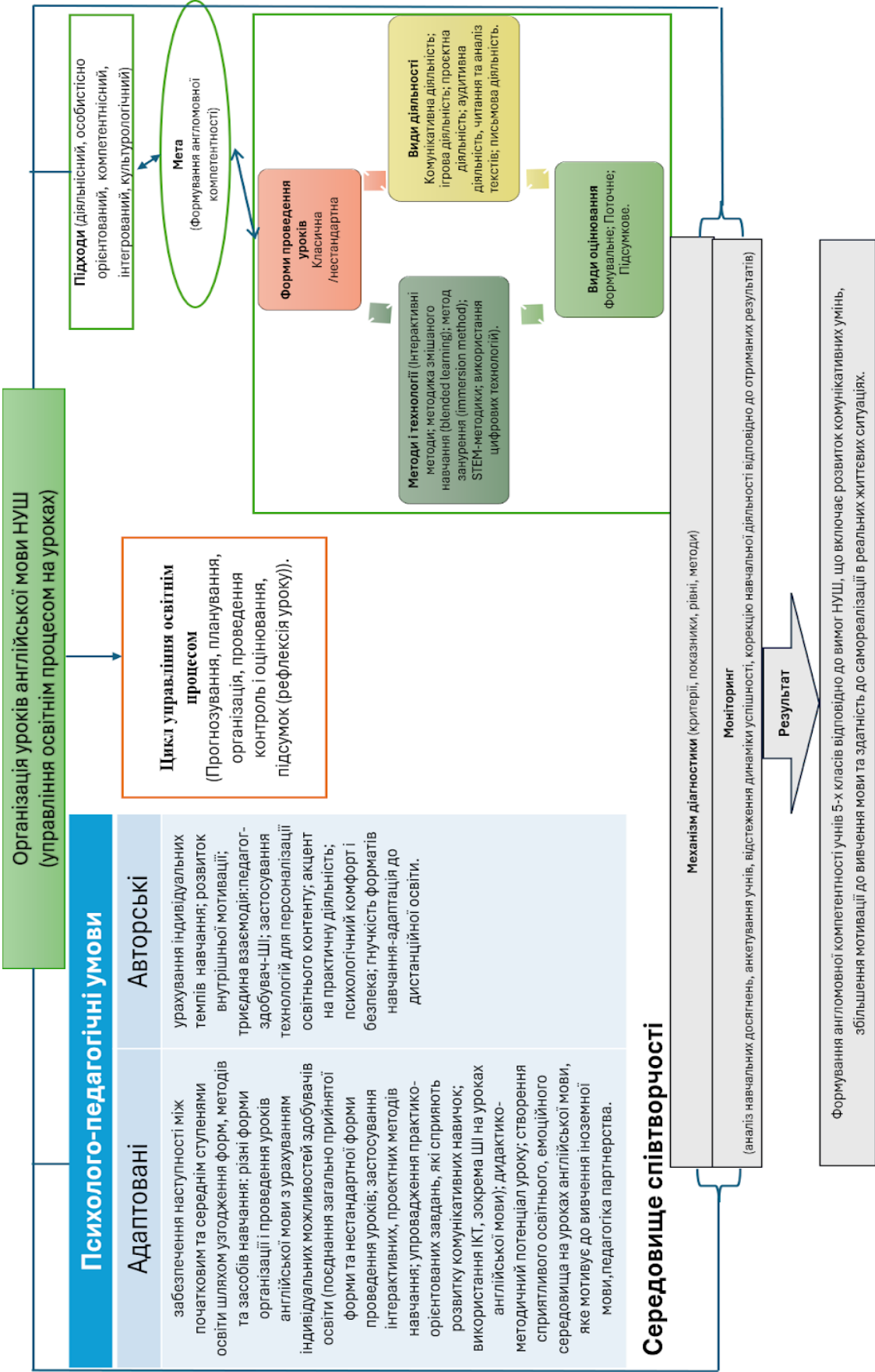


Рисунок 2.8. Структурно-функціональна модель організації уроків англійської мови Нової української школи

Таким чином, запропонована модель організації уроку англійської мови в умовах реалізації Концепції Нової української школи є цілісною, науково обґрунтованою та практико-орієнтованою системою, що забезпечує ефективний розвиток англійської компетентності здобувачів освіти. Вона інтегрує сучасні психолого-педагогічні підходи, охоплює всі структурні компоненти ефективного уроку, сприяє наступності між освітніми ланками та відповідає актуальним вимогам оновленого змісту освіти.

Висновки до розділу 2

У розділі дисертаційного дослідження проаналізовано і обґрунтовано педагогічну доцільність ресурсної складової організації уроків англійської мови в умовах Нової української школи, що дозволило комплексно побачити взаємозв'язок психолого-педагогічних, дидактико-методичних та організаційних умов, які є визначальними для ефективної організації освітнього процесу в перехідний період з початкової до базової школи.

З'ясовано, що організація уроку англійської мови є не лише технологічним, а й цілісним педагогічним явищем, яке охоплює структурування змісту, вибір методів, форм і засобів навчання, створення комфортного освітнього середовища, побудову ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Поняття «урок англійської мови», «організація уроків англійської мови» було уточнено в контексті сучасних освітніх трансформацій відповідно до офіційних документів МОН України та авторського бачення.

Охарактеризовано сучасний урок англійської мови згідно з концепцією НУШ як інноваційний, інтерактивний, діяльнісно орієнтований та особистісно спрямований процес. Сучасний урок англійської мови — це динамічний, інтегрований, компетентнісно орієнтований навчальний процес, у якому поєднуються як традиційні, так і інноваційні методики навчання з метою розвитку в учнів мовленнєвих, соціокультурних, стратегічних та когнітивних компетентностей. Важливими критеріями сучасного уроку виступають створення умов для самореалізації учнів, застосування інтегрованого підходу,

реалізація міжпредметних зв'язків, формувальне оцінювання та врахування індивідуальної динаміки розвитку кожного учня. В умовах Нової української школи сучасний урок має бути не лише джерелом знань, а й платформою для розвитку особистості.

Розкрито психологічні особливості засвоєння англійської мови учнями 4–5 класів, що мають критичне значення для побудови адаптивної освітньої моделі. Зокрема, виявлено, що перехід від молодшого шкільного до підліткового віку супроводжується істотними змінами у фізичному, когнітивному, емоційному, соціальному та мотиваційному розвитку, що вимагає врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти в процесі організації навчання іноземної мови. Доведено, що ці чинники безпосередньо впливають на сприйняття та засвоєння іноземної мови, а отже, повинні бути враховані під час організації адаптивного навчального процесу.

Проаналізовано особливості адаптаційного періоду учнів п'ятого класу, а також визначено основні труднощі, з якими стикаються як здобувачі освіти, так і педагоги на початковому етапі навчання в базовій школі. Серед основних викликів виокремлено труднощі соціалізації в новому колективі, незвичне навчальне навантаження, зниження рівня впевненості в собі, що зумовлює потребу в цілеспрямованому психолого-педагогічному супроводі. З'ясовано, що ефективна організація уроків англійської мови в цьому перехідному періоді потребує високого рівня педагогічної гнучкості, формування позитивної та довірливої взаємодії між учителем і новим учнівським колективом, а також забезпечення належного психолого-педагогічного супроводу кожного учня.

Особливу увагу приділено забезпеченню наступності між початковою та базовою школою, яке розглядається як послідовне, цілеспрямоване узгодження форм, методів і засобів навчання англійської мови. Обґрунтовано доцільність поєднання традиційних (загальноприйнятих) форм проведення уроку (урок-бесіда, урок-закріплення, урок-контролю) з інноваційними та нестандартними (урок-подорож, урок-квест, інтегрований урок), що забезпечує варіативність і адаптивність навчального процесу до індивідуальних потреб здобувачів освіти.

Підкреслено ефективність інтерактивних і проєктних методів навчання, які сприяють розвитку критичного мислення, формуванню навичок співпраці, самоорганізації та відповідальності. Практико-орієнтовані завдання, наближені до реальних життєвих ситуацій, забезпечують розвиток функціональної грамотності та комунікативних навичок учнів, що особливо актуально в умовах компетентнісного підходу.

Окремо наголошено на важливості використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема освітніх платформ, цифрових інструментів, інтерактивних вправ, віртуальних кімнат, а також впровадження можливостей штучного інтелекту (ШІ) у навчальний процес (застосування генераторів завдань, автоматичного зворотного зв'язку, інтерактивних помічників тощо). Це значною мірою підвищує залученість учнів, індивідуалізує навчання та розширює його можливості.

Особливу увагу було приділено характеристиці вчителя англійської мови як суб'єкта інноваційної професійної діяльності, здатного до самоосвіти, рефлексії та адаптації до змін. Педагог у НУШ виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором і наставником, що підтримує індивідуальні освітні траєкторії учнів. У державному стандарті базової середньої освіти (2020) зазначено, що педагог повинен володіти цифровою, комунікативною та міжкультурною компетентностями, а також здатністю до рефлексії та професійного зростання. У власному розумінні, сучасний учитель — це агент змін, який володіє високим рівнем педагогічної майстерності, вміє використовувати інноваційні технології та створює безпечне й сприятливе освітнє середовище.

Аналіз середовищного чинника засвідчив важливість створення сучасного освітнього середовища — фізичного, психологічного, цифрового — яке є ключовим ресурсом для реалізації концепції НУШ у 5 класі.

У межах дисертаційного дослідження розроблено структурно-функціональну модель організації уроків англійської мови в 5-х класах Нової української школи, яка є системним конструктом, що забезпечує ефективну реалізацію компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного

підходів до навчання іноземної мови. Дана модель є науково обґрунтованою, цілісною системою, що поєднує теоретичні засади сучасної педагогіки та практичні потреби учасників освітнього процесу. Вона базується на принципах особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів, враховує вікові, психологічні та когнітивні особливості учнів 4–5 класів і забезпечує наступність змісту, методів і форм навчання між початковою та базовою школою. Модель охоплює всі ключові компоненти ефективного уроку: чітко сформульовану мету, педагогічні умови, систему організації навчальної діяльності, сучасні освітні технології, інтерактивні методи, інструменти оцінювання та рефлексії. Центральним елементом моделі є цикл управління освітнім процесом, який включає етапи прогнозування, планування, організації, проведення, контролю й оцінювання, а також підсумкової рефлексії, що в сукупності забезпечують ефективність, гнучкість і адаптивність навчального процесу до потреб здобувачів освіти.

Таким чином, у розділі 2 визначені і обґрунтовані ресурсні психолого-педагогічні умови, які необхідні для формування комплексної моделі організації уроків англійської мови в умовах НУШ, яка забезпечує наступність між початковою і базовою ланками освіти. Це дозволяє перейти до наступного етапу дослідження — безпосередньої розробки та експериментальної перевірки ефективності моделі.

Результати дослідження з окресленої проблематики опубліковано у таких працях авторки: [54, 55, 56, 57, 62, 63, 64].

РОЗДІЛ 3.

ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

3.1. Загальна методика організації експериментального дослідження

У контексті сучасної модернізації освітнього процесу особливої актуальності набуває розробка та впровадження ефективних психолого-педагогічних умов викладання, спрямованих на формування стійкої навчальної мотивації учнів та підвищення їхніх академічних досягнень. З огляду на це, постає необхідність проведення науково обґрунтованих експериментальних досліджень, які дозволяють емпірично підтвердити ефективність зазначених умов, забезпечуючи якісне оволодіння знаннями та розвиток ключових компетентностей у процесі вивчення іноземної мови.

У педагогічній науці експеримент розглядається як один із методів збору емпіричних даних у спеціально створених умовах, що забезпечують можливість перевірки ефективності педагогічних впливів відповідно до визначених дослідницьких завдань [15].

Залежно від характеру організації експериментальних умов виокремлюють два основних типи експерименту: лабораторний та природний. Лабораторний експеримент здійснюється в контрольованих умовах із використанням спеціальної апаратури, а діяльність учасників регламентується відповідними інструкціями. Натомість природний експеримент передбачає дослідження поведінки піддослідних у реальних умовах їхньої звичної діяльності, що наближує отримані результати до практичних освітніх реалій.

Психолого-педагогічний експеримент, що є різновидом природного експерименту, передбачає цілеспрямоване формування певних психічних якостей і процесів безпосередньо у процесі навчально-виховної діяльності. Такий підхід дає змогу визначити вплив педагогічних умов на розвиток учнів та ефективність застосованих методів навчання [168].

У межах нашого дослідження психолого-педагогічний експеримент передбачає:

- цілеспрямоване виокремлення досліджуваного феномена з-поміж інших явищ;
- активну участь дослідника у впровадженні інноваційних підходів в освітній процес;
- здійснення контрольованого педагогічного впливу на учнів з метою вивчення його ефективності;
- створення умов, за яких досліджуване явище підлягає об'єктивному вимірюванню та аналізу;
- можливість багаторазового відтворення педагогічних явищ у подібних умовах з метою перевірки достовірності отриманих результатів та підтвердження дослідницької гіпотези [125].

Експеримент, проведений нами, передбачав перевірку зв'язку між впровадженням зазначених умов та покращенням навчальних результатів учнів, їхньою мотивацією до вивчення англійської мови та розвитком комунікативної компетентності. Експериментальна робота проводилася протягом 2021-2025 рр. на базі Херсонського державного університету, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, Шевченківського ліцею Скадовської міської ради Херсонської області, ліцею «Крижанівський» Фонтанської сільської ради Одеського району Одеської області, Комишанської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 26 Херсонської міської ради. Було охоплено 94 учні 5-х класів та 12 педагогів, 46 здобувачів вищих навчальних закладів. Освітній процес відбувався в умовах змішаного навчання.

Педагогічний експеримент, відповідно до існуючих вимог, здійснювався в чотири пов'язаних між собою етапи. На кожному з етапів вирішувалися конкретні завдання з використанням необхідного комплексу діагностичних методів, що дозволило здійснити системний аналіз ефективності психолого-педагогічних умов організації уроків англійської мови для учнів 5-х класів в умовах Нової української школи.

На підготовчому етапі (2021-2022 рр.) проведено системний аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури; сформульовано тему, визначено мету, гіпотезу та завдання дослідження; узагальнено існуючі підходи до організації освітнього процесу в умовах НУШ; виокремлено компоненти дослідження, критерії їх визначення, показники для встановлення рівня сформованості комунікативної компетенції учнів; здійснено аналіз стану проблеми у практиці викладання англійської мови; розроблено програму та методику експериментального дослідження, визначено експериментальну базу дослідження.

На констатувальному етапі здійснювався збір первинних даних щодо рівня мотивації учнів, їхньої адаптації до навчального процесу, сформованості комунікативних компетенцій та загального рівня знань з англійської мови. Для цього використовувалися анкетування, спостереження, тестування та бесіди з учнями та вчителями. Формувальний етап передбачав перевірку результативності визначених психолого-педагогічних умов організації уроків англійської мови, реалізацію запропонованої методики викладання англійської мови, яка включала інтерактивні методи навчання, принципи індивідуалізації та диференціації, використання інформаційно-комунікаційних технологій та створення сприятливого емоційного середовища на уроках. Упродовж цього етапу здійснювався моніторинг навчальних досягнень учнів, їхньої участі в комунікативних завданнях та рівня мотивації до вивчення англійської мови. На контрольному етапі було проведено підсумковий аналіз результатів експерименту, що включав повторне тестування, анкетування та порівняння отриманих даних з початковими показниками. Це дозволило оцінити ефективність впроваджених психолого-педагогічних умов та визначити їхній вплив на адаптацію учнів до навчання в 5-му класі, рівень їхньої мотивації та сформованість комунікативних компетенцій.

Особливістю дослідження є те, що воно проводилося серед учнів, які здійснювали перехід із початкової школи (4 клас) до середньої (5 клас). Даний період є важливим етапом в освітньому процесі, оскільки супроводжується

змінами у структурі освітньої діяльності, зокрема збільшенням кількості предметів, новими вимогами до рівня самостійності, відповідальності за навчальні результати, а також адаптацією до нових методів навчання. Було враховано те, що перехід до середнього рівня освіти розпочато тільки у 2022 році, тобто перший набір здобувачів освіти у п'яті класи. Для нашого дослідження важливим було організувати спостереження, матеріали якого дозволили б відслідкувати динаміку формування англomовної компетентності п'ятикласників на протязі трьох років (2022/2023, 2023/2024 н/р).

Особливістю дослідження є відсутність поділу учнів на контрольну та експериментальну групи, що дозволяє здійснювати аналіз загальних тенденцій розвитку навчального процесу та формування навичок учнів у природному освітньому середовищі.

Мета організації експериментальної діяльності полягає у перевірці ефективності психолого-педагогічних умов організації та проведення уроків англійської мови у 5-му класі в умовах НУШ. Зокрема, дослідження спрямоване на визначення впливу інтерактивних методів навчання, індивідуального підходу, практико-орієнтованих завдань, інформаційно-комунікаційних технологій та створення сприятливого емоційного середовища на адаптацію учнів до навчального процесу після переходу з початкової школи, рівень їхньої мотивації до вивчення англійської мови, формування комунікативної компетентності та покращення навчальних результатів.

Відповідно до поставленої мети організації експериментальної діяльності було визначено такі завдання:

- провести контрольний зріз для визначення рівня адаптації учнів 5-го класу до навчального процесу з англійської мови після переходу з початкової школи, а також рівня їхньої мотивації та комунікативної компетентності;
- підготувати навчальні матеріали, відібрати та систематизувати інтерактивні методи, практико-орієнтовані завдання, інформаційно-комунікаційні технології, а також розробити заходи для створення сприятливого емоційного середовища;

- організувати експериментальне навчання, впроваджуючи визначені психолого-педагогічні умови у процесі викладання англійської мови;
- провести підсумковий зріз для оцінки ефективності застосованих методів та їхнього впливу на адаптацію учнів, рівень мотивації та формування комунікативної компетентності;
- здійснити моніторингову діяльність за для збору та обробки результатів спостережень, здійснення порівняльного оцінювання отриманих показників, порівняти їх із даними за кожним роком навчання у п'ятому класі та підтвердити або спростувати ефективність визначених психолого-педагогічних умов організації та проведення уроків англійської мови.

Відповідно до мети та завдань дослідження загальна логіка експериментальної роботи передбачала покрокову організацію та реалізацію педагогічного експерименту. Зокрема, було розроблено програму експериментального дослідження, обґрунтовано структуру психолого-педагогічних умов ефективного проведення уроків англійської мови для учнів 5-х класів, визначено та схарактеризовано критерії, параметри та рівні адаптації учнів до навчального процесу в умовах НУШ. Експеримент також передбачав проведення діагностичних заходів, аналіз отриманих результатів та їхню перевірку на валідність з метою оцінки ефективності впроваджених психолого-педагогічних умов організації освітнього процесу на уроках англійської мови.

Першим кроком було передбачено з'ясувати початковий рівня знань, навичок та мотивації здобувачів до вивчення англійської мови, а також виявленні основних проблем та потреб, що виникають у процесі навчання. Цей етап визначення та аналіз існуючих умов освітнього процесу, оцінку рівня сформованості англійськомовних компетентностей учнів, а також визначення необхідних психолого-педагогічних умов для підвищення ефективності уроків англійської мови та сприяння успішній адаптації школярів в умовах НУШ.

На основі розроблених критеріїв, за допомогою комплексної діагностики виявили рівень адаптації п'ятикласників до навчального процесу та мотивації до вивчення англійської мови на основі їхніх власних оцінок і переживань;

проаналізували здатність учнів до активної взаємодії під час уроків; визначали рівень англомовних компетентностей, а також рівень готовності вчителів застосовувати сучасні педагогічні технології. Аналізуючи отримані результати, були виявлені сильні та слабкі сторони в навчальному процесі, що дозволило сформулювати напрямки для подальших педагогічних втручань та адаптації методичних підходів в рамках експерименту.

Відповідно до завдань експерименту, було застосовано такі методи: анкетування учнів та вчителів (рис. 3.1); аналіз педагогічної документації; тестування; спостереження; бесіди; методи систематизації теоретичних та емпіричних даних; методи математичної статистики.



Рисунок 3.1. Методи збору даних

У процесі констатувального етапу експерименту з метою оцінки суб'єктивних переживань учнів, рівня їхнього комфорту під час уроків англійської мови, особистої мотивації та ставлення до навчального процесу було проведено анкетування (Додаток В). Цей метод дозволив отримати якісні та кількісні дані щодо адаптації п'ятикласників до нових умов навчання після переходу з початкової школи, а також виявити чинники, що сприяють або, навпаки, ускладнюють процес засвоєння навчального матеріалу.

Структура анкетування охоплювала кілька ключових блоків: емоційне самопочуття та комфорт під час уроків, мотиваційний аспект, особистісне сприйняття навчального процесу, комунікативна активність (рис. 3.2).



Рисунок 3.2. Структура анкетування здобувачів освіти

Для визначення рівня емоційного самопочуття та комфорту учнів під час уроків, зокрема оцінки рівня тривожності, задоволеності організацією навчального процесу та ставлення до нових методів викладання, нами було розроблено та використано анкетне опитування. Анкетування дозволило отримати кількісні та якісні дані щодо емоційного стану учнів, їхньої мотивації до навчання та сприйняття освітніх технологій. Використання даного методу забезпечило об'єктивний аналіз суб'єктивних переживань школярів, що сприяє розробленню рекомендацій для покращення навчального процесу

В анкетуванні взяли участь 94 учні 5-х класів. Отримані результати дозволили виявити основні тенденції емоційного стану школярів та рівня їхньої задоволеності навчальним процесом.

Представлена діаграма (рис.3.3) ілюструє розподіл рівня тривожності серед учнів перед початком уроків. Згідно з отриманими даними, 10% учнів ніколи не відчують тривожності, а 18% рідко зіштовхуються з таким станом. Водночас найбільша частка респондентів, а саме 37%, зазначила, що іноді

відчуває напругу перед заняттями. 21% учнів часто відчують тривогу, а 14% постійно перебувають у стані тривожності перед уроками.

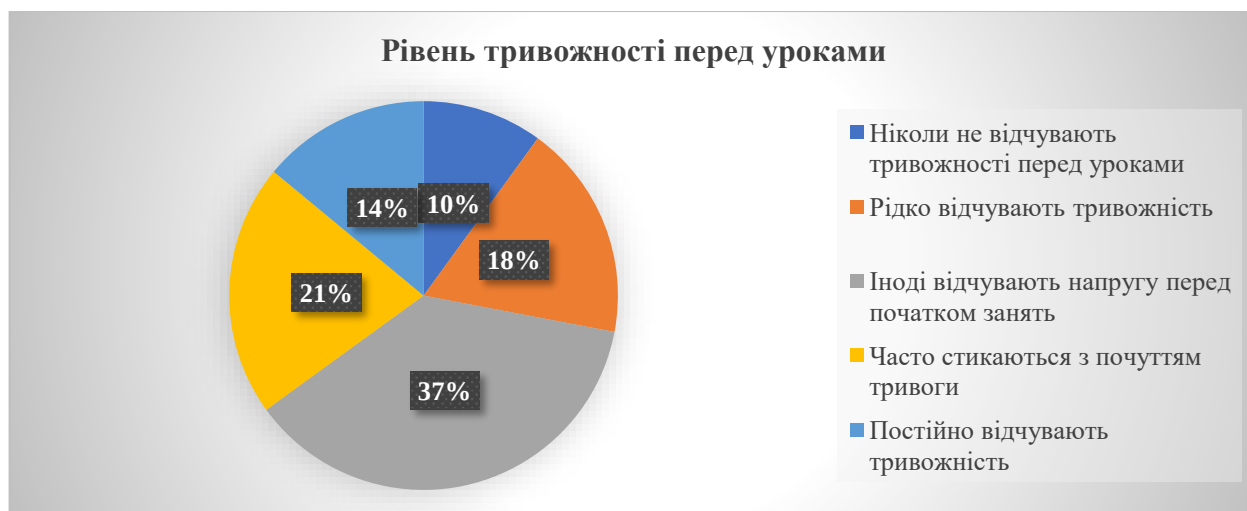


Рисунок 3.3. Показники рівня тривожності п'ятикласників перед початком уроків

Отже, 35% учнів демонструють високий рівень тривожності (часто або постійно відчують тривогу), що може свідчити про наявність певних труднощів у навчальному процесі, підвищену емоційну напругу або недостатній рівень психологічного комфорту в освітньому середовищі. Отримані результати підкреслюють необхідність розробки заходів, спрямованих на зниження рівня тривожності, створення сприятливого мікроклімату в класі та впровадження психологічної підтримки для учнів.

Діаграма (рис.3.4) відображає рівень комфорту, який учні відчують під час навчального процесу. Згідно з отриманими даними, 25% учнів завжди відчувають комфорт, а 43% зазначили, що частіше комфортно, ніж ні. Водночас 19% респондентів відчувають комфорт лише іноді, 9% частіше зазнають дискомфорту, а 4% майже завжди відчувають дискомфорт.

Таким чином, 68% учнів відчувають комфорт або здебільшого комфортно під час уроків, що свідчить про наявність сприятливих умов для навчання. Водночас 13% дітей відзначили, що навчальний процес для них є постійним джерелом дискомфорту, що може негативно впливати на їхню залученість та академічні досягнення.



Рисунок 3.4. Показники рівня комфорту учнів під час уроків

Отримані результати підкреслюють необхідність подальшого аналізу факторів, що впливають на рівень комфорту учнів, а також розробки педагогічних заходів, спрямованих на створення більш сприятливого освітнього середовища.

Дослідження (рис. 3.5) виявило, що 41% учнів завжди відчують підтримку вчителя, а 36% зазначають, що частіше отримують підтримку, ніж ні. Водночас 14% учнів відчують підтримку лише інколи, 6% рідко її отримують, а 3% зовсім не відчують підтримки з боку педагога.



Рисунок 3.5. Показники відчуття підтримки учнів з боку вчителя

Отримані результати свідчать, що більшість учнів (77%) загалом відчують підтримку з боку вчителя, що є важливим чинником створення сприятливого навчального середовища. Водночас наявність групи учнів (9%), які

рідко або зовсім не відчувають підтримки, вказує на необхідність подальшого аналізу педагогічних підходів. Підвищення рівня взаємодії між учнями та вчителем, створення довірливих відносин і впровадження методик емоційної підтримки можуть сприяти покращенню освітнього процесу та психологічного благополуччя школярів

Для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента, що відповідає мотиваційно-цільовому критерію, було застосовано опитувальник «Навчальна саморегуляція» Р. Райана і Д. Коннелла (в адаптації), який дозволяє оцінити автономність мотивації учнів та їхню здатність до саморегульованого навчання. Крім того, було використано методику оцінки мотивації навчання Н. Лусканової, що передбачає аналіз провідних мотивів навчальної діяльності (зовнішніх та внутрішніх), а також рівня їхньої вираженості.

Аналіз отриманих анкетних даних сприяв встановленню рівня адаптації учнів до навчального процесу в умовах Нової української школи, а також дозволив визначити напрями подальшого педагогічного впливу для підвищення ефективності навчання англійської мови.

За допомогою тесту-опитувальника «Навчальна саморегуляція» (Р. Райана, Дж. Коннелла; в адаптації М. Яцюка) виявляли мотиви навчальної діяльності школяра, насамперед внутрішні мотиви навчальної діяльності (Додаток Г).

Опитувальник академічної саморегуляції містить чотири блоки, кожен з яких представлений запитаннями, що стосуються навчальної діяльності студентів. Зокрема, респондентам пропонується відповісти на такі питання: «Чому я виконую самостійну роботу з навчальних дисциплін?», «Чому я долучаюся до аудиторної діяльності?», «Чому я намагаюся відповідати на складні запитання викладача?», «Чому я прагну досягти успіху в навчанні?». Для кожного запитання передбачено варіанти відповідей, які оцінюються за 4-бальною шкалою (від «неважливо» до «дуже важливо»).

Опитувальник включає кілька шкал, що відображають різні рівні академічної саморегуляції:

- Зовнішнє регулювання – контроль, що здійснюється через безпосереднє управління з боку інших осіб. Цей тип регулювання реалізується за допомогою наказів, інструкцій, настанов і впливу ззовні.

- Інтроектоване регулювання – процес засвоєння зовнішніх норм, правил, установок і способів мислення без їхньої повної усвідомленої інтеграції у власну систему цінностей. Такі стандарти залишаються зовнішніми щодо особистості й не стають частиною її внутрішньої мотивації.

- Ідентифіковане регулювання – регулятивний процес, що відбувається через ототожнення особистості з референтною групою або значущою особою, наслідком чого є прийняття і наслідування зразків відповідної поведінки.

- Автономне (власне) спонукання – найвищий рівень саморегуляції, що передбачає усвідомлене, самостійне управління навчальною діяльністю, включаючи її організацію, виконання та контроль [151].

Застосування цього опитувальника дало змогу визначити домінуючі мотиви навчальної діяльності школярів у період адаптації до нових умов навчання в основній школі, зокрема в процесі вивчення англійської мови.

Результати опитування засвідчили, що провідним типом навчальної мотивації у п'ятикласників є зовнішнє регулювання. Найбільша кількість учнів (38%) продемонструвала мотивацію, що формується під впливом зовнішніх стимулів, таких як схвалення з боку вчителів чи батьків, отримання високих оцінок або уникнення покарання. Це відповідає елементарному рівню мотивації та вказує на необхідність цілеспрямованої роботи з формування більш автономних форм навчальної діяльності.

Інтроектоване регулювання, що передбачає засвоєння правил і вимог без повного усвідомлення їхньої значущості, було характерним для 31% учнів. Школярі з таким рівнем мотивації, як правило, керуються усвідомленими, але ще не повністю автономними мотивами («важливо виконувати всі домашні завдання», «тому що так потрібно»). Цей тип регулювання співвідноситься із

достатнім рівнем сформованості мотиваційного компонента, що свідчить про часткове усвідомлення значення навчальної діяльності.

Менша частка учнів (21%) продемонструвала ідентифіковане регулювання, що відповідає високому рівню сформованості навчальної мотивації. Це означає, що навчальна діяльність відбувається за особистим вибором школяра, хоча раніше вона була зумовлена зовнішніми факторами. Такі учні частіше керуються мотивами самоствердження та прагненням відповідати позитивному зразку («тому що мною будуть пишатися, якщо я буду добре вчитися»).

Найменший відсоток опитаних (10%) мають сформовану внутрішню мотивацію, що свідчить про творчий рівень мотиваційного компонента. Вони самостійно організовують свою навчальну діяльність і проявляють інтерес до знань незалежно від зовнішнього заохочення («тому що мені подобається добре вчитися»). Цей тип мотивації є найбільш рідкісним серед учнів молодшого шкільного віку, оскільки вимагає сформованої здатності до саморегуляції та усвідомленого ставлення до навчання.

Отримані результати підтверджують, що у період адаптації до навчання в основній школі більшість п'ятикласників орієнтовані на зовнішню або частково інтегровану мотивацію (69% учнів), що зумовлює необхідність розробки та впровадження педагогічних стратегій, спрямованих на підвищення рівня внутрішньої мотивації. У зв'язку з цим подальші напрями роботи передбачають:

- Використання інтерактивних методів навчання, які сприяють підвищенню залученості учнів і формуванню внутрішнього інтересу до вивчення англійської мови.
- Застосування диференційованого та індивідуалізованого підходу, що дозволяє враховувати рівень сформованості мотивації кожного учня та забезпечити поступовий перехід до автономного навчання.
- Інтеграцію елементів рефлексії у навчальний процес, що сприятиме усвідомленню учнями власної навчальної діяльності та її значущості для особистісного розвитку.

У рамках констатувального етапу експериментального дослідження було проведено діагностику рівнів навчальної мотивації з використанням анкети, адаптованої на основі методики Н. Лусканової (Додаток Д). Опитування дало змогу визначити ставлення учнів до навчального процесу, учителя, однокласників, а також виявити домінуючі мотиви навчальної діяльності у період адаптації до основної школи. Також, учителі звернули увагу на такий етап уроку як мотивація здобувачів до активної діяльності. На даному етапі учням пропонувались різного роду вправи пізнавального характеру, вправи спрямовані на вирішення особистісних навчальних проблем та індивідуальних інтересах.

За результатами дослідження було виокремлено п'ять рівнів навчальної мотивації:

- Високий рівень навчальної мотивації виявлено у 26% учнів. Це школярі, які демонструють високий рівень пізнавальної активності, прагнуть успішно виконувати навчальні завдання та дотримуються всіх вимог учителя. Вони сумлінні, відповідальні, ретельно виконують завдання та негативно реагують на невдачі, зокрема на низькі оцінки. Ці учні найбільше зацікавлені у вивченні англійської мови, проявляючи стійку внутрішню мотивацію до предмета.

- Достатній рівень навчальної мотивації продемонстрували 33% учнів. Вони успішно виконують навчальні завдання, демонструючи загальну зацікавленість у навчальному процесі, хоча їхня мотивація менш залежна від зовнішніх оцінок та вимог. Відповіді таких учнів вказують на те, що англійська мова сприймається ними як важливий предмет, але навчання для них залишається переважно регламентованою діяльністю, що не завжди викликає внутрішню потребу у пізнанні.

- Середній рівень навчальної мотивації характерний для 21% респондентів. Вони мають позитивне ставлення до школи, але їхня мотивація більше пов'язана з позанавчальними аспектами: спілкуванням із друзями, взаємодією з учителем, цікавими активностями на уроках. Такі учні відвідують школу з бажанням, проте виявляють інтерес до навчання лише за умови, що воно

супроводжується інтерактивними методами, ігровими формами або новими технологіями. Вони схильні до вибіркового ставлення до предметів і не завжди усвідомлюють значущість вивчення англійської мови.

- Низький рівень навчальної мотивації зафіксовано у 20% учнів. Ці школярі не проявляють стійкої зацікавленості у навчанні, часто відволікаються на уроках, мають труднощі у виконанні навчальних завдань, що впливає на їхню успішність. Для них характерне вибіркове залучення до навчального процесу, зокрема англійська мова сприймається ними як складний предмет, який викликає більше труднощів, ніж інтересу.

- Негативне ставлення до навчання та ознаки шкільної дезадаптації у процесі дослідження не зафіксовано в жодного учня.

Отримані результати засвідчують, що більшість учнів 5-х класів (59%) мають достатній або високий рівень навчальної мотивації, що є позитивною тенденцією у період адаптації до навчання в основній школі. Однак 21% демонструє середній та 20% низький рівень мотивації, що потребує педагогічного втручання та застосування мотиваційних стратегій у навчальному процесі. Підвищений інтерес до вивчення англійської мови обумовлено передбаченням здобувачів новизни організації уроків (56%), активними прийомами оволодіння мовою (34%), включенням в освітній процес роботу з комп'ютером (69%).

За результатами опитування вчителів найбільш доцільними було названо такі умови підвищення мотивації на уроках англійської мови:

- впровадження інтерактивних методів навчання, які сприятимуть залученню учнів із середнім та низьким рівнем мотивації;
- використання гейміфікації та цифрових технологій для створення цікавого та доступного освітнього середовища;
- розширення практик диференційованого підходу, що дозволить враховувати індивідуальні особливості учнів у процесі вивчення англійської мови;

- створення ситуацій успіху для учнів із низьким рівнем мотивації, що сприятиме формуванню їхньої впевненості у власних навчальних можливостях.

Додатково було використано методи педагогічного спостереження для аналізу навчальної активності учнів (Додаток Е), а також оцінювання їхньої участі у комунікативних завданнях. Застосування зазначених методів дозволило комплексно дослідити вплив визначених психолого-педагогічних умов на формування мотивації до вивчення англійської мови.

У ході педагогічного спостереження (табл. 3.1) було проаналізовано процес навчання здобувачів 5-х класів у період адаптації до середньої школи. Основна увага приділялася рівню залученості учнів до навчального процесу, їхній мотивації, комунікативній активності та ефективності використання сучасних методик викладання англійської мови.

Таблиця 3.1

Результати педагогічного спостереження щодо адаптації учнів 5-х класів до навчання англійської мови

№	Аспект спостереження	Результати спостереження
1.	Визначення мети уроку	У більшості уроків учителі чітко формували навчальні цілі відповідно до вимог НУШ. Учні ознайомлювалися з метою на початку заняття, що сприяло кращому розумінню матеріалу.
2.	Мотивація учнів до вивчення англійської мови	Використовувалися мотиваційні техніки (ігри, групові завдання, життєві ситуації). Проте спостерігалася ситуативна зацікавленість у частини учнів.
3.	Розвиток комунікативних навичок	Активно застосовувалися вправи на говоріння, слухання, читання та письмо (діалогічні вправи, рольові ігри та моделювання ситуацій). Однак у частини учнів виникали труднощі в спонтанному мовленні через брак лексичного запасу або страх помилитися.
4.	Взаємодія учнів на уроці	Учні активно працювали в групах і парах, що сприяло покращенню комунікативної компетенції. Проте деякі учні залишалися пасивними, уникаючи взаємодії через невпевненість у власних знаннях.
5.	Використання інтерактивних методів навчання	Застосовувалися командні завдання, квест-ігри, інтерактивні вправи. Вони підвищували залученість учнів, проте їх ефективність залежала від попередньої підготовки та рівня знань учнів.
6.	Використання цифрових технологій	Учителі залучали інтерактивні презентації, онлайн-завдання, відеоуроки. Учні проявляли зацікавленість у мобільних додатках та мультимедійних матеріалах.

7.	Індивідуальний підхід до учнів	Враховувалися рівень підготовки та особливості учнів. Однак у великих класах (більше 20 учнів) персоналізація навчання вимагала значних зусиль і додаткового часу.
8.	Диференціація навчання	Використовувалися різнорівневі завдання. При цьому частина учнів потребувала додаткових пояснень або допомоги у виконанні завдань.
9.	Самостійна робота учнів	Спостерігалася варіативність рівня самостійності: одні учні демонстрували ініціативність, інші – потребували контролю та додаткової мотивації для завершення роботи.
10.	Оцінювання навчальних досягнень	Використовувалися тестування, взаємооцінка, самооцінка. Рефлексивні завдання сприяли усвідомленню учнями своїх успіхів та труднощів. Проте були учні, які потребували більшої підтримки в аналізі власних результатів.
11.	Навчальне середовище та емоційний комфорт	Переважала атмосфера підтримки та співпраці. Учні, які почувалися комфортно, активніше брали участь у комунікативних завданнях.
12.	Формування практичних навичок	Найбільший інтерес викликали завдання, пов'язані з реальними життєвими ситуаціями (покупки, подорожі, листування), сприяючи кращому засвоєнню матеріалу.

Результати педагогічного спостереження свідчать про те, що інтерактивні методики та сучасні підходи до викладання англійської мови сприяють підвищенню мотивації учнів та розвитку їхніх комунікативних навичок. Водночас спостерігається необхідність удосконалення підходів до підтримки усного мовлення, розширення використання цифрових технологій та впровадження додаткових інструментів для адаптації учнів у навчальному процесі.

Загалом, навчальний процес у 5-х класах у період адаптації є ефективним, однак проте потребує подальшого вдосконалення для забезпечення комфортного та результативного навчання англійської мови для всіх здобувачів освіти.

На констатувальному етапі експерименту з метою оцінювання результативності уроків нами визначено критерії сформованості англомовної компетенції учнів, які узагальнено на рисунку (Рис.3.6).

Формування англомовної компетенції передбачає розвиток інтегрованих знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного спілкування англійською мовою. Для оцінювання рівня її сформованості доцільно використовувати відповідні критерії, детальний опис яких подано в Додатку Ж.

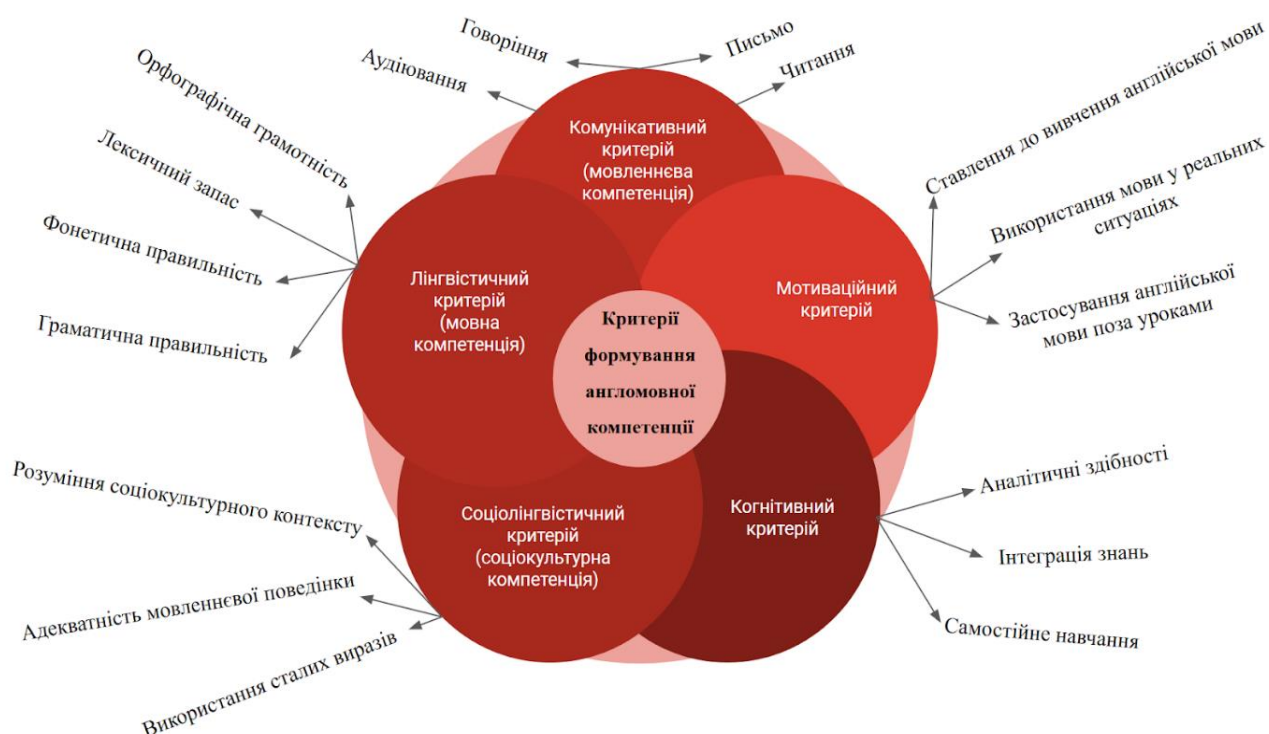


Рисунок 3.6. Критерії сформованості англомовної компетенції здобувачів освіти

Для оцінки рівня володіння англійською мовою було розроблено комплекс тестових завдань (Додаток И), що відповідали державним освітнім стандартам та рекомендаціям Ради Європи щодо володіння іноземною мовою на рівні A1–A2 (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти – CEFR).

1. Аудіювання (Listening comprehension). Оцінка розуміння усного мовлення здійснювалася за допомогою тесту, що складався з коротких діалогів та монологічних висловлювань, які учні прослуховували двічі. Після прослуховування учні відповідали на запитання з вибором правильної відповіді або виконували завдання на відповідність. Основні аспекти оцінювання:

- розуміння загального змісту прослуханого тексту;
- визначення основної ідеї та деталей висловлювання;
- здатність розпізнавати ключові слова й фрази.

2. Читання (Reading comprehension). Тестування читання передбачало роботу з адаптованими текстами та виконання завдань на розуміння змісту. Учням пропонувалися:

- запитання з множинним вибором;

- встановлення відповідності між твердженнями та текстовими фрагментами;
- знаходження заголовків для абзаців.

Основний акцент був зроблений на вмінні визначати основну думку тексту, знаходити необхідну інформацію та розпізнавати логічні зв'язки між частинами тексту.

3. Говоріння (Speaking). Оцінювання усного мовлення здійснювалося у формі коротких діалогів та монологічних висловлювань. Учні відповідали на запитання вчителя, висловлювали власну думку на задану тему та описували ілюстрації.

Основні критерії оцінювання:

- зв'язність висловлювання;
- правильність використання граматичних конструкцій;
- активний словниковий запас;
- вимова та інтонаційна виразність.

4. Письмо (Writing). Для оцінювання письмових навичок учням пропонувалося виконати такі завдання:

- скласти коротке повідомлення або лист відповідно до заданої тематики;
- доповнити текст відсутніми словами або реченнями;
- написати невелике есе на основі запитань.

Критерії оцінювання включали:

- змістовність і логічність викладу;
- грамотність та правильність побудови речень;
- відповідність тексту комунікативному завданню.

Оцінювання здійснювалося відповідно до визначених критеріїв, що охоплювали здатність розуміти, інтерпретувати та продукувати іншомовні висловлювання. На основі отриманих результатів було сформовано рівневу шкалу, яка відображає ступінь сформованості мовних навичок та відповідає загальноєвропейським стандартам володіння іноземною мовою. Узагальнені характеристики рівнів знань і вмінь учнів подано у Додатку К.

За результатами діагностичного тестування було визначено рівень сформованості англомовних компетенцій учнів 5-х класів у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, читанні, говорінні та письмі (рис. 3.7).

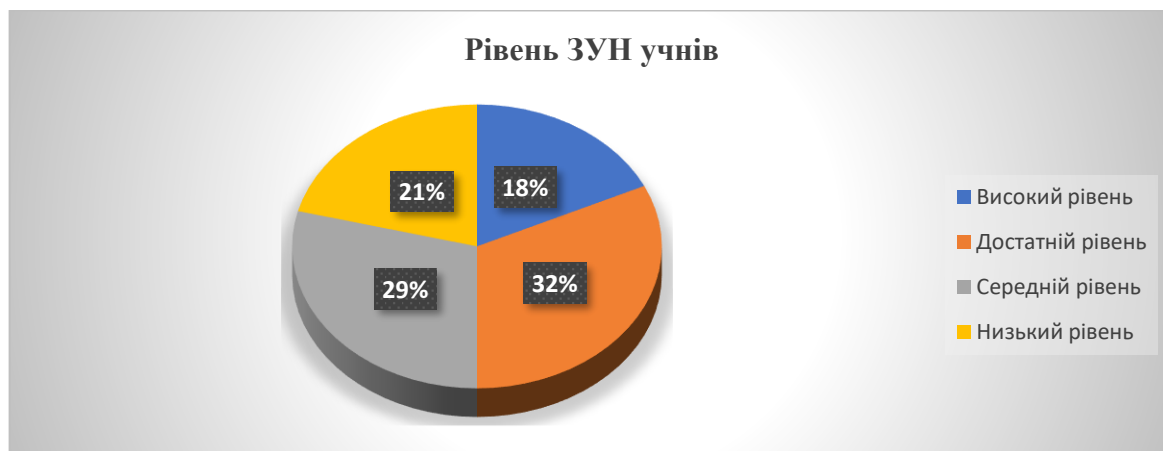


Рисунок 3.7. Показники рівня сформованості англомовних компетенцій учнів 5-х класів

Отримані дані свідчать, що: високий рівень продемонстрували 18% учнів. Вони впевнено розуміють усне та писемне мовлення, правильно будують речення та логічно структурують письмові роботи, що свідчить про їхню адаптованість до навчального процесу. Достатній рівень мають 32% учнів. Ці учні загалом добре володіють мовою, хоча інколи припускаються помилок у використанні граматичних структур і лексики. Середній виявили 29% учнів. Вони відчують труднощі у сприйнятті мовлення на слух, не завжди правильно інтерпретують зміст текстів і потребують більше часу для побудови зв'язних висловлювань. Низький рівень показали 21% учнів. Вони мають значні труднощі у всіх видах мовленнєвої діяльності, часто не розуміють загальний зміст текстів, висловлюються короткими фразами та припускаються багатьох помилок у письмі.

Загалом 50% учнів мають середній або низький рівень англомовних компетенцій, що вказує на необхідність посиленої роботи над розвитком навичок аудіювання, читання, говоріння та письма.

Отримані результати дозволили визначити напрями подальшої педагогічної діяльності, зокрема необхідність використання додаткових навчальних ресурсів, упровадження інтерактивних методів навчання та

диференційованого підходу для підвищення рівня володіння англійською мовою.

Окрім роботи з учнями, було проведено дослідження, спрямоване на вивчення готовності вчителів англійської мови до впровадження інтерактивних методів навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та застосування принципів індивідуалізації навчального процесу. Дослідження здійснювалося шляхом анкетування (Додаток Л) та бесід із педагогами, що дозволило оцінити їхні професійні переконання, рівень володіння сучасними методиками, а також визначити основні труднощі, з якими вони стикаються під час реалізації зазначених підходів.

У дослідженні взяли участь 12 учителів англійської мови, які працюють із учнями 5-х класів. Аналіз зібраних даних дозволив визначити такі тенденції:

1. Готовність до застосування інтерактивних методів навчання (рис.3.8)



Рисунок 3.8. Рівень готовності вчителів до застосування інтерактивних методів навчання

За результатами 75% опитаних педагогів позитивно ставляться до інтерактивних технологій і регулярно використовують їх у своїй роботі. 17% учителів застосовують інтерактивні методи лише епізодично, пояснюючи це браком часу на підготовку та необхідністю дотримання навчальної програми. 8% зазначили, що рідко використовують інтерактивні методи, оскільки відчують брак методичної підтримки та відповідних ресурсів.

1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (рис.3.9)



Рисунок 3.9. Частота використання ІКТ на уроках англійської мови

Результати показали 83% учителів активно застосовують ІКТ у навчальному процесі, використовуючи мультимедійні презентації, інтерактивні платформи (Kahoot, Quizlet, LearningApps) та онлайн-ресурси для організації дистанційного навчання. 17% відзначили, що не завжди мають технічні можливості або достатню підготовку для повноцінного використання ІКТ.

2. Рівень готовності до індивідуалізації навчання (рис. 3.10)



Рисунок 3.10. Рівень готовності вчителів до індивідуалізації навчального процесу

Слід зазначити, що 67% педагогів намагаються диференціювати навчальні завдання відповідно до рівня підготовленості учнів, застосовуючи персоналізовані підходи. 25% учителів відзначають труднощі у реалізації індивідуалізації через велику наповнюваність класів і обмеженість часу на уроці і тільки 8% не використовують індивідуалізацію систематично через відсутність необхідних навчально-методичних матеріалів.

Отримані результати свідчать, що більшість педагогів мають позитивне ставлення до використання інтерактивних методів, ІКТ та принципів індивідуалізації, проте стикаються з певними труднощами, зокрема брак методичної підтримки, недостатню технічну забезпеченість та обмежений час на уроці.

Слід зауважити, що з вчителями було проведено спеціально організовану роботу на методичних об'єднаннях учителів англійської мови. Зокрема, організовувалась консультаційна робота з питань роботи з підручником, та авторським посібником, проводились вебіари. Наприклад, 11.04.2023 р. було проведено авторський вебінар для вчителів суспільно-гуманітарного циклу Шевченківського ліцею Скадовської міської ради на тему «Корисні онлайн-сервіси та платформи для дистанційного навчання». Під час заходу розглядалися сучасні цифрові інструменти, які сприяють ефективній організації освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання. Обговорення практичних кейсів дозволило учасникам не лише ознайомитися з можливостями інтерактивних платформ, а й отримати рекомендації щодо їхнього застосування в освітній діяльності (Рис. 3.11).

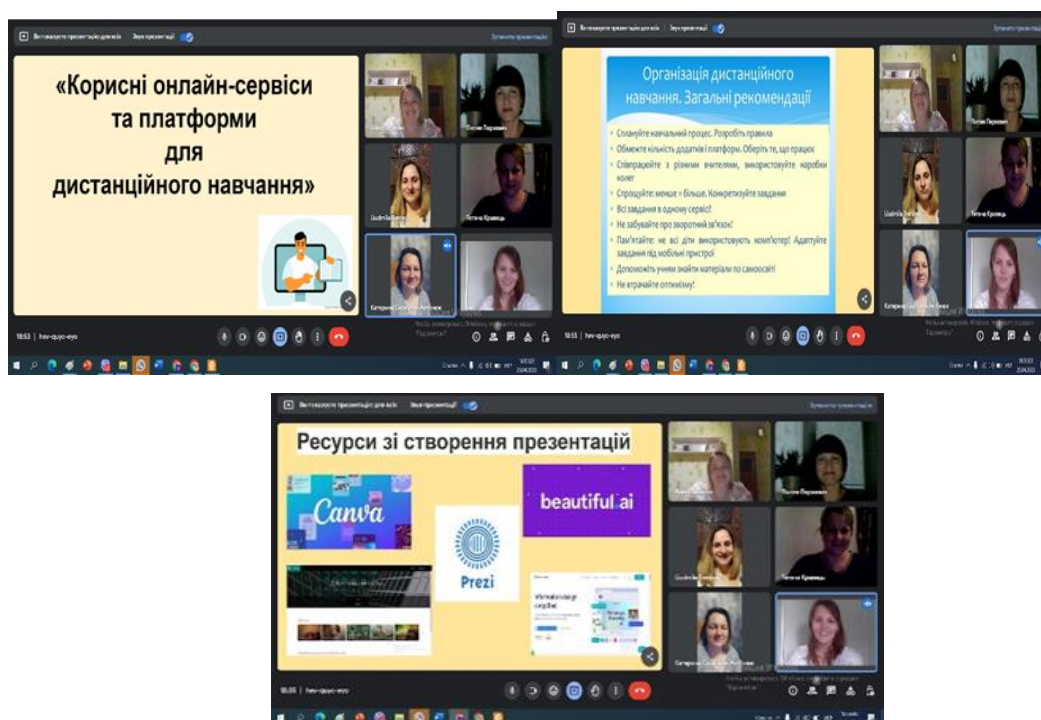


Рисунок 3.11. Обговорення цифрових інструментів для дистанційного навчання під час вебінару (скріншот онлайн-зустрічі)

Співпраця з вчителями учасниками експериментальної діяльності дозволяє констатувати, що всі види роботи було спрямовано на покращення організації і проведення уроків англійської мови, вчителі своєчасно та адекватно реагували на запровадження інноваційних методів та прийомів, які було запропоновано для застосування на уроках англійської мови. Практично 92% вчителів на запитання про якість допомоги під час організації та проведення уроків, відповіли позитивно. На запитання: Як має змінитися урок англійської мови? Отримали такі відповіді: 26% сказали, що урок має бути індивідуалізованим, що дозволяє більш ефективно мотивувати здобувачів на активну роботу на уроках; 38% зауважили на важливості застосування інтерактивних методів навчання; 12% звернули увагу на важливості застосування методу «перевернутого класу»; 7% висловили думку про необхідність застосування ШІ у практику як організації, так і проведення уроків англійської мови.

У той же час учителі звернули увагу на складнощі організації уроків в режимі синхронного та асинхронного навчання. Тому, нами було проведено спеціальні навчальні методичні семінари, де вчителі ознайомлювалися з платформами, які допомагали організувати уроки, з методикою проведення «перевернутого класу» тощо.

Отже, результати констатувального етапу експерименту дозволили отримати об'єктивну картину рівня адаптації учнів 5-х класів до освітнього процесу та їхньої мотивації до вивчення англійської мови, а також оцінити рівень англomовних компетенцій і готовність учителів до впровадження сучасних педагогічних технологій на уроках англійської мови. Виявлені сильні та слабкі сторони навчального процесу дали змогу визначити ключові напрями подальших педагогічних втручань і вдосконалення методичних підходів. На основі отриманих даних буде розроблено та впроваджено експериментальну програму, спрямовану на підвищення ефективності організації та проведення уроків англійської мови в умовах Нової української школи.

3.2. Аналіз та узагальнення результатів дослідницької діяльності

За результатами попереднього опитування вчителів, п'ятикласників визначено ключові чинники, що зумовлюють низький рівень сформованості іншомовної компетентності здобувачів освіти, а саме:

- недостатня наступність у викладанні англійської мови між початковою та середньою школою, що проявляється у розбіжностях методичних підходів, рівня складності навчального матеріалу та форм контролю знань;
- відсутність цілісної системи формування іншомовної комунікації на основі психолого-педагогічних принципів НУШ;
- несистематичне застосування інтерактивних методів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій, що ускладнює їхню ефективну інтеграцію в освітній процес;
- недостатня увага до емоційно-мотиваційного аспекту навчання, що знижує рівень зацікавленості учнів у вивченні англійської мови;
- низький рівень індивідуалізації навчання, що обмежує можливості врахування когнітивних особливостей та навчальних потреб кожного учня.

Отримані результати свідчать про необхідність удосконалення підходів як до організації освітнього процесу на уроках, так і до викладання англійської мови у 5-х класах з урахуванням принципів наступності, інтеграції та мотиваційної підтримки здобувачів середньої освіти.

З метою вдосконалення процесу навчання та підвищення рівня сформованості іншомовної компетентності нами було організовано формувальний етап дослідження. Це дало змогу перевірити припущення про те, що ефективність формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів 5-х класів може залежати від низки факторів, зокрема психолого-педагогічних умов організації та проведення занять, які впливають на результативність кожного уроку англійської мови.

Формувальний етап експериментального дослідження був спрямований на впровадження та апробацію комплексної моделі організації іншомовного навчання учнів 5-х класів на основі інтерактивних методів та психолого-

педагогічних умов, визначених і обґрунтованих у розділах 2.1 та 2.2 даного дослідження. У рамках експерименту навчальний процес для учнів 5-х класів здійснювався за авторським варіантом покрокової організації вивчення англійської мови, що враховувало адаптаційний період п'ятикласників, а також наступність у вивченні англійської мови при переході з початкової школи до середньої ланки. Зокрема, дослідження передбачало оцінку рівня сформованості іншомовних навичок та вмінь учнів 5-х класів, а також виявлення змін у їхньому ставленні до вивчення англійської мови під впливом методів активного навчання.

Формувальний експеримент тривав фактично впродовж 2022-2024 років та складався з трьох періодів (Рис.3.12):



Рисунок 3.12. Етапи формувального експерименту

На початковому (адаптаційному) етапі основна увага приділялася створенню сприятливого навчального середовища на уроках англійської мови для учнів 5-х класів. Було враховано важливий фактор переходу з початкової школи, що обумовлювало необхідність забезпечення наступності у навчанні. У дослідженні впроваджено спеціальні методики формування мотивації до

вивчення англійської мови шляхом використання ігрових, проблемних і інтерактивних завдань.

Учні опановували базові навички роботи з інтерактивними технологіями та комунікативними методами навчання, що сприяло поступовому розвитку їхньої іншомовної компетентності. Важливим аспектом цього періоду було виконання вступних вправ, які передбачали активне залучення учнів у діалогічне та монологічне мовлення, а також завдань на розуміння текстів за допомогою інтерактивних платформ, зокрема Quizlet, Kahoot, Padlet тощо.

На основному (базовому) етапі навчальний процес базувався на активному застосуванні інтерактивних технологій, зокрема групової та парної роботи, проєктної діяльності, а також концепції BYOD (bring your own device), що сприяло розвитку самостійності учнів у навчанні. Пріоритетним напрямом стала цілеспрямована робота над формуванням основних іншомовних компетентностей (аудіювання, говоріння, читання та письмо) шляхом використання інтерактивних вправ, рольових ігор, дискусій, а також моделювання комунікативних ситуацій. Значну увагу приділяли розвитку в учнів навичок рефлексії та самооцінювання через використання цифрових інструментів, зокрема Google Classroom, електронних журналів досягнень і системи індивідуальних портфоліо.

Завершально-коригувальний період передбачав аналіз результатів навчальної діяльності учнів та оцінку динаміки їхнього розвитку. Було проведено діагностичне тестування, яке дозволило визначити рівень сформованості комунікативної компетентності, ступінь мотивації до подальшого вивчення англійської мови та ефективність застосованих інтерактивних методів. На основі отриманих даних здійснювалася корекція навчального процесу, що дало змогу виявити його сильні та слабкі сторони і визначити перспективи подальшого вдосконалення методики викладання англійської мови в умовах Нової української школи.

Формувальний етап експерименту передбачав реалізацію психолого-педагогічних умов, спрямованих на підвищення ефективності навчання

англійської мови в 5 класах у контексті адаптаційного періоду. Основна увага зосереджувалася на впровадженні інноваційних методичних підходів, що базувалися на концепції Нової української школи та забезпечували поступовий перехід від початкової до середньої ланки освіти.

Відповідно до умов, поданих у розділі 2.3, нами було сформульовано ключові напрями роботи (Табл. 3.2), що стали основою задля покрокової реалізації освітнього процесу.

Таблиця 3.2.

Основні напрями реалізації формувального етапу експерименту

№ п/п	Напрямок роботи	Характеристика	Очікуваний вплив
1.	Модернізація методів і форм навчання	Впровадження нестандартних уроків, інтегрованих завдань, проєктної діяльності, елементів ігрових технологій.	Підвищення мотивації до вивчення англійської мови, активізація пізнавальної діяльності.
2.	Забезпечення диференційованого підходу	Поділ навчальних завдань за рівнем складності, адаптація матеріалу, можливість самостійного вибору способів виконання.	Оптимізація навчального навантаження, підвищення ефективності засвоєння знань.
3.	Формування комунікативних навичок	Використання інтерактивних методів (робота в парах, групах, рольові ігри, ситуаційні вправи).	Покращення мовленнєвої компетенції, розвиток навичок комунікації.
4.	Створення сприятливого психологічного клімату	Забезпечення позитивної атмосфери, врахування емоційного стану, застосування рефлексивних методик.	Підвищення рівня комфортності навчання, зниження рівня тривожності учнів.
5.	Реалізація управління учіння навчання на уроках англійської мови	Побудова навчального процесу з поступовим ускладненням завдань, розвитком когнітивних та мовленнєвих навичок.	Підвищення рівня самостійності учнів, формування комплексних компетенцій

Оскільки урок є основною формою організації навчального процесу, і саме під час уроків упродовж адаптаційного періоду в 5 класі забезпечувалась наступність у вивченні англійської мови між початковою та середньою школами, доцільним є розгляд особливостей проведення нестандартних уроків із використанням інтерактивних технологій. Варто зазначити, що на початковому етапі ми зосереджували увагу на уроках засвоєння знань, формування вмінь і

навичок, тоді як на наступних етапах – на уроках застосування, перевірки та корекції знань, доповнюючи їх іншими типами уроків.

У ході проведення різних типів уроків із використанням інтерактивних методів ми орієнтувалися на підходи, запропоновані Н.Леоновою (2013), яка наголошує «на важливості ретельного планування роботи вчителем (аналіз індивідуальних особливостей учнів, складання плану уроку, підбір необхідних матеріалів, заздалегідь надані завдання для підготовки); вибору таких інтерактивних технологій, які сприяють ефективному засвоєнню матеріалу; виділення часу на осмислення завдання для його свідомого виконання; поетапного впровадження групової роботи; рефлексії за підсумками застосування інтерактивних технологій» [72].

У процесі реалізації формувального етапу експерименту навчання учнів здійснювалося за підручником О. Д. Карпюк «Англійська мова. 5 клас», який відповідає державній навчальній програмі та враховує концептуальні засади НУШ. Даний підручник містить сучасний автентичний мовний матеріал, комунікативно-орієнтовані завдання та диференційовані вправи, що сприяють формуванню ключових мовленнєвих компетентностей п'ятикласників.

Для підвищення ефективності навчального процесу було використано комплекс навчально-методичних матеріалів, що доповнювали підручник та сприяли розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності:

- Робочі зошити до підручника, які містять систему тренувальних вправ на розвиток лексичних, граматичних та комунікативних навичок. Зокрема, «Робочий зошит з англійської мови для 5-го класу», інтегрований у навчально-методичний комплект (НМК) “English 5. Kids Online” (автори: О.Карпюк, К.Карпюк) та зошит з граматики, що інтегрується із навчальним змістом підручника та забезпечує системний підхід до вивчення граматичних явищ.
- Аудіоматеріали, що супроводжують підручник та робочий зошит, використовувалися для формування навичок аудіювання, покращення вимови та інтонаційної виразності мовлення учнів.

З метою модернізації навчального процесу в межах експерименту нами було розроблено авторський навчальний посібник, який доповнює матеріали базового підручника та робочих зошитів. Посібник розроблений з урахуванням принципів інтерактивного навчання та містить систему інтерактивних, комунікативно-орієнтованих та ігрових завдань, що дозволяють забезпечити ефективну реалізацію концепції НУШ у процесі вивчення англійської мови. Для розширення можливостей використання матеріалів у педагогічній практиці його оприлюднено на авторському блозі: <https://engeasyalonakot.blogspot.com/>. (Додаток М)

Посібник складається з таких основних розділів:

1. Лексичні та граматичні вправи – завдання на закріплення, повторення та активне використання мовного матеріалу відповідно до тематичних розділів підручника (рис. 3.13).

4. Complete. Use the correct school subjects.

 1. Hi! I like singing and listening to music. Which is my favourite subject? _____	5. Hi! I like exploring to discover new things. Which is my favourite subject? _____ 
 2. Hi! I like to learn about our past. Which is my favourite subject? _____	6. Hi! I like travelling and learn about new countries. Which is my favourite subject? _____ 
 3. Hi! I like drawing. Which is my favourite subject? _____	7. Hi! I like doing exercise and be healthy. Which is my favourite subject? _____ 
 4. Hi! We like to learn new word, translate texts, and speak foreign language. Which is our favourite subject? _____	8. Hi! I like numbers. I like doing sums. Which is my favourite subject? _____ 

Рисунок 3.13. Приклади вправ із навчального посібника «Збірник вправ до теми «School is cool»»

2. Комуникативні завдання – вправи на розвиток усного мовлення, які передбачають роботу в парах і групах, моделювання діалогів, інтерактивні ситуаційні ігри (рис.3.14).

15. Translate the sentences.

1. Зазвичай я дивлюся телевізор увечері.
2. Щосереди у нас 5 уроків.
3. Мій кіт любить молоко.
4. Ольга ніколи не грає в гольф.
5. Восени часто йдуть дощі.
6. Вони часто ходять до кінотеатру.
7. Мій тато завжди допомагає мені з математикою.
8. У мого друга є великий собака.
9. Я люблю грати в комп'ютерні ігри.
10. Зазвичай ввечері готує моя мама.

16. Make up sentences to the pictures.



Рисунок 3.14. Приклади вправ із навчального посібника «Збірник вправ до теми «School is cool»»

3. Аудіювання – завдання, що ґрунтуються на використанні аудіоматеріалів із підручника та додаткових записів, розміщених за допомогою QR-кодів (рис.3.15).

1. Let's remember school things!



Рисунок 3.15. Приклади вправ із навчального посібника «Збірник вправ до теми «School is cool»»

4. Інтерактивні ресурси та цифровий контент – кожен тематичний блок містить QR-коди, що ведуть до відеолекцій, навчальних анімацій, інтерактивних вправ, тестів і онлайн-ігор.

7. Let's play together!



9. Let's read this code message.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
18	19	20	21	22	23	24	25	26

16-18-1-3-20-9-3-5

13-1-11-5-19

16-5-18-6-5-3-20.

Рисунок 3.16. Приклади вправ із навчального посібника «Збірник вправ до теми «School is cool»»

Спираючись на дослідження вчених, нами було враховано такі особливості створення посібника за підручником О. Карпюк, К. Карпюк: сфера комунікативної діяльності (зміст навчання моделює зміст спілкування), теми, ситуації та програми їх розгортання, комунікативні та соціальні ролі, мовні дії та мовний матеріал (тексти, мовні зразки...); мовний матеріал, правила його оформлення та навички оперування ним; комплекс спеціальних (мовленнєвих) умінь, що характеризують рівень практичного володіння англійською мовою як засобом спілкування та пізнання; система знань національно-культурних особливостей та реалій країни мови, що вивчається; загальні навчальні вміння, раціональні прийоми розумової праці, що забезпечують культуру навчально-пізнавальної діяльності учнів із засвоєння іноземної мови.

Однією з основних особливостей посібника є орієнтація на сферу комунікативної діяльності учнів, що передбачає моделювання реальних ситуацій спілкування та активне використання англійської мови в інтерактивних завданнях. Теми та ситуації організовано таким чином, щоб вони відповідали когнітивним особливостям п'ятикласників: їхній високій чутливості до візуальних і аудіальних стимулів, потребі у взаємодії з однолітками та схильності до емоційного забарвлення навчальної діяльності.

Запропоновані в посібнику комунікативні завдання передбачають парну та групову роботу, моделювання діалогів, інтерактивні ситуаційні ігри, що сприяє розвитку мовленнєвих дій учнів. Це відповідає їхній природній потребі у взаємодії та підтримує мотивацію до навчання. Використання QR-кодів із доступом до відеолекцій, анімацій та інтерактивних вправ сприяє розвитку уваги, зокрема формуванню в учнів довільного зосередження на навчальному матеріалі.

Мовний матеріал, представлений у посібнику, організований відповідно до особливостей сприйняття, пам'яті та мислення учнів молодшого підліткового віку. Оскільки в цьому віці домінує наочно-образне та механічне запам'ятовування, у завданнях використовуються візуальні опори, графічні схеми, таблиці, що полегшує засвоєння граматичних структур та лексичних одиниць. Використання автентичних аудіоматеріалів із підручника та додаткових записів, доступних через QR-коди, сприяє розвитку навичок аудіювання та формуванню фонетичної компетентності.

Посібник також сприяє розвитку загальних навчальних умінь. Через систему інтерактивних завдань учні навчаються застосовувати раціональні прийоми розумової діяльності, такі як класифікація, узагальнення, прогнозування, що формує навички критичного мислення. Використання ігрових елементів та гейміфікації дозволяє поєднати навчальну та мотиваційну складові, підвищуючи залученість учнів у навчальний процес.

У процесі засвоєння мовного матеріалу значну роль відіграє мислення, яке в учнів 5-го класу має конкретно-образний характер. Завдяки вправам, що

передбачають опору на наочні матеріали, схеми та інфографіку, учні легше встановлюють логічні зв'язки та засвоюють мовні конструкції в контексті.

Розвиток вольової сфери у молодших підлітків знаходиться на етапі формування, що вимагає додаткових механізмів для стимулювання навчальної діяльності. Посібник сприяє формуванню вміння підпорядковувати особисті мотиви загальній діяльності завдяки використанню парної та групової роботи. Спільне виконання комунікативних завдань сприяє налагодженню міжособистісної взаємодії та формуванню відповідальності за кінцевий результат.

Враховуючи, що всі психічні процеси в цьому віці мають емоційне забарвлення, особливу увагу приділено створенню позитивної навчальної атмосфери. Інтерактивні ігрові завдання, що передбачають емоційне залучення, допомагають підтримувати інтерес до навчання та впевненість у власних силах. Це дозволяє мінімізувати ймовірність виникнення психологічного бар'єру у спілкуванні як з учителем, так і з однолітками.

Враховуючи результати опитування вчителів англійської мови (12 респондентів), можна зробити висновок, що використання підручника О. Карпюк у поєднанні з розробленими навчально-методичними матеріалами та цифровими технологіями сприяло персоналізації навчального процесу (71%), підвищенню інтерактивності уроків (68%), а також забезпеченню наступності між початковою та середньою ланками освіти відповідно до концепції Нової української школи (82%).

Організуючи дослідницьку роботу, поступово залучали учнів 5 класу до групової роботи. На початковому етапі робота спрямовувалась на формуванні навички співпраці у фронтальному режимі. Учителі успішно запроваджували роботу в парах і поступово переходили до роботи в групах, аби діти засвоїли правила колективної взаємодії. Використовували прийоми, рекомендовані Леоновою (2013): безсловесне спілкування, маркування позначками «+» (згоден), «-» (не згоден), «?» (не зрозумів), «!» (хочу доповнити); проведення творчих дидактичних ігор для розвитку творчих здібностей; самостійний вибір

помічника під час труднощів у відповідях; обов'язкове обговорення результатів групової роботи [72].

У ході проведеного експерименту було визначено вихідний рівень сформованості іншомовної компетентності учнів 5-х класів на початковому етапі дослідження. Отримані результати дали змогу проаналізувати особливості засвоєння англійської мови, виявити основні труднощі, з якими стикаються учні, та встановити ключові чинники, що впливають на їхню навчальну діяльність.

У процесі проведення експериментального дослідження було визначено рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів 5-х класів на кожному з етапів формувального етапу експерименту. Динаміку змін можна розглянути в діаграмах, поданих нижче (Рис.3.17-3.19).



Рисунок 3.17. Рівні сформованості англомовної компетенції учнів НУШ на адаптаційному етапі

На адаптаційному етапі, який передбачав початкову інтеграцію інтерактивних методів у навчальний процес, більшість учнів продемонстрували середній (34%) та низький (28%) рівень іншомовної компетентності. Лише 11% учнів мали високий рівень сформованості іншомовних навичок, а 27% досягли достатнього рівня. Учні з високим рівнем демонстрували впевнене володіння мовними засобами, граматичну та стилістичну правильність мовлення, а також здатність ефективно комунікувати в різних навчальних ситуаціях. Вони активно використовували англійську мову як засіб пізнання та комунікації, що свідчить про їхню адаптованість до навчального процесу та високу мотивацію. Учні із

середнім рівнем загалом добре володіли англійською мовою, хоча припускалися незначних лексико-граматичних помилок і потребували додаткового часу для опрацювання мовного матеріалу. Ця категорія учнів мала потенціал для подальшого розвитку мовних навичок за умови системного використання інтерактивних методів навчання та мовної практики. Водночас учні з низьким рівнем мали фрагментарні знання, демонстрували труднощі у сприйнятті мовлення на слух та продуктивних видах мовленнєвої діяльності. Часте використання шаблонних фраз, значна кількість помилок та недостатня впевненість у висловлюваннях свідчили про необхідність цілеспрямованої роботи над розвитком комунікативних навичок та вдосконаленням мовної компетентності.



Рисунок 3.18. Рівні сформованості англійської компетенції учнів НУШ на основному (базовому) етапі

На основному етапі, який передбачав систематичне використання інтерактивних технологій, відбулося суттєве покращення рівня іншомовної комунікативної компетентності учнів. Частка учнів із високим рівнем зросла до 19%, а з достатнім – до 36%. Водночас кількість учнів із середнім рівнем зменшилася до 27%, а з низьким – до 18%. Учні з високим рівнем продемонстрували подальший розвиток мовленнєвих навичок, що виражалося у впевненому володінні англійською мовою в різних комунікативних ситуаціях. Вони активно брали участь у діалогах, правильно застосовували граматичні структури та мали високий рівень самостійності у виконанні мовних завдань.

Учні із середнім рівнем значно покращили свої навички, хоча все ще припускалися окремих помилок і потребували підтримки вчителя при виконанні складніших завдань. Учні з низьким рівнем продемонстрували певний прогрес, проте залишалися труднощі у формулюванні висловлювань, розумінні автентичного мовлення та застосуванні вивченого матеріалу в нових комунікативних ситуаціях.



Рисунок 3.19. Рівні сформованості англomовної компетенції учнів НУШ на завершально-коригувальному етапі

На завершально-коригувальному етапі, який передбачав узагальнення та коригування набутих знань, відбулося подальше зростання рівня іншомовної компетентності. Кількість учнів із високим рівнем досягла 30%, тоді як 41% учнів продемонстрували достатній рівень. Частка учнів із середнім рівнем знизилася до 19%, а з низьким – до 10%. Такі результати свідчать про суттєве підвищення ефективності навчального процесу та адаптацію учнів до використання інтерактивних методів у вивченні іноземної мови. Учні з високим рівнем мали сформовані комунікативні навички, могли висловлювати свої думки в усній і письмовій формах без значних труднощів, демонстрували гнучкість у використанні мовних структур. Учні із достатнім рівнем значно покращили свої мовленнєві здібності, хоча ще потребували додаткової практики для удосконалення продуктивних навичок. Учні із середнім рівнем потребували більше часу для формулювання висловлювань, припускалися помилок у

складних конструкціях, однак їхня мовна активність суттєво зросла. Учні з низьким рівнем мали значні труднощі у всіх видах мовленнєвої діяльності, що ускладнювало їхню здатність до ефективного засвоєння навчального матеріалу. Відсутність сталої мотивації, складності в розумінні та продукуванні мовлення, низький рівень самостійності у навчальній діяльності вимагали впровадження спеціальних педагогічних стратегій для підвищення їхньої залученості та подолання труднощів у навчанні.

Проведений аналіз отриманої інформації засвідчив наявність суттєвих відмінностей у рівні іншомовної компетентності учнів 5-х класів, що підтвердило необхідність вдосконалення методичних підходів до викладання англійської мови та врахування умов організації уроків. Таким чином нами запропонований варіант планування уроку англійської мови (Рис. 3.20). Він відрізняється від класичних уроків тим, що вся робота орієнтована на здобувача освіти, якій заволодівається до активної пізнавальної діяльності, має виказати свою відповідальність за кінцевий результат діяльності, проявляє творчість.

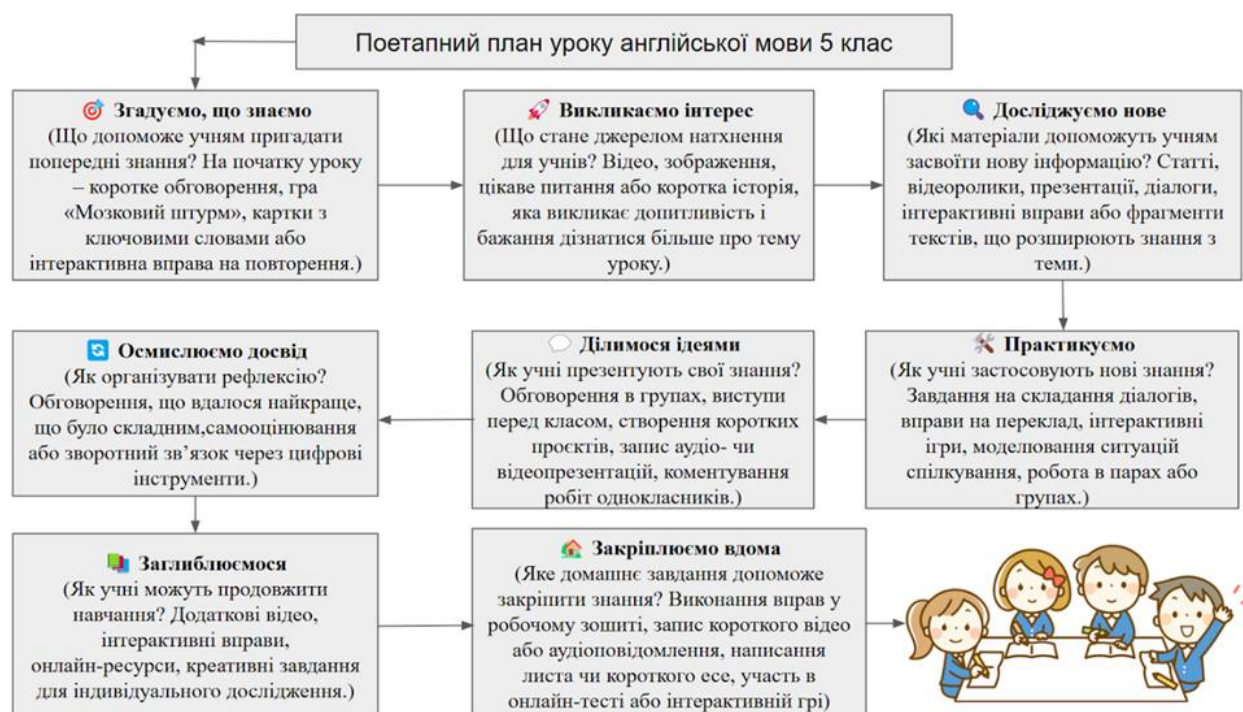


Рисунок 3.20 Покрокове планування сучасного уроку англійської мови

У межах формульовального етапу експерименту вивчалася ефективність нестандартних уроків як одного з психолого-педагогічних засобів підвищення

мотивації та результативності навчання англійської мови учнів 5 класу за Концепцією Нової української школи. Використання нестандартних уроків у навчальному процесі було зумовлене необхідністю забезпечення високого рівня залучення учнів до активної діяльності, формування їхньої мовленнєвої компетентності та розвитку комунікативних навичок у невимушеній атмосфері.

У ході проведеного експерименту було визначено головні особливості нестандартних уроків, які сприяють підвищенню мотивації учнів, активізації їхньої пізнавальної діяльності та формуванню іншомовної комунікації відповідно до концепції НУШ.

На основі отриманих результатів створено узагальнену схему, що відображає ключові характеристики нестандартних уроків (Рис.3.21).

01	Зміна формату навчання	Відхід від класично-пояснювального методу на користь інтерактивних, ігрових та дослідницьких підходів.
02	Ситуативність та моделювання реального мовленнєвого середовища	Створення ситуацій, що імітують реальні комунікативні потреби учнів
03	Кооперативне навчання	Використання парної та групової роботи, яка сприяє розвитку навичок взаємодії та співробітництва
04	Використання елементів театралізації, квестів та проектної діяльності	Забезпечення емоційного залучення учнів у процес навчання, що позитивно впливає на засвоєння нового матеріалу
05	Поєднання традиційних та цифрових технологій	Інтеграція мультимедійних ресурсів, онлайн-платформ та мобільних додатків для створення сучасного навчального середовища.

Рисунок 3.21. Особливості нестандартних уроків англійської мови в умовах НУШ

Вибір нестандартних уроків як основного педагогічного інструменту для проведення експериментального дослідження зумовлений низкою психолого-педагогічних та методичних факторів. У контексті реалізації Концепції НУШ особлива увага приділяється розвитку компетентнісного підходу до навчання, інтеграції інтерактивних методів і формуванню практико орієнтованих знань. За

результатами опитування вчителів, 68% стверджували, що саме нестандартні уроки найбільшою мірою відповідають цим завданням, оскільки створюють сприятливі умови для формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності, розвитку критичного мислення та підвищення мотивації до навчання.

Однією з ключових причин вибору нестандартних уроків учителями (73%) названо необхідність зниження адаптаційних труднощів учнів при переході з початкової до середньої школи. П'ятий клас є перехідним етапом в освітньому процесі, і зміна підходів до організації уроків дозволяє забезпечити більш комфортний і природний перехід до нових навчальних умов. Крім того, 64% вчителів вважають, що нестандартні уроки дозволяють вирішити важливу проблему збереження та розвитку навчальної мотивації учнів.

Ще одним аргументом на користь використання нестандартних уроків є їх спрямованість на врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, розвитку їхніх творчих здібностей і формуванні навичок співпраці [92].

Також важливо зазначити, що застосування нестандартних уроків відповідає концепції інтеграції традиційних та цифрових технологій у навчальний процес. У сучасному освітньому середовищі важливим аспектом є використання мультимедійних ресурсів, онлайн-платформ та інтерактивних інструментів, що значно розширює можливості засвоєння знань та робить навчання більш динамічним і гнучким. Отже, вибір нестандартних уроків для проведення дослідження зумовлений їхньою ефективністю у розв'язанні актуальних педагогічних завдань, спрямованих на підвищення якості іншомовної освіти, мотивації учнів та відповідність сучасним освітнім стандартам.

У ході експериментального дослідження нами було розроблено та впроваджено низку вправ нестандартного характеру, які сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетентності учнів 5 класу і не суперечать вимогам Концепції НУШ. Основними характеристиками таких уроків стали

інтерактивність, моделювання реальних комунікативних ситуацій, кооперативне навчання та використання сучасних цифрових технологій, проєктна діяльність, театралізація, квести, драматизації тощо. Такі методи сприяють підвищенню залученості учнів до активної діяльності, роблять урок більш цікавим та практично орієнтованим.

Пропонуємо вправи для означених етапів уроків англійської мови.

1. Для вступної частини метою може бути створення емоційного настрою, зацікавленості учнів, логічне підведення до теми уроку.

- Привітання у нестандартній формі:
 - *Інтерактивний діалог:* учні у парах обмінюються привітаннями, використовуючи нові вирази або розігруючи короткі діалоги за ситуацією (наприклад, уявна зустріч у парку чи в магазині).
 - *Привітання в ролях:* учні обирають картки з персонажами (турист, продавець, спортсмен тощо) і вітаються відповідно до їхньої ролі.
 - *Використання пісень або римовок:* виконання коротких англомовних пісень або римованих вправ на привітання.
- Презентація теми через цікаве завдання:
 - *Загадки:* перед початком уроку вчитель зачитує загадку англійською мовою, що стосується теми уроку (наприклад, перед темою «Seasons» загадка «I am cold and white. I come in winter. What am I?»).
 - *QR-коди:* учні сканують QR-коди, що ведуть до коротких відео або ілюстрацій, які вводять їх у контекст уроку (наприклад, перед темою «Food» переглядають зображення національних страв різних країн).
 - *Обговорення життєвих ситуацій,* у яких учні можуть використати нові знання (наприклад, під час подорожі, у кафе, у спілкуванні з друзями з інших країн).
 - *«Дерево очікувань»* – учні на стікерах записують, чого вони очікують від уроку, і прикріплюють їх на плакат у формі дерева.

2. Метою основної частини є забезпечити активну участь здобувачів на уроці із застосуванням інтерактивних методів.

1. Активізація лексичних та граматичних знань

- Робота з інтерактивними платформами:
 - *Quizlet*: вивчення нової лексики через флеш-картки, створення власних словникових наборів (наприклад, створений нами набір флеш-карт <https://quizlet.com/1005921339/flashcards?funnelUUID=b9e8b4b9-b2d5-4c76-a61f-f348c2bfb9c8>).
 - *Kahoot*: тестування засвоєних слів та граматичних структур у форматі командної гри (наприклад, створений нами тест <https://play.kahoot.it/v2/lobby?quizId=545bc157-0a7f-46c2-861c-abe550d3e447>).
- Використання тематичних карток, ігор або групових завдань:
 - «*Ланцюжок слів*»: учні по черзі називають слова з певної теми, повторюючи попередні варіанти та додаючи нові.
 - «*Граматичне доміно*»: учасники отримують картки з частинами речень і повинні скласти правильне речення.
 - «*Розподіл за категоріями*»: учні групують слова за категоріями (наприклад, "Food", "Drinks", "Fruits").

2. Практика мовленнєвих навичок

- Говоріння:
 - *Рольові ігри*: моделювання реальних ситуацій (наприклад, діалог у кафе, у магазині, в аеропорту).
 - *Ситуаційні діалоги*: складання розмов за заданим сценарієм.
 - Обговорення спірних тем у парах або групах (наприклад, «Is it necessary to wear a school uniform?»).
- Аудіювання:
 - *Прослуховування аудіо- або відеоматеріалів* із завданнями:
 - Визначення основної ідеї (True/False).
 - Відповіді на запитання після перегляду відео.
 - *Вправа «Таємний слухач»*: учень слухає текст і має передати зміст своїм однокласникам.

- Читання:

- Сканування QR-кодів для доступу до інтерактивних текстів або статей.
- Вправи на передбачення змісту тексту (наприклад, учням дається заголовок і декілька ключових слів, і вони мають спробувати передбачити зміст).
- Читання з вибором пропущених слів (gap-filling exercises).

- Письмо:

- Створення творчих текстів: написання короткого есе на тему «My favourite day at school»; написання листа другу про свої хобі.
- Робота в групах: колективне складання історії за ілюстраціями.

3. Технологічна інтеграція

- Використання мобільних додатків та онлайн-дошок (Padlet):

- Учні створюють спільні проекти та обговорюють ідеї.
- Виконують вправи на інтерактивних платформах (Наприклад, при вивченні теми «Хобі» ми застосовували інтерактивні вправи з платформ LiveWorksheets <https://www.liveworksheets.com/node/3371908>, та Wordwall <https://minilink.pro/U3C9>).

- Робота з відеоматеріалами:

- Перегляд коротких навчальних відео з наступним виконанням завдань (наприклад, переглянувши відео <https://www.youtube.com/watch?v=8p82tSzApY8> учні ділилися власними вподобаннями щодо пір року та пояснювали свій вибір).

4. Рефлексія під час виконання завдань

- Обмін думками: учні в парах чи групах діляться тим, що їм сподобалося або що було складним.
- Самооцінка: учні заповнюють рефлексивну таблицю:
 - Що я сьогодні дізнався?
 - Що мені вдалося найкраще?
 - Що я хотів би покращити?

3. Творча канва уроку з метою розвинути креативність, залучити до активної діяльності.

Групові проекти:

1. Розробка постерів. Учні працюють у групах і створюють постери на тему «My Dream City» та «Save the Planet». Використовують малюнки, вирізки з журналів та підписи англійською мовою.

2. Комікси. Учні малюють і підписують комікси на тему «A Day in the Life of a Superhero» та «An Unexpected Adventure».

3. Міні-презентації. Кожна група отримує тему (наприклад, «My Favorite Animal» або «Unusual Inventions») і за 5 хвилин готує коротку усну презентацію з візуальними матеріалами.

Тематичні ігри

1. Квест «Treasure Hunt». Учні отримують серію підказок англійською мовою, які ведуть їх до «скарбу» (словникові картки, стікери з новими словами тощо).

2. Створення міні-фільмів або анімацій. Учні пишуть короткий сценарій на основі казки, використовували мобільні додатки для створення анімацій.

Колективні творчі завдання

1. Написання колективної історії («Chain Story»). Кожен учень додає по одному реченню до історії, використовуючи задану граматичну структуру (наприклад, Past Simple, Future Simple).

2. Створення сценарію для театральної постановки. Учні розподіляють ролі та пишуть короткий сценарій для сценки на тему «A Day at the Zoo» або «Lost in Space». Після підготовки виконували міні-виставу.

4. Підсумкова частина уроку передбачає визначення та обґрунтування результатів уроку, отримання зворотного зв'язку.

1. Підбиття підсумків:

- Гра «One Word Summary» – учні по черзі називають одне слово, яке найкраще характеризує те, що вони сьогодні дізналися.
- Вправа «Three Stars and a Wish» – кожен учень називає три речі, які йому сподобалися, і одне побажання щодо покращення уроку.

2. Рефлексія:

- Інтерактивне опитування (наприклад, створений нами опитувальник в Google Forms <https://minilink.pro/WOtZ>): короткі запитання про вивчений матеріал і настрій після уроку.
- Вправа «Emoji Feedback» – учні обирають смайлик (😊 – було цікаво, 😐 – нейтрально, 😞 – було важко) та пояснюють свій вибір.
- Метод «Exit Ticket» – на стікерах або в онлайн-форматі учні відповідали на три запитання: Що нового я дізнався? Що було найцікавішим? Яке питання залишилося незрозумілим?

3. Домашнє завдання:

Креативне:

- «Video Report» – записати коротке відео (1-2 хв), у якому розповісти про своє хобі або улюблений вид спорту англійською мовою.
- «Create a Comic» – намалювати комікс про улюбленого персонажа, використовуючи вивчені слова та вирази.

Практичне:

- «Interview a Family Member» – взяти інтерв'ю у когось із рідних англійською мовою про їхні захоплення.
- «Make a Presentation» – підготувати слайди у PowerPoint чи Canva про улюблене хобі.

Запропоновані вправи є характерними для нестандартного уроку. Однак вони можуть мати різні варіанти відповідно до гнучкої структури обраної вчителем, що дозволяє адаптувати цілі кожного структурного елементу уроку відповідно до навчальних цілей, рівня підготовленості учнів та специфіки мовного матеріалу. Педагог може обирати завдання для кожного етапу уроку, змінювати їхню послідовність, а також доповнювати власними методичними розробками та інтерактивними елементами. Такий підхід сприяє індивідуалізації навчального процесу, підвищенню мотивації учнів і забезпеченню ефективного засвоєння іншомовного матеріалу.

Далі детальніше розглянемо методи навчання, що застосовувалися під час проведення уроків англійської мови у 5 класі, а також *конкретні прийоми*, що забезпечували їх практичну реалізацію в межах окремих етапів заняття. Особлива увага приділяється *освітнім технологіям*, зокрема інтерактивним і комунікативним, які слугували базою для організації навчального процесу та створення сприятливого освітнього середовища відповідно до концепції Нової української школи.

Узагальнюючи підходи до інтерактивного навчання, ми погоджуємося з дослідженнями Руденко Н. [158], яка наголошує на важливості поступового впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес. Вчена зазначає, що одночасне використання як простих, так і складних форм інтерактивної діяльності може не відповідати віковим та психологічним особливостям учнів середньої школи, що, у свою чергу, може знизити ефективність навчання. Відповідно до цього, у нашому дослідженні було дотримано принципу послідовності, що передбачає поступове впровадження інтерактивних технологій залежно від рівня підготовленості учнів та складності навчального матеріалу.

На основі аналізу сучасних науково-методичних джерел [49, 51, 87, 158] було розроблено класифікацію інтерактивних освітніх технологій, адаптовану до процесу навчання англійської мови у 5 класі. Вона включає ключові напрями інтерактивного навчання, які сприяють розвитку мовленнєвих навичок, критичного мислення, співпраці учнів, а також формуванню мотивації до вивчення мови.

Створена нами таблиця 3.3, відображає систематизовані методи та прийоми, які використовувалися у межах дослідження. До цієї класифікації увійшли технології розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, кооперативного навчання, ігрові технології та технології проєктної діяльності. Вона сформована на основі аналізу науково-методичної літератури, а також результатів педагогічного спостереження, метою якого було відстеження якості застосування методів активного навчання на уроках англійської мови.

Таблиця 3.3.

**Основні інтерактивні технології та методи, застосовані у процесі
навчання англійської мови**

№ п/п	Тип інтерактивної технології	Мета застосування	Методи та прийоми	Приклади використання
1.	Технології розвитку комунікативних навичок	Формування діалогічного та монологічного мовлення, розвиток навичок усного спілкування.	«Рольова гра», «Інсценізація», «Ситуаційне моделювання»	Розігрування ситуацій «У магазині», «Замовлення їжі в ресторані», створення діалогів на задану тему.
2.	Технології розвитку критичного мислення	Розвиток аналітичного мислення, аргументації та уміння висловлювати власну точку зору.	«Займи позицію», «Два – чотири – всі разом», «Дерево рішень»	Дискусія «Чи варто вивчати іноземні мови з раннього віку?», аналіз ситуації «Що робити, якщо ви загубилися у чужій країні?»
3.	Технології кооперативного навчання	Формування навичок роботи в команді, взаємодії у групах.	«Ажурна пилка», «Навчаючи – вчуся», «Ротаційні трійки»	Колективне обговорення теми, пояснення граматичних правил однокласникам.
4.	Ігрові технології	Підвищення мотивації до навчання, формування позитивного емоційного ставлення до вивчення мови.	«Мовні квести», «Лексичне доміно», «Інтерактивний кросворд»	Створення інтерактивних завдань на базі опрацьованої лексики, виконання командних ігрових вправ.
5.	Технології проєктної діяльності	Розвиток творчого мислення, дослідницьких навичок та самостійної роботи учнів.	«Міні-проєкти», «Створення відеороликів», «Інтерв'ю з носієм мови»	Підготовка презентацій на тему «Мій улюблений герой англomовної літератури», запис відеоблогів англійською мовою.

За результатами опитування вчителів англійської мови щодо ефективності використання інтерактивних технологій на уроках було встановлено, що найбільш результативними є технології розвитку комунікативних навичок (89%), ігрові методи (74%) та технології кооперативного навчання (51%). Згідно з отриманими даними, технології розвитку комунікативних навичок (рольові ігри, інсценізації, ситуаційне моделювання) є особливо ефективними для формування діалогічного та монологічного мовлення. Вчителі відзначають, що

методи, які передбачають моделювання реальних життєвих ситуацій, сприяють підвищенню впевненості учнів у спілкуванні англійською мовою. Наприклад, відтворення діалогів на тему «Замовлення їжі в ресторані» або «У магазині» не лише розширює словниковий запас, а й допомагає учням подолати мовний бар'єр.

Ігрові технології, зокрема мовні квести, лексичне доміно та інтерактивні кросворди, також отримали високу оцінку серед опитаних педагогів. Вони мотивують учнів до активного засвоєння матеріалу, роблять процес навчання цікавим і динамічним. Особливо ефективними визнані командні ігрові вправи, оскільки вони сприяють розвитку співпраці між учнями та формують позитивне ставлення до вивчення іноземної мови.

Не менш важливими є технології кооперативного навчання, які передбачають взаємодію учнів у групах і парах. Методи «Ажурна пилка», «Ротаційні трійки» та «Навчаючи – вчуся» сприяють глибшому засвоєнню матеріалу через пояснення одноліткам. Учителі наголошують, що такий підхід дозволяє учням краще структурувати свої знання, формувати логічне мислення та розвивати навички аргументованого висловлювання.

Узявши за основу «Піраміду навчання» Едгара Дейла, нами було створено адаптовану модель, яка відповідає специфіці експериментального дослідження, спрямованого на визначення ефективності різних методів вивчення англійської мови в учнів 5-х класів у контексті реалізації Концепції НУШ. На основі аналізу емпіричних даних здійснено розподіл методів навчання за рівнем їхнього впливу на засвоєння мовного матеріалу, що дало змогу окреслити найбільш результативні стратегії викладання. Для цілей дослідження було важливо надати змістовну характеристику різним методам, оцінити їхню ефективність та виявити залежність між ступенем засвоєння матеріалу і рівнем активності учнів в освітньому процесі.

У зв'язку з візуальною структурованістю та аналітичним характером, адаптовану модель ефективності методів навчання англійської мови, а також

супровідний опис щодо специфіки їх застосування в межах експерименту, подано у Додатку Н.

У межах дослідження, спрямованого на визначення психолого-педагогічних умов організації уроків англійської мови за концепцією НУШ, нами активно застосовувалася технологія «перевернутого навчання». Ця методика передбачає зміну традиційної освітньої моделі «урок – домашнє завдання» на альтернативний підхід, за якого засвоєння теоретичного матеріалу відбувається в домашніх умовах (за допомогою відеоматеріалів, інтерактивних презентацій, рекомендованих джерел), тоді як класна робота присвячується активному застосуванню набутих знань, обговоренню ключових питань, інтеграції теоретичних понять у практичну діяльність [106].

Концепція «перевернутого класу» (*flipped classroom*) передбачає, що основний процес засвоєння нового матеріалу відбувається під час самостійної роботи учнів, тоді як у класі здійснюється виконання практичних завдань, тренувальних вправ, групових проєктів, а також індивідуальних консультацій з учителем [121].

Технологія «перевернутий клас» безпосередньо сприяє підвищенню рівня засвоєння навчального матеріалу, оскільки вона трансформує структуру уроку відповідно до принципів піраміди Е. Дейла. На етапі самостійної роботи вдома учні ознайомлюються з новою темою за допомогою пасивних методів (перегляд навчальних відео, читання текстів, опрацювання презентацій). Це дозволяє їм підготуватися до активної взаємодії на уроці.

Безпосередньо в класі навчальний процес будується на основі активних методів, що сприяють глибшому засвоєнню матеріалу. Здобувачі виконують інтерактивні вправи, обговорюють питання у парах і групах, розігрують рольові діалоги, беруть участь у дискусіях. Такий підхід дає змогу максимально використовувати час уроку для практичного застосування мовних знань, що відповідає принципам комунікативного навчання. Особливо ефективним є залучення учнів до проєктної діяльності та навчання через навчання інших, коли вони пояснюють матеріал однокласникам або презентують власні дослідження.

Таким чином, використання технології «перевернутий клас» у процесі навчання англійської мови дозволяє поєднати переваги різних рівнів засвоєння матеріалу, переносячи пасивне сприйняття інформації на домашній етап, а в класі зосереджуючись на активних методах, що забезпечують ефективне закріплення знань і розвиток комунікативних навичок.

Важливим аспектом успішного впровадження перевернутого навчання є дотримання його основних принципів, які забезпечують ефективну організацію навчального процесу, адаптацію матеріалів до індивідуальних особливостей учнів та активну роль учителя як фасилітатора освітнього середовища.

Таблиця 3.4. була сформована на основі аналізу матеріалів Flipped Learning Network [221] – некомерційної онлайн-спільноти освітян, які досліджують та впроваджують технологію перевернутого навчання, а також з урахуванням педагогічного досвіду практикуючих учителів. Представлені у ній принципи відображають ключові аспекти ефективного застосування цієї технології в освітньому процесі та сприяють оптимізації навчальної діяльності учнів.

Таблиця 3.4.

Принципи ефективного застосування технології перевернутого навчання

Принцип	Опис
Гнучкість освітнього середовища (Flexible Environment)	Учні мають можливість самостійно обирати темп і місце навчання, що дозволяє їм засвоювати матеріал у зручний спосіб. Вчитель адаптує навчальні ресурси відповідно до індивідуальних потреб класу.
Формування культури освітньої взаємодії (Learning Culture)	Технологія перевернутого навчання орієнтована на активну взаємодію між учнями, що сприяє розвитку критичного мислення, аналізу інформації та комунікативних навичок.
Структурований контент (Intentional Content)	Навчальні матеріали повинні бути чітко структурованими, методично обґрунтованими та адаптованими до вікових особливостей учнів. Використання інтерактивних платформ та мультимедійного контенту сприяє активізації навчальної діяльності.
Професіоналізм педагога (Professional Educator)	Ефективність перевернутого навчання залежить від рівня підготовки вчителя, його здатності планувати освітній процес, підбирати оптимальні методи навчання та створювати якісні навчальні матеріали.

Метод «перевернутого класу» передбачав самостійне ознайомлення учнів з новим матеріалом удома шляхом перегляду відеоуроків (наприклад, <https://youtu.be/7RzIGSYFFD0>) або роботи з інтерактивними завданнями перед проведенням уроку. Це дало змогу використати класний час для активного застосування знань, їх обговорення, розв'язання проблемних завдань та відпрацювання практичних навичок у комунікативних ситуаціях.

Наочне представлення етапів реалізації методу «перевернутого класу» відображено на рис. 3.22 «Технологія проведення «перевернутого» уроку», який ілюструє ключові складові даної методики та їхню послідовність у навчальному процесі.



Рисунок 3.22. Технологія проведення «перевернутого» уроку

У процесі дослідження нами було виявлено низку недоліків, пов'язаних із впровадженням технології «перевернутого класу» в освітній процес. Зокрема, ми погоджуємося з висновками Л. В. Чоповської про те, що одним із ключових викликів цієї методики є недостатній рівень сформованості навичок самостійного навчання у школярів. Наші спостереження підтвердили, що учні потребують більшої підтримки з боку вчителя під час первинного ознайомлення з матеріалом, оскільки без належного методичного супроводу вони можуть

відчувати труднощі у сприйнятті нового матеріалу. Як зазначає Чоповська [207], ефективна організація самотійної роботи потребує впровадження додаткових механізмів контролю та оцінювання, що є важливим аспектом удосконалення методики.

Крім того, нами було підтверджено думку А. Basal [200] щодо високих часових витрат на підготовку навчальних матеріалів для реалізації технології «перевернутого класу». Дійсно, створення якісних відеоуроків, адаптація інтерактивних завдань та їхнє оновлення вимагають значних ресурсів з боку викладача. Зважаючи на швидкий розвиток інформаційних технологій, частина навчального контенту може втрачати актуальність або ставати недоступною, що потребує його регулярного коригування.

Ще одним важливим аспектом, на який ми звернули увагу, є технічні бар'єри, що можуть ускладнювати впровадження цієї методики. Як показали наші спостереження, не всі учні мають рівний доступ до необхідних цифрових ресурсів, що створює нерівність в умовах навчання. Це підтверджує необхідність розробки альтернативних методичних підходів, які б враховували індивідуальні можливості учнів та забезпечували рівний доступ до освітнього контенту.

Окремо варто відзначити проблему оцінювання навчальних досягнень у межах «перевернутого класу». Ми погоджуємося з твердженням Чоповської, що традиційні методи контролю знань потребують адаптації, оскільки значна частина навчального процесу переноситься у позааудиторний формат. Важливо не лише оцінювати кінцеві результати роботи учня, але й аналізувати його здатність самотійно шукати, опрацьовувати та критично осмислювати інформацію.

Важливою підставою для висновків стала інформація з результатів опитування вчителів англійської мови 5-х класів та власного педагогічного досвіду. Було встановлено, що застосування технології перевернутого навчання сприяє підвищенню навчальної активності учнів, розвитку їхньої самотійності та покращенню засвоєння навчального матеріалу. Водночас ефективність цього підходу значною мірою залежить від рівня методичного забезпечення,

професійної підготовки педагога та здатності учнів до самостійної роботи з навчальним матеріалом.

У рамках експерименту, спрямованого на вдосконалення організації та проведення уроків англійської мови у 5-х класах Нової української школи, було застосовано CLIL. Цей підхід передбачає інтеграцію вивчення іноземної мови з іншими предметними дисциплінами, що дозволяє здобувачам одночасно опановувати мовні навички та здобувати знання з інших галузей.

З метою практичного впровадження CLIL у навчальний процес нами було розроблено інтегровані заняття за підручником О. Карп'юк, що поєднують вивчення мови з іншими предметами. Нижче наведено приклади таких уроків (таб.3.5):

Таблиця 3.5.

Інтегровані уроки з використанням методики CLIL у 5-му класі

Тема уроку	Інтегрований предмет	Опис діяльності	Розділ підручника
Моє шкільне життя	Математика	Учні вивчають розклад уроків, обговорюють тривалість занять та перерв, обчислюють загальний час, проведений у школі протягом дня. Це сприяє розвитку навичок додавання та віднімання, а також вивченню лексики, пов'язаної зі шкільним життям.	Розділ 1: "School Life"
Моя родина та друзі	Природознавство	Під час обговорення теми сім'ї учні створюють генеалогічне дерево, вивчають поняття спадковості та сімейних зв'язків, що інтегрує знання з біології та розширює словниковий запас	Розділ 2: "Family and Friends"
Їжа та напої	Технології	Учні обговорюють різні страви, їхні інгредієнти, процес приготування, а також правила здорового харчування. Це поєднує знання з кулінарії та технологій з практикою англійської мови.	Розділ 3: "Food and Drinks"
Погода та природа	Географія	Учні вивчають різні типи погоди, кліматичні зони, обговорюють вплив погоди на життя людей та природу, що інтегрує географічні знання з мовною практикою.	Розділ 4: "Nature and Weather"
Хобі та вільний час	Мистецтво	Під час обговорення хобі учні знайомляться з різними видами мистецтва, такими як живопис, музика, театр, створюють власні мистецькі проекти та презентують їх англійською мовою.	Розділ 5: "Hobbies and Leisure"

Узагальнення якісних показників інтегрованих уроків можна зробити висновок, що на таких уроках мотивація школярів до вивчення англійської мови

значно вище, активність у комунікаціях більш продуктивна. Поєднання мовного матеріалу з предметами природничого, математичного та мистецького циклів дало змогу зробити урок більш цікавим та практико орієнтованим. На рисунку 3.23 наочно показано, що здобувачі освіти краще засвоювали нову лексику та граматичні структури, оскільки були пов'язані з реальними життєвими ситуаціями та іншими навчальними дисциплінами.

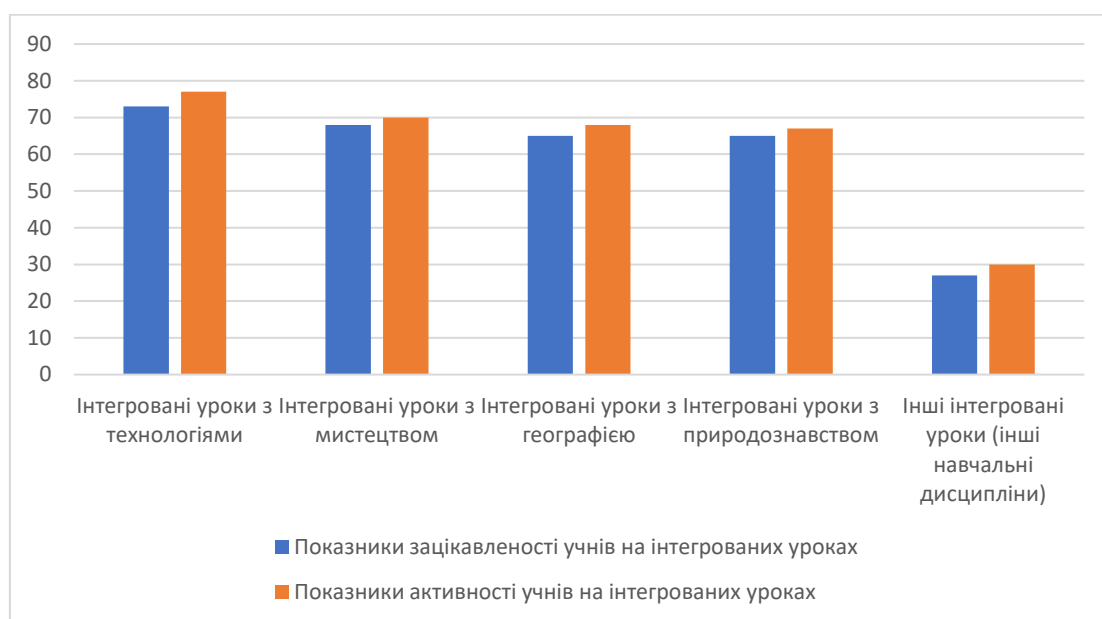


Рисунок 3.23. Показники зацікавленості та активністю учнів на інтегрованих уроках

Найбільший інтерес викликали уроки, інтегровані з технологіями (73%) та мистецтвом (68%), що корелює з високими показниками активності учнів на цих заняттях (77% та 70% відповідно). Учителі зазначили, що підвищена активність на таких уроках пояснюється використанням практико орієнтованих завдань, творчих проєктів і цифрових технологій. Наприклад, під час інтеграції з технологіями школярі створювали інструкції з приготування страв або розробляли мультимедійні презентації, тоді як заняття з мистецтвом передбачали роботу над постерами, колажами та лепбуками, що стимулювало як мовленнєву активність, так і творчий підхід. Також високий рівень активності спостерігався на уроках, інтегрованих із природознавством (67%) та географією (68%). Вчителі відзначили, що учні із зацікавленням виконували завдання, пов'язані з аналізом кліматичних умов, дослідженням природних явищ та складанням прогнозів

погоди англійською мовою. Це підтверджує, що поєднання іноземної мови з природничими науками сприяє кращому розумінню як мовного матеріалу, так і предметного змісту.

Водночас інтеграція англійської мови з математикою, історією, фізичною культурою та іншими дисциплінами отримала підтримку лише 27% учнів, що знайшло відображення у порівняно нижчому рівні їхньої активності (30%). За результатами опитування вчителів, причиною цього є складність адаптації матеріалу до мовних компетенцій учнів, а також відсутність достатньої кількості комунікативних завдань. Попри це, такі уроки мали свою дидактичну цінність: у межах інтеграції з математикою учні аналізували статистичні дані та виконували обчислення англійською мовою, а в рамках фізичної культури вивчали правила гри в різні види спорту та досліджували здоровий спосіб життя.

Таким чином, результати опитування вчителів підтверджують ефективність інтегрованих уроків у підвищенні активності та мотивації учнів, особливо за умови використання практично-орієнтованих методик і міждисциплінарних завдань.

Аналіз спостережень за навчальною діяльністю учнів під час інтегрованих уроків англійської мови свідчить про високу ефективність використаних методів та активне залучення школярів у навчальний процес. У ході дослідження було визначено найбільш улюблені та результативні види діяльності, що сприяли формуванню іншомовної компетентності та підвищенню мотивації до вивчення англійської мови (рис.3.24).

Найбільшу популярність серед учнів здобули практичні завдання (76%), які передбачали застосування набутих знань у реальних або наближених до реальних ситуаціях. Наприклад, створення генеалогічного дерева дозволяло учням не лише засвоїти лексику, пов'язану з родинними зв'язками, а й інтегрувати біологічні та соціокультурні знання. Складання розкладу уроків сприяло розвитку навичок використання часових форм дієслів, а також допомагало учням краще орієнтуватися у власному навчальному графіку.

Проектна діяльність була високо оцінена 72% учнів, які активно брали участь у підготовці презентацій, мистецьких та дослідницьких проєктів. Створення мультимедійних презентацій англійською мовою давало можливість не лише систематизувати матеріал, а й розвивати навички публічного мовлення.

Мистецькі проєкти, що включали створення постерів, малюнків або творчих колажів, дозволяли учням виразити свої думки через візуальні матеріали, що значно покращувало запам'ятовування нових слів і виразів.

Інтерактивні ігри та вікторини (69%) стали одним із найулюбленіших методів навчання, оскільки дозволяли в ігровій формі перевіряти та закріплювати вивчений матеріал. Онлайн-платформи Kahoot та Quizlet сприяли швидкому повторенню лексики та граматичних конструкцій, а також мотивували учнів до активної участі через змагальний елемент.

Рольові ігри, що передбачали інсценізацію діалогів та обговорення життєвих ситуацій, користувалися популярністю у 66% учнів. Такі вправи дозволяли їм застосовувати мову в контексті реального спілкування, розвивати навички мовленнєвої взаємодії та впевнено висловлювати власну думку. Наприклад, обговорення теми покупок у магазині, бронювання готелю або складання плану подорожі сприяло закріпленню тематичної лексики та розвитку комунікативних компетенцій.

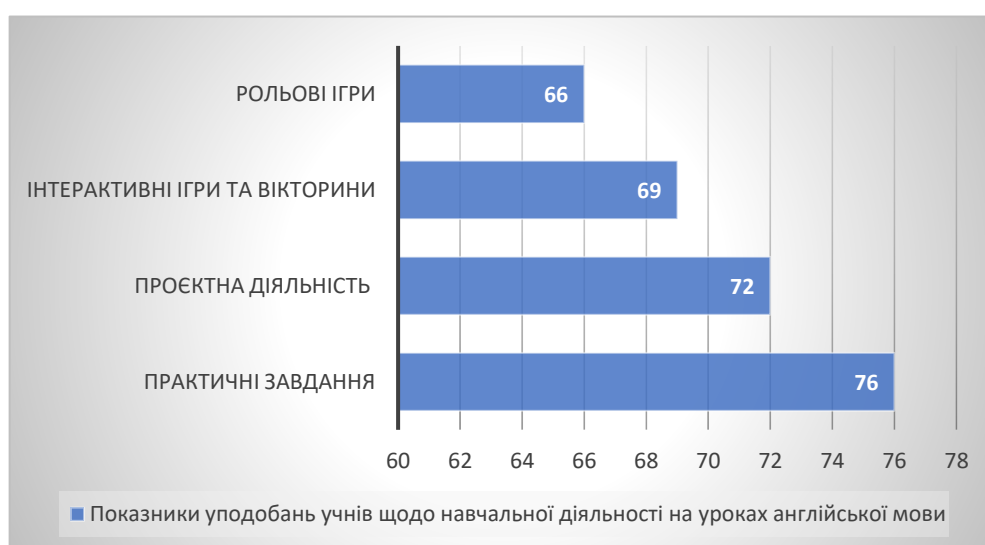


Рисунок 3.24. Аналіз уподобань учнів щодо навчальної діяльності на уроках англійської мови

Результати проведеного експерименту підтвердили високу ефективність CLIL у процесі викладання англійської мови в 5-х класах НУШ. Інтеграція іншомовного матеріалу з різними предметними дисциплінами сприяла не лише вдосконаленню мовленнєвих навичок, але й позитивно вплинула на когнітивний розвиток учнів, підвищила їхню мотивацію до навчання та сприяла формуванню ключових компетентностей. Наприклад, уроки, інтегровані з математикою, технологіями та мистецтвом, стимулювали аналітичне мислення, допомагали розвивати вміння логічно структурувати висловлювання та застосовувати мову для вирішення конкретних навчальних завдань.

Дані анкетування свідчать про значне зростання зацікавленості учнів у вивченні англійської мови. Близько 84% школярів відзначили, що інтегровані уроки були для них більш захопливими у порівнянні з традиційними заняттями.

Позитивний вплив методики CLIL проявився також у покращенні навичок критичного мислення, самостійної роботи та співпраці в групах. Виконання творчих проєктів, дослідницьких завдань та інтерактивних вправ сприяло формуванню комунікативних стратегій, необхідних для реального міжкультурного спілкування.

За результатами опитування вчителів англійської мови у 5-х класах, було визначено продуктивність проєктної діяльності здобувачів освіти. Варто зазначити, що підручник з англійської мови для 5-го класу (автор О. Карп'юк) містить проєктні завдання до кожної теми, що забезпечує систематичне залучення учнів до дослідницької та творчої діяльності, а також сприяє підвищенню їхньої мотивації до вивчення мови. Наприклад, при вивченні теми «It's Tasty!» у даному підручнику було передбачено проєктне завдання «Make a poster about food». У процесі роботи школярі досліджували різні групи продуктів, обговорювали їхню користь для здоров'я та презентували свої напрацювання у вигляді постерів. Такий підхід не лише активізував мовленнєву діяльність учнів, а й розширив їхні знання з теми здорового харчування, сприяючи інтеграції англійської мови з елементами природничих наук.

Таким чином, проєктна діяльність є одним із ключових компонентів особистісно-орієнтованого навчання, що сприяє розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, креативності та самостійності учнів. У рамках експерименту, проведеного серед учнів 5-х класів відповідно до концепції НУШ, було запроваджено різні форми проєктної роботи, які забезпечували інтегроване вивчення англійської мови та міжпредметні зв'язки. Було надано акцент на групові та індивідуальні проєкти. Здобувачі освіти здійснювали роботу над створенням тематичних постерів, мультимедійних презентацій, відеороликів та письмових творчих робіт, що позитивно впливало на їхню мотивацію до навчання. Наприклад, під час опрацювання теми «It's time to celebrate!» п'ятикласники розробляли мультимедійні презентації про традиції святкувань англомовних країн, у рамках теми «School is cool» - створювали відеоролики, в яких презентували власне бачення ідеальної школи, використовуючи відповідний тематичний лексичний і граматичний матеріал.

Досвід проведення уроків англійської мови дозволяє стверджувати, що проєктна діяльність сприяє розвитку комунікативних компетентностей, удосконаленню мовленнєвих навичок та активному засвоєнню лексико-граматичного матеріалу. Зокрема, учасники експерименту працювали над такими видами проєктної діяльності (рис.3.25):



Рисунок 3.25. Застосування різних видів проєктів на уроках англійської мови

З власного педагогічного досвіду можна стверджувати, що широке коло види проєктів – пошукові, творчі, презентаційні та групові – мають свої особливості та переваги у формуванні іншомовної компетентності. Пошукові проєкти сприяють розвитку дослідницьких навичок, адже учні аналізують інформацію про культуру, традиції та звичаї англomовних країн, порівнюючи їх із українськими реаліями. Творчі проєкти, зокрема написання та ілюстрування власних казкових історій англійською мовою, створення коміксів, що відображають повсякденне життя школярів, активізують креативне мислення та дозволяють школярам виражати свої ідеї англійською мовою. Презентаційні проєкти, як-от розробка мультимедійних презентацій або створення відеоеккурсій про своє місто для знайомства з ним віртуальних друзів з інших країн, не лише поглиблюють знання учнів, а й формують навички публічного мовлення та роботи з цифровими ресурсами. Групові проєкти, до яких належать постановки уривків з англomовних літературних творів, організація міні-конференцій та інтерактивних вікторин, допомагають розвивати командну роботу та взаємодію учнів у процесі навчання.

Проведене анкетування вчителів англійської мови 5-х класів дозволило визначити, які типи проєктів застосовуються найчастіше та, які з них найбільш ефективні з точки зору педагогів та учнів (рис. 3.26).

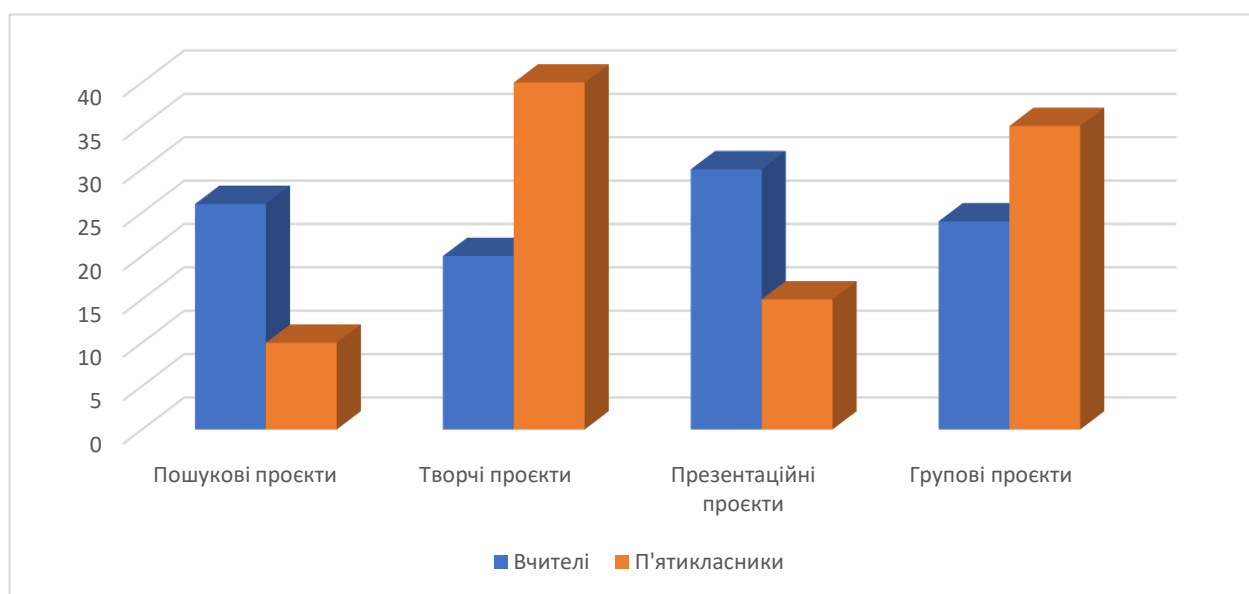


Рисунок 3.26. Порівняльний аналіз уподобань п'ятикласників і вчителів щодо видів проєктної діяльності на уроках англійської мови

Згідно з отриманими даними, вчителі найчастіше використовують презентаційні (35%) та пошукові проєкти (25%), оскільки вони дозволяють інтегрувати різні види діяльності та формувати дослідницькі навички. Водночас учні віддають перевагу творчим проєктам (40%) та груповій роботі (35%), оскільки вони забезпечують можливість самовираження та співпраці з однолітками.

Нами зроблено припущення, що сучасні освітні підходи передбачають активну інтеграцію ІКТ в освітній процес, що сприяє підвищенню мотивації учнів, розвитку їхніх когнітивних навичок та формуванню іншомовної комунікативної компетентності. У рамках проведеного експериментального дослідження використання ІКТ на уроках англійської мови в 5 класі було одним із ключових компонентів нестандартних уроків, що відповідало принципам Нової української школи та забезпечувало сучасний підхід до навчання.

Для оцінки ефективності впровадження ІКТ у процес викладання англійської мови в 5-х класах було проведено детальний аналіз їхнього використання на формувальному етапі. Дослідження мало на меті визначити, які саме цифрові інструменти та платформи найбільш ефективно сприяють розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, підвищенню їхньої мотивації та залученості до навчального процесу.

Зокрема, нами було розглянуто різні напрями застосування ІКТ, що включали інтерактивні платформи для навчання, мультимедійні ресурси, онлайн-вікторини, цифрові симуляції та інші інструменти, які дозволяли урізноманітнити форми подання матеріалу та підвищити рівень його засвоєння. Аналіз охоплював не лише сам факт використання технологій, а й конкретні методичні прийоми їхнього впровадження, що дозволило оцінити ефективність кожного з них у навчальному процесі.

Таблиця 3.6 узагальнює отримані результати, демонструючи взаємозв'язок між напрямками використання ІКТ, застосованими технологічними рішеннями та їхнім освітнім впливом.

Таблиця 3.6

Використання ІКТ на уроках англійської мови

Напрямок використання	Застосовані технології та платформи	Конкретні приклади використання у межах експерименту	Освітня мета та результати
Мультимедійні засоби навчання	Відео (BBC Learning English, National Geographic Kids, TED-Ed), аудіофайли, інтерактивні презентації (PowerPoint, Prezi, Canva)	- Перегляд відео National Geographic Kids про тварин із подальшим обговоренням та виконанням вправ на розуміння змісту. - Використання аудіозаписів до підручника Карпюк для тренування навичок аудіювання. - Створення інтерактивних презентацій у Canva для візуалізації нової лексики (наприклад, тема "My School Life").	Покращення сприйняття інформації, розвиток навичок аудіювання, розширення словникового запасу.
Онлайн-платформи та цифрові ресурси	Quizizz, Kahoot, Mentimeter, LearningApps, Wordwall, Padlet, Jamboard	- Використання Kahoot для проведення тестів за темами підручника Карпюк ("Daily Routine", "Hobbies and Free Time"). - Створення інтерактивних вправ у Wordwall для засвоєння граматичних структур. - Використання Padlet для групових проєктів, де учні ділилися своїми думками щодо теми "My Dream School".	Стимулювання пізнавальної активності, формувальне оцінювання, кооперативна робота учнів.
Віртуальні симуляції та онлайн-квести	Zoom, Google Meet, інтерактивні дошки, квестові платформи	- Проведення рольових діалогів у Zoom за заданими сценаріями (наприклад, "Ordering Food in a Café"). - Використання Jamboard для створення інтерактивної дошки з вправами на формування питальних речень. - Організація онлайн-квесту, де учні шукали підказки та виконували завдання, щоб "відкрити" наступний рівень квесту на тему "Around the World".	Моделювання реальних мовленнєвих ситуацій, розвиток комунікативних навичок.

Цифрові засоби для письма та говоріння	Grammarly, Quill, Voki, VoiceThread, Google Docs	- Перевірка учнівських письмових робіт через Grammarly із подальшим аналізом помилок. - Використання Voki для створення анімованих аватарів, які "говорять" англійською (учні готували короткі презентації про себе). - Колективне написання історій у Google Docs (наприклад, створення спільної розповіді "A Day in the Life of a Superhero").	Розвиток академічного письма, вдосконалення вимови та інтонації.
Гейміфікація та мобільні додатки	Duolingo, FluentU, Anki, Quizlet, BBC Learning English	- Використання Quizlet для вивчення нових слів через картки та ігри. - Виконання завдань у Duolingo як частина домашнього завдання для закріплення лексичних та граматичних конструкцій. - Перегляд відеоуроків у FluentU з подальшим виконанням тестових завдань.	Формування мотивації до навчання, закріплення лексичних та граматичних конструкцій.

На основі проведеного аналізу було встановлено, що ефективність використання різних цифрових ресурсів залежить як від частоти їх застосування, так і від їхніх функціональних можливостей.

Результати, представлені у попередній таблиці, дозволяють простежити основні тенденції використання ІКТ у навчальному середовищі, зокрема диференціацію цифрових інструментів залежно від їхньої ролі у формуванні навчальної діяльності. Подальший аналіз спрямований на визначення статистичних показників впливу конкретних технологій на освітній процес.

Таблиця 3.7 містить відповідні показники, що дозволяють простежити ефективність інтеграції цифрових ресурсів в освітньому процесі. Результати дослідження показують, що найчастіше використовуваними платформами стали Kahoot (85%) та Google Classroom (77%), що пояснюється їхньою зручністю та широкими можливостями інтеграції в навчальний процес. Kahoot виявився найбільш ефективним у підвищенні мотивації учнів (78%) та покращенні успішності (74%) завдяки елементам гейміфікації, що стимулюють активне залучення учнів до навчання.

Таблиця 3.7.

Показники (у %) використання ІКТ в освітньому процесі

Технологія	Частота використання (%)	Вплив на мотивацію учнів (%)	Покращення успішності (%)	Основні переваги використання
Kahoot	85%	78%	74%	Гейміфікація навчального процесу, миттєвий зворотний зв'язок, підвищення інтересу до навчання.
Quizlet	73%	72%	69%	Розширення словникового запасу, швидке засвоєння нової лексики через інтерактивні картки.
LearningApps	68%	65%	63%	Використання інтерактивних вправ для засвоєння граматики та лексичних конструкцій.
Padlet	60%	58%	55%	Колаборація учнів, створення інтерактивних проєктів та презентацій.
Google Classroom	77%	70%	67%	Організація навчального процесу, доступність матеріалів у будь-який час.
Edmodo	52%	48%	45%	Використання для домашніх завдань, обговорень та групової взаємодії.

Значну роль у засвоєнні нової лексики відіграли Quizlet (73%) та LearningApps (68%), які забезпечують швидке опрацювання мовного матеріалу за допомогою інтерактивних вправ. Водночас Padlet (60%) та Edmodo (52%) сприяли розвитку колаборативного навчання, що є важливим аспектом сучасної освіти.

Отже, отримані дані свідчать про те, що використання ІКТ у навчальному процесі має позитивний вплив не лише на мотивацію учнів, а й на покращення їхніх навчальних досягнень. Однак для досягнення максимального ефекту важливим є комплексне поєднання різних цифрових інструментів відповідно до навчальних цілей та рівня підготовки учнів.

Сучасний освітній процес неможливо уявити без широкого використання ІКТ, які сприяють індивідуалізації навчання, підвищенню мотивації та залученню учнів до активної пізнавальної діяльності. Використання інтерактивних платформ, цифрових ресурсів та гейміфікації дозволяє зробити уроки англійської мови більш динамічними, а навчальний матеріал – доступнішим для п'ятикласників Нової української школи.

Разом із цим, стрімкий розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для навчання, зокрема через інтеграцію штучного інтелекту (ШІ). Інструменти ШІ здатні адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб кожного учня, аналізувати прогрес, надавати персоналізовані рекомендації та створювати інтерактивний контент у режимі реального часу.

У контексті викладання англійської мови для учнів 5-го класу НУШ технології ШІ можуть бути ефективним доповненням до вже використовуваних ІКТ, забезпечуючи більш глибоке засвоєння мовного матеріалу, розвиток навичок аудіювання, говоріння, читання та письма. У подальшому розглянемо основні підходи до впровадження ШІ у навчальний процес, а також його вплив на підвищення ефективності уроків англійської мови.

На основі синтезу сучасних досліджень та практичного досвіду педагогів було узагальнено основні напрями використання технологій штучного інтелекту в навчанні англійської мови учнів п'ятих класів відповідно до засад Нової української школи. Як показано в таблиці 3.8, ШІ застосовується у різних функціональних аспектах: від адаптивного навчання та автоматизованого оцінювання до гейміфікації, розвитку вимови та письма, а також забезпечення доступності освітніх ресурсів для всіх категорій учнів.

Таблиця 3.8.

Використання ШІ на уроках англійської мови у 5-х класах за концепцією НУШ

№	Напрямок/ тип технології ШІ	Опис	Методика / Приклад застосування	Очікувані результати
1.	Адаптивне навчання	Персоналізоване підлаштування навчального процесу до потреб учня.	Сервіс визначає слабкі місця після тестування та пропонує індивідуальні вправи.	Підвищення ефективності навчання за рахунок персоналізації.
2.	Автоматизоване оцінювання	Миттєва перевірка письмових та усних робіт із зворотним зв'язком.	ШІ аналізує письмові відповіді на граматику та лексику (наприклад, Grammarly).	Розвиток самоконтролю, покращення точності мовлення.
3.	Інтерактивні симуляції / Віртуальні екскурсії	Моделювання реальних ситуацій для мовної практики.	Віртуальна подорож Лондоном з Google Expeditions із запитаннями англійською мовою.	Покращення аудіювання, розвиток культурної компетентності.

№	Напрямок/ тип технології III	Опис	Методика / Приклад застосування	Очікувані результати
4.	Гейміфікація / Чат-боти	Використання ігрових елементів для підвищення мотивації.	ChatGPT і Duolingo імітують ситуації з діалогом, наприклад, покупка у магазині.	Розвиток комунікативних стратегій, спонтанного мовлення.
5.	Мовні технології (вимова, переклад, словники)	Розпізнавання мовлення, аналіз та покращення вимови.	Використання Elsa Speak для вимови фраз: «I would like a cup of tea, please».	Покращення фонематичного слуху та подолання мовного бар'єру.
6.	Інтелектуальні помічники / Онлайн-асистенти	Асистування у навчанні через голосові чи текстові системи.	Google Assistant нагадує про домашнє завдання, пропонує додаткові матеріали.	Організація навчального процесу, розвиток самостійності.
7.	Інтерактивні платформи з адаптацією	Платформи, що добирають контент залежно від успішності учнів.	Онлайн-сервіс аналізує результати і генерує відповідні вправи.	Покращення навчальної динаміки, індивідуальний прогрес.
8.	Навчання на основі даних / Емоційний аналіз	Аналіз дій учня для оптимізації контенту та емоційного залучення.	Eduten виявляє зниження мотивації через тривалість завдання і змінює формат вправ.	Збереження інтересу до навчання, профілактика втоми.
9.	Контекстне навчання / Діалогові чат-боти	Моделювання живих комунікативних ситуацій.	ELSA Speak – тренування діалогу на тему «Shopping», з аналізом правильності мовлення.	Формування навичок реального спілкування.
10.	Автоматичне створення навчальних матеріалів	Генерація карток, вправ і текстів відповідно до рівня учня.	Використання Quizlet AI для створення лексичних карток з теми «Daily Routine».	Підвищення інтересу до лексичної роботи, економія часу вчителя.
11.	Розвиток письма за допомогою нейромереж	Автоматичне редагування текстів, виявлення помилок.	Grammarly AI перевіряє есе з теми «My Family», надає рекомендації зі стилю.	Покращення письмової грамотності, розвиток академічного письма.
12.	AR/VR (доповнена та віртуальна реальність)	Віртуальне занурення в мовне середовище.	Mondly AR моделює ситуацію «My Room» із голосовим коректором вимови.	Активізація усного мовлення, покращення інтонаційних навичок.
13.	Соціальні платформи з III для практики	Підбір мовних партнерів, аналіз розмов.	Speaky AI аналізує мовлення учня в діалозі на тему «Travelling» та пропонує зворотний зв'язок.	Практика живого спілкування, формування соціолінгвістичних навичок.

№	Напрямок/ тип технології ІІІ	Опис	Методика / Приклад застосування	Очікувані результати
14	Підвищення доступності освіти через ІІІ	Створення матеріалів для учнів з ООП.	Субтитровані відеоуроки та аудіокниги для дітей із порушеннями слуху.	Інклюзивне навчання, рівний доступ до освіти.

Кожен із представлених напрямів супроводжується конкретними прикладами застосування, які ілюструють методику інтеграції цифрових рішень у навчальний процес. Особливу увагу приділено персоналізованим підходам, що базуються на аналізі великих обсягів даних і дозволяють враховувати індивідуальні освітні потреби учнів. Завдяки використанню таких інструментів, як адаптивні платформи, віртуальні асистенти, інтелектуальні чат-боти й технології AR/VR, відбувається істотна трансформація форм і методів викладання.

За відгуками педагогів, використання ІІІ сприяє оптимізації освітнього процесу, оскільки дозволяє адаптувати навчальний матеріал відповідно до рівня знань і потреб учнів, автоматизувати оцінювання, покращити якість мовної підготовки та підвищити мотивацію школярів. Результати дослідження підтверджують, що впровадження інноваційних методів навчання на основі штучного інтелекту відповідає сучасним тенденціям розвитку освітніх технологій та сприяє ефективній інтеграції цифрових інструментів у навчальний процес.

З метою виявлення суб'єктивного ставлення учнів до використання штучного інтелекту на уроках англійської мови було проведено опитування серед п'ятикласників, які брали участь у формульованому етапі експерименту. Учням запропонували оцінити, наскільки, на їхню думку, впровадження інструментів ІІІ сприяло покращенню розуміння навчального матеріалу, розвитку мовних навичок і підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови.

Результати анкетування відображено у круговій діаграмі (Рис. 3.27). Більшість учнів (51 %) визнали, що ІІІ «дуже допомагає» у навчанні, підкреслюючи переваги персоналізованого підходу, інтерактивності та швидкого зворотного зв'язку. Ще 33 % респондентів зазначили, що

використання таких технологій лише частково сприяло їхньому навчанню, проте відзначили окремі позитивні аспекти, зокрема – у тренуванні вимови або виконанні граматичних завдань. 11 % опитаних не помітили значних змін у порівнянні з традиційними формами навчання, а 5 % вважають, що ШІ, навпаки, ускладнив процес навчання (через складність інтерфейсів, недостатнє розуміння алгоритмів або технічні труднощі).

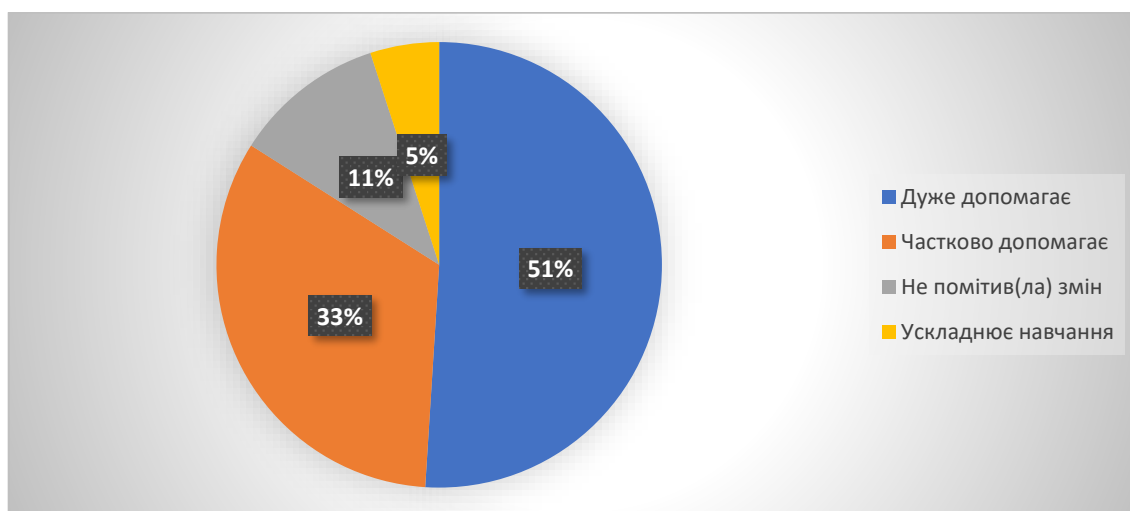


Рисунок 3.27. Показники сприйняття учнями ефективності використання ШІ на уроках англійської мови

Застосування технологій штучного інтелекту на уроках англійської мови в 5-х класах сприяло підвищенню якості навчання та рівня мотивації учнів. Інтерактивні платформи, адаптивні алгоритми та автоматизовані системи оцінювання дозволили персоналізувати освітній процес, створити умови для ефективного розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності та підвищити рівень автономії учнів у вивченні мови.

Результати проведеного формувального етапу експерименту підтвердили ефективність застосованих методик у процесі адаптації учнів 5-х класів до нових умов навчання. На початковому етапі вдалося створити сприятливе навчальне середовище, що сприяло поступовому розвитку мотивації до вивчення англійської мови та формуванню базових навичок роботи з інтерактивними платформами. Впровадження ігрових, проблемних та інтерактивних завдань позитивно вплинуло на залученість учнів до навчального процесу та їхню готовність до подальшого активного опанування мовних компетентностей.

На основному (базовому) етапі ефективність навчання підвищилася завдяки використанню технологій групової та парної роботи, проєктної діяльності та принципу BYOD, що сприяло розвитку самостійності учнів та їхньої відповідальності за власні навчальні результати. Особливу роль відіграло інтегрування комунікативних методик навчання, зокрема моделювання ситуацій реального спілкування, рольових ігор та дискусій, що забезпечило комплексний розвиток іншомовних компетентностей.

Завершально-коригувальний період продемонстрував позитивну динаміку у засвоєнні навчального матеріалу, що підтвердило результативність інтерактивних підходів. Проведене діагностичне тестування засвідчило зростання рівня сформованості комунікативної компетентності, що проявилось у покращенні навичок аудіювання, говоріння, читання та письма. Крім того, результати самооцінювання учнів вказали на підвищення їхньої мотивації до подальшого вивчення англійської мови.

Результати формувального експерименту засвідчили, що впроваджена методика сприяла розвитку всіх визначених критеріїв англомовної компетенції учнів 5-х класів. Аналіз отриманих даних підтверджує позитивну динаміку у формуванні лінгвістичної, соціолінгвістичної, комунікативної, мотиваційної та когнітивної складових.

1. Лінгвістичний критерій

Внаслідок цілеспрямованого використання інтерактивних технологій, штучного інтелекту та цифрових платформ, рівень мовної компетенції учнів значно покращився. Зокрема, автоматизоване оцінювання письмових і граматичних завдань дозволило учням швидко виправляти помилки, що сприяло підвищенню граматичної правильності та орфографічної грамотності. Аналіз підсумкових тестів показав зростання рівня володіння граматичними структурами: на констатувальному етапі високий рівень продемонстрували 18% учнів, тоді як на завершальному – 60%.

2. Соціолінгвістичний критерій

Використання методів ситуативного навчання, рольових ігор і віртуальних симуляцій сприяло розвитку соціокультурної компетенції. Учні продемонстрували здатність адекватно використовувати мовленнєві конструкції відповідно до комунікативного контексту, що підтвердилося результатами підсумкових тестів і спостережень під час навчального процесу. Частка учнів, які правильно застосовували фразеологічні звороти та форми ввічливості, збільшилася з 30% на початковому етапі до 75% після впровадження методики.

3. Комунікативний критерій

Проведення інтерактивних занять із використанням адаптивного навчання та мовних технологій III дало змогу покращити навички говоріння, аудіювання, читання й письма. Діагностичне тестування аудіювання продемонструвало зростання розуміння змісту прослуханих текстів (від 50% до 82% учнів, які успішно виконували аудіювання). Аналогічно, рівень сформованості навичок говоріння підвищився, що підтверджують результати усних відповідей учнів і оцінювання діалогічного мовлення.

4. Мотиваційний критерій

Мотиваційний компонент зазнав суттєвих змін, що стало очевидним за результатами анкетування та самооцінювання учнів. Підвищилася зацікавленість до вивчення англійської мови: частка учнів із високим рівнем навчальної мотивації зросла з 36% до 78%. Крім того, збільшилася частка учнів, які використовують англійську поза навчальними заняттями – з 30% до 85%.

5. Когнітивний критерій

Завдяки застосуванню інноваційних методів, спрямованих на розвиток аналітичних здібностей і інтеграції знань, учні продемонстрували покращення навичок роботи з інформацією. Аналіз виконання проєктних завдань засвідчив підвищення рівня самостійності в опрацюванні іншомовних джерел, що знайшло відображення у зростанні кількості учнів, які успішно виконують аналітичні вправи (від 40% до 75%).

Отже, формувальний етап експерименту продемонстрував ефективність інтерактивних технологій та інноваційних методик у навчанні англійської мови

в умовах НУШ. Отримані результати дозволяють зробити висновок про необхідність подальшого удосконалення методичного забезпечення інтерактивного навчання, розширення застосування цифрових платформ та адаптації оцінювальних підходів для більш точного відстеження навчальних досягнень учнів.

З метою об'єктивної оцінки результативності проведеного формувального впливу було реалізовано контрольний етап експерименту. На цьому етапі здійснено порівняльний аналіз показників, отриманих на констатувальному та формувальному етапах, що дозволило визначити рівень ефективності застосованих методик та виявити можливі проблемні аспекти навчання.

Деталізовані статистичні показники, що відображають зміни у навчальній мотивації, саморегуляції, рівні залученості учнів до освітнього процесу та рівні сформованості англомовних компетентностей, наведено у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9.

Динаміка змін у навчальній мотивації, академічній саморегуляції та рівні англомовних компетентностей учнів

Показник	Констатувальний етап (%)	Формувальний етап (%)
Рівень навчальної мотивації		
Високий	36%	41%
Достатній	33%	32%
Середній	21%	17%
Низький	10%	10%
Тип мотивації (за академічною саморегуляцією)		
Зовнішнє регулювання	38%	20%
Інтроєктоване регулювання	31%	25%
Ідентифіковане регулювання	21%	30%
Автономне спонукання	10%	25%
Частка учнів, які активно користувалися інтерактивними платформами	30%	85%
Залученість учнів у навчальний процес	50%	82%
Загальний рівень англомовних компетентностей (у балах)		
Високий (10–12 балів)	18%	30%
Достатній (7–9 балів)	32%	41%
Середній (4–6 балів)	29%	19%
Низький (1–3 балів)	21%	10%

Результати формувального етапу експерименту засвідчили позитивну динаміку у рівні навчальної мотивації учнів 5-х класів порівняно з констатувальним етапом. Частка школярів із високим рівнем мотивації зросла з 36% до 41%, що вказує на суттєве підвищення їхньої зацікавленості у навчанні. Водночас кількість учнів із достатнім рівнем мотивації також збільшилася – з 33% до 32%. Відзначається суттєве скорочення частки учнів із середнім (з 21% до 17%) та низьким рівнями мотивації якій залишився на рівні 10%. Показники свідчать про зменшення труднощів у процесі адаптації до нових умов навчання.

Аналіз змін у структурі академічної саморегуляції виявив зниження впливу зовнішніх регуляторів: частка учнів із зовнішнім регулюванням скоротилася з 38% до 20%. Водночас спостерігається зростання показників автономного спонукання (з 10% до 25%), що свідчить про формування внутрішньої навчальної мотивації. Частка учнів із інтроектованим регулюванням зменшилася з 31% до 25%, тоді як ідентифіковане регулювання зросло до 30%, що вказує на поступову інтеграцію навчальних норм та цінностей у систему особистісних установок учнів.

Значно зросла частка учнів, які активно використовували інтерактивні освітні платформи, – з 30% на констатувальному етапі до 85% після впровадження педагогічних інновацій. Також спостерігається помітне підвищення рівня залученості учнів у навчальний процес – з 50% до 82%, що підтверджує ефективність застосованих методик, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності.

Таблиця 3.10.

Динаміка змін у рівні англомовних компетентностей учнів

Показник	Констатувальний етап (%) кінець травня	Формувальний етап (%) повний навчальний рік у 5-му класі		
Загальний рівень англомовних компетентностей				
	4 клас (травень)	Початковий етап	Основний етап	Завершально-коригувальний
Високий (10–12 балів)	18%	11%	19%	30%
Достатній (7–9 балів)	32%	27%	36%	41%
Середній (4–6 балів)	29%	34%	27%	19%
Низький (1–3 балів)	21%	28%	18%	10%

Динаміка розвитку англомовних компетентностей також демонструє позитивні тенденції. Частка учнів із високим рівнем володіння англійською мовою (10-12 балів) зросла до 30%, тоді як учнів із достатнім рівнем (7-9 балів) стало більше – 41% проти 32% на констатувальному етапі. Водночас кількість учнів із середнім рівнем зменшилася з 29% до 19%, а з низьким – з 21% до 10%, що свідчить про покращення навичок аудіювання, говоріння, читання та письма.

Крім того, контрольний етап експерименту дозволив оцінити зміни у готовності педагогів до використання інтерактивних технологій, рівні застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та підходах до індивідуалізації навчального процесу.

Результати порівняльного аналізу показали позитивну динаміку щодо інтеграції сучасних методів навчання у практику викладання англійської мови (Табл. 3.11). Зокрема, зросла кількість педагогів, які регулярно застосовують інтерактивні методи, а також підвищився рівень використання ІКТ у навчальному процесі.

Таблиця 3.11.

**Динаміка показників готовності вчителів англійської мови до
впровадження сучасних методів навчання**

Показник	Констатувальний етап (%)	Контрольний етап (%)
Готовність до інноваційної діяльності		
Регулярно використовують інтерактивні технології	50%	75%
Використовують інтерактивні методи епізодично	33%	17%
Рідко застосовують інтерактивні методи	17%	8%
Використання інформаційно-комунікаційних технологій		
Активно застосовують ІКТ у навчальному процесі	58%	83%
Використовують ІКТ частково або рідко	42%	17%
Готовність до використання ІІІ		
Самостійно використовують ІІІ в освітньому процесі	21%	49%
Потребують методичної підтримки	47%	39%
Не готові або не мають досвіду	32%	12%

Отримані результати свідчать про суттєве покращення рівня готовності вчителів до впровадження інтерактивних методів навчання та цифрових

технологій у освітній процес. Зокрема, кількість педагогів, які систематично використовують інтерактивні методи, та рівень застосування ІКТ зросли на 25%.

Результати дослідження засвідчили позитивну динаміку щодо готовності вчителів англійської мови до використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Зокрема, кількість педагогів, які самостійно застосовують ШІ, зросла з 21 % до 49 %, а частка тих, хто не готовий або не має відповідного досвіду, зменшилася з 32 % до 12 %. Водночас спостерігається незначне зниження частки вчителів, які потребують методичної підтримки (з 47 % до 39 %), що свідчить про поступове підвищення їхньої цифрової компетентності.

Отримані результати контрольного етапу експерименту демонструють значне покращення готовності вчителів до використання інтерактивних методів навчання, ІКТ та індивідуалізації освітнього процесу. Динаміка цих змін пояснюється низкою факторів, серед яких можна виділити такі ключові аспекти:

1. Підвищення методичної компетентності педагогів
У рамках експерименту проводилися тренінги, семінари та методичні воркшопи, спрямовані на вдосконалення професійних навичок учителів. Це дозволило їм краще розуміти особливості інтерактивних технологій, а також успішно впроваджувати їх у навчальний процес.

2. Практичне застосування інтерактивних методик у навчанні
Використання реальних навчальних ситуацій, обмін досвідом між педагогами та впровадження інтерактивних підходів безпосередньо на уроках сприяло зростанню рівня впевненості вчителів у застосуванні сучасних технологій.

3. Доступ до цифрових ресурсів та технологічна підтримка
Покращення матеріально-технічного забезпечення (доступ до інтерактивних платформ, мультимедійних засобів, онлайн-ресурсів) значною мірою сприяло активізації використання ІКТ у навчальному процесі.

4. Зміна підходів до організації навчального процесу
Запровадження елементів диференціації та персоналізації навчання дозволило педагогам краще враховувати індивідуальні особливості учнів, що позитивно вплинуло на їхню готовність до застосування методів індивідуалізації.

5. Формування професійної спільноти педагогів

Активна взаємодія між учителями в межах експерименту сприяла поширенню ефективних методик та обміну найкращими педагогічними практиками, що мотивувало вчителів до подальшого вдосконалення своїх професійних компетентностей.

Таким чином, результати контрольного етапу експерименту підтвердили ефективність реалізованих методичних заходів, спрямованих на підвищення педагогічної майстерності вчителів англійської мови. Водночас отримані дані засвідчують необхідність подальшого вдосконалення методичного забезпечення, надання додаткової підтримки педагогам у впровадженні інтерактивних технологій та розширення можливостей для професійного розвитку у сфері цифрової педагогіки.

Висновки до розділу 3

Здійснений аналіз результатів експериментального дослідження дає змогу дійти висновку, що використання інтерактивних технологій та інноваційних методик у процесі адаптації учнів 5-х класів до нових умов навчання англійської мови сприяє підвищенню рівня навчальної мотивації, розвитку комунікативної компетентності та когнітивних здібностей учнів. Отримані дані підтверджують ефективність застосування ігрових, проблемних, інтерактивних завдань, технологій групової та парної роботи, проєктної діяльності та принципу BYOD у контексті Нової української школи.

У ході формувального етапу експерименту зафіксовано позитивну динаміку в засвоєнні навчального матеріалу та рівні сформованості англомовних компетентностей учнів. Результати діагностичного тестування засвідчили зростання рівня володіння граматичними структурами, покращення навичок аудіювання, говоріння, читання та письма. Водночас використання методів ситуативного навчання, рольових ігор і віртуальних симуляцій сприяло розвитку соціолінгвістичної компетентності учнів, що підтверджено зростанням рівня правильного використання фразеологічних зворотів і форм ввічливості. Це

свідчить про необхідність подальшого впровадження даних підходів у навчальний процес.

Контрольний етап експерименту дозволив оцінити ефективність упроваджених методик та визначити напрями для подальшого вдосконалення освітнього процесу. Порівняльний аналіз засвідчив суттєве зростання частки учнів із високим рівнем навчальної мотивації, що підтверджується результатами анкетування та самооцінювання. Також спостерігається зниження рівня зовнішнього регулювання навчальної діяльності та підвищення показників автономного спонукання, що свідчить про поступове формування внутрішньої мотивації учнів. Збільшилася частка школярів, які активно користуються інтерактивними платформами та демонструють високий рівень залученості в навчальний процес.

Експеримент також підтвердив, що ефективність інтерактивного навчання значною мірою залежить від рівня підготовки педагогів. Аналіз досвіду вчителів англійської мови 5-х класів показав, що підвищення методичної компетентності, організація тренінгів, вебінарів та обмін практичним досвідом сприяють активному впровадженню сучасних технологій у навчальний процес. Контрольний етап дослідження показав зростання кількості педагогів, які регулярно використовують інтерактивні методи та ІКТ, що позитивно вплинуло на якість навчального процесу.

Здійснене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що впровадження інтерактивних методик у навчанні англійської мови за концепцією НУШ потребує комплексного підходу. Зокрема, важливим є розширення спектру застосування цифрових платформ, посилення індивідуалізації навчального процесу та адаптація оцінювальних підходів для більш точного відстеження навчальних досягнень учнів. Доцільно також розробити методичні рекомендації щодо впровадження інтерактивних технологій, що сприятиме підвищенню ефективності педагогічної діяльності та вдосконаленню освітнього процесу.

Отже, є всі підстави зробити висновок, що успішна реалізація психолого-педагогічних умов організації та проведення уроків англійської мови в 5-му класі

можлива за умови комплексного використання сучасних методик, які відповідають принципам НУШ. Особливого значення набувають адаптація навчальних матеріалів до вікових особливостей учнів, упровадження цифрових технологій та інтеграція діяльнісних методів навчання.

Підсумовуючи, результати дослідження підтверджують, що подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики викладання англійської мови в умовах НУШ, адаптацію зарубіжного досвіду до українського освітнього контексту та оцінку результатів упровадження реформи у базовій середній освіті. Також важливим напрямом є розробка підходів до диференціації навчання та підтримки інклюзивного освітнього середовища, що забезпечить всебічний розвиток мовних компетентностей кожного учня.

Результати дослідження з окресленої проблематики опубліковано у таких працях авторки: [58, 59, 226].

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено комплексне теоретичне й експериментальне обґрунтування психолого-педагогічних умов організації уроків англійської мови в умовах реалізації Концепції Нової української школи, що дозволило досягти поставленої мети - розробити та експериментально перевірити модель організації уроків англійської мови, яка відповідає сучасним освітнім викликам і забезпечує якісну мовну підготовку учнів 5-х класів. Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розроблених підходів, дозволили вирішити поставлені завдання та стали підставою для формулювання таких висновків:

1. На основі ґрунтовного аналізу наукових джерел, Концепція НУШ являє собою фундаментальний документ, що визначає стратегічні напрями реформування загальної середньої освіти в Україні. Її сутність полягає у переході від знаннєвої парадигми до компетентнісної, де головним є формування в учнів ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в житті та майбутній професійній діяльності. Зміст Концепції розкривається через принципи педагогіки партнерства, дитиноцентризму, інтеграції навчання, розвитку критичного мислення та творчості. Вона передбачає оновлення змісту освіти, методик навчання та системи оцінювання, а також створення нового освітнього середовища. Структурно Концепція НУШ включає опис ключових компетентностей, наскрізних умінь, цінностей, а також визначає три цикли навчання та модель організації освітнього процесу. Обґрунтовано трактування понять «Концепція Нової Української школи» як стратегічний документ, розроблений МОН України за своєю суттю визначає основні засади, цілі, принципи та шляхи реформування освіти й являє собою своєрідну дорожню карту для якісних змін української школи, орієнтованої на розвиток компетентностей здобувачів освіти, педагогіку партнерства та створення сприятливого освітнього середовища. «Нову українську школу» слід розглядати як практичну реалізацію положень, закладених у Концепції НУШ. Тобто це

оновлення змісту освіти, методик навчання, системи оцінювання, підготовки вчителів та створення нового освітнього простору.

2. У ході проведеного дослідження було здійснено поглиблений теоретико-методологічний аналіз поняття «урок» у контексті трансформаційних процесів сучасної освіти, зокрема в умовах реалізації Концепції НУШ. Вперше окреслено змістову наповненість уроку як динамічного, відкритого та багатовимірного освітнього середовища, що функціонує в умовах турбулентних викликів. Новизна дослідження полягає в концептуалізації сучасного уроку як педагогічного явища, яке втрачає риси жорсткої регламентованості та набуває характеристик адаптивності, гнучкості, емоційної чутливості та відкритості до змін. Уперше системно проаналізовано урок англійської мови крізь чотири взаємодоповнюючі аспекти (педагогічний, комунікативний, психолого-педагогічний і технологічний), що дало змогу комплексно осмислити його сутність і функціональне призначення. Запропоновано розглядати турбулентність не як деструктивний фактор, а як конструктивну ознаку сучасного уроку, що сприяє розвитку ключових компетентностей учнів і переосмисленню ролі вчителя як фасилітатора освітньої взаємодії. Таким чином, дослідження зробило внесок у подальший розвиток теорії уроку, актуалізувавши його зміст в умовах зміненої освітньої парадигми.

3. Виходячи з того, що постійна глобалізація та інтенсифікація розвитку міжнародних контактів у різноманітних сферах життя стимулює переорієнтацію шкільної іншомовної освіти на компетентнісне спрямування освітнього процесу. Встановлено: вивчення англійської мови має свої особливості, які відображаються як у вітчизняному, так і в зарубіжному досвіді. Нами виокремлено такі ключові аспекти: як в Україні, так і за кордоном, усвідомлюється важливість володіння англійською мовою для освіти, кар'єри, міжнародної комунікації та доступу до інформації; розвиток комунікативних навичок тих, хто навчається, тобто здатності використовувати мову в реальних життєвих ситуаціях, застосування інтерактивних платформ, онлайн-ресурсів, різноманітних моделей навчання стає необхідною умовою реформування освіти

в Україні, спираючись на досвід держав європейського союзу. І вітчизняний, і зарубіжний досвід наголошують на ключовій ролі педагогів, які володіють сучасними методиками та здатні мотивувати учнів. Звернення до прикладів вітчизняного та зарубіжного досвіду викладання англійської мови, дозволило виокремити ефективні підходи до організації навчання на засадах компетентнісного підходу.

4. Визначено та обґрунтовано ресурсні складові організації уроків англійської мови в 5-му класі, зокрема психофізіологічні особливості учнів у перехідний період, адаптаційні виклики, а також середовищні, дидактико-методичні та особистісно-професійні чинники. Особливу увагу приділено характеристикам сучасного уроку як інструменту інноваційної педагогіки, ролі вчителя як суб'єкта професійного розвитку, а також впливу освітнього середовища як важливої умови реалізації ідей НУШ. Зроблено висновок, що гармонійне поєднання цих чинників забезпечує ефективність організації навчального процесу з англійської мови на етапі переходу від початкової до базової освіти.

5. У дослідженні визначено сутність проблематики організації уроків англійської мови в умовах наступності початкової та базової середньої освіти відповідно до вимог Концепції НУШ. Обґрунтовано, що зміни у змісті та структурі сучасної освіти потребують нового бачення організації уроку як простору для розвитку ключових компетентностей, критичного мислення, творчості та міжкультурної комунікації. Уточнено сутність змісту понять «урок англійської мови в 5-му класі», «організація уроків англійської мови за НУШ», «освітнє середовище уроку англійської мови». Сам урок за своєю суттю ми розглядаємо в чотирьох аспектах: з акцентом на концепцію НУШ, на комунікативність, на педагогічні умови, на технології. Організацію уроків англійської мови за НУШ ми розглядаємо як якісно новий підхід до навчання, що фокусується на розвитку особистості учня, його здатності застосовувати знання на практиці та успішно взаємодіяти зі світом. Тому нами створено спробу уточнити це поняття: це динамічний, вмотивований суб'єкт-суб'єктний процес

реалізації педагогічних дій, що складається з визначення цілі (як прообразу кінцевого результату), змісту, структурування уроку, вибору педагогічно доцільних методів і засобів учіння і навчання, визначення системи оцінювання і корекції результату в умовах емоційного комфорту освітнього середовища уроку. «Освітнє середовище» схарактеризовано як система психолого-педагогічних взаємовпливів, які спрямовані на успішне оволодіння англомовною компетентністю.

6. Розроблено і обґрунтовано структурно-функціональну модель організації уроків англійської мови, яка розглядається як комплексне бачення внутрішніх впливів на процес навчання здобувачів освіти, чітке управління освітнім процесом відповідно до мети, змісту, методів і технологій навчання, видів діяльності, видів оцінювання та кінцевого результату: сформованості англомовної компетентності учні в 5-х класів відповідно до НУШ, що включає розвиток комунікативних умінь, збільшення мотивації до вивчення іноземної мови та здатність використовувати отримані знання в реальних життєвих ситуаціях.

Запропонована модель інтегрує систему психолого-педагогічних умов, які забезпечують її ефективну імплементацію в освітній процес. До адаптованих умов належать: забезпечення наступності між початковою та базовою середньою освітою шляхом узгодження форм, методів і засобів навчання; використання різноманітних форм організації уроків англійської мови з урахуванням індивідуальних освітніх потреб учнів; поєднання традиційних і сучасних підходів, зокрема інтерактивних, ігрових, проєктних методів і практико-орієнтованих завдань; активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи можливості штучного інтелекту; урахування дидактико-методичного потенціалу сучасного уроку; створення позитивного освітнього середовища, яке стимулює внутрішню мотивацію учнів до навчання; реалізація принципів педагогіки партнерства у взаємодії «учитель – учень».

Авторські психолого-педагогічні умови, розроблені в межах дослідження, включають: урахування індивідуальних темпів засвоєння знань; стимулювання

внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови; організацію інноваційної триєдиної взаємодії «педагог – здобувач освіти – штучний інтелект» як нової моделі освітньої взаємодії; застосування цифрових ресурсів для персоналізації навчального контенту; акцент на практичну спрямованість навчання; створення психологічно комфортного та безпечного освітнього простору; забезпечення гнучкості форматів навчання, що дозволяє адаптувати освітній процес до дистанційної або змішаної форми навчання.

7. Визначено критерії та показники сформованості англomовної компетентності здобувачів освіти, які дозволяють оцінити якість реалізації запропонованої моделі організації уроків. До основних критеріїв віднесено: лінгвістичний, соціолінгвістичний, комунікативний, мотиваційний, когнітивний критерій. Відповідні показники дали змогу простежити динаміку розвитку навичок усного та письмового мовлення, здатність до самостійного використання англійської мови в навчальних і життєвих ситуаціях, а також готовність учнів до співпраці та мовленнєвої взаємодії.

8. Експериментальна перевірка ефективності запропонованої структурно-функціональної моделі організації уроків англійської мови та визначених психолого-педагогічних умов її реалізації за Концепцією НУШ засвідчила позитивні результати. Здійснений аналіз емпіричних даних виявив істотне підвищення рівня сформованості англomовної компетентності учнів, що свідчить про ефективність запропонованої моделі. Результати статистичної обробки отриманих показників підтвердили достовірність змін, які відбулися в процесі впровадження моделі, її відповідність віковим та психологічним особливостям учнів початкової і базової школи, а також релевантність до цілей і завдань реформування освітнього процесу в межах Концепції НУШ.

Результативність розробленої комплексної моделі організації уроків англійської мови в 5-му класі свідчать про динаміку показників вмотивованості на навчальну діяльність (частка учнів із високим рівнем мотивації зросла з 36 % до 41 %, а з достатнім — з 33 % до 32 %). Динаміка розвитку англomовних компетентностей також демонструє позитивні тенденції. Частка учнів із високим

рівнем володіння англійською мовою (10-12 балів) зросла з 11 до 30%, тоді як учнів із достатнім рівнем (7-9 балів) стало більше – 41% проти 27% на констатувальному етапі. Водночас кількість учнів із середнім та низьким рівнями зменшилася на половину, що свідчить про покращення навичок аудіювання, говоріння, читання та письма.

Результати контрольного етапу засвідчили покращення готовності педагогів до впровадження інтерактивних методів, інформаційно-комунікаційних технологій та індивідуалізації навчання. Частка вчителів, які регулярно застосовують ІКТ та диференційований підхід, зросла на 25%, а кількість тих, хто відчуває труднощі з використанням інтерактивних технологій, суттєво зменшилася (18%). Дослідження точки зору вчителя і учня питання застосування засобів штучного інтелекту (ШІ) в практику організації сучасного уроку англійської мови виказали такі результати: вчителі оцінили вагомість застосування штучного інтелекту на уроках англійської мови (49% вчителів використовують ШІ, зокрема 39% з допомогою спеціалістів); практично 50% учнів визначили важливість ШІ як допоміжного засобу навчання і до 16% в принципі не працюють з даним ресурсом. Як бачимо учні прогресивніші у застосування інновацій в практику навчальної діяльності.

9. Практична реалізація результатів дослідження виявилася успішною через поєднання наукових підходів із власними напрацюваннями автора. У процесі дослідження створено дидактико-методичний зошит для вчителя «Збірник вправ до теми «School is Cool» за підручником «Англійська мова. 5 клас» (О. Карп'юк)», що є ефективним інструментом для організації уроків відповідно до вимог НУШ. Крім того, розроблено й активно ведеться авторський блог учителя англійської мови, який слугує майданчиком для обміну досвідом, впровадження цифрових практик і професійної підтримки педагогів. Окрему увагу в дослідженні приділено використанню інструментів ШІ на уроках англійської мови у 5 класі, що сприяє персоналізації навчання, підвищенню пізнавального інтересу учнів і розвитку їхніх критичного мислення та мовної автономії.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що ефективність запропонованої моделі організації уроків англійської мови підтверджено практикою, а психолого-педагогічні умови її реалізації забезпечують успішну адаптацію учнів до нових освітніх умов, підвищення мотивації до навчання, розвиток комунікативних компетентностей та професійне зростання педагогів у контексті освітньої реформи.

Результати дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення, оскільки можуть бути використані у підготовці вчителів, розробці освітніх програм, методичних рекомендацій, дидактичних матеріалів, а також у подальших наукових дослідженнях, присвячених удосконаленню процесу викладання іноземних мов у контексті освітньої реформи в Україні.

Презентовані наукові результати проведеного дослідження не вичерпують усіх аспектів проблеми організації освітнього процесу в адаптаційний період.

Подальші наукові розвідки можуть бути присвячені дослідженню різних аспектів організації сучасного уроку англійської мови в середній освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптаційний цикл базової середньої освіти : перші підсумки : зб. матеріалів Всеукр. круглого столу, 23 травня 2024 р. / КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР ; Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ; Наук.-метод. центр департаменту освіти Житомир. міськ. ради та ін. Житомир : КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР, 2024. 314 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/817566b280225c9fbeac39c4e5276af2.pdf> (дата звернення: 12.01.2025).
2. Акімова О., Кузнецова О., Одарченко В. Інтегральна компетентність як складник професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 013 Початкова освіта. Освіта. Інноватика. Практика. 2023. Том11, № 5. С. 7–12.
3. Ананьєва Л. В. Моделювання змісту уроку та його реалізація на початковому ступені навчання. Іноземні мови. 2000. № 4. С. 22-26.
4. Барановська О. Індивідуалізація та диференціація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів початкової школи. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/387277788_Individualizacia_ta_diferenciacia_navcanna_ak_zasib_kompensacii_osvitnih_vtrat_ucniv_pocatkovoi_skoli (дата звернення: 11.01.2025).
5. Безбородих С. Теорія і методика виховання молодших школярів : навч.-метод. посібник. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2019. 246 с.
6. Безрукова А. Р., Курінна Д. Наочність як ефективний засіб у навчанні іноземної мови у початковій школі. С. 22. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ukr-turkmen_visnuk/2017_1/4.pdf (дата звернення: 14.01.2025).
7. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 1. Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади : навч.-метод. посібник. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
8. Беляєва Н. В. Методика навчання англійської мови молодших школярів. Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. 2020. №1.

URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/handle/123456789/11556> (дата звернення: 11.01.2025).

9. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 45-50.

10. Біла книга національної освіти України / [за ред. В. Г. Кременя]. Київ : Акад. пед. наук України, 2009. 185 с.

11. Бондар С. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. Біологія і хімія в школі. 2003. № 2. С. 8-9.

12. Бондаренко В. І. Методологічні засади формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу. Духовність особистості : методологія, теорія і практика. 2015. Вип. 2. С. 15-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2015_2_4 (дата звернення: 11.01.2025).

13. Бурлімова Б. М., Яслинська К. М. Інноваційні технології вивчення іноземної мови у ВНЗ. Bulletin of Alfred Nobel University. Series : Pedagogy and Psychology. 2018. № 15. С. 223–227. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-0-15-223-227>.

14. Бутузова Л. П., Ледньова О. О. Безпечне освітнє середовище у контексті задоволення потреб учня. The 9th International scientific and practical conference «Theoretical and practical aspects of the development of science and education», Prague, Czech Republic, March 05-08, 2024. Prague : International Science Group, 2024. С. 240-248. Венцева Н. О. Інноваційна компетентність як складова професійної діяльності сучасного педагога. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-1-23-13>.

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989> (дата звернення: 19.01.2025).

16. Венцева Н. О. Інноваційна компетентність як складова професійної діяльності сучасного педагога. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-1-23-13>.
17. Вивчення і впровадження ідей Василя Сухомлинського в практику сьогодення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та молодих науковців, Кропивницький, 9 жовтня 2024 року / за ред. І. Г. Баранюк, О. С. Радул. Кропивницький : ФОП Піскова М. А., 2024. 176 с. URL: <https://shortlink.uk/WE3r> (дата звернення: 11.01.2025).
18. Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство : напрями розвитку : матеріали VII Всеукр. студ. наук.-практ. конф., Київ, 12 грудня 2023 р. : [зб. тез] / ЗВО «МНТУ» ; Каф. ЮНЕСКО «Інформ.-комунікат. технол. в освіті». Київ, 2023. 601 с.
19. Вітвицька С. С. Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти. Вісник Житомирського державного університету. 2011. Вип. 57. С. 52-58.
20. Водолазська Т. В. Освітнє середовище як «третій учитель». Імідж. 2018. № 4 (181). С. 10–12. URL: www.isp.poippo.pl.ua/article/download/135715/136753 (дата звернення: 02.01.2025).
21. Гончаренко С. Психологічні аспекти міждисциплінарного підходу в освіті. Психологія і педагогіка. 2023. № 4. С. 25-30.
22. Гончарук М. В. Компетентнісний підхід на уроках у початковій школі Німеччини та України : порівняльна характеристика. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Київ, 2016. Вип. 36, Том 3 (19). С. 247–257.
23. Гоштонар І. В. Емоційний інтелект у викладанні та вивченні іноземних мов: сучасні виклики. Актуальні питання у сучасній науці. Київ : Наукові перспективи, 2025. Вип. 1 (31). С. 721-730. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)-721-730](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)-721-730)
24. Грабовська С. Л., Островська К. О. Психологічні особливості ставлення учнів загальноосвітньої школи до інклюзивного навчання. Науковий

часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. № 17. С. 77-85. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-tolerantnogo-stavlennya-do-ditey-z-osoblivimi-potrebamami-v-osvitnomu-seredovischi-437786.html> (дата звернення: 19.01.2025).

25. Гриневич Л., Божинський В., Крижановська В. Перезавантаження реформи «Нова українська школа» : впровадження нового змісту базової середньої освіти : Аналітична записка. Серія «Освіта України під час війни». Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024. 17 с. URL: <https://osvitanalityka.kubg.edu.ua/NUSH> (дата звернення: 22.01.2025).

26. Гриньова М. В. Соціокультурна компетентність у навчанні англійської мови : сучасні підходи. Педагогічний вісник України. 2021. 3 (15). С. 56-63.

27. Губенко Л. Д. Нестандартні уроки в початковій школі. Початкова школа. 2006. № 3. С. 15-16.

28. Гуменюк І. Б. Вивчення англійської мови в умовах Нової української школи. URL: <https://shortlink.uk/TNzX> (дата звернення: 22.01.2025).

29. Гусева В. О. Формування готовності вчителів початкових класів у післядипломній освіті до забезпечення наступності навчання в початковій та основній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2012. 20 с.

30. Дічек Н. П. Тенденції шкільної освітньої політики в Україні у перше десятиріччя незалежності. Педагогіка і психологія. 2019. № 2 (103). С. 72-86.

31. Дічек Н. П. Державна освітня політика і питання індивідуалізації шкільної освіти // Процеси диференціації в шкільній освіті незалежної України (історико-аналітичний аспект) / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки НАПН України ; авт. кол. : Н. П. Дічек, Н. Б. Антоненко, Н. М. Гупан, А. А. Загородня, Т. І. Куліш, С. М. Шевченко ; за заг. ред. док. пед. наук, проф. Н. П. Дічек. Київ, 2019. 240 с.

32. Дроздова В. В., Рудніцька К. В., Росквас І. А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. Академічні візії. 2023. № 26. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/755/692> (дата звернення: 13.01.2025).

33. Дубасенюк О. А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. Професійна педагогічна освіта : особистісно орієнтований підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14–40.

34. Дуброва А. С., Гіс Н. С., Левіцька М. Є. Нестандартні уроки з англійської мови в початковій школі. Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін : зб. наук. пр. Наук. записки Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне, 2017. С. 89-92.

35. Євтух М. Б., Соловей М. І., Спіцин Є. С., Шалік З. М. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти. Педагогічна наука : історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2009. № 4. URL: <https://shortlink.uk/TNDF> (дата звернення: 13.01.2025).

36. Желанова В. В., Єпіхіна М. А. Педагогічний інструментарій системи партнерської взаємодії вчителя початкової школи з суб'єктами освітнього процесу. Науковий вісник Ужгородського університету, 2023. Вип. 1 (52). С. 46-49. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.46-49>

37. Жукова Ю. В., Котило А. О. Медіакомпетентність сучасного педагога як умова ефективної англійської взаємодії. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 97. С. 5-11. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-97-1>.

38. Завалевський Ю. Сутність і специфіка інноваційної діяльності вчителя. Проблеми сучасних трансформацій. Серія : Педагогіка та психологія. 2023. (1). С. 59-65. URL: <https://doi.org/10.54929/pmtp-2023-1-04-01>.

39. Звіт за результатами дослідження якості організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти України. Державна служба якості освіти. Київ, 2022. 104 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Zvit_Distance_learning_school_SQE_SURGe_30.08.2022.pdf (дата звернення: 19.01.2025).

40. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2005. № 25. С. 13-18.

41. Інноваційні освітні підходи до навчання дітей нового покоління : зб. наук.-метод. праць / редкол. : Н. А. Поліщук та ін. Луцьк : Волинський ІППО, 2022. 196 с. URL: <http://vippo.org.ua/files/conference/---1668691681365433.pdf> (дата звернення: 17.01.2025).

42. Інноваційні технології на уроках англійської мови. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/innovaciyni-tehnologi-na-urokah-angliysko-movi-216025.html> (дата звернення: 17.01.2025).

43. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Департамент освіти та науки Івано-Франківської міської ради. URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=4815 (дата звернення: 23.01.2025).

44. Інтерактивне навчання у початковій школі. Formula. Maths, Scince & ICT. URL: <https://formula.education/2023/12/26/interaktyvne-navchannya-u-pochatkovij-shkoli/> (дата звернення: 10.01.2025).

45. Інтерактивні технології : теорія та методика : навч. посіб. / О. Пометун та ін. Умань ; Київ, 2008. 94 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/377/1/interakt_tehn_teor_met.pdf (дата звернення: 10.01.2025).

46. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01. Луганськ, 2001. 22 с.

47. Коваль Л. Особливості моделювання сучасного уроку математики в початковій школі відповідно до проблем її реформування. Гірська школа українських Карпат. 2015. № 12-13. С. 139–143.

48. Кодлюк Я. П. Концептуальні основи побудови підручника для початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2014. (14). С. 284-292.

49. Козубенко І. Особливості застосування інтерактивних методів навчання при вивченні англійської мови. Молодий вчений. 2022. № 4 (104). С. 5-9. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-2>.

50. Коляса П. Дефінітивний аналіз понять «компетентність» та «компетенція» в процесі дослідження їх формування у майбутніх фахівців професійної освіти в галузі комп'ютерних технологій. Молодь і ринок. 2019. № 5. С. 165-170.

51. Комар О. Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи. Початкова школа. 2010. № 7. С. 47-49. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/379/1/interakt_inov_skladov.pdf (дата звернення: 19.01.2025).

52. Компетентнісний підхід в освіті : теоретичні засади і практика реалізації : матеріали метод. семінару, Київ, 3 квіт. 2014 р. : у 2 ч. / Нац. акад. пед. наук України / редкол. : В. Г. Кремень, В. І. Луговий, О. І. Ляшенко та ін. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 292 с. URL: https://pedmaster.ucoz.ua/ii_tom.pdf (дата звернення: 10.01.2025).

53. Коновальчук І. І. Інноваційне середовище як засіб розвитку інноваційної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. 2014. Вип. 4 (76). С. 62-66.

54. Котило А. О. Визначення умов організації уроків англійської мови в 5-х класах за концепцією Нової української школи. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 109. С. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-109-5>

55. Котило А.О. Вплив інтерактивних технологій на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 5 класу. Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти, 2025. Вип.5. С

56. Котило А. Діяльнісний підхід до розвитку англomовної комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти. Діяльнісний підхід у початковій освіті в реаліях сьогодення : виклики та перспективи освітньої реформи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2024. С. 72-74.

57. Котило А. Засоби підвищення мотивації учнів початкової школи до вивчення англійської мови. The collection of materials of the international scientific-theoretical online conference on the topic “Issue of the application of digital technologies and their commercialization in improving the quality of education”. Nokis, 2022. P. 42-44.

58. Котило А. Метод асоціативних символів як інноваційний метод ефективного засвоєння англomовного лексичного матеріалу. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 101. С. 90-97. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-101-14>.

59. Котило А. О. Методичні аспекти роботи з інтерактивними дошками на уроках англійської мови. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2024. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-108-3>.

60. Котило А. О. Мультимедійні ресурси у викладанні англійської мови : досвід Великобританії та шляхи впровадження в Україні. Актуальні питання в сучасній науці. Київ : Наукові перспективи, 2025. Вип. 1 (31). С. 817-823. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)).

61. Котило А. О. Особливості викладання англійської мови у 5 класі НУШ : перехід на наступний рівень. Наука і техніка сьогодні. Київ, 2024. № 13 (41). С. 518-525. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-13\(41\)-518-525](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-13(41)-518-525).
62. Котило А. Психологічні та вікові аспекти засвоєння англійської мови учнями молодших класів у контексті НУШ. Наука і техніка сьогодні. Київ, 2024. № 12 (40). С. 678-684. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12\(40\)-678-684](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12(40)-678-684).
63. Котило А. О. Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності вчителя англійської мови в контексті освітніх трансформацій.
64. Котило А., Пермінова Л. А. Інноваційні аспекти укладання дидактичного матеріалу посібника з англійської мови. Формування готовності до інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців : теорія і практика : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Запоріжжя, 17.05.2024 / за ред. І. А. Барбашової, Л. Г. Ярошук. Запоріжжя : БДПУ, 2024. С. 103-106. URL: https://drive.google.com/file/d/1W5iXv2jB-otgKmju1U_oMb0uSmGB6Yvf/view (дата звернення: 16.01.2025).
65. Котило А. Формування міжкультурної компетентності молодших школярів у процесі навчання англійської мови. XVIII International Scientific conference. «Development of science in the XXI century», Dortmund, Germany, 2024, December 26-27. Р. 1134-1136. URL: <https://zenodo.org/records/14582364> (дата звернення: 21.01.2025).
66. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1 (7). С. 165-171.
67. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Педагогічна думка, 2009. С. 267-331.
68. Кудря М. Роль інноваційних технологій для ефективного викладання та навчання англійської мови. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2018. 79 (I). С. 165-175. URL:

<https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/271> (дата звернення: 10.01.2025).

69. Кузьміцька О. Формування сучасного освітнього середовища засобами інноваційних технологій на уроках англійської мови НУШ (5-ий кл.). URL: <https://minilink.pro/WOW9> (дата звернення: 26.02.2025).

70. Лавренова М., Лалак Н., Молнар Т., Фенчак Л. Моделювання уроку в початковій школі: ретроспективний аналіз. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. пр. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. Вип. 2 (27). С. 76–81. URL: https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2021_2/10.pdf

71. Легін В. Б. Рефлексія та її роль у навчальній діяльності молодших школярів. Вісник Житомирського державного університету. 2011. № 60. С. 120–123. URL: http://eprints.zu.edu.ua/7412/1/60_26.pdf (дата звернення: 16.01.2025).

72. Леонова Н. С. Інтерактивні технології навчання як засіб реалізації творчих здібностей учнів. Педагогічна майстерня. 2013. № 4 (28). С. 2–7.

73. Лозова О. М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови : навч.-метод. посібник. Київ, 2010. 143 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5468/1/O_Lozova_PAZIM.pdf (дата звернення: 16.01.2025).

74. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу : теорія і практика (друга половина XX - початок XXI ст.). Київ : Богданова А. М., 2009. 404 с.

75. Ляшенко О. І. Концепція Нової української школи. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України ; [гол. ред. В. Г. Кремень ; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов ; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва ; редкол. : О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, Л. Д. Березівська, І. Д. Бех, В. Ю. Биков, М. С. Гальченко, В. В. Засенко, С. А. Калашнікова, М. О. Кириченко, Л. Б. Лук'янова, В. Г. Панок, В. О. Радкевич, О. Я. Савченко, М. М. Слюсаревський, О. В. Сухомлинська]. 2-ге вид, допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 481.

76. Ляшко Н. А. Використання автентичних англомовних матеріалів на уроках англійської мови в 3-4 класах. URL: https://naurok.com.ua/vikoristannya-avtenticnih-anglomovnih-materialiv-na-urokah-angliysko-movi-v-3-4-klasah-58266.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 26.02.2025).

77. Малихін О. В., Арістова Н. О., Алексєєва С. В. Індивідуалізація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнний час : методичні рекомендації. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2023. 59 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Metod_rekomendatsii-Malykhin-Aristova-Alieksieieva.pdf (дата звернення: 16.01.2025).

78. Мармаза О. І. Імідж як спосіб професійної соціалізації керівника навчального закладу. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 33. С. 263-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_44 (дата звернення: 26.02.2025).

79. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів /Л.М.Масол, О.В.Гайдамака, Е.В.Бєлкіна, О.В.Калініченко, І.В.Руденко. Харків: Видавництво «Ранок», 2006. 256с.

80. Методичний експрес : Теорія і практика навчання англійської мови в Новій українській школі : навч.-метод. посіб. для вчителів закладів початкової освіти та студентів педагогічних спеціальностей / О. В. Вознюк, О. С. Гуманкова, С. В. Деньгаєва, О. А. Зимовець, О. Є. Кравець, О. С. Михайлова, І. В. Самойлюкевич, Дж. Хегарті та ін. / за заг. ред. І. В. Самойлюкевич. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 171 с.

81. Митник О., Шпак В. Народження нестандартного уроку. Початкова школа. 2010. № 12. С. 11-23.

82. Михайлова О. С. Розвиток іншомовного професійного спілкування для студентів мовних і немовних спеціальностей : тези доповідей Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції, Житомир, 8-12 квітня 2024 р. ЖДУ ім. Івана Франка. Житомир, 2024. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/39566/> (дата звернення: 07.11.2024).

83. Міжнародне дослідження соціально-емоційних навичок – в Україні / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/news/mizhnarodne-doslidzhennya-sotsialno-emotsiynikh-navichok-v-ukraini> (дата звернення: 16.01.2025).

84. Мічуріна Т. В. Шляхи підвищення мовної активності учнів на уроках англійської мови. Англійська мова та література. 2015. № 4/5 (446/447). С. 6-8.

85. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / авт. : І. М. Зимомря, В. А. Мойсюк, М. С. Тріфан, І. К. Унгурян та ін. 55 с. URL: <https://shortlink.uk/WEd8> (дата звернення: 03.01.2025).

86. Моделювання освітнього простору в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» : методичні рекомендації / укл. Т. В. Деміракі ; за заг. ред. В. В. Стойкової. Миколаїв : ОІППО, 2018. 36 с.

87. Мойсеєнко Р. М. Змагальні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів. Педагогічні науки. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. Вип. 173. С. 137-143. URL: <https://surl.li/wqqvic> (дата звернення: 21.01.2025).

88. Молнар Т. І. Формування розвивального освітнього середовища в Новій українській школі. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 105. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-105-3>

89. Моніторинг якості освіти : конспекти лекцій / уклад. М. В. Швардак. Мукачево : МДУ, 2020. 108 с. URL: <https://surl.li/tdxcwf> (дата звернення: 10.01.2025).

90. Мушак І. Варіативність організаційних форм навчання молодших школярів. Початкова школа. 2011. № 2. С. 13-15.

91. Навчання онлайн : що маємо в Україні? Європейський простір. URL: <https://minilink.pro/WOHJ> (дата звернення: 17.01.2025).

92. Нестандартний урок. Види нестандартних уроків. URL: <https://moyaosvita.com.ua/pedagogika/nestandardnij-urok-vidi-nestandardnix-urokiv/> (дата звернення: 25.01.2025).

93. Нестеренко М. Підготовка майбутніх педагогів до моделювання уроку в нових реаліях : здобутки та виклики сьогодення : монографія. Київ : ФОП САмченко А.М., 2020. 286 с.

94. Нова українська школа – все про НУШ у 2022 році. ODO - Обладнання Для Освіти, все для НУШ та STEM-освіти. URL: <https://odo.com.ua/blog/sovety-pokupatelyam/nova-ukrayinska-shkola-vse-pro-nush-u-2022-rotsi/> (дата звернення: 06.03.2025).

95. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. Рішення колегії МОН від 27.10.2016. URL: https://www.researchgate.net/publication/347510048_Nova_ukrainska_skola_Konceptualni_zasadi_reformuvanna_serednoi_skoli (дата звернення: 27.12.2024).

96. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 20.03.2025).

97. Нова українська школа : poradnyk dlya vchytelya / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> (дата звернення: 07.01.2025).

98. Нова українська школа : початок реформ: зб. тез доп. II Всеукр. науково-практ. конф. Маріуполь : МДУ, 2020. 284 с. URL: <https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/2020/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%96%CC%88%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA%20%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC.pdf> (дата звернення: 07.01.2025).

99. Нове покоління вчителів для української школи : виклики і досягнення : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, Одеса, 30 квітня 2021 р. Одеса : Астропринт, 2021. 284 с.

100. Новий освітній простір. Мотивуючий простір. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchiyprostir.pdf (дата звернення: 21.02.2025).

101. Новий професійний стандарт вчителя : аналізуємо основні зміни. Нова українська школа / Веб-ресурс НУШ. URL: <https://nus.org.ua/2024/10/25/novyj-profesijnyj-standart-vchytelya-analizuyemo-osnovni-zminy/> (дата звернення: 17.01.2025).

102. Нос Л., Крупач І. Умови реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання учнів початкової школи. Молодий вчений. 2019. Vol. 10, №. 74. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-56>.

103. Нос Л., Сідей І. Головні ідеї нової української школи у контексті викладання англійської мови у початкових класах. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2023. Вип. 38. С. 191-198. URL: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2023.38.11863>.

104. Нос Л., Хома М. Нестандартні уроки з англійської мови в новій українській школі. Молодий вчений. 2020. 10 (86). С. 420-424. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-86>.

105. Овчарук О. В. Теорія і практика шкільної освіти для демократичного громадянства в країнах – членах Ради Європи : монографія / О. В. Овчарук. – Київ : ПП «Видавництво «Фенікс», 2021. – 400 с. URL: http://https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727361/1/Ovcharuk_monografia.pdf?utm_source=chatgpt.com.

106. Озарко І., Мельник О. Перевернуте навчання як одна з дієвих освітніх технологій у підготовці студентів до ЄВІ з англійської мови онлайн. Український педагогічний журнал. 2021. № 2. С. 113-120. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-113-120>.

107. Олефіренко Н. В. Підготовка вчителя до компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів. Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 312 с

108. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину : аналіт. записка / Л. Гриневич та ін. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2020. 76 с. URL: <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/organizacziya-osvitnogo-proczesu-v-shkolah-ukrayiny-v-umovah-karantynu-2020.pdf> (дата звернення: 22.01.2025).

109. Особистісно-орієнтоване навчання – один із важелів у формуванні сучасної особистості. URL: <https://naurok.com.ua/osobistisno-orientovane-navchannya---odin-iz-vazheliv-u-formuvanni-suchasno-osobistosti-210895.html> (дата звернення: 27.01.2025).

110. Особистісно-орієнтований підхід як важлива умова ефективності процесу навчання. Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/osobistisno-orientovanij-pidhid-ak-vazлива-umova-efektivnosti-procesu-navcanna-533017.html> (дата звернення: 20.01.2025).

111. Палеха О. Реалізація принципу наступності навчання іноземної мови у контексті реформування дошкільної і початкової освіти. Витоки педагогічної майстерності. 2021. №. 28. Р. 136-140. URL: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.28.250372>.

112. Палій Л. Урок іноземної мови в початковій школі. Початкова освіта. 2011. № 46 (142). С. 6.

113. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник. Ніжин, 2003. 262 с.

114. Парадигми розвитку та тенденції реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності : монографія [Електронне видання] / колектив авт. : Н. П. Дічек, П. Ю. Саух, М. Б. Євтух, М. І. Бойченко, Н. Б. Антонець, А. А. Загородня, С. М. Шевченко ; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. Н. П. Дічек.

Київ : Педагогічна думка, 2022. 507 с. URL: <https://shortlink.uk/TNQP> (дата звернення: 10.01.2025).

115. Паркер Р., Томсен Б. С. Біла книга. Діяльнісний підхід у школі. Дослідження інтегрованих педагогік, що ґрунтуються на ігровому діяльнісному підході та сприяють всебічному розвитку дітей початкової школи. LEGO Fonden, 2019. URL: <https://shortlink.uk/Wxca> (дата звернення: 17.01.2025).

116. Партнерство у Новій українській школі : взаємодія, розвиток, діагностика / [за заг. ред. С. А. Гарячої]. Черкаси : КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2020. 52 с.

117. Пасічник О. С. Використання візуальних опор у процесі організації ситуативного спілкування іноземною мовою учнів 5-6 класів : Проблеми сучасного підручника : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2020. С. 148-150.

118. Пасічник О. С. Вікові особливості учнів 5-6 класів та їх вплив на добір змісту навчання іноземних мов. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/57> (дата звернення: 29.01.2025).

119. Пасічник О. С. Раціоналізація змісту чинної навчальної програми з англійської мови для основної школи : мовний аспект. Проблеми сучасного підручника. 2016. Вип. 17. С. 329-341.

120. Пасічник О. Технічні особливості організації дистанційного навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-tehnichno-organizuvaty-dystantsijne-navchannya-pokrokovu-instruktsiya/> (дата звернення: 26.01.2025).

121. Перевернутий клас – найвідоміша модель змішаного навчання. Кафедра хімії середовища та хімічної освіти / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: https://chemeducation.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/14/2019/11/Лекція_7.pdf (дата звернення: 27.02.2025).

122. Пермінова Л. А. Умови формування педагога інноваційного типу в системі виши. Науковий вісник МДУ. 2012. №12 (7). С. 96-102. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/visn/n12.pdf> (дата звернення: 26.01.2025).

123. Петрик Л. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування медіазасобів на уроках іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 295 с. URL: <https://shortlink.uk/Wxe8> (дата звернення: 21.01.2025).

124. Петухова Л. Є. Трисуб'єктна дидактика в моделі інноваційного розвитку освітніх систем. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. 2014. Вип. 65. С. 74-80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2014_65_15 (дата звернення: 26.01.2025).

125. Писарчук О. Т. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2016. 21 с.

126. Питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) у 2023 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2023 № 1023 : станом на 3 січ. 2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

127. Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи : колективна монографія / О. К. Мілютіна, Н. М. Лавриченко, І. М. Заремська та ін. ; за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Суми : Мрія, 2018. 280 с.

128. Підготовка сучасного вчителя : інформаційно-технологічне забезпечення : монографія / за ред. О. І. Огієнко ; авт. кол. : О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна, Ю. С. Красильник, Л. О. Мільто, Ю. Л. Радченко, Т. О. Гончарук, К. В. Годлевська, Н. І. Вінник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 224 с. URL: <https://shortlink.uk/WxfW> (дата звернення: 21.01.2025).

129. Поліщук Н. Методика традиційного уроку. URL: https://naurok.com.ua/metodika-tradiciynogo-uroku-170044.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.02.2025).

130. Половенко О. Сучасні підходи до організації освітнього процесу : управлінський аспект. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти : науково-методичний вісник. 2022.

№ 58. С. 290-300. URL: https://znayshov.com/News/Details/naukovo-metodychnyi_visnyk_58 (дата звернення: 24.01.2025).

131. Полонська Т. К. Готовність учителя іноземної мови до формування критичного мислення в учнів нової української школи : електронний збірник наукових праць ЗОШППО. 2021. № 5 (47). URL: <https://shortlink.uk/TVWO> (дата звернення: 18.01.2025).

132. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун. Київ: А. С. К., 2004. 192 с.

133. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 15-24.

134. Поняття і види компетентностей. Курс підготовки вчителів. URL: <http://jds.multycourse.com.ua/ua/page/21/108> (дата звернення: 20.01.2025).

135. Попова Л.М., Лобода О. Психологічні та педагогічні умови організації уроків англійської мови за концепцією Нової української школи. Перспективи та інновації науки. Серія Педагогіка. №4 (50). К.: Видавнича група «Наукові перспективи. 2025. С.44-52.

136. Попова Л.М., Халько М. С. Психолого-педагогічні особливості формування трансверсальних компетентностей майбутнього фахівця ххі століття. Інноваційна педагогіка: науковий журнал. Випуск 80. Том 2. Видавничий дім «Гельветика». 2025. С. 80-85. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/80/part_2/80-2_2025.pdf

137. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навч. посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.

138. Практики та підходи до дистанційного навчання – рекомендації для вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/> (дата звернення: 13.01.2025).

139. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 : станом на 2 верес. 2022 р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 09.02.2025).

140. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 : станом на 6 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

141. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

142. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.01.2025)

143. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX : станом на 17 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 02.03.2025).

144. Провал «реформи НУШ»: винні точно не вчителі. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/blogs/91902/> (дата звернення: 26.03.2025).

145. Програма шкільного наставництва в Україні. Британська Рада в Україні. Київ : British Council. URL: <https://minilink.pro/WOOR> (дата звернення: 11.01.2025).

146. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкового загальноосвітнього навчального закладу в умовах Нової української школи (1 частина), (колектив авторів: С.Ф.Одайник, Л.Є.Петухова, Є.О.Співаковська, Б.М.Андрієвський, О.М.Пинзеник, Л.А.Пермінова, Т.І.Молнар, В.В.Ляпіна, І.В.Воронюк, Н.В.Кабельнікова): Монографічна збірка / за ред. Л.А.Пермінової. Херсон: «Айлант», 2018. С.55-66.

147. Проценко О., Юрочко С. Інноваційна компетентність педагога : зміст і структура. Молодь і ринок. 2015. № 5 (124). С. 51-55.

148. Психологічна адаптація дітей до школи – виклики та рекомендації. Психологічна допомога. URL: <https://psychologist.com.ua/psixologichni-aspekti-adaptatsii-ditej-do-shkoli-osnovni-vikliki-ta-rekomendatsii/> (дата звернення: 16.01.2025).

149. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.

150. Психологія здібностей : навч. посібник / Г. І. Кагальняк, Г. О. Шулдик, Б. А. Якимчук, Л. А. Данилевич. Київ : Наук. світ, 2001. 75 с.

151. Психологія саморегуляції. Практикум. URL: <https://shortlink.uk/TW9v> (дата звернення: 27.02.2025).

152. Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті : теоретичний і практичний аспекти : зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 4 листопада 2019 р. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2019. 422 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/zbirnyk_konf_2019.pdf (дата звернення: 21.01.2025).

153. Реалізація державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» : монографія / за ред. С. Л. Лондара ; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2019. 193 с. URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Realiz-derzh-polit-u-sf-ref-ZSO-NUSH-2019-key.pdf> (дата звернення: 21.01.2025).

154. Репетиторство – альтернатива недолугій шкільній освіті. Новини Луцька та Волині – Конкурент. URL: <https://konkurent.ua/publication/43264/%20repetitorstvo-alternativa-nedolugiy-shkilniy-osviti-likarchuk/> (дата звернення: 26.02.2025).

155. Ризванюк О. Наступність у навчанні. Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. 2014. Вип. 14. С. 286-295.

156. Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, Україна, 09-10 квітня 2020 р. / редкол. : О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, В. С. Мисик, Ю. Ч. Шайнюк, В. Є. Кавецький, А. В. Вихрущ, О. Я. Жизномірська, С. Б. Гах, Г. І. Герасимчук, М. П. Мамус. Тернопіль : СМП «Тайп», 2020. 450 с. URL: https://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/24454/1/Rozvutok_prof_majst.pdf (дата звернення: 21.01.2025).

157. Романенко Ю., Балаховська, Ю. Вимоги до електронних підручників української мови та літератури в умовах дистанційного навчання. Українська мова і література в школі. 2020. № 2. С. 2-9.

158. Руденко Н. М. Інтерактивне навчання на уроках математики в початковій школі. Початкова школа. 2015. № 12. С. 45-48. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12557/1/N_Rudenko_Inter_navch_na_ur_mate_m_Pochatkova_sh.pdf (дата звернення: 27.02.2025).

159. Руднік Ю. В. Підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 338 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24652/1/Дисертація_Руднік_Ю.В.pdf (дата звернення: 24.01.2025).

160. Савченко О. Я. Наступність і перспективність в навчанні в початковій школі. Київ : Початкова школа, 2003. 224 с.

161. Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. Рідна школа. 2018. № 1-2. С. 3-7.

162. Савченко О. Системний підхід до модернізації змісту загальної середньої освіти. Рідна школа. 2010. № 1-2. С. 3-7.

163. Савченко О. Я. Сучасний урок: суб'єктність навчання і варіативність структури. Початкова школа. 2011. № 9. С. 11–15. С. 2.

164. Семеног О., Вовк М. Педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти. Вісник НАПН України. 2021. № 3 (2). URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305x-2021-3-2-11-1>.
165. Сенів О. Я. Використання методичних прийомів технології розвитку критичного мислення. Початкове навчання та виховання. 2011. № 32-33. С. 28-29.
166. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи : ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. Методист. 2018. № 5. URL: <https://shortlink.uk/WxpB> (дата звернення: 19.01.2025).
167. Сидоренко В. В. Науково-методичний супровід реформування системи загальної середньої освіти : регіональний вимір. Імідж сучасного педагога. 2019. № 5. С. 16-21.
168. Сиротенко С. Б. Експериментальна перевірка педагогічних умов формування культури самоорганізації навчальної діяльності у курсантів ВВНЗ. Вісник Національного університету оборони України. 2012. № 2 (27). С. 66-70.
169. Скворцова С. О. Нова українська школа : методика навчання математики у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. посібник. Харків : Ранок, 2020. 320 с.
170. Слепкань З. І. Методика навчання математики : підручник. Київ : Зодіак-ЕКО, 2000. 512 с.
171. Смирнова О. П. Індивідуальний підхід у навчанні іноземних мов у Новій українській школі. Сучасна школа України. 2020. 4 (22). С. 78-85.
172. Соловйов Ю., Чернишов О. Наступність між ланками освіти : реалії та перспективи. Сучасна освіта. 2008. URL: <https://osvita.ua/school/method/1307> (дата звернення: 16.01.2025).
173. Соціально-гуманітарний вісник : зб. наук. пр. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2025. Вип. 51. 87 с. URL: <https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/sgv-51.pdf> (дата звернення: 16.01.2025).

174. Співаковська Є. О. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. 474 с.

175. Стеблецький А. Л. Взаємодія суб'єктів освітнього процесу – запорука якості освіти. Прикладні аспекти професійно-педагогічної освіти. 2019. Вип. 3. С. 45-56. URL: <https://shortlink.uk/Wxre> (дата звернення: 17.01.2025).

176. Столична освіта: якість в умовах воєнного стану. Порадник IV. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. У 2-х ч. Ч. 1. / Упоряд.: Фіданян О.Г., Войцехівський М.Ф., Дідур О.О. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. 664 с.

177. Стратегія реформування освіти в Україні : рек. з освіт. політики. Київ, 2003. 296 с. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_edu_ep_409_ua_ref_strategy.pdf (дата звернення: 17.01.2025).

178. Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи : зб. наук. праць / [гол. ред. Ю. І. Колісник-Гуменюк]. Київ ; Львів; Бережани ; Ломза, 2022. Вип. 11. 221 с.

179. Татаренко О. Сучасний урок технологій в контексті Нової української школи. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти: Науково-методичний вісник № 59. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. С. 98-104.

180. Тези доповідей III міжнародної наукової конференції «Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору : світовий та вітчизняний вимір». Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 136 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/375611017_Vprovadzenna_reformi_Nova_ukrainska_skola_na_institucijnomu_rivni_v_umovah_vijni (дата звернення: 16.01.2025).

181. Топка О. Особистісно-орієнтований підхід як чинник удосконалення управління процесом виховання в загальноосвітньому навчальному закладі.

Студентський альманах : збірник магістерських робіт : Каталог. 2-ге вид. Київ : ДВНЗ «УМО», 2012. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/63.pdf (дата звернення: 16.01.2025).

182. Уруський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності : методичний посібник. Тернопіль : ТОКІППО, 2005. 96 с. URL: <https://ipohnpu.in.ua/wp-content/uploads/2020/04/v.-uruskij.-formuvannia-hotovnosti-vchyteliv-do-innovatsijnoi-diial-pdf.pdf> (дата звернення : 14.02.2025).

183. Федяєва В.Л. Компетентісний підхід у концепції «Нова українська школа»: плюси, мінуси, перспективи втілення. Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 102. С. 12-18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-102-2>

184. Фіцула М. М. Педагогіка : посібник. Київ : Академія, 2002. 528 с.

185. Фокша С. Є. Освітнє середовище нової української школи (базова середня освіта). Нова українська школа у базовій освіті : впевнені кроки Запорізької області : наук.-метод. посібник / відповід. ред. Т. Є. Гура. Запоріжжя, 2022. С. 84-90. URL: <https://znayshov.com/FR/16171/714-84-90.pdf> (дата звернення : 14.02.2025).

186. Формування соціокультурної компетентності учнів на уроках англійської мови : методичні рекомендації. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-sociokulturno-kompetentnosti-uchniv-na-urokah-angliysko-movi-metodichni-rekomendaci-144758.html> (дата звернення: 22.01.2025).

187. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 360 с.

188. Цифрова адженда України – 2020. Концептуальні засади. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 01.03.2025)

189. Цифровізація як інструмент забезпечення якості надання освітніх послуг з урахуванням європейського досвіду : колективна монографія / за ред.

А. В. Череп, І. М. Дашко, Ю. О. Огренич, О. Г. Череп. Запоріжжя : Видавець ФОП Мокшанов В. В., 2024. 300 с. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14258696>.

190. Чернецька Т. І. Сучасний урок: теорія і практика моделювання : навч. посібник. Київ : ТОВ «Праймдрук», 2011. 352 с.

191. Шапочка К. Підготовка вчителів іноземних мов до роботи в новій українській інклюзивній школі. Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови. 2021. 1 (13). С. 271-278. URL: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i13.109>.

192. Шерудило А. В. Сутність, зміст, структура і функції інноваційної діяльності вчителя в умовах модернізації педагогічної освіти. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи : компетентнісний та інтегрований підходи : монографія / за наук. ред. Л. Я. Бірюк. Суми : Вінниченко М. Д., 2019. С. 245-269.

193. Якісна підготовка вчителя для НУШ – це реально. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/consultations/60737/> (дата звернення: 14.01.2025).

194. Яремчук Н. Дистанційне навчання в системі професійної підготовки вчителів початкової школи : ретроспективний аналіз. Неперервна професійна освіта : теорія і практика. 2022. № 1 (70). С. 112-118. URL: <http://npo.kubg.edu.ua/article/view/257214/254124> (дата звернення: 16.01.2025).

195. Ярмаченко М. Педагогіка : підруч. для студ. пед. ін-тів. Київ : Вища шк., 1986. 544 с.

196. Ярова О. Б. Досвід розвитку початкової освіти в країнах ЄС – джерело модернізації початкової освіти в Україні. Український педагогічний журнал. 2018. № 1. С. 31-37.

197. Яценко С. Л. Сутнісні аспекти особистісно орієнтованої освіти. Проблеми освіти : наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. №. 85. Спецвипуск. С. 16-22.

198. Activity Based Teaching Learning: An Experience / U. Patil et al. Journal of Engineering Education Transformations. 2016. URL: <https://doi.org/10.16920/jeet/2016/v0i0/85433>.

199. Aronin L., Yelenevskaya M. Teaching English in multilingual Israel : Who teaches whom and how. A review of recent research 2014 - 2020. Language Teaching. 2021. P. 1-22. URL: <https://doi.org/10.1017/s0261444821000215>.
200. Basal A. The Use of Flipped Classroom in Foreign Language Teaching. The 3rd Black Sea ELT conference : Technology : A Bridge to Language Learning, Samsun, Turkey, 2012.
201. Beacco J.-C., Byram M., Cavalli M., Coste D., Egli Cuenat M., Goullier F., Panthier J. Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2016. URL: <https://www.coe.int/en/web/language-policy/guide-for-the-development-and-implementation-of-curricula-for-plurilingual-and-intercultural-education> (date of access: 05.01.2025).
202. Benson P. Teaching and Researching Autonomy in Language Learning. Harlow : Pearson Education, 2011. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315833767>.
203. Black P., Wiliam, D. Developing the theory of formative assessment. Educational Assessment. 2009. 14 (1). P. 43-68. URL: https://www.researchgate.net/publication/225590759_Developing_the_theory_of_for_mative_assessment (date of access: 24.01.2025).
204. Boyatzis Richard E. The Competent Manager : A Model for Effective Performance. John Wiley & Sons, Jan22, 1982. Business & Economics. 308 p.
205. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education. 2018. 347 p. URL: <https://gustavorubinoernesto.com/wp-content/uploads/2020/06/H-Douglas-Brown-Principles-of-Language-Learning-and-Teaching.pdf> (date of access: 24.01.2025).
206. Byram M., Wagner M. Making a Difference : Language Teaching for Intercultural and International Dialogue. Foreign Language Annals. 2018. 51 (1). P. 140-151. URL: <https://doi.org/10.1111/flan.12319>.
207. Chopovska L. V. Integration of the «flipped class» technology in teaching of foreign languages in Ukrainian universities. Pedagogical sciences. 2017. № 5. C. 75-78.

208. Chun D., Kern R., Smith B. Technology in Language Use, Language Teaching, and Language Learning. *The Modern Language Journal*. 2016. Vol. 100, S1. P. 64-80. URL: <https://doi.org/10.1111/modl.12302>.
209. Clark-Wilson A., Robutti O., Thomas M. Teaching with digital technology. *ZDM*. 2020. Vol. 52, №. 7. P. 1223-1242. URL: <https://doi.org/10.1007/s11858-020-01196-0>.
210. Coyle D., Hood P., Marsh D. CLIL : Content and Language Integrated Learning. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 173 p. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0346251X11000029?via%3DiHub> (date of access: 14.01.2025).
211. Czura A., Papaja K. Curricular models of CLIL education in Poland. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2013. Vol. 16, № 3. P. 321-333. URL: <https://doi.org/10.1080/13670050.2013.777388>.
212. Dale L., Tanner R. CLIL Activities : A Resource for Subject and Language Teachers. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. P. 192-194. URL: <https://doi.org/10.15581/004.31.7764>.
213. Deci E. L., Ryan R. M. The “What” and “Why” of Goal Pursuits : Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*. 2000. 11 (4). P. 227-268. URL: https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01.
214. Dervin F., Hahl K. Justifying the position and implementation of English language education in Finland: “Circling around hot porridge”? *Current Issues in Language Planning*. 2024. P. 1-26. URL: <https://doi.org/10.1080/14664208.2024.2358271>.
215. Dörnyei Z. Motivational Strategies in the Language Classroom. Cambridge University Press. 2001. 163 p. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511667343>.
216. Dubois D. The competency casebook. Amherst, MA: HRD, & Silver Spring MD : International Society for Performance Improvement. 1998. 400 p.
217. Dweck C. S. Mindset : The New Psychology of Success. New York : Random House, 2006. 283 p. URL: <https://advantage.com/wp->

<content/uploads/2023/02/Mindset-The-New-Psychology-of-Success-Dweck.pdf> (date of access: 08.01.2025).

218. Dwi T., Damcha A., Budiarti E. Improving children's english skills by using lingokids app. Jurnal Education and development Institut Pendidikan Tapanuli Selatan. 2022. Vol. 10, № 3. P. 357-362. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/562772-improving-childrens-english-skills-by-us-fa0950b8.pdf> (date of access: 18.01.2025).

219. Edwards A., Fuchs R. A cluster analysis of attitudes to English in Germany and the Netherlands. World Englishes. 2018. Vol. 37, № 4. P. 653-667. URL: <https://doi.org/10.1111/weng.12348>.

220. Exploring language learning in Canada. British Council. URL: <https://wales.britishcouncil.org/en/exploring-language-learning-canada-0> (date of access: 18.01.2025).

221. Flipped Learning Network. Flipped Learning Network Hub. URL: <http://flippedlearning.org> (date of access: 11.01.2025).

222. Foxon M., Richey R. C., Roberts R. C., Spannaus T. W. Training Manager Competencies : The standards (3rd Ed.). Syracuse, NY : ERIC Clearinghouse on Information and Technology, 2003. 177 c.

223. Griffith1 W. I., Lim H.-Y. Teaching Intercultural Communicative Competence in the Foreign Language Classroom. Mextesol Journal. 2024. Vol. 48, № 1. P. 1-10. URL: <https://doi.org/10.61871/mj.v48n1-13>.

224. Heacox D. Differentiating Instruction in the Regular Classroom : How to Reach and Teach All Learners. Minneapolis, MN: Free Spirit Publishing, 2012. 192 p.

225. Kruty K., Zdanevych L., Pisotska L., Desnova I., Molnar T. Implementation of Innovative Educational Technologies in the Training of Specialists in Pedagogy and Psychology (European Experience). Journal of Curriculum and Teaching. Vol. 12, No. 5; Special Issue, 2023. P. 58–67. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v12n5p58> (Scopus)

226. Kotylo A. Artificial Intelligence as a digital interlocutor for improving students' communication skills. International scientific-practical conference «Science,

technology and society : challenges and prospects for development in the modern world»: conference proceedings, Tampere, Finland, December 6, 2024. Tampere, Finland : Scholarly Publisher ICSSH, 2024. P. 14-15. URL: <https://www.economics.in.ua/2024/11/6-2024.html> (date of access: 19.01.2025).

227. Little D., Perclová R. The European Language Portfolio : A guide for teachers and learners. URL: <https://rm.coe.int/1680459fa6> (date of access: 19.01.2025).

228. Littlewood W. Communicative Language Teaching : An Introduction. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 122 p.

229. Lokar M. The future of e-textbooks. URL: https://www.researchgate.net/publication/279845308_The_future_of_e-textbooks (date of access: 03.01.2025).

230. Marsh D. Content and Language Integrated Learning (CLIL) : A Developmental Framework. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. URL: <https://doi.org/10.1002/9781405198431.wbeal0190>.

231. Nunan D. The Learner-Centered Curriculum : A Study in Second Language Teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 212 p.

232. Pappa S., Moate J., Ruohotie-Lehty M., Eteläpelto A. CLIL teachers in Finland : The role of emotions in professional identity negotiation. Apples-Journal of Applied Language Studies. 2017. 11 (4). P. 79-99. URL: <https://doi.org/10.17011/apples/urn.201711144252>.

233. Patel M. F. English language teaching : (methods, tools & techniques). Jaipur [India] : Sunrise Publishers & Distributors, 2008. 200 p.

234. Prensky M. Digital Game-Based Learning. New York : McGraw-Hill. 2001. 26 p. URL: <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Ch2-Digital%20Game-Based%20Learning.pdf> (date of access: 08.01.2025).

235. Pussel R. Communicative Language Teaching. Xlibris Corporation, 2005. 80 p.

236. Richards J. C. Key Issues in Language Teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 848 p.

237. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511667305>.

238. Rychen D. S., Salganik L. H. Definition and Selection of Competencies (DESECO) : Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy paper. Neuchatel, Switzerland : Swiss Federal Statistical Office, 2002. 27 p.

239. Sharova T., Kolomoiets H., Malechko T. The Use of Interactive Teaching Methods in Educational Institutions. Problems of Education. 2024. № 2 (101). P. 221-243. URL: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-101.2024.15>.

240. Shiroza S. English Language Teaching in Japan as a Localized Pedagogy : The Implications of the World Englishes Perspective. KJEE. 2010. № 1. URL: <https://park.itc.u-tokyo.ac.jp/eigo/KJEE/001/003-029.pdf> (date of access: 24.01.2025).

241. Tan K., Tan C., Chua J. Innovation in Education : The 'Teach Less, Learn More Initiative in Singapore Schools. Innovation in Education. 2008. № 5. P. 153-171. URL: https://www.researchgate.net/publication/281740181_Innovation_in_Education_The_'Teach_Less_Learn_More'_Initiative_in_Singapore_Schools (date of access: 24.01.2025).

242. Tomlinson C. A. How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms. Alexandria, VA : ASCD, 2001. URL: <https://rutamaestra.santillana.com.co/wp-content/uploads/2020/01/Classrooms-2nd-Edition-By-Carol-Ann-Tomlinson.pdf> (date of access: 08.01.2025).

243. Vysochan L., Fedorchuk A., Ilishova O. Strategies for introducing innovations in teacher training based on global trends of 2024. Innovations and Global Solutions : International Conference on Science, June 8 2024. 2024. P. 31-35.

244. Wade M. «Visualizing 21st-Century Classroom Design.» Edutopia. George Lucas Educational Foundation, 20 November 2013. URL: <https://www.edutopia.org/blog/visualizing-21st-century-classroom-design-mary-wade> (date of access: 11.01.2025).

245. 2013 Asia-Pacific Education Research Institutes Network (ERI-Net) regional study on: transversal competencies in education policy and practice (Phase I): regional synthesis report. Paris, France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2015. 81 p. URL: http://https://transversalcompetencies.weebly.com/uploads/2/8/4/2/28422343/transversal.pdf?utm_source=chatgpt.com

246. XXXIX International scientific and practical conference «Problems of Science and Technology : Innovation and Competitiveness», Aalborg, Denmark, September 18-20, 2024. International Scientific Unity, 2024. 124 p. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/09/Problems_of_science_and_technology_innovation_and_competitiveness_September_18_20_2024_Aalborg_Denmark.pdf (date of access: 24.01.2025)

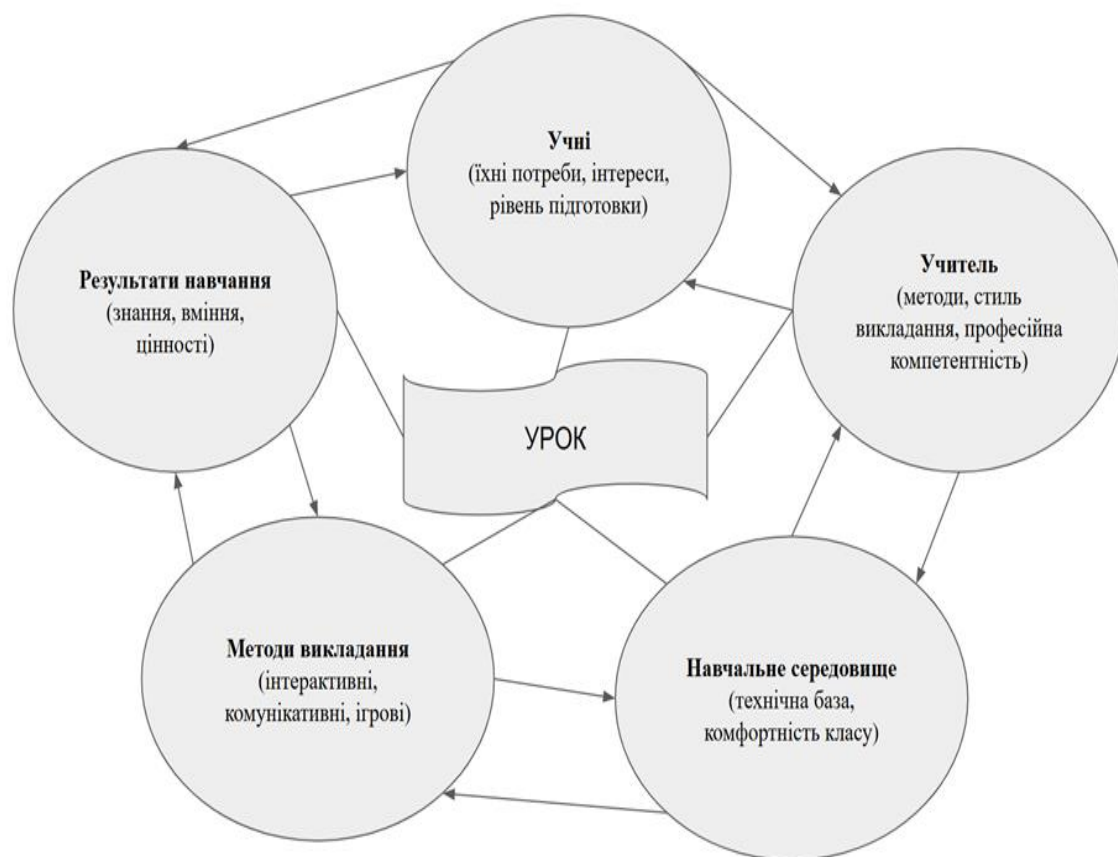
ДОДАТКИ

Додаток А

Ключові етапи реалізації концепції Нової української школи

Етапи реформування системи освіти	Основні досягнення
І етап - початковий (2016-2017 рр.)	1. Аналіз сучасного стану освіти, вивчення міжнародного досвіду та оцінка потреб української освітньої системи. 2. Розробка концепції Нової української школи. 3. Створення нормативно-правової бази для впровадження реформи. 4. Оновлення навчальних планів і програм для початкової школи, розробка нових підручників для початкових класів. 5. Розробка нових методичних матеріалів для вчителів.
ІІ етап - Етап пілотного впровадження (2017–2018 роки)	1. Ухвалення нового Закону України «Про освіту» (вересень 2017 рік), який став основою для реалізації реформи. 2. Затвердження «Державного стандарту початкової освіти» (лютий 2018 рік). 3. Затвердження «Професійного стандарту вчителя початкових класів НУШ» (серпень 2018 рік), який регулює вимоги до педагогів. 4. Проведення експертизи електронних версій проєктів підручників Інститутом модернізації змісту освіти. 5. Запуск пілотних класів НУШ, що працюють за новими стандартами на компетентнісній основі. 6. Апробація нових підходів до організації навчального процесу. 7. Підвищення кваліфікації вчителів початкової школи, зокрема участь в тренінгах, вебінарах, конференціях, проходження онлайн-курсів. 8. Оцінка результатів пілотування та коригування концепції. 9. Формування національної Е-платформи електронних курсів та підручників.
ІІІ етап - етап масштабного впровадження (2018-2021 роки)	1. Початок впровадження НУШ у початкових класах по всіх навчальних закладах України. 2. Затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників; перший рік пілотування сертифікації вчителів (грудень 2019 року). 3. Затвердження Державного стандарту середньої освіти (вересень 2020 року). 4. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України ухвалює Наказ «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста)» (грудень 2020 року). 5. Прийняття Закону «Про повну загальну середню освіту» (січень 2020 року). 6. Затвердження Кабінетом Міністрів України план заходів для реалізації Національної стратегії безпечного і здорового освітнього середовища в Новій українській школі на 2021 рік (23 грудня 2020 року). 7. Впровадження нових стандартів освіти та змісту навчальних програм. 8. Підвищення професіоналізму вчителів через поєднання формальної та неформальної освіти. Постійне вдосконалення своїх знань та навичок, адаптації до нових освітніх стандартів і вимог.

	9. Модернізація навчальних кабінетів, підготовка нових навчальних посібників. 10. Зміна підходів до оцінювання учнів, впровадження формуального оцінювання.
IV етап - Етап розширення та підвищення ефективності (2021-2024 роки)	1. Впровадження стандартів НУШ у середній школі. 2. Поглиблене впровадження інклюзивної освіти та індивідуалізації навчання. 3. Вдосконалення системи оцінювання. 4. Модернізація навчальних закладів, адаптація до нових вимог. 5. Вдосконалення підготовки вчителів середньої школи, розвиток їхніх компетентностей у контексті нової системи освіти. 6. Моніторинг і оцінка впровадження реформи.
V етап - Етап стратегічної стабільності та інновацій (2024 і далі 2029)	1. Повне охоплення реформи всіма рівнями шкільної освіти (з 1 до 12 класу). 2. Адаптація підручників, програм та методик для старшої школи відповідно до принципів НУШ. 3. Вдосконалення методик інклюзивного навчання. 4. Постійне підвищення кваліфікації вчителів через онлайн-курси, тренінги, вебінари та науково-практичні конференції. 5. Подальша модернізація навчальної інфраструктури. 6. Оновлення освітніх стандартів з урахуванням вимог сучасного ринку праці. 7. Постійний моніторинг, оцінка та коригування ефективності реформи на основі зібраних даних.



Залежність якості уроку від складових

Додаток В

Анкета для учнів 5 класу

Привіт! Нам дуже цікаво дізнатися, як ти себе відчуваєш на уроках. Вибери ті відповіді, які найбільше підходять саме тобі. Тут немає правильних чи неправильних відповідей — важлива твоя думка!

3. 1. Як ти себе відчуваєш перед початком звичайного шкільного уроку (будь-якого предмета)?

Обери одну відповідь:

-  Спокійно і з хорошим настроєм (1 — Ніколи не відчуваю тривожності)
-  Легке хвилювання, але це не заважає (2 — Рідко відчуваю тривожність)
-  Іноді відчуваю напругу або переживання (3 — Іноді тривожно)
-  Часто хвилююсь або боюся, що щось піде не так (4 — Часто тривожно)
-  Мені майже завжди страшно або тривожно перед уроками (5 — Постійна тривожність)

4. 2. Як ти відчуваєшся під час уроків у класі?

Обери одну відповідь:

-  Мені завжди комфортно, подобається вчитися (1 — Завжди комфортно)
-  Переважно комфортно, іноді буває складно (2 — Частіше комфортно, ніж ні)
-  По-різному — інколи добре, інколи ні (3 — Інколи комфортно)
-  Часто відчуваю дискомфорт або напруження (4 — Частіше дискомфорт)
-  Мені некомфортно, хочу, щоб уроки швидше закінчились (5 — Некомфортно)

5. 3. Як ти відчуваєш себе щодо підтримки вчителя на уроці?

Обери одну відповідь:

-  Завжди відчуваю підтримку від вчителя (1 — Завжди підтримує)
-  Частіше відчуваю підтримку, ніж ні (2 — Частіше підтримує)
-  Іноді підтримує, іноді ні (3 — Іноді підтримка)
-  Рідко отримую підтримку (4 — Рідко підтримує)
-  Зовсім не відчуваю підтримки від вчителя (5 — Не підтримує зовсім)

4. Якщо хочеш, можеш написати, що саме допомагає тобі почуватись краще на уроці або що тебе засмучує: (відповідь за бажанням) _____

Додаток Г

**Тест-опитувальник «Навчальна саморегуляція»
(Р. Райана, Дж. Коннелла; в адаптації М. Яцюка)**

Інструкція для п'ятикласника

Прочитай кожне речення уважно. Воно розповідає про можливу причину, чому ти виконуєш певні шкільні завдання.

Подумай, наскільки це важливо саме для тебе, і вибери один варіант відповіді:

1 — зовсім неважливо; 2 — трохи важливо; 3 — важливо; 4 — дуже важливо.

Обери ту відповідь, яка найкраще підходить до тебе. Тут немає правильних або неправильних відповідей — головне, щоб ти відповідав щиро!

№	Чому я вчуся?	Зовсім неважливо (1)	Трохи важливо (2)	Важливо (3)	Дуже важливо (4)
Блок 1: Чому я виконую домашнє завдання або самостійну роботу з англійської мови?					
1.	Тому що вчителька/вчитель сказала зробити це				
2.	Тому що не хочу, щоб мене сварили				
3.	Тому що хочу добре знати англійську мову				
4.	Тому що мені цікаво самому/самій виконувати завдання				
5.	Тому що хочу, щоб мене похвалили				
6.	Тому що я люблю вчитися				
Блок 2: Чому я беру участь в уроці англійської мови?					
1.	Тому що мене запитують, і я мушу відповідати				
2.	Тому що я хочу, щоб мене помітили				
3.	Тому що мені подобається працювати в парі чи в групі				
4.	Тому що я хочу навчитися говорити англійською				
5.	Тому що не хочу виглядати гірше за інших				
6.	Тому що я сам/сама цього хочу				
Блок 3: Чому я хочу досягти успіху у вивченні англійської мови?					
1.	Тому що батьки очікують цього від мене				
2.	Тому що хочу бути кращим за інших				
3.	Тому що мені цікаво знати іноземні мови				
4.	Тому що вивчення англійської знадобиться мені в майбутньому				
5.	Тому що це допоможе мені в подорожах				
6.	Тому що я люблю вивчати нове самостійно				

Ключ до опитувальника

1. Зовнішнє регулювання (діяльність через страх покарання або задля зовнішньої винагороди):

Блок 1: №1, №2, №5

Блок 2: №1, №5

Блок 3: №1, №2

2. Інтроектоване регулювання (діяльність з метою самопідтвердження або уникнення почуття провини):

Блок 1: №5

Блок 2: №2

Блок 3: №2

3. Ідентифіковане регулювання (учень розуміє цінність діяльності та пов'язує її з особистими цілями):

Блок 1: №3

Блок 2: №4

Блок 3: №4, №5

4. Автономне спонукання (діяльність через внутрішній інтерес, задоволення, саморозвиток):

Блок 1: №4, №6

Блок 2: №3, №6

Блок 3: №3, №6

Додаток Д

Анкета для учнів 5 класу
(адаптована за методикою Н. Лусканової)

Любі учні!

Уважно прочитайте питання і виберіть відповідь або напишіть свою думку.

I. Ставлення до навчального процесу

1. Чи подобається тобі вивчати англійську мову?
 - ☐ Дуже подобається
 - ☐ Подобається
 - ☐ Байдуже
 - ☐ Не дуже подобається
 - ☐ Зовсім не подобається
2. Коли ти виконуєш завдання з англійської мови, ти відчуваєш:
 - ☐ Зацікавлення
 - ☐ Байдужість
 - ☐ Утому
 - ☐ Радість
 - ☐ Страх помилитися
3. Що найбільше тобі подобається на уроках англійської? (можна обрати кілька варіантів)
 - ☐ Ігри
 - ☐ Робота в парах або групах
 - ☐ Розповіді вчителя
 - ☐ Виконання творчих завдань
 - ☐ Співи, римування, вірші
 - ☐ Робота в підручнику

II. Ставлення до вчителя

4. Як ти ставишся до свого вчителя англійської мови?
 - ☐ Дуже добре
 - ☐ Добре
 - ☐ Байдуже
 - ☐ Не дуже добре
 - ☐ Погано
5. Чи допомагає вчитель, якщо ти щось не розумієш?
 - ☐ Завжди
 - ☐ Часто
 - ☐ Іноді
 - ☐ Рідко
 - ☐ Ніколи

6. Що тобі найбільше подобається у твоєму вчителі англійської?
(відкрита

відповідь)

III. Ставлення до однокласників

7. Як тобі працюється з однокласниками на уроці англійської мови?

- ☐ Дуже легко і цікаво
- ☐ Зручно, але інколи бувають труднощі
- ☐ Важко
- ☐ Переважно працюю самотійно

8. Чи допомагають тобі однокласники, коли ти маєш труднощі із завданнями?

- ☐ Завжди
- ☐ Часто
- ☐ Іноді
- ☐ Ніколи

IV. Мотиви навчальної діяльності

9. Чому ти навчаєшся англійської мови? (можна обрати кілька варіантів)

- ☐ Щоб отримувати хороші оцінки
- ☐ Щоб спілкуватися з людьми з інших країн
- ☐ Бо цікаво вивчати нові слова і теми
- ☐ Щоб не відставати від однокласників
- ☐ Щоб дивитися фільми/мультфільми англійською
- ☐ Мені сказали батьки/вчитель

10.Що тебе найбільше мотивує старанно працювати на уроці?

- ☐ Похвала вчителя
- ☐ Власне бажання знати більше
- ☐ Оцінки
- ☐ Участь у цікавих видах діяльності (ігри, конкурси тощо)
- ☐ Приклади друзів

V. Оцінка мотиваційного етапу уроку

11.Коли вчитель на початку уроку пропонує цікаві завдання (ігри, загадки, вправи на роздуми), тобі:

- ☐ Дуже цікаво
- ☐ Цікаво
- ☐ Байдуже
- ☐ Не цікаво

12.Чи допомагають такі вправи краще зрозуміти тему уроку?

- ☐ Так, завжди
- ☐ Часто
- ☐ Іноді

- ☐ Рідко
- ☐ Ніколи

Дякуємо за щирі відповіді!

Шкала оцінки відповідей

- Відповіді, що свідчать про **високу зацікавленість, активність і внутрішню мотивацію** (наприклад, «Дуже подобається», «Зацікавлення», «Власне бажання знати більше», «Дуже цікаво») — **3 бали**.
- Відповіді, що показують **позитивне, але менш глибоке ставлення** (наприклад, «Подобається», «Радість», «Оцінки», «Цікаво») — **2 бали**.
- Відповіді, що свідчать про **байдуже або ситуативне ставлення** (наприклад, «Байдуже», «Іноді цікаво», «Батьки змушують») — **1 бал**.
- Відповіді, що відображають **негативне або слабке ставлення** («Не подобається», «Страх», «Не цікаво», «Не допомагають») — **0 балів**.

Загальний бал	Рівень навчальної мотивації
30–36 балів	Високий рівень мотивації
24–29 балів	Достатній рівень мотивації
18–23 бали	Середній рівень мотивації
12–17 балів	Низький рівень мотивації
Менше 12 балів	Ознаки шкільної дезадаптації

Додаток Е

Педагогічне спостереження за уроками англійської мови (5 клас)

№	Критерій спостереження	Варіанти оцінки (позначити «✓»)	Коментар/Опис спостереження
1	Урок розпочато організовано	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
2	Мета уроку озвучена й зрозуміла	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
3	Структура уроку логічна	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
4	Учні активно працювали фронтально	☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький	
5	Учні брали участь у парній/груповій роботі	☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький	
6	Учні проявляли ініціативу	☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький	
7	Учні зосереджені під час самостійних вправ	☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький	
8	Була використана гра / ігрові елементи	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
9	Застосовано візуальні матеріали	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
10	Були цифрові ресурси (відео, презентації)	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
11	Вчитель підтримує емоційно учнів	☐ Завжди ☐ Іноді ☐ Рідко	
12	Учні почувалися комфортно	☐ Завжди ☐ Частіше так ☐ Іноді ☐ Частіше ні ☐ Ні	
13	Учні відчували підтримку вчителя	☐ Завжди ☐ Частіше так ☐ Іноді ☐ Рідко ☐ Ніколи	
14	Учні проявляли тривожність перед/під час уроку	☐ Ніколи ☐ Рідко ☐ Іноді ☐ Часто ☐ Постійно	
15	Загальний емоційний фон уроку	☐ Позитивний ☐ Нейтральний ☐ Напружений	
16	Інтерактивні методи застосовані	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні	
17	Загальний рівень зацікавленості учнів	☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький	

Додаток Ж

Для оцінювання рівня сформованості англомовної компетенції доцільно використовувати такі критерії:

1. Лінгвістичний критерій (мовна компетенція):

- Граматична правильність: знання правил граматики та їх застосування в усному та письмовому мовленні.
- Лексичний запас: обсяг активної й пасивної лексики, відповідність лексичного вибору темі та контексту.
- Фонетична правильність: чітка вимова, дотримання інтонаційних і ритмічних норм.
- Орфографічна грамотність: точність у написанні слів і структур тексту.

2. Соціолінгвістичний критерій (соціокультурна компетенція):

- Розуміння соціокультурного контексту: урахування специфіки культурних традицій і норм під час спілкування.
- Адекватність мовленнєвої поведінки: відповідність комунікативної взаємодії ситуації, ролям і статусу учасників
- Використання фразеологічних зворотів і форм ввічливості: Знання й застосування сталих виразів у відповідних контекстах.

3. Комунікативний критерій (мовленнєва компетенція):

- Говоріння: здатність вести діалог, підтримувати бесіду на різні теми; здатність чітко висловлювати думки в монологічному мовленні; використання мовних стратегій (переказ, уточнення).
- Аудіювання: розуміння основної ідеї та деталей прослуханого матеріалу; здатність сприймати мовлення різних носіїв мови (вчитель, аудіо, відео).
- Читання: розуміння змісту тексту (основної ідеї, деталей, висновків); уміння аналізувати, інтерпретувати та узагальнювати інформацію.
- Письмо: структурованість тексту (есе, листи, нотатки); здатність використовувати лексико-граматичні засоби для письмового спілкування.

4. Мотиваційний критерій:

- Ставлення до вивчення англійської мови: інтерес до предмета, прагнення вдосконалювати знання.
- Ставлення до використання мови у реальних ситуаціях: усвідомлення потреби в іншомовному спілкуванні.
- Прагнення до досягнення результатів: готовність долати труднощі у навчанні.
- Застосування англійської мови поза уроками: використання мови у позашкільній діяльності (фільми, книги, спілкування).

5. Когнітивний критерій:

- Аналітичні здібності: здатність аналізувати інформацію, виявляти ключові ідеї, робити висновки.
- Інтеграція знань: здатність застосовувати знання з інших предметів у процесі вивчення англійської мови.
- Навички самостійного навчання: вміння працювати із джерелами інформації англійською мовою (словниками, енциклопедіями, онлайн-платформами).

Додаток И

Діагностична робота з англійської мови для 5 клас

Мета: Визначити рівень сформованості англomовної компетенції відповідно до стандарту НУШ та рівня A1–A2 (CEFR)

1. Listening / Аудіювання (Комунікативний критерій)

Завдання: Прослухай короткий текст про розпорядок дня Тома.

Audio script (вчитель читає): Tom gets up at 7 o'clock. He has breakfast at 7:30. He walks to school with his friend Jack. At school, he likes English and PE. After school, he plays football.

Питання:

- What time does Tom get up?
A) 6 o'clock ☐ B) 7 o'clock ☐ C) 8 o'clock ☐
- Who does Tom walk to school with?
A) His brother ☐ B) His dad ☐ C) His friend Jack ☐
- What lesson does Tom like?
A) History ☐ B) PE ☐ C) Science ☐

Критерії оцінювання (Оцінюється: розуміння основної інформації та деталей):

- 3 правильні відповіді — 1 бал (високий рівень)
- 2 правильні — 2 бали
- 1 правильна — 3 бали
- 0 правильних — 4 бали

2. Reading / Читання (Комунікативний, Когнітивний критерії)

Завдання: Прочитай текст і дай відповіді на запитання

My name is Anna. I'm 10. I live in Lviv. On Saturday I go to the park with my family. We play games and eat ice cream. On Sunday I visit my grandma. I love weekends!

Питання:

- Where does Anna live?
- What does she do on Saturday?
- Who does she visit on Sunday?

Критерії оцінювання (Оцінюється: розуміння основної ідеї, деталей, здатність робити висновки):

- Усі відповіді точні — 1 бал
- 1 неточність — 2 бали
- 2 неточності — 3 бали
- Усі неправильні / нема відповіді — 4 бали

3. Writing / Письмо (Лінгвістичний, Комунікативний, Когнітивний критерії)

Завдання: Напиши 5–6 речень на одну з тем: «My Best Friend» або «My Favourite Pet»

Критерії оцінювання (Оцінюється: структура тексту, орфографія, граматики, використання лексики, самостійність):

- Текст логічний, 0–1 помилка — 1 бал
- Є 2–3 помилки, але зміст зрозумілий — 2 бали
- Часто вжиті неправильні форми, зміст не зовсім ясний — 3 бали
- Незв'язний або дуже короткий текст з великою кількістю помилок — 4 бали

4. Speaking / Усне мовлення (Комунікативний, Соціолінгвістичний, Мотиваційний критерії)

Завдання: Відповісти на запитання вчителя або попрацювати в парі.

- Tell me about your family.
- What do you do after school?
- What is your favourite subject?

Критерії оцінювання (Оцінюється: здатність висловлюватися, підтримувати діалог, інтонація, вимова):

- Вільне спілкування з правильною вимовою — 1 бал
- Маленькі труднощі, деякі помилки — 2 бали
- Слабка граматики, короткі відповіді — 3 бали
- Складно висловити думку, великі труднощі — 4 бали

5. Vocabulary & Grammar / Лексика і граматики (Лінгвістичний критерій)

Завдання: Вставити правильне слово:

1. I _____ (like / likes) apples.
2. She _____ (go / goes) to school at 8.
3. This is _____ (my / me) bag.
4. They _____ (don't / doesn't) play tennis.

Критерії оцінювання (Оцінюється: знання граматики, лексичний запас):

- 4 правильних — 1 бал
- 3 — 2 бали
- 2 — 3 бали
- 1 або 0 — 4 бали

6. Фразеологізми та ввічливість (Соціолінгвістичний критерій)

Завдання: Вибери правильну відповідь для ситуації:

— A: Hello! How are you?

— B:

A) Bye! ☐ B) I'm fine, thank you. ☐ C) Pizza! ☐

— A: Thank you!

— B:

A) You're welcome. ☐ B) Goodbye! ☐ C) Dog. ☐

Критерії оцінювання (Оцінюється: доречність мовленнєвої поведінки):

- 2 правильних — 1 бал
- 1 правильна — 2 бали
- 0 — 3–4 бали

7. Мотиваційний блок (анкета) (Мотиваційний критерій)

Завдання: Дай відповіді на питання:

1. Do you like learning English?
2. What do you like the most: songs, games, stories, videos?
3. Do you watch English cartoons or listen to songs?

Критерії оцінювання (Оцінюється: інтерес, ставлення до мови, позаурочна активність):

- Високий інтерес, активно використовує англійську — 1 бал
- Помірний інтерес — 2 бали
- Слабка мотивація — 3–4 бали

Шкала переведення балів:

Для кожного завдання учень отримує **від 1 до 4 балів**, де:

1 бал – найвищий рівень виконання

4 бали – найнижчий рівень виконання

Максимально можливий бал за всі 7 частин – **28 балів** (7 завдань × 4 бали).

Щоб перевести це у **12-бальну систему**, скористаємося коефіцієнтом переведення:

$$\text{Підсумковий бал} = 28 - \text{Набрано балів за шкалою 1-4} \times 11 + 1$$

28 – це ідеальний результат (усюди по 1 балу), 27 – максимальна можлива різниця між найкращим і найгіршим варіантом.

Готова градація рівнів сформованості:

Сума балів за всі 7 завдань (шкала 1–4)	Рівень сформованості	Підсумковий бал (12-бальна шкала)
7–9	Високий	10–12 балів
10–13	Достатній	7–9 балів
14–18	Середній	4–6 балів
19–28	Низький	1–3 бали

6. Приклад оцінювання:

Учень отримав:

1. Аудіювання – 2 бали
2. Читання – 1 бал
3. Письмо – 2 бали
4. Усне мовлення – 3 бали
5. Граматика – 2 бали
6. Соціолінгвістичне завдання – 2 бали
7. Мотиваційна анкета – 2 бали

✍ Загальна сума: **14 балів**

Висновок: Відповідає **середньому рівню** сформованості англomовної компетентності → **5 балів** за 12-бальною шкалою.

Додаток К

Рівні сформованості англомовних компетенцій п'ятикласників

Рівень	Аудіювання	Читання	Говоріння	Письмо	Загальна характеристика
Високий (10–12 балів)	Учні демонструють впевнене розуміння загального змісту та деталей прослуханого тексту, здатні виокремлювати ключові ідеї та аналізувати інформацію.	Швидко знаходять ключову інформацію, розпізнають логічні зв'язки, коректно встановлюють відповідності.	Будують зв'язні та граматично правильні висловлювання, активно використовують лексичні засоби, демонструють чітку вимову та інтонаційну виразність.	Створюють логічно структуровані письмові тексти, демонструють високий рівень граматичної та орфографічної правильності, повністю розкривають зміст комунікативного завдання.	Учні мають сформовані англомовні компетенції на рівні А2, можуть ефективно спілкуватися та розуміти англійську мову в межах програми.
Достатній (7-9 балів)	Розуміють загальний зміст прослуханого тексту, коректно визначають основні деталі, однак можуть мати труднощі з аналізом складних мовних конструкцій.	Вміють знаходити ключову інформацію, розуміють логічні зв'язки, але можуть припускатися неточностей у деталях.	Будують прості, зв'язні висловлювання, хоча можуть робити помилки у використанні граматичних структур та лексичних одиниць; вимова загалом правильна, проте трапляються фонетичні похибки.	Пишуть зв'язні тексти на задану тему, допускаючи окремі граматичні та орфографічні помилки, які не впливають на загальне розуміння змісту.	Учні демонструють достатній рівень володіння англійською мовою, що дозволяє їм ефективно взаємодіяти в навчальному процесі, однак потребують вдосконалення мовленнєвих навичок.
Середній (4-6 балів)	Розпізнають загальну тему висловлювання, однак мають труднощі з деталями, особливо якщо текст містить незнайомі слова чи швидкий темп мовлення.	Вміють знаходити основну інформацію, але можуть плутати логічні зв'язки, не завжди правильно інтерпретують зміст окремих фрагментів.	Використовують прості речення, однак допускають значну кількість граматичних помилок, потребують додаткового часу на формулювання думки, вимова місцями нечітка.	Пишуть короткі тексти, але часто припускаються помилок у граматиці, лексиці та орфографії, що може ускладнювати розуміння змісту.	Учні володіють базовими мовленнєвими навичками, але їм необхідна додаткова практика для підвищення впевненості у використанні англійської мови.
Низький (1-3 балів)	Розуміють лише окремі слова та фрази, не можуть визначити головну думку тексту, мають труднощі з виконанням завдань на розуміння деталей.	Важко орієнтуються в текстах, часто не можуть знайти потрібну інформацію, плутають зміст окремих речень.	Відповідають короткими фразами, роблять значну кількість помилок, вимова невиразна, мова часто незв'язна.	Відчувають труднощі з формулюванням письмових висловлювань, роблять значну кількість граматичних та орфографічних помилок.	Учні мають слабкий рівень англомовних компетенцій, потребують значної підтримки та додаткових занять для покращення володіння мовою.

Додаток Л

Анкета для вчителів англійської мови

Шановні колеги! Просимо Вас відповісти на запитання, які допоможуть дослідити сучасні підходи до організації уроків англійської мови у контексті реалізації Концепції НУШ. Анкета є анонімною, всі відповіді будуть використані тільки в узагальненому вигляді.

1. Як часто Ви використовуєте інтерактивні методи навчання на уроках англійської мови?

- ☐ Постійно використовую, вважаю їх ефективними
- ☐ Застосовую іноді, коли є час та відповідні умови
- ☐ Використовую рідко, не маю достатньої методичної підготовки або ресурсів
- ☐ Не використовую інтерактивні методи

2. Як Ви ставитеся до інтерактивних методів навчання?

- ☐ Позитивно – вважаю їх сучасним і необхідним інструментом
- ☐ Нейтрально – використовую лише за потреби
- ☐ Скептично – не вважаю їх особливо ефективними
- ☐ Важко відповісти

3. Як часто Ви застосовуєте інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) під час уроків англійської мови?

- ☐ Постійно (презентації, онлайн-платформи, відео, інтерактивні ресурси)
- ☐ Час від часу, коли є технічна можливість
- ☐ Рідко – маю труднощі з технічним забезпеченням або володінням ІКТ
- ☐ Не використовую ІКТ

4. Які ІКТ-інструменти Ви використовуєте найчастіше? (можна обрати декілька варіантів)

- ☐ PowerPoint / Google Slides
- ☐ Kahoot / Quizlet / Wordwall / LearningApps
- ☐ Відеоматеріали (YouTube, BBC Learning English тощо)
- ☐ Онлайн-тестування / Google Forms
- ☐ Інше: _____
- ☐ Не використовую

5. Чи намагаєтесь Ви індивідуалізувати навчальні завдання відповідно до потреб і рівня учнів?

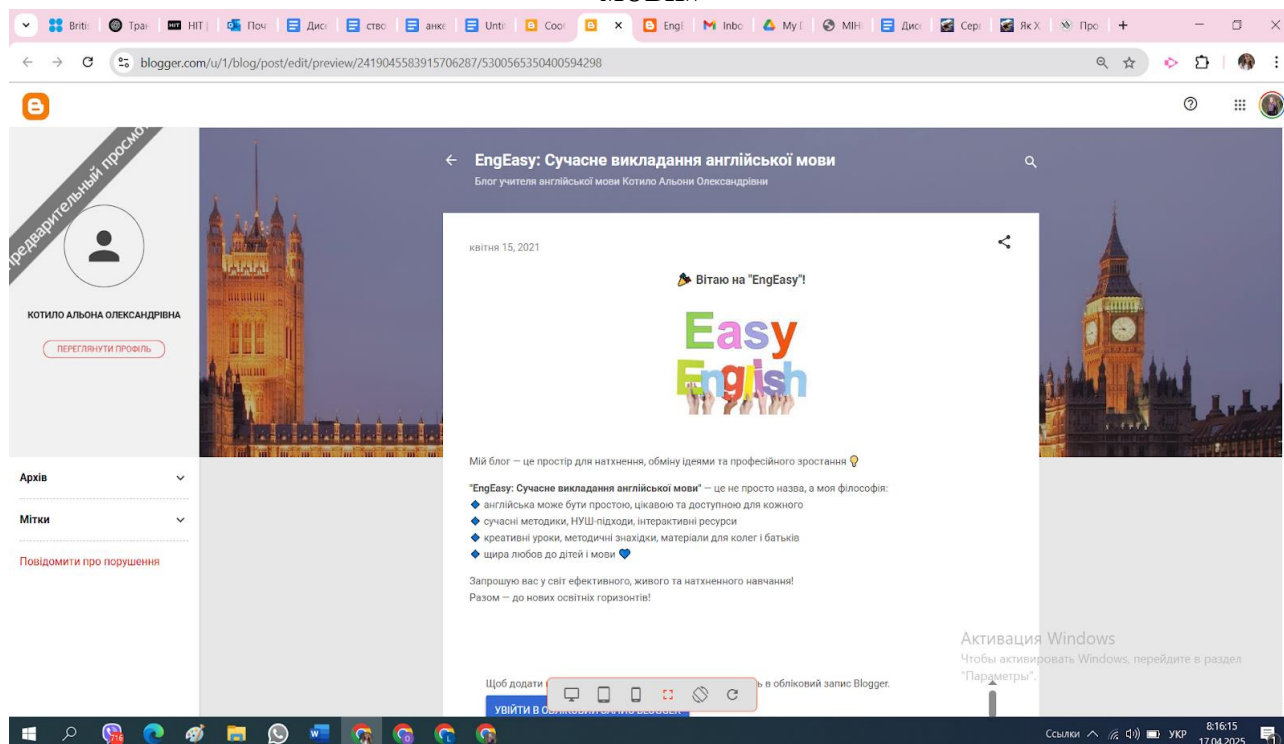
- ☐ Так, регулярно диференціюю завдання та підходи
- ☐ Частково, іноді застосовую індивідуалізацію
- ☐ Рідко – через брак часу, велику кількість учнів
- ☐ Не використовую індивідуалізацію

6. Які перешкоди Ви вбачаєте для впровадження індивідуального підходу до навчання? (можна обрати декілька варіантів)

- ☐ Брак часу на уроці
- ☐ Велика кількість учнів у класі
- ☐ Відсутність готових навчально-методичних матеріалів
- ☐ Недостатня підготовка вчителя
- ☐ Не бачу перешкод
- ☐ Інше: _____

Додаток М

Блог як інструмент популяризації та підтримки англомовної освіти учнів: опис освітнього ресурсу «EngEasy: Сучасне викладання англійської мови»



У межах дисертаційного дослідження було створено та систематично ведеться освітній блог «EngEasy: Сучасне викладання англійської мови» (<https://engeasyalonakot.blogspot.com/>), який виступає як додатковий інструмент комунікації з учнями, батьками, педагогами та всіма, хто зацікавлений в ефективному вивченні англійської мови у форматі Нової української школи.

Блог є платформою для:

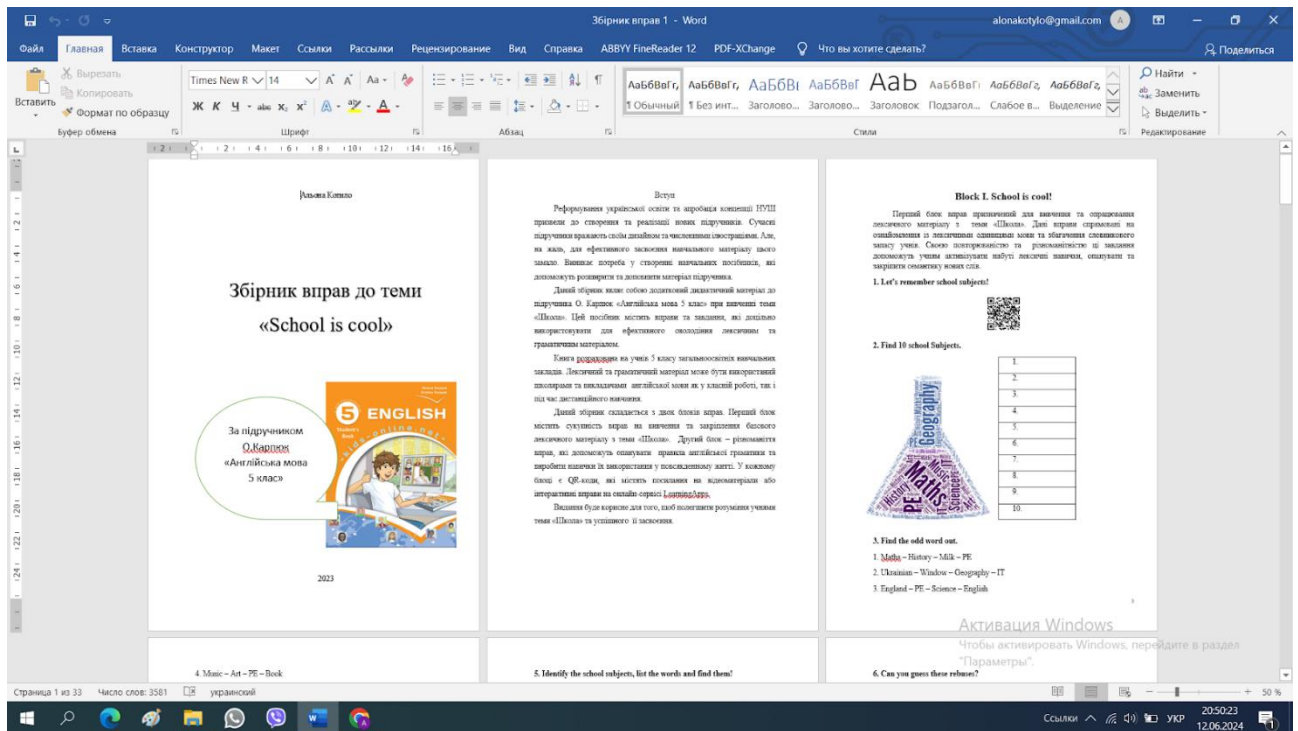
- популяризації сучасних підходів до навчання англійської мови в початковій та базовій школі;
- публікації власних розробок, дидактичних матеріалів, інтерактивних завдань, презентацій, вікторин тощо;
- висвітлення досвіду впровадження інноваційних методів (зокрема, ігрових, проєктних, комунікативних);
- взаємодії з іншими педагогами шляхом обміну напрацюваннями, відгуками та коментарями;
- формування мотиваційного середовища для здобувачів освіти.

Матеріали блогу структуровано за тематичними розділами, що дозволяє зручно використовувати його. Окрему увагу приділено візуалізації навчального контенту, що сприяє кращому засвоєнню учнями матеріалу, підвищенню їхнього інтересу та активної залученості до навчального процесу.

Значну частину блогу становлять авторські інтерактивні ресурси, створені з використанням сучасних онлайн-інструментів (Wordwall, LearningApps, Canva, Quizlet тощо), які слугують засобом активізації пізнавальної діяльності та

розвитку мовленнєвих компетентностей учнів. Крім того, на сторінках блогу містяться публікації щодо актуальних подій, конкурсів, методичних рекомендацій, що забезпечує інтеграцію навчального процесу з позакласною діяльністю.

Особливу цінність становить авторський збірник вправ до підручника «Англійська мова 5 клас (О. Карпюк)», який розміщено на блозі у вільному доступі.



3. Find the odd word out.

1. Maths – History – Milk – PE
2. Ukrainian – Window – Geography – IT
3. England – PE – Science – English
4. Music – Art – PE – Book
5. IT – Lesson – Music – History

4. Complete. Use the correct school subjects.

 1. Hi! I like singing and listening to music. Which is my favourite subject? _____	5. Hi! I like exploring to discover new things. Which is my favourite subject? _____
 2. Hi! I like to learn about our past. Which is my favourite subject? _____	 6. Hi! I like travelling and learn about new countries. Which is my favourite subject? _____
 3. Hi! I like drawing. Which is my favourite subject? _____	 7. Hi! I like doing exercise and be healthy. Which is my favourite subject? _____
 4. Hi! We like to learn new word, translate texts, and	 8. Hi! I like numbers. I like doing sums.

5. Identify the school subjects, list the words and find them!

A	U	M	I	S	C	I	E	N	C	E	W
P	E	Z	S	T	Y	K	A	Z	A	R	T
B	U	K	R	A	I	N	I	A	N	O	L
O	C	P	E	N	G	L	I	S	H	Z	G
H	A	L	N	Q	W	O	G	F	O	W	E
I	G	E	O	G	R	A	P	H	V	L	R
S	Q	V	B	E	S	E	T	F	E	M	M
T	E	N	T	F	Q	W	N	O	S	A	A
O	M	U	S	I	C	F	A	L	A	T	N
R	O	T	O	U	S	L	Z	E	U	H	E
Y	W	G	F	R	E	N	C	H	I	S	A
P	A	S	L	O	W	I	T	Z	A	W	V



5. Let's play together!



6. Complete these sentences. Use the Present Simple form of the verbs in brackets.

1. I usually _____ (have) breakfast at 8 o'clock.
2. My father _____ (get up) at the same time every day.
3. Kim _____ (go) to bed early on Sunday.
4. Daniel often _____ (drink) coffee in the morning.
5. My parents _____ (like) to spend a lot of time with me.
6. Bill _____ (draw) with pleasure.

У даному збірнику представлено різноманітні завдання до теми «School is cool», що відповідають віковим особливостям п'ятикласників і спрямовані на формування ключових компонентів англомовної компетентності — лексичної, граматичної, мовленнєвої, соціокультурної. Вправи адаптовано відповідно до тематичних розділів навчальної програми та подано з урахуванням принципів компетентнісного підходу.

Блог «EngEasy: Сучасне викладання англійської мови» також виконує рефлексивну функцію, оскільки є простором для педагогічного аналізу, самооцінювання ефективності окремих методичних рішень, а також демонструє динаміку розвитку власного професійного зростання вчителя.

Таким чином, освітній блог у контексті даного дослідження виступає не лише засобом поширення напрацьованого досвіду, а й доказом застосування цифрових освітніх технологій у практиці формування англомовної компетентності учнів.

Додаток Н



Піраміда ефективності методів навчання англійської мови (за Е.Дейлом)



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000. Тел. +380963102636; e-mail: office@ksu.kh.ua; http://www.ksu.edu.ua
код за ЄДРПОУ 02125609 р/р UA228201720343111002200000120; UA06820172034312000200000120
банк Державначеська служба України, м. Київ

« 25 » квітня 2025 р. № 03-32/534
На № _____ від _____ 2025 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови
за концепцією Нової української школи»
Котило Альони Олександрівни
в Херсонському державному університеті

У період 2021–2025 років результати дисертаційного дослідження Котило Альони Олександрівни на тему: «Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за концепцією Нової української школи» були впроваджені в освітню, наукову та методичну діяльність кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, а також кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Зокрема, результати дослідження були використані:

- у процесі викладання навчальних дисциплін педагогічного циклу, у т.ч. курсів з методики викладання іноземних мов у початковій школі;
- під час розробки методичних рекомендацій, навчально-методичних посібників та програм для здобувачів вищої освіти;
- під час організації практичної підготовки здобувачів до проведення уроків англійської мови відповідно до концепції Нової української школи;
- у межах науково-дослідної роботи кафедр, спрямованої на вдосконалення підготовки майбутніх учителів початкової школи та формування їхньої конкурентоздатності.

Особливу увагу під час впровадження було приділено аспектам адаптації п'ятикласників до нових умов навчання в основній школі. Матеріали дисертаційного дослідження, що розкривають вікові, емоційні й пізнавальні особливості учнів п'ятого класу та відповідні психолого-педагогічні умови успішного входження в освітнє середовище Нової української школи, увійшли до змісту курсів із педагогіки, дитячої психології, інклюзивної освіти та менеджменту в освіті.

На основі здобутих у процесі дослідження матеріалів створено комплекси дидактичних засобів до окремих освітніх компонентів, зокрема: методичні кейси,

сценарії інтерактивних занять, завдання для організації рефлексії, міні-дослідження й педагогічного проектування.

Здобувачі вищої освіти під час педагогічної практики використовують розроблені в межах дисертаційного дослідження вправи, дидактичні прийоми й методичні підходи. Це дозволяє не лише удосконалювати їхню професійну підготовку, а й поширювати результати дослідження у закладах середньої освіти.

Значним практичним внеском у забезпечення реалізації результатів дослідження стало створення авторського методичного посібника «Збірник вправ до підручника з англійської мови для 5 класу за авторством О. Карпюк», який було апробовано у процесі підготовки майбутніх учителів та педагогів у процесі позадипломоної освіти. Посібник орієнтований на формування іншомовної комунікативної компетентності, мотивації до навчання та розвиток навичок мовленнєвої взаємодії учнів. Його зміст відповідає програмовим вимогам НУШ, включає вправи, адаптовані до вікових і психологічних особливостей п'ятикласників, а також методичні вказівки для педагогів. Посібник активно використовується вчителями-практиками, а також рекомендований до використання у закладах вищої освіти.

Додатковим інструментом поширення результатів дослідження став персональний блог авторки як учителя англійської мови (<https://engeasyalonakot.blogspot.com/>), який функціонує як відкрита педагогічна платформа. Через блог поширюються напрацьовані дидактичні матеріали, методичні поради, відеоуроки, інтерактивні завдання, що забезпечує актуалізацію науково-практичних здобутків дослідження в професійному середовищі, зокрема серед учителів-практиків, студентів та викладачів.

Авторкою дослідження систематично ведеться публікаційна діяльність, результати якої відображені у статтях, тезах конференцій, матеріалах педагогічних форумів. Крім того, через авторський блог відбувається популяризація ідей НУШ, розміщення практичних розробок та взаємодія з професійною спільнотою вчителів.

Використання матеріалів дослідження сприяло підвищенню якості фахової підготовки майбутніх педагогів, поглибленню їхніх знань у сфері організації іншомовного навчання відповідно до засад Нової української школи, а також забезпечило інтеграцію наукових напрацювань у практичну педагогічну діяльність. Робота має науково-методичну і практичну цінність в організації діяльності здобувачів освіти.

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. С. Петухова (протокол від 17.02.2025 № 5).

Перший проректор



Сергій ОМЕЛЬЧУК

Людмила Пермінова



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

вул. Покришева, 41, м. Херсон, 73034, тел. (0552) 37-02-00, 41-08-10, 41-08-11, факс 37-05-92
Web: <http://www.academy.ks.ua> E-mail: info@academy.ks.ua
код ЄДРПОУ 02139794

16.04.2025 № 01-16/147

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за
концепцією Нової української школи»

Котило Альони Олександрівни
в Комунальному вищому навчальному закладі
«Херсонської академії неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

Упродовж 2023–2025 років були впроваджені в діяльність Комунального вищого навчального закладу «Херсонської академії неперервної освіти» Херсонської обласної ради результати дисертаційного дослідження Котило Альони Олександрівни на тему: «Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за концепцією Нової української школи», зокрема в напрямках науково-методичної, освітньої та практико-орієнтованої роботи з педагогічними працівниками закладів освіти області.

На основі результатів дослідження, під час проходження курсів підвищення кваліфікації у 2023 році було проведено науково-методичний тренінг і консультації для вчителів англійської мови, методистів, керівників шкільних методичних об'єднань та фахівців з питань реалізації Концепції Нової української школи. Під час цих заходів активно обговорювались психолого-педагогічні умови організації сучасного уроку англійської мови у базовій школі, особливості адаптації п'ятикласників до нового освітнього середовища, а також ефективні методичні інструменти для формування ключових і предметних компетентностей учнів. У рамках методичної підтримки вчителів було також створено міні-посібник до підручника «Англійська мова. 5 клас» (авт. О. Карп'юк) — «Збірник вправ до теми «School is cool», який містить додаткові завдання для активізації лексики, розвитку навичок мовлення та формування міжпредметних зв'язків. До кожного блоку вправ у посібнику додано QR-коди, що ведуть до відео з поясненнями на YouTube, а також інтерактивні онлайн-ігри, створені на платформі **LearningApps**, що сприяють підвищенню мотивації учнів та урізноманітненню навчального процесу.

Результати дослідження були використані також у процесі супроводу інституційного аудиту, надання методичної допомоги педагогічним колективам закладів загальної середньої освіти, розроблення методичних рекомендацій та інформаційно-методичних матеріалів для вчителів-практиків.

Додатковим інструментом поширення напрацювань дослідження став персональний блог авторки як учителя англійської мови, що виконує функцію відкритої педагогічної платформи (<https://engeasyalonakot.blogspot.com/>). Через блог систематично поширюються актуальні методичні розробки, адаптовані навчальні матеріали, інструктивно-методичні поради, інтерактивні вправи, зразки уроків, відео- та мультимедійні ресурси, що сприяє популяризації результатів дослідження та формуванню професійної мережі взаємодії освітян.

Комплексність, варіативність і практична орієнтованість результатів дисертаційного дослідження Котило Альони Олександрівни забезпечили його ефективне впровадження в систему післядипломної педагогічної освіти, сприяли модернізації змісту підготовки вчителів англійської мови та посилили вплив інноваційних педагогічних підходів у практиці базової середньої освіти.

Довідка видана для подання до разової спеціалізованої вченої ради.

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії і методики викладання навчальних дисциплін (протокол № 2 від 28.03.2025).

В. о. ректора,
доктор педагогічних наук,
професор



Ірина ЖОРОВА



ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ СКАДОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
вулиця Гірьського, 22, село Шевченко, Скадовський район, Херсонська область, 75732,
телефон (05537)34-1-34, E-mail: schoolsh@ukr.net, код за ЄДРПОУ 24949849

№01-25/21 від 01.04.2025

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за
концепцією Нової української школи»

Котило Альони Олександрівни
в Шевченківському ліцеї Скадовської міської ради

Протягом 2021-2025 навчальних років на базі Шевченківського ліцею Скадовської міської ради Котило Альона Олександрівна проводила дослідження, присвячене вивченню психолого-педагогічних умов організації уроків англійської мови відповідно до концепції Нової української школи.

У межах дослідження було апробовано методики розвитку комунікативної компетентності учнів 5 класу НУШ через інтерактивні технології навчання, ігрові методи, діяльнісний підхід та використання мультимедійних ресурсів. Зокрема, було розроблено і впроваджено авторські методичні матеріали для вчителів англійської мови, які сприяють ефективному застосуванню компетентнісного підходу в освітньому процесі.

Котило А.О. здійснювала систематичне спостереження за навчальним процесом, аналізувала рівень мотивації та сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів, проводила анкетування учнів, учителів та батьків щодо ефективності впроваджених методик. Також організовувалися відкриті уроки, круглі столи та методичні семінари для обговорення результатів дослідження.

У ході дослідження було підтверджено, що впровадження психолого-педагогічних умов, спрямованих на особистісно орієнтований підхід, сприяє підвищенню рівня іншомовної комунікації учнів, розвитку їхньої креативності та автономності в навчанні. Отримані результати можуть бути рекомендовані для використання в освітній практиці загальноосвітніх навчальних закладів України.

В.о. директора



Тетяна КРАВЕЦЬ

Від 01.04.2015 № 139

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
**«Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови
 за концепцією Нової української школи»**

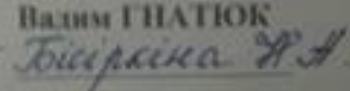
Котило Альони Олександрівни
 в ліцеї «Крижанівський» Фонтанської сільської ради Одеського району
 Одеської області

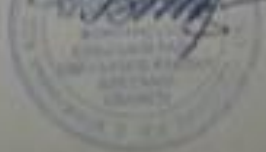
Протягом 2021-2025 років на базі ліцею здійснювалося дослідно-експериментальне впровадження результатів дисертаційного дослідження Котило Альони Олександрівни на тему «Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за концепцією НУШ».

У межах дослідження було апробовано методики організації сучасного уроку англійської мови у 5 класі НУШ, що враховували психологічні особливості адаптаційного періоду учнів, використання діяльнісного та компетентнісного підходів, а також застосування інтерактивних технологій навчання. Зокрема, здійснювалася перевірка ефективності дидактикометодичного потенціалу навчальних матеріалів, впливу середовищного фактора на мотивацію учнів, а також ролі вчителя як суб'єкта інноваційної професійної діяльності.

У ході дослідно-експериментальної роботи здійснювалися діагностичне тестування учнів для оцінки рівня володіння англійською мовою, аналіз результатів контрольних і самостійних робіт для визначення динаміки навчальних досягнень, спостереження за поведінковими змінами учнів у процесі інтеграції нових підходів до навчання. Проводилися бесіди з учителями та батьками щодо ефективності впроваджених методик, аналіз освітнього середовища та його впливу на мотивацію до вивчення англійської мови. Окрім того, було організовано семінари та майстер-класи для підвищення методичної компетентності педагогів.

У ході дослідження було встановлено, що впровадження психологопедагогічних умов організації уроків англійської мови у 5 класі за концепцією НУШ сприяє підвищенню рівня іноземовної комунікації учнів, покращенню їх адаптації до навчання у середній школі та розвитку ключових компетентностей. Отримані результати можуть бути рекомендовані для впровадження в освітню практику закладів загальної середньої освіти України.

Директор ліцею «Крижанівський»  **Вадим ГНАТЮК**
 Вчитель англійської мови  **Юлія КРАВЧЕНКО**





УКРАЇНА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМИШАНСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 26
ХЕРСОНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

73490, Україна, м. Херсон, смт. Комишани, вул. Центральна, 60
 тел. 43-87-19, e-mail: komschool.26@gmail.com

вих. № 05/01-29 від 05.02.2025

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 «Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за
 концепцією Нової української школи»

Котило Альони Олександрівни
 в Комишанській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів № 26
 Херсонської міської ради

У 2021–2025 роках у Комишанській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів № 26 Херсонської міської ради було впроваджено результати дисертаційного дослідження Котило Альони Олександрівни на тему: «Психолого-педагогічні умови організації уроків англійської мови за концепцією Нової української школи».

Зазначене дослідження сприяло оновленню підходів до організації освітнього процесу з англійської мови у межах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти та методологічних засад Нової української школи. Результати роботи було використано в освітній діяльності вчителів англійської мови, зокрема у процесі адаптації учнів 5 класу до нових умов навчання в основній школі.

Матеріали дослідження, що стосуються вікових, емоційних та когнітивних особливостей молодших підлітків, стали основою для впровадження ефективних психолого-педагогічних умов, які забезпечують належний рівень мотивації до вивчення іноземної мови, розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнів та формування їхніх ключових компетентностей.

У ході роботи було апробовано авторський методичний посібник «Збірник вправ до теми «School is cool» до підручника з англійської мови для 5

класу (авт. О.Карпюк)», який включає завдання, адаптовані до вікових потреб п'ятикласників, а також методичні рекомендації для вчителів. Зміст посібника орієнтований на розвиток мовленнєвої взаємодії, формувальне оцінювання, інтерактивне навчання та організацію діяльнісного середовища на уроці.

Практичні результати дослідження активно впроваджувалися через систему внутрішнього методичного супроводу, колективні перегляди уроків, професійне спілкування педагогів, а також у процесі педагогічної взаємодії з батьками здобувачів освіти.

Актуальність та практична значущість напрацювань Котило А.О. забезпечили підвищення якості навчального процесу в закладі освіти, зростання педагогічної майстерності вчителів та активізацію навчальної діяльності учнів.

Директор школи



Надія ЧОРНОУС



ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ СКАДОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
вулиця Гірського, 22, село Шевченко, Скадовський район, Херсонська область, 75732,
телефон (05537)34-1-34, E-mail: schoolsh@ukr.net, код за ЄДРПОУ 24949849

№01-25/28 від 16.04.2025

ДОВІДКА

про впровадження авторського міні-посібника
«Збірник вправ до теми «School is Cool»
за підручником «Англійська мова. 5 клас (О.Карпюк)»
Котило Альони Олександрівни
в Шевченківському ліцеї Скадовської міської ради

В Шевченківському ліцеї Скадовської міської ради у 2023/2024 навчальному році запроваджено у навчально-виховний процес міні-посібник «Збірник вправ до теми «School is Cool» за підручником «Англійська мова. 5 клас (О.Карпюк)», створений вчителем англійської мови Котило А.О.

Даний посібник відповідає сучасним освітнім стандартам, враховує вікові особливості учнів та передбачає використання цифрових технологій. Він містить різноманітні завдання, автентичні тексти, комунікативні вправи, а також інтерактивні QR-коди, які забезпечують доступ до інтерактивних вправ, віртуальних ігор, аудіо- та відеоматеріалів, що робить процес навчання більш захопливим та ефективним.

Міні-посібник, створений учителем, поглиблює опрацювання теми «School is Cool», містить додаткові вправи на відпрацювання лексики та граматики, сприяє повторенню та систематизації знань учнів. Завдяки інтерактивним елементам посібника та сучасному змісту основного підручника, підвищується мотивація школярів до вивчення англійської мови, а також реалізується індивідуальний та диференційований підхід.

Посібник використовується під час уроків англійської мови, а також як додатковий матеріал для самостійної роботи учнів.

В.о.директора



Тетяна КРАВЕЦЬ